

Hernádi Miklós
A ZSIDÓ VICC
VILÁGKÉPE

Hernádi Miklós

A ZSIDÓ VICC
VILÁGKÉPE

Gondolat Kiadó
Budapest, 2014

A kötet kiadását a Magyar Tudományos Akadémia támogatta

© Hernádi Miklós, 2014

Minden jog fenntartva. Bármilyen másolás, sokszorosítás,
illetve adatfeldolgozó rendszerben való tárolás
a kiadó előzetes írásbeli hozzájárulásához van kötve.

*www.gondolatkiado.hu
gondolatkiado.blog.hu
facebook.com/gondolatkiado
twitter.com/gondolatkiado*

A kiadásért felel Bácskai István
Felelős szerkesztő Berényi Gábor
A borító Magén István 1987-es akvarelljének
felhasználásával készült
Tördelő Lipót Éva

ISBN 978 963 693 576 4

Tartalom

Bevezető	7
ZSIDÓ VICCEK	37
Források	39
1. Szekéren, vonaton	41
2. Ki van az üzletben?	53
3. Megpumpolt gazdagok	78
4. Házasságszerzők, házások	96
5. Tisztaság, egészség, tisztesség	114
6. Kikkel vagyok körülvéve?	138
7. Ha viszont...	179
8. Gajok, hatóságok	205
9. Válassz most már mást, Uram!	250
Utószó	267

BEVEZETŐ

„Neked is igazad van, fiam...”
A zsidó viccek világképe

A zsidó történeti hagyomány a jeruzsálemi templom falainak lerombolásában (i. sz. 70) leli meg valamennyi, a népet azóta ért csapás és megpróbáltatás ősforrását. „Amióta a jeruzsálemi templom falai leomlottak, bezárult a Mennynek minden kapuja, egyetlen egynek a kivételével, s ez a könnyeké” – hirdette Kelet- és Közép-Európa számos zsinagógájának falfelirata. „Tragikus történet az újabb zsidóság története – írta Heinrich Heine –, s ha az ember ír róla, még ki is nevetik; ennél aztán tényleg semmi sincs tragikusabb.”¹ Kinevetéssel is tetézt tragikum – ez volna az az érzület, amely évszázadok óta ontja a kelet- és közép-európai zsidóság egyszerre kacagtató és mélabús, szállóigék módjára terjedő és fennmaradó vicceit? Bátran mondhatjuk, hogy méreteiben homéroszi ez a keresztutalásokkal homogenizálódó, az időben alig valamelyest módosuló, eredetileg

1. Idézi: Riedl, Joachim – Hofmann, Hans Peter: „Vor dem Ende der Zeit. Überlegungen beim Auffinden einer versunkenen Welt”. In: Riedl – Hofmann (szerk.), *Versunkene Welt*. Jewish Welcome Service, Wien, 1984. 8. l.

teljesen, de még ma is zömében folklorisztikus (szóbeli) vicckultúra. Ahogy Homérosz, a *Dekameron* vagy az *Ezeregyéjszaka*, ez is bejárja az élet legféltreesebb, sokszor szégyellnivaló parcelláit, miközben leleplezően világitja be – különösképp és mindenestül – a szellem, az okoskodás, a vágyakozás és a szándékok többé-kevésbé titkos, félhomályos világát.

Heine persze arról a nevetésről beszélt, amellyel a német íróársak fogadták, ha a tragikus zsidó sorsról kezdett valaki írni. A zsidó vicckultúrában másfajta nevetéssel találkozunk: itt a tragikus sorsú zsidóság elsősorban *önmagán*, saját gyengéin derül. A nem zsidók gyakran nem is értik (vagy csak nem akarják érteni?) a zsidó viccek humorát, pedig a zsidóság némely gyengéjében bizvást a magukéra ismerhetnének. Bár nem hiányzik a zsidó vicckultúrából a kívülálló leleplező kipellengérezése, először mégis az öngúny, az önirónia ötlük az elemzők szemébe. A legnevezetesebb elemző, Sigmund Freud az elfojtott vágyak feszültségcsökkentő kiélésében látta ezek pszichológiai, sőt élettani hasznát.² Freud nyomán a kitűnő nyelvész, Fónagy Iván is „feszültségcsökkentő védőberendezésnek” tartja a viccmesélést, amikor a viccek szókimondásából, alkalmasint kíméletlen öniróniájából azt a „destruktív” effektust szálazza ki, amely „felszabadítja a tiltott gondolatok, kívánságok, attitűdök elfojtására fordított energiát”; szerinte ezért fogadjuk oly kitörő vidámsággal például

2. Freud, Sigmund: „A vicc és viszonya a tudatalattihoz” (1905). In: Uő., *Esszék*. Gondolat, Budapest, 1982. 23–252. l.

a viccben körülírt „magas erkölcsi értékek hirtelen devalvációját”.³ A fennkölt szellemi szférának a materiálisba való lerántásával („meztelen a király”), mely nagyon sok zsidó vicc intellektuális eljárása, később még foglalkoznunk kell.

Ám a zsidó vicckultúrában megjelenő öniróniát, ön-gúnyt, ön-lemeztelenítést egészen más, akár önsors-rontó színben is lehet látni. Miért oly botor a zsidó – kérdezheti valaki –, hogy tragikus sorsát még „Heraus mit uns” (Ki velünk!) önkritikával is igazolja, sőt az ellene indítható támadásokat először épp tulajdon lealacsonyításával hívja ki, ahelyett hogy visszaverné a rossz sorsot és az őt támadókat azzal, hogy folklórájában, ha nem is vitézi vagy hősi, de legalább derék színben láttatja magát? Ahogy más, korántsem kiválasztott népek teszik, amikor folklórájukban magukat – cseppet sem szerényen – a világ legkülönbjének állítják be?

Azt állítom, hogy a zsidó nép a maga vicckultúrájában egyszerűen nem tehet másként. Mert *világképe* – és most végső soron ez érdekel bennünket – az átmenetire, a viszonylagosra, a tökéletlenre, az ingatagra, az esetlegesre, a bizonytalanra, a kétségesre, a kérdésesre épül. Hogyan vonhatná ki ebből a világképből, szilárd érvényességre emelve, mondjuk, saját magát vagy családját, foglalkozását, vallását, rabbiját vagy akár magát a Mindenhatót, ha egyszer ők is csak *részei* annak az univerzális átmenetiségnek és tökéletlenségnek, amelynek Világ

3. Fónagy Iván: „Viccel a bácsi. Humor és költőiség a nyelvben”. *Magyar Nyelvőr*, 1970 (94), 19, 35 és 37. l.

a neve? Még ki se mond egy mondatot, pl. azt, hogy „Én, Kohn, tulajdonképpen rendes ember vagyok”, és máris *kétkedik* annak érvényességében. Hogyan lehetne ez másként, amikor viccet mesél?

Annak az antológiának a bevezető tanulmányában, amely a zsidóságról való gondolkodás olyan óriásaitól vonultat fel esszéket, mint Heinrich Heine, Joseph Roth, Arnold Zweig, Martin Buber, Franz Kafka, Herman Broch, Egon Erwin Kisch, Max Brod vagy Shalom Asch, mintegy az ő elgondolásaik közös foglalataként olvashatjuk a következőket: „Lehet, hogy azért maradt fenn a zsidó civilizáció, mert létének értelmét és funkcióját először az ember tökéletlenségében fedezte fel, miközben üldözői épp ezt a tökéletlenséget próbálták felszámolni. A keresztény szellemtörténet másból sem áll, mint egy magasabb, elérhetetlen szférába való törekvésből, egy isteni princípium, a tökéletesség és az abszolútum princípiumának a megközelítéséből.”⁴ A zsidó szellemtörténet ezzel szemben azt mutatja, hogy a zsidóság az ember lényegét kezdettől annak tökéletlenségében, gyengeségében látja, aminek következtében eleve elérhetetlennek tekint bármiféle abszolútumot; „nem lát maga körül szilárd rendet, amely ne bizonyulna csalókanak, mint például a morális imperatívuszok; a zsidó ember felismeri saját elégtelenségét, alkalmazkodik hozzá, és életének értelmét a változásban, az elmúlásban, az idő folytonos vonulásában ismeri fel... Ennek a civilizációnak a böl-

4. Riedl-Hofmann, i. m. 7. l.

csessége a fennállóban való kételkedés... A zsidó ember elfogadja a létezés múlandóságát, és nem próbálja minduntalan megkérdőjelezni vagy meghaladni azt... Ebben az univerzumban nincsenek olyan kérdések, amelyek ne torkollanának újabb kérdésekbe...”⁵

Természetesen a fenti szembeállítás meglehetősen végletes. A keresztény üdvtanban is vannak joggal feltehető kérdések, de ezekre szilárd válaszok adhatók (katekizmus). A keresztény üdvtan is sűrűn utal az emberi tökéletlenségre („eredendő bűn”) vagy az emberi létezés árnyoldalaira („földi siralomvölgy”), ezt azonban egy ragyogó, tökéletes távlat, a feltámadás, az örök élet, vagyis az abszolútummal való teljes és végleges egyesülés fényében teszi. A keresztény dogmák abban különböznek a zsidó vallási törvényektől, hogy feltétlenül, vakon kell hinni bennük, anélkül hogy érvényességüket valaki a legszelídebben is firtathatná. Eközben a zsidó törvényeket elég csupán ismerni és betartani, de egyáltalán nem kell mélyebben *hinni* bennük, hiszen ezek a törvények minden új nemzedékkel (sőt, egyes zsidó frakciók között is) megvitatás, akár kétségbevonás tárgyai lehetnek. Értékrelativizmus, hitetlenség a zsidó oldalon? Vagy csak a világ alapvető változandóságának következetes tudomásulvétele? „Minden másképpen van. Még a másképp is másképpen van” – idézhetem a világban észlelt egyetlen bizonyosságról szóló, családunkban sűrűn elsóhajtott mondást.

5. Uo. 7–8. l.

Egyszer a rabbit két, egymással vitában álló tanítványa kérte állásfoglalásra. Az első tanítványt végighallgatva a rabbi hosszasan bólogatott, majd ezt mondta: – Igazad van, fiam. – A másik tanítvány is előadta a maga szögesen eltérő véleményét, mire a rabbi bólogatva neki is ezt mondta: – Neked is igazad van, fiam. – A rabbi segédje elképedve tette szóvá, hogy a rabbi az imént két, egymásnak homlokegyenest ellentmondó nézetet nyilvánított igaznak. A segéd megjegyzése hosszas gondolkodásba ejtette a rabbit, aki végül némileg nehéz szívvel így szólt: – Neked is igazad van, fiam.

Ez a közkeletű zsidó vicc nemcsak az abszolút igazság elérhetetlenségét illusztrálja (minden okoskodás, „hochmecolás” ellenére), hanem azt is, hogy összembari gyarlósága miatt a rabbi éppúgy kipellengérezhető, mint bármelyik zsidó közember. Sőt, a zsidó vicckultúrában még Ábrahám vagy maga a Mindenható is éppolyan esendő, téveteg, közönséges lényként jelenhet meg, mint bármelyik leszármazottja, illetve alattvalója:

...És Ábrahám elvivé Izsákot egy bizonyos helyre, és hozzáfoga, hogy feláldozná őt, mikoron az utolsó percben az Úr megállítja az ő kezét, így szólva hozzá: – Hogy vetemedhetél idáig? – Ábrahám pedig így szóla: – De hiszen Te magad mondad... – Sose törődj azzal, hogy mit mondok – mondá az Úr –, csak nem ülsz fel minden csacskaságnak, ami a füledbe jut? – Ábrahám elszégyellte magát: – Hát, valójában nem... – Én tréfából felvetem, hogy feláldozhatnád Izsákot, mire te rohanást

meg akarod tenni. – Ábrahám térdre esék: – Tudod, az a baj, hogy sohasem lehet tudni, mikor viccelsz. – Az Úr mennydörögve mondá: – Semmi humorérzéked nincs, ez egyszerűen hihetetlen...⁶

Mármost ha ennyire áttöretlen egységet tapasztalunk a zsidó viccek sem Istent, sem embert nem tisztelő, mindent kétségbe vonó világvilágképében, átvihetjük-e ezt az egységet a viccek közegeire, a vicceket létrehozó, csiszoló, továbbadó, befogadó zsidó társadalomra is? Biztos, hogy nem, hiszen ez a társadalom mind térben, mind időben maga is a szüntelen, többször goromba, mint szelíd változandóság martaléka. Már két, egy időben és egy helyen élő zsidó is legalább kétféleképpen (a következő vicc szerint *három*féleképpen) tekint a világra, hát még azok az embermilliók, akik földrajzi, gazdasági, politikai, háborús, vallási, kulturális földcsuszamlások rendre különböző sorsú elszenvetői voltak az utóbbi évszázadokban.

Kiköt egy hajó a távoli lakatlan szigeten, s a partra szálló kapitánnyal két, mint kitűnik, harminc éve ott élő zsidó jön szembe. Üdvözlük egymást, a kapitány körülnéz és három takaros épületet lát nem messze a parttól. Kérdésére, hogy mik ezek, az egyik zsidó közli: – Az ott –, mutat rá az elsőre – az én zsinagógám, ahova csak én járok, a másik pedig egy másik zsinagóga, amelyikbe a

6. Allen, Woody: „The Sacrifice of Isaac”. In: Novak, William – Waldoks, Moshe (szerk.): *The Big Book of Jewish Humor*. HarperCollins, New York, 1981. 220. l.

barátom jár, én nem. – Rendben van – mondja a kapitány –, de ha össze-vissza csak ketten vannak, mire szolgál az a harmadik épület? – Azt, kérem, azért építettük, hogy olyan zsinagógánk is legyen, amelyikbe egyikünk se teszi be a lábát.

Lehet-e egységes zsidó világképről beszélni, mint tettük, ha nincs, mert bizonyíthatóan nincs alatta egységes zsidó világ? Nos, a jelek arra vallanak, hogy ha másban valószínűleg sohasem is, éppen vicceinek fel- és elismerésében lehet nagyon is egységes különböző évszázadok és földrészek zsidó társadalma. Az iménti vicc két zsidó szereplője még takarékoságból sem hajlandó egy zsinagógába járni, ám valószínű, hogy a megosztottságukról szóló *viccet* újra meg újra mégis a *legközösebb* nevetéssel nyugtáznák. (Holott az tulajdon önféjű, ráadásul pazarló gyarlóságukról szól.) Azt állítom tehát, hogy mivel a vicceken megjelenő zsidó gyarlóságok kivétel nélkül minden zsidóra állnak, még a legtiszteletreméltóbbakra is, ha valaki belép a zsidó viccek érvényességi körébe azzal, hogy nevet a vicceken, sokat ismer közülük, stb., akkor voltaképpen a való életben is deklarálja, hogy éppolyan gyarló, még hozzá éppolyan módokon gyarló, mint a viccbeli zsidók. Vagyis aki osztozik a zsidó viccek világképében, az a viccek közvetítésével egy ideálisan osztatlan zsidó közösségből is részt vállal. Amiből szolidaritás és még sok egyéb közösségi felismerés is következhet.⁷ Sokan azért lehetnek

7. Hasonló dinamizmusokat tárt fel Papp Richárd kultúrantropológus egy budapesti zsidó közösség életében: *Miért kell Kohn bácsinak négy hü-*

még mindig vagy éppenséggel újonnan zsidók, mert ha kötelezően más nem is a zsidó életből, a zsidó viccek világképét otthonosan és jólesően a sajátjuknak vallják.

Akkor is, ha felszabadultan hahotáznak, és akkor is, ha némi ingerültséggel ki sem várják a poént, mert „már százszor hallották”. A századik, ezredik viccmesélésnek is értelme lehet azonban, mert platformot teremthet a közös élményhez, a szociális vagy érzelmi közösség felismeréséhez. S ehhez még csak a poént sem kell feltétlenül kivárni. (A viccbeli elmegyógyintézeti ápoltak is kitűnően mulattak a vicceken azok pusztá sorszámat hallva.) Hogy miért? Mert, hogy a legtöbb zsidó vicc afféle dramolett, amelynek színhelye, időpontja, szereplőgárdája és kelléktára már a vicc első mondatában világossá válik. A néhány hónapra a rabbi oltalmába adott Rebekát a rabbi segédje teherbe ejti; az apa hazatérte után a felek arra jutnak, hogy a segéd bizonyára megkerülte az ágyat ahelyett, hogy átmászott volna a rabbin és feleségén, akik közbül feküdtek. Itt csak a csattanót közlöm:

A rabbi széttárja a karját: – Hát, ha csak úgy nem...

E közkeletű vicc – mely kisdud népmesének is beillik – már pusztán csattanójának, a „ha csak úgy nem”-nek a hallatán is teljes szövegében előugrik a beavatottak emlékezetéből. A csattanó afféle előhívó szintagmává

tőszekrény? – élő humor egy budapesti zsidó közösségben. Nyitott Könyvműhely, Budapest, 2009.

válik, valósággal szállóigésedik, olyan pregnánsan zárta le egykor, s idézi fel utóbb a viccet, illetve a benne megrajzolt élethelyzetet.⁸ Hasonló felidéző ereje van pl. az „Ügyes...” csattanónak, mely elismerő csettintés kíséretében akkor hagyta el a Budapestre szomjasan érkező zsidó száját, amikor a Keleti pályaudvar italautomatája harmadszorra is nyomtalanul elnyelte bedobott pénzérméjét. Vagy említhetem a „Na de, Uram, kérdezni csak szabad?!” csattanót, amely attól az égre föltekintő zsidótól hangzik el, aki a piacon csupán egy disznóhúsból készült kolbász ára után érdeklődött, mire az Úr máris mennydörgéssel tudatta vele nemtetszését. Szállóigésedett a „szombaton zárva tartok” csattanó is:

Miután az adófelügyelő végighallgatta Kohnt, a kereskedőt, hogy mennyire rosszul megy neki az üzlet, mennyire nincs semmi bevétele, hetek óta nem akadt vevője, és így tovább, együttérzően kérdi tőle: – No de akkor miből él, ember? – Én, kérem, abból élek, hogy *szombaton zárva tartok* – mondja neki Kohn.

Még egy szállóigésedett csattanó:

Barátja megkérdezi Kohnt, hajlandó-e átengedni neki egy éjszakára mutatós feleségét, Zálit. – Nincs az a

⁸ Az 1997-ben elhunyt magyar származású nyelvész, Robert Hetzron adta közre a legjobb tanulmányt a csattanók (punchlines) háromfázisú evolúciójáról: „On the Structure of Punch Lines”. *Humor*, 1992 (4), 61–108. l.

pénz, amiért besároznám nőm, családom becsületét – feleli önérzetesen. Erre barátja kitesz az asztalra egy köteg százzrubelest. – Ja, *ha van az a pénz*, az más – mondja Kohn, a pénzköteg után nyúlva.

Ez a „Van az a pénz” szintagma afféle vezérfonállá vált a „mindenki megvesztegethető” vagy „a korrupció az olyasmi, amiből én sajnos mindig kimaradok” típusú vitákban, melyek nem csak zsidó körökben folynak a mai Magyarországon. A birtokon belüliek büszkeségével azonban, legalábbis megfigyelésem szerint, bármennyire diffamáló is rájuk nézve, inkább a zsidók hajtogatják.

Mármost a pregnánsabb csattanók szállóságosodása azért fontos folklórsajátság, mert ez teszi lehetővé a vicckultúrából való szüntelen közös részesedést, a vicceknek akár pusztán utalásokon alapuló gyors megosztását, eleven körforgását a zsidó közösség tagjai között. És itt a csattanók *megismételt* elhangzásának, még ha más és más szituációkban is, sorsdöntő jelentősége van. A csattanó-ismétlések ugyanis olyan *utalások*, amelyek részlet mivoltukban is egy-egy teljes viccet, s vele egy-egy teljes közös élményt rekonstruálnak, csak sokkal tömörebben, mint az először történt. Így idéződik fel egy meglehetősen bonyolult lélektanú, vesébe látó régi zsidó vicc is már pusztán a csattanója alapján:

Halálos ágyán egész népes családja veszi körül Mojsét, a kereskedőt. Lehunyt szemmel, elhaló hangon kérdi: – Itt vagy feleségem, Záli? – Itt vagyok melletted, édes uram, Mojsé. – Aztán sorban végigkérdezi fiait, Sámuel, Sámuel, Sámuel.

Pinkászt, leányait, Rebekát, Chávát, Reginát és Zelmát, ők is ott vannak-e az ágy körül. Amikor az utolsó is elrebegi: – Igen, itt vagyunk mindnyájan, édesapánk –, az öreg felpattan fektéből, mint akit darázs csípett meg, és vódló hangon kiáltja: – *De akkor ki van az üzletben?*

Börtönévei alatt írt lélektani naplójában Mérei Ferenc óvodás kisgyermekek közt végzett megfigyelései alapján így írt erről: „A kezdet valamilyen hangulatilag és érzelmileg elhatárolható spontán élmény. (Az eredeti viccmesélő szituáció: H. M.) Ezt az élményt átélői megismétlik, egyes töredékeit több ízben reprodukálják, állandó alakba öntik, s ezzel fokozatosan cselekvési vagy verbális hagyománnyá alakítják... A felelevenítést az élmény egy *konkrét részlete* váltja ki. (Ez legtöbbször a csattanó: H. M.) Magán viseli még az *egész* eleveenségét, és megindítja a felidézést mindazokban, akik az élményt átélték. Ez a teljes élményt képviselő konkrét részlet *az utalás*. Csak azok érthetik meg, csak azoknak szól, akik az élmény részesei voltak.”⁹

Nincs okunk rá, hogy elvitassuk Mérei utalás-elméletének érvényességét a felnőttektől, akik közösen vicceket mesélnek és hallgatnak végig, majd az egyszer elhangzott viccekre, azok csattanóira pusztán visszautalva is rendre a teljes közös élményeket idézik fel. A fenomenologikus szociológia nézőpontjából ezek a visszautalások rendre egy-egy intézményesülés stációi, s a végül létrejövő ver-

⁹ Mérei Ferenc: *Lélektani napló I. Az utalás lélektana*. Művelődéskutató Intézet, Budapest, 1984. 10. l.

bális világszemléleti intézményeket az egyének „immár úgy tapasztalják, mint amiknek saját realitásuk van, s ez a realitás mint külső és kényszerítő tény áll szemben az egyénnel... Az »Ezt már csináltuk«-ból »Ez a dolgok rendje« lesz.”¹⁰ Az intézmények és objektívációk főösszege nem más, mint maga a társadalmi világ. A zsidó közösség azzal, hogy vicceket mesél, voltaképpen berendezti és közössé teszi maga körül a világot.

A zsidó viccek, és különösen azok szállóigésedett csattanói, a zsidó szóbeli *folklórnak* természetesen nem egyedüli képződményei. Évszázadok zsidó életének szervezésében, fenntartásában, „önigazgatásában” – így van ez más népek esetében is – az *életvezetési tanácsok* számtalan folklorisztikus formában záporoznak az egyénre: mondák, mesék, példázatok, gyermekrigmukok, közmondások, közkeletűvé vált vallási tanítások, imarészletek, daltörödékek, híres emberektől származó szállóigék, róluk szóló anekdoták, grammatikailag megkövült metaforák, szólásmondások vagy akár találós kérdések formájában.¹¹ E folklorisztikus képződmények közül valamennyi felbukkanhat a zsidó vicckultúrában, egyetlenegynek, a „bizakodó közmondásnak” a különös kivételével, mert azt a kelet-európai zsidó folklórban a

10. Berger, Peter L. – Luckmann, Thomas: „A valóság társadalmi felépítése”. In: Hernádi Miklós (szerk.), *A fenomenológia a társadalomtudományban*. Gondolat, Budapest, 1984. 321–349. I. Az idézet helye: 339. I.

11. A magyarországi zsidó folklór legigényesebb feldolgozása: Scheiber Sándor: *Folklór és tárgytörténet* I–II–III, MIOK, Budapest, 1974–1984, egész sokoldalú életművének bibliográfiájával.

„lemondó közmondás” túltengése teszi majdnem láthatatlanná.

A közmondásoknak kitüntetett szerepük van egy-egy nép világgépének kialakításában. A viccek (adomák, trufák stb.) csak akkor pályázhatnak ilyen szerepre, ha maguk is közmondásossá válnak, értsd: ha olyannyira meghonosodnak (kedvelté, bevetté válnak) jellemző erejük, relevanciájuk, pregnáns humoruk stb. folytán, hogy emlegetésük mindennapossá válik, legalább olyan gyakori vá, mint a közmondásoké. A közmondásgyűjteményeknek se szeri, se száma; felettébb ritka viszont az olyan kutatás, amely ahelyett, hogy véletlen adottságokként kezelné a közmondásokat, azok életvezetési tanácsainak *tartalmára*, társadalmi meghonosodásuk *logikájára* is rákérdez. Egy ilyen dolgozat a következő megállapításra jut: egy-egy nép vagy nyelv közmondás-korpuszában „nagyon gyakoriak az egymásnak élesen ellentmondó életvezetési tanácsokat hangoztató közmondások. Végül is hogyan hihetné el valaki, hogy »mindent lehet, csak akarni kell«, ha egyszer »ember tervez, Isten végez«? Ha egyszer »mindenhol jó, de legjobb otthon«, akkor miért van az, hogy »a szomszéd kertje mindig zöldebb«? Nyilvánvaló, hogy a közmondás-korpuszok mentális vagy kinyomtatott gyűjteményei korántsem tévedhetetlen, mindenestül és vakon követendő bölcsességek forrásai.”¹² Ezt a zavarba ejtő kettős látást a zsidó vicckultúra

12. Paul Hernadi - Francis Steen: „The Tropical Landscapes of Proverbial: A Crossdisciplinary Travelogue”. *Style*, 1999 (33), 1–20. l. Az idézet helye: 2. l.

a jelek szerint úgy védi ki, s teszi a maga világbölcseletét merőben egyértelművé, hogy kiküszöböli a bizakodást, a reményt, és azt végtelenül nyújtózó rezignáltsággal, átötörtlen pesszimizmussal helyettesíti. A zsidó vicckultúra világgképében egyetlen közmondásnak van kitüntetett helye, s az így hangzik: „Sohasem javulhatnak a dolgok” („Nie kommt ’was besseres nach”). Lássuk be, e megállapítás elsöprő szuggesztivitása mellett elhalványulna, s ezért fel sem bukkan, a „Mindent lehet, csak akarni kell” bizakodása.

– Mi a szerencse definíciója? – Kohn válasza: – Szerencse az, hogy szocialista hazánk, a Magyar Népköztársaság állampolgárai lehetünk. – És mi a balszerencse definíciója? – Kohn válasza: – A balszerencse pedig az, hogy szerencsénk volt.

Ha most csakugyan sikerült felfestenuünk, igaz, kicsit sötét színekkel, a zsidó vicckultúrában tükröződő, végletesen rezignált világgképet, akkor két, belőle következő folyamányra is fel kell figyelnünk. Az egyik folyamány, hogy a zsidó vicckultúra jellegzetesen sötét hangoltsága egykönnyen „átcsoroghat” a nem-zsidó környezet folklórájába is, ahogy az pl. az Arthur Bloch gyűjtéséből összeállt, egyöntetűen pesszimiztikus Murphy-törvényekkel történt. A Murphy-törvények legsarkalatosabb darabja („ami elromolhat, az el is romlik”) mintha csak a zsidó világgkép elkeseredett főszabályát („a dolgok sohasem javulnak, mindig rosszabbodnak”) visszhangoznán, de hasonlótl mondhatunk el a Bloch-gyűjtemény

világszerte elterjedt, kevésbé kiemelt darabjairól is (pl. [a bankban, az autópályán] „a másik sor mindig gyorsabb”). Úgy tetszik, a nem-zsidó világ is hevesen képes reagálni az összemberi, áttöretlen balsorsot (jiddisül: *córeszt*) felpanaszoló, eredetileg talán zsidós, de kifejllettségükben már összemberi, pontosabban kisemberi zokszavakra, amilyenek bőséggel kerülhettek be e sorok írójának a hetvenes években összeállított *Közhelyszótárába* is: „A vajás kenyér mindig a vajás felére esik”; „Mindig akkor jön egy zivatar, ha végre kijutok a strandra”; „Ahányszor parizert veszek, mindig a végét kapom”; „Mindig akkor fogy el a meleg víz, amikor tetőtől talpig beszappanoztam magam”; „Ha téves számot hívok, azt biztos, hogy fölveszik”, és így hosszan tovább.

Ugyanakkor a nem-zsidó világból is „átcsoroghatnak” viccek vagy más elemek a zsidó viccfolklórra, különösen, ha zsidó problémát tematizálnak:

A rádióriporter a szép helyi eredmények hallatán (járda-építés, folyó víz bevezetése, iskolai tornaterem létesítése stb.) megkérdezi: – És hogy állnak az antiszemitizmussal, ez is van a maguk falujában? – Nem, kérem, az nincsen nálunk – mondja a tanácselnök, majd kis gondolkodás után hozzáteszi: – Nem mondom, igény volna rá...

A másik folyamat nemcsak szociálisan, vagyis befogadó közegét tekintve bővítette ki a zsidó vicckultúrát (ti. a nem-zsidó társadalom irányában), hanem tulajdon műfaji repertoárjában is. Teljességgel összeolvadtak a zsidó viccek (illetve ezek szállóigésedett rezüméi: csattanói) az

eleve sokkal tömörebb, mert csupán egymondatos *bemondásokkal*, *aforisztikus megállapításokkal*, méghozzá a világgép-azonosság jogán. Ezeknek az elemeknek a beolvadása a folklorisztikus viccközegbe csakis folklorizálódásuk révén (volt) lehetséges; az eredetileg *szerozőkhöz* (híres személyiségekhez, de akár hivatásos humoristákhoz) köthető, legtöbbször végtelenül kesernyés bemondások (aforizmák, one-linerek, bonmot-k), epés társalgási odadöfések vagy visszavágások voltaképpen az eredeti zsidó viccek folytatásai, csak éppen más eszközökkel. Ha például megvizsgáljuk Einstein egyik híres aforizmáját:

Csak két dolog van, ami végtelen: a Világegyetem és az emberi butaság, bár az elsőben nem vagyok biztos

– a mondás összetartozása a zsidó viccek észjárásával, humorával eltéveszthetetlen. Meglehet, Einstein épp egy zsidó viccből merítette aforizmájának mondanivalóját és/vagy szintaxisát, s csöppet sem meglepő, ha a folklorizálódó (anonimizálódó) mondás fokozatosan vissza is épült indító közegébe, a zsidó viccfolklórbá. Hasonló mondható el a amerikai *stand-up* másodgenerációs kelet-európai zsidó mestereinek sikerültebb bemondásairól (a Marx fivérekre, Mel Brooksra, Lenny Bruce-ra vagy Woody Allenre gondolhatunk). Ha például megvizsgáljuk a legutoljára említett humorista egyik-másik bemondását:

Lehet, hogy a világ csak egy álom, egy elképzelés... De akkor viszont túl sokat fizettem a szőnyegeimért.

Kellemes hely lehet a mennyország... De lehet-e ott zuhanyozni?

A nagybátyám annyira neológ volt, hogy annak idején Hitlerre szavazott

– az első két bemondásban az eredeti zsidó viccek gyakori átzökkenését ismerhetjük fel a szellemi szférából az anyag(iasság) világába, a harmadik példában pedig a finom utalás tűnhet fel egy közismert galíciai vicc kegyetlenül őszinte mazochizmusára:

Berúgják a kozákok a nagycsaládos Mandel kereskedő házának kapuját: – Felsorakozni! A férfiakat agyba-főbe verjük, a nőket megerőszakoljuk – ordítják. Mandel térdre rogy előttük: – Verjenek bennünket, férfiakat agyba-főbe, erőszakolják meg a lányokat és az asszonyokat, egyes-egyedül imádozt, idős édesanyjamat ne bántásák! – Előreugrik a 80 éves édesanyja: – Hagyd fiam, Mojse, ha pogrom, csak hadd legyen pogrom!

Amikor a vicckultúra újabb, konkrét szerzőkhöz is köthető, a tömegkommunikációban terjesztett termékeinek vissza-folklorizálódásáról beszélünk, akkor előbb voltképpen a vicckultúra *mediatizálódásáról* kellene beszélünk, amire itt csak nagyon szűkösen van mód. Arról a 19. század végén beindult folyamatról van szó, amely a szóbeli vicckultúrát a tömegkommunikáció nyomtatott (sajtó, könyvkiadás), majd képi (film, televízió), végül

pedig internetes formáiba ültette át.¹³ Magyarországon a zsidó vicckultúra mediatizálódásának egyik első lépése volt, hogy Molnár Ferenc az 1910-es évek elején egy tőrül metszett zsidó vicc köré kerekítette „A közvetítő” című tárcáját.¹⁴ A mediatizálódás elszemélyteleníti a vicc „elhangzását”, hiszen nem hús-vér személy, hanem életlen sajtótermék vagy csupán virtuális lény: filmbeli szereplő, vagy manapság arctalan blogger a vicc mesélője, viszont hallatlanul ki is tágítja a vicc becsapódásának hatókörét. Egyetlen „viccmesélés” a tömegkommunikációban befogadók ezreihez, százezreihez juthat el! (Ráadásul taláalomra: itt nem gondosan megszürt társaság a vicc hallgatósága, hanem mindenféle szerzetet, zsidókat éppúgy, mint nem-zsidókat tartalmazó tömeg.)

A zsidó vicckultúra mediatizálódása általában együtt járt a feltűnőbb ismertetőjegyek, jelesül a jellegzetes

13. Magyarországon Ágai Adolf *Borszem Jankójában* 1868-tól, s a sora megindul, a Millennium évétől már ezres nagyságrendben működő napilapokban, folyóiratokban mind rendszeresebben jelennek meg zsidó viccek, sőt már gyűjteményben is napvilágot látnak; a gyűjtemény szerkesztője csak mint (az antiszemita bécsi polgármester) „Lueger hívé” mutatkozik be a közönségnek, a mű címe: *Nű? Kóser adomák és rituális vicczek*. Vass József kiadása, Budapest, 1903. – A magyarországi zsidó vicckultúra további mediatizációjáról, ideértve a bemondásokat, a filmvígjátékokat, a slágerszövegeket stb. lásd Hernádi Miklós: *Zsidó írók és művészek a magyar progresszióban 1860–1945*. Noran Libro, Budapest, 2010, különösen 112–125. l. Nélkülözhetetlen áttekintés a születése óta folyamatosan mediatizálódó pesti kabaréről: Bános Tibor, *A pesti kabaré 100 éve (1907–2007)*. Vince Kiadó, Budapest, 2008.

14. Lásd Hernádi Miklós, i. m. 51–52. l.

hanghordozás, gesztikuláció kiiktatásával (ami a nem hangzó – nem látszó nyomtatott sajtóban magától értetődött), továbbá a jiddis nyelvű mondatok, kiszólások, szereplői nevek németesítésével (nálunk magyarosításával), vagy legalábbis e manőverek megannyi kísérletével. Ez logikusan következett abból a szerkesztői sejtésből vagy tapasztalásból, hogy maguk a jórészt asszimilálódott zsidó befogadók is így látják helyesnek, illetve egy ilyenformán „semlegesített” humoros szöveg jóval több olvasó-néző, így nem-zsidók tetszésével is biztosabban találkozik majd, márpedig a médiában minden meg gondolást felülír az eladható példányszám, a tetszési index. Gondos elemzés például még az olyan, nyilvánvalóan galíciai indíttatású vígjátékból, mint Szőke Szakáll 1922-es *Vonósnégyese*, is kiszűrhet effajta törekvést. (Az egyfelvonásos négy szegény, magát zenésznek kiadó zsidót mutat be, akik az ingyen vacsora reményében külön-külön mind a többi háromtól várják, hogy vonósnégyesük megszólaljon; a felettebb humoros mű az egyik zenészt játszó Salamon Béla „Szintén zenész?” kiszólásának jóvoltából folklorizálódott.)

Álljon itt néhány példa az olyan zsidó viccekre, amelyekből csak a legnagyobb nehézségek árán lehetne kiiktatni a hozzájuk tartozó, és mindenkor beléjük értett zsidós hanghordozást, metakommunikációt:

A rabbi úgy dönt, hogy Grünnek meg kell követnie Kohnt, amiért „csaló gazembernek” nevezte, mégpedig a következő, gondosan megszövegezett bocsánatkéréssel: „Kohn egy becsületes ember, bocsánatot ké-

rek.” Grün így mondja el a rá büntetésképpen kirótt mondatot: – Kohn egy becsületes ember?! Bocsánatot kérek!...

...

A Kommün alatt elfogja a rendőrség Kohnnak és Karlsbadban kezelt nejének a táviratváltását. Mindkét táviratban ez a két szó áll: „Operieren, operieren”. Beviszik Kohnt a rendőrségre, és felszólítják, tárja fel előttük a kémgyanús táviratok jelentését. – Mi sem egyszerűbb – mondja nekik széles taglejtésekkel Kohn. – Arról van szó, hogy a nejem kezelőorvosa, ez a derék, nagy tudású ember operációt javasolt, de a nejem, amilyen hitetlenkedő lélek, megkérdezte, beleegyezzen-e az operációba. – Na de a választáviratban ugyanez áll. – Dehogyan, kérem, ott egészen másról van szó. Én a válaszómban alaposan megszidtam, mert ha egyszer az a kitűnő orvos operációt javasolt, akkor neki kutyakötelessége, hogy igenis hagyja magát megoperálni!

...

A nélkülöző Schwartz 20 guldent kap kölcsön barátjától, Weisstól. Megkérdik tőle, nem izgul-e, hogy miből fogja majd visszafizetni, mire ő: – Mért én izguljak, izguljon ő.

...

Két görögdinnyét cipel egy zsidó valahol Brooklynban, amikor útbaigazítást kér tőle valaki. Ő szó nélkül átadja a két görögdinnyét a kérdezőnek, hogy aztán saját, szabaddá vált karját szélesen széttárva ezt mondhassa: – Fogalmam sincs.

Pesten egy Amerikából érkezett zsidó megkérdez egy pajeszos-kaftános fiút a Kazinczy utca tájékán, nem tudja-e véletlenül, hol van az ortodox zsinagóga. A fiú csak ennyit mond: – Még hogy véletlenül...

A hanglejtés, a nyomaiban is átsejlő jiddis nyelvi közeg – ezek olyan „markerek”, amelyek híján nemcsak hogy élvezni, de érteni sem igen lehetne a zsidó vicceket. A mediatizálódás után következő vissza-folklorizálódásban – ma ezt a korszakot éljük – ezeknek a „markereknek” szó szerint, betű szerint, hangról hangra *meg kell őrződniük* ahhoz, hogy a zsidó vicc zsidó vicc maradjon, s ne oldódjék fel az egyéb (pl. skót, székely, cigány, szőke nő, arisztokrata, rendőr, abszolút, disznó és egyéb) viccek végtelen tengerében. Nem ritka, hogy a viccmesélők egy-egy jól ismert vicc hallatán kiigazítják egymást, mert egy-két szó tekintetében inkább a maguk verzióját érzik hitelesnek. Némelyik zsidó vicc maga is reflektál a megfogalmazás mineműségének fontosságára:

A tanítvány megkérdi a rabbitól: – Rabbi, lehet-e tóraolvasás közben szivarozni? – Pfüj – mondja a rabbi –, ez botrány, ez szigorúan tilos. – Akkor máshogyan kérdezem: lehet-e még szivarozás közben is a Tórárt olvasni? – Az mindjárt más – mondja a rabbi –, az nagyon is példás cselekedet.

A „markerek” közé tartozik a nem-zsidó, „goj” világtól való elkülönülés jelzése is, melynek furfangos példáját szolgáltatja a következő ősvicc:

Schwarz és Grün vasárnap a katolikus templom lépcsőjén koldul. Schwarz nyakában „Katolikus koldus” tábla, a mellette ücsörgő Grün nyakában pedig „Zsidó koldus” felirat. A miséről kitóduló tömeg bőségesen adakozik Schwarz kalapjába, már csak azért is, hogy boszszantsák zsidó feliratot viselő kollégáját, aki persze egy árva fillért sem kap. Ezt látva, a plébános megsajnálja Grönt, és így szól hozzá: – Fiam, látom, te a zsidó felekezethez tartozol, nem inkább a zsinagógánál kellene kéregetned? – Nem, atyám, nekem jó itt, ahol vagyok. – Amikor a plébános a vállát megvonva továbbáll, Grün így szól Schwarzhoz: – Hallottad ezt, te Schwarz? Ez a goj akar bennünket *özletre* tanítani...

A „markerekhez” való ragaszkodás egy szélesebb értelmű ragaszkodás kísérő jelensége. Ez pedig nem más, mint ragaszkodás a viccekben megjelenő egész világhéphez, s azon keresztül a zsidó léthez magához, mint olyan tradícióhoz, amely a legnagyobb vérveszteségek ellenére is teljesnek, értékesnek, pótolhatatlannak tetszik. A furcsa csak az, hogy – mint rámutattam – ezt a tradíciót a viccek világában csupa hitvány semmirekellő, fineszes szélhámos, fennhéjázó gazdag, és persze számtalan ügyefogyott balek jeleníti meg. Miért drága ez a tradíció mégis a világ viccszerető zsidósága és persze rajta kívül még mások számára is? Mit kap a zsidóság a vicckultúrájától? Mi végül is a zsidó vicckultúra haszna? Minek köszönhető, hogy nemcsak fennmaradt, de folyamatosan ki is egészül? Miért „éri meg” a világ zsidóságának, hogy ne csak gondolja, de annak erede-

ti önostorozó szellemében még folytonosan bővítsé is vicckultúráját?

Valószínűleg részzigazság az a széles körben vallott felfogás, hogy bizonyos abszurd „sírva vigadás”, „akasz-tófahumor” (*laughter through tears, Galgenhumor*) éltetné a mindvégig roppant szorongatott helyzetben élt kelet-európai zsidók vicckultúráját. Mintha a keserű, önostorozó viccek tömege azt sugallotta volna az üldözőknek: „ne üldözzetek bennünket, mert ezt a munkát elvégezzük mi magunk, még jobban is, mint ahogy ti teszitek”.¹⁵ A meghurcoláshoz való „ötletadásnak”, a támadási felületek felkínálásának az érve – mint lehetséges bizonyíték ehhez a tézishez – azonban azért gyenge, mert 1. az eredeti viccek nem kalkuláltak nem-zsidó, a zsidóüldözésre hajlamos hallgatókkal, illetve 2. számos vicc a meghurcolt zsidók szellemi fölényét tematizálta üldözőik szellemi színvonalához képest, legalábbis abban a tekintetben, hogy a viccek zsidói sokkal tisztábban látták népük gyengéit, mint a kívülálló nem-zsidók.

Az a hasonlóan széles körű felfogás, mely szerint a zsidó vicckultúra túlélési értékét az adhatta, hogy a *közösségi kohézió* fenntartásának és építésének jellegzetes eszköze lehetett és lehet mind a mai napig¹⁶, valószínűleg ugyancsak részzigazság. Gondoljuk csak meg, ki az a *mesüge*, aki azért szeretne beletartozni egy közösségbe, mert az – miként a zsidó viccek társadalma – csupa szélhámosból, szószegő csalóból, becsületes munka

15. Novak – Waldoks, i. m. XVI. l.

16. Vö. Papp, i. m.

helyett folyton csak *hochmecoló* és *schnorroló* léhűtőből áll? Hol maradnak a hősök? Mással, mint a közösség kiválóságának érvével aligha lehet fenntartani vagy pláne fokozni egy adott közösséghez való tartozás kívánatosságát. Ámde, hogy ismét egy zsidó alapviccet idézzek, akarok-e egy olyan klubba tartozni, amely, még ha fel is venne a tagjai közé, annyira laza erkölcsű, hogy még engem is befogadna? Ahol optimizmusra egyedül ez adhat okot:

„Ne aggódjatok, sorstársak, az Úr megoltalmazott bennünket a Fáraótól és Hámántól, talán megengedi, hogy megússzuk a Messiást is!”

A zsidó viccek világában a zsidósághoz való tartozás – nesze neked közösségi kohézió! – éppen mint nyűg és teher érzékelődik; *ennek* a zsidó közösségnek a vállalása mint esztelen, abszurd, megbánnivaló ballépés jelenik meg.

A New Orleans-i villamoson egy néger férfi jiddis nyelvű újságot olvas. A fehér bőrű zsidó, aki mellette áll, a vállát megkocogtatva ezt kérdi tőle: – Nagyon kérem, árulja már el nekem, miért nem elég magának az, hogy néger?

Magam inkább egy harmadik magyarázatot fogadok el arra a különös talányra, hogy a zsidó viccekben tükröződő világkép és társadalmi arcképcsarnok hatására miért nem fut el minden zsidó iszonyodva, amerre csak

lát, hanem éppen ellenkezőleg: valósággal keresi a vicc-mesélés és -hallgatás alkalmait? Nem vitatom, hogy az elhangzó szörnyűségek rendszerint akasztófahumorba vannak ágyazva, s így sokkal könnyebb elviselni ilyen és más szörnyűségeket; azt sem vitatom, hogy a viccek hallatán nagyon sok zsidó a közösségi összetartozás melegségét is tapasztalja, ám a végső magyarázat az említett talányra szerintem másutt keresendő. Abban, hogy minden vicc a *nem-valódiság birodalmába* viszi át hallgatóját – de csak akkor, ha hagyja. És ha mélyen belenézek „élményháztartásomba” (Mérei Ferenc kifejezése), arra jutok, hogy én bizony szívesen hagyom: egy napig sem tudnék meglenni a nem-valódiság viccek kínálta élménye nélkül. Gondolom, mások is így vannak ezzel.

A nem-valódiság felszabadító élménye nálunk magunknál kezdődik. Levethetjük az erkölcstelenségeken reflexszerűen felháborodó álarcunkat, és fellélegezhetünk: lám, milyen jó, persze, csak a nem-valódiság birodalmában, a viccfigurákkal karöltve egy kicsit erkölcstelennek (anyagiasnak, szöszegőnek, házasságtörőnek stb.) lenni!¹⁷ Lám, milyen jó, hogy akár mesélem, akár hallgatom a viccet, egy kicsi dózist vehetek magamhoz abból a felszabadító tudatból, hogy semmi sem végérvényes, semmi sem megfellebbezhetetlen; igenis, vannak

17. Vö. Fónagy, i. m. 37. l. Vö. még Cohen, Ted: *Jokes. Philosophical Thoughts on Joking Matters*. Univ. of Chicago Press, Chicago–London, 1999. 78 sk. l. A műbe való betekintésért Radnóti Sándornak tartozom köszönettel.

rések a valódiság páncéljában, kipillanthatok egy más világba, amely szörnyű ugyan, de – szemben a hasonlóan szörnyű valódi világgal – óriási mentsége van: az, hogy nem valódi.

A zsidó viccek világát nem kell névértéken venni.¹⁸ És mi következhet ebből? Az, hogy akkor semmilyen szörnyűséget sem kell, még azt a szörnyűséget sem, hogy zsidóknak születünk.

Megkérdezik a zsidógyereket, szégyelli-e, hogy zsidó? – Miért – kérdez vissza –, ha szégyellem, akkor nem leszek zsidó? – Aztán csöpp gondolkodás után így folytatja: – Tetszik tudni, ha már így is, úgy is zsidó vagyok, és az is maradok, akkor inkább büszke vagyok rá.

Nos, ha Freud azt írta, hogy egyetlen népet sem ismer a zsidón kívül, amely ilyen nagy mértékben gúnyolná ki saját magát,¹⁹ akkor éppen a magyarázatról feledkezett meg, arról, hogy ennek hozadéka is volt. Alighanem semmi sem javított többet a zsidóságon, mint épp a vicceiben végrehajtott végeérhetetlen lelkigyakorlata, amelynek során – a nem-valódiság birodalmában – naponta a saját hitványságával is képes volt szembenézni.

(Utóirat:) Nos, hogy ne végződjék ilyen derúsen ez a Bevezető, röviden még a zsidó vicc műfajának, vagy

18. Ezt a viccmesélői és -hallgatói közös konvenciót először a kitűnő nyelvész, Cseresnyési László javasolta a viccélvezet magyarázatául: „Traktátus a pesti/zsidó humorról”. 2000, 2006 (18), 7–8. szám.

19. Freud, i. m. 127–128. l.

inkább egyes típusainak lehetséges elgépiesedéséről a mediatisálódás korában! Mindenki találkozott már a viccmesélés-vicchallgatás csömörével. Különösen akkor lép fel ez a telítődés, amikor egy kaptafára készült, meglehetősen olcsó poénok cserélődnek vég nélkül, a lélek mélyeit tükröző kommunikációt helyettesítve, nemritkán olyan viccekkel is elegyedve, amelyek a zsidóságot, a zsidó jellemvonásokat (ha vannak ilyenek) értetlen vagy ellenséges nézőpontról aposztrofálják. Az idevágó magyar szakirodalom kiemelkedő darabja Komlós Aladár 1934-es tanulmánya a zsidó viccről²⁰, amely bőségesen foglalkozik egyes vicctípusok elgépiesedésével, igaz, az európai zsidóságra váró katasztrófa érthető előérzetében. Ő a kávéházban vég nélkül, lélektelenül mesélt, a bulvárlapok hasábjain vagy a kabarészínpadokon végsőkéig elkoptatott „Móricka”, „Frau Pollak” vagy „Frau Rafke” típusú élceket egyszerűen kizárja az igazi zsidó viccek köréből – hiszen azokban nem az eszesség válik automatikussá, hanem a butaság –, hogy azután megállapítsa: „Amilyen könnyű a pesti kabaré méltóság nélküli tréfái fölött ítéletet mondani, oly nehéz a hiteles zsidóviccel szemben határozott álláspontra jutni.”²¹ Mindenestre, írja, „az okosság automatizmusának, a hómérség komikumának felfedezése a zsidóviccek erede-

20. Komlós Aladár: „Három zsidó megy a vonaton. A zsidóvicc”. In: uő: *Bevezetés a magyar-zsidó irodalomba*. Múlt és Jövő Kiadó, Budapest–Jeruzsálem, 2009. 47–57. l. E fontos műre Kőbányai János hívta fel a figyelmemet, amit ezúton köszönök.

21. Uo. 55. l.

ti és páratlan teljesítménye. Logikai hibákon nevetünk bennük, de az eszesség logikai hibáin.”²² Kétség sem férhet hozzá, folytatja, hogy „a (messzemenően önkritikus) zsidóviccet csak olyan zsidók találhatják ki, akik félig az idegenek szemével nézik magukat, olyan nép, amely állandó belső hullámvásban él, s elvesztette belső egyensúlyát.”²³ De azt is világosan kell látni, hogy az igazi zsidó vicc – anélkül, hogy akár önpusztítóan sárba döngölné, akár dőrén magasztalná a sokszor öncélú zsidó eszességet – kritikájában mindig középutas, más szóval legalábbis ambivalens a zsidó ész és morál megítélésében: „Érezhető kedvvel és büszkeséggel kezeli azokat a tulajdonságokat, amelyek automatikussá válását leleplezi... Mikor a vicc neveltségessé tesz, egyszersmind szeretetet is ébreszt hőse iránt.”²⁴

Kell-e ennél jobb végszó azoknak, akik mélyebben is meg akarnak ismerkedni az autentikus zsidó viccel?

22. Uo. 53. l. A zsidó viccek logikai fortélyai az Utószóban szeretnék foglalkozni.

23. Uo. 54. l.

24. Uo. 56. l.

ZSIDÓ VICCEK

Források

A forrásmegjelölés nélküli viccek saját gyűjtéseim: H.M.

- D. P. – R. T. = Don Péter – Raj Tamás (szerk.), *Magyar zsidó históriák. Anekdota lexikon*. Makkabi, Budapest, 1997.
- E. M. = Ember Mária (szerk.), „Zsidó viccek; A Hitleráj kora; Különféle halálok”. In: uő, *Viccgyűjtemény*. Minerva, Budapest, 1985. 38–68. és 164–169. l.
- H. D. S. = Spalding, Henry D. (szerk.), *Encyclopedia of Jewish Humor. From Biblical Times to the Modern Age*. Jonathan David, New York, 2001.
- H. I. = Hajdu István (szerk.), *Osztropoli Herschel ostora. Viccek, adomák és bölcs mondások a zsidó folklórból*. Minerva, Budapest, 1985. Scheiber Sándor posztumusz előszavával.
- K. A. = Komlós Aladár, „Három zsidó megy a vonaton. A zsidóvicc”. In: uő, *Bevezetés a magyar-zsidó irodalomba*. Múlt és Jövő, Budapest–Jeruzsálem, 2009. 47–57. l.
- L. H. = Lueger Híve (szerk.), „Nü?” Kóser adomák és rituális viccek. Vass József kiadása, Budapest, 1903.
- L. L. = Ljampertyene, L. (szerk.), *Jevrejszkoje szcsásztje*. IAD, Vilnyusz, 1992.

- R. B. T. = Radványi B. Tibor (szerk.), *Miért ölte meg Káin Ábelt?* Ifjúsági Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 1988.
- S. L. = Landmann, Salcia (szerk.), *Jüdische Witze*. DTV, München, 1963. Felülmúlhatatlan forrás már azért is, mert anyagát zömmel négy elsődleges, jiddis nyelvű gyűjteményből meríti: Olsvanger, Immanuel, *Rosinkes mit Mandlen*. Verlag der schweizerischen Gesellschaft für Volkskunde, Basel, 1920; Rawnizki, J. Ch., *Jidische wizen*. Verlag Moria, Berlin–Jerusalem–Odessa, é. n.; Wiesen, M. A., *Chochme un charifess*. A szerző kiadása, Wien, 1927; valamint Drujanow, A., *Sefer habdicha vö hachidud*. Frankfurt–Moskau–Odessa, 1922. Ugyanakkor Landmann könyve nemzetközi felhívás nyomán a világ minden tájáról, így Magyar- és Lengyelországból, Izraelből, az Egyesült Államokból stb. beérkezett, újabb zsidó vicceket is tartalmaz, amelyek már a harmincas-negyvenes-ötvenes-hatvanas évek állapotait is tükrözik!
- T. C. = Cohen, Ted, *Jokes. Philosophical Thoughts on Joking Matters*. Univ. of Chicago Press, Chicago–London, 1999.
- W. A. = Allen, Woody, *Inside Woody Allen. Selections from the comic strip*. Robson Books, London, 1978, valamint Woody Allen stand-up hangfelvételei, filmes és írásos one-linereinek (bemondásainak) internetes összegzései.
- W. N. – M. W. = Novak, William – Waldoks, Moshe (szerk.), *The Big Book of Jewish Humor*. HarperCollins, New York, 1981.

1. Szekéren, vonaton

Vihar volt, egy kidőlt fatörzs fekszik éppen keresztbe az országúton. Arra jár a szekéren két zsidó, meglátják a fatörzset, és hosszas tanakodásba fognak, mit lehetne tenni. Arra jár egy másik szekérrel egy erős paraszt, aki leszáll, megragadja a fatörzset, és egyetlen mozdulattal ellöki az útból. Jankel megvetően súgja oda Schloiménak: – Erőszakkal, az is kunszt? (S. L.)

...

– Ezt hallgassátok meg! Hideg tél volt, egy távoli faluba kellett utaznom. A kocsisom berúgott, és eltévesztette az utat. Ránk esteledett, és még mindig az erdőben voltunk. Hirtelen mit látok? Farkasok! A kocsis a lovak közé csapott, mindhiába. Két farkas az első lóra vetette magát, én meg már a nyakamban éreztem a harmadik bestia leheletét. És akkor mit tesz Isten? Az egész történetből egy szó sem volt igaz. (S. L.)

...

A rabbi felfogadott egy kocsiszt, hogy elvigye szekéren a szomszéd városba. Amikor emelkedni kezdett az út, a kocsis rákiáltott: – Rebbe, könyörüljön a lovamon, szálljon le, és menjen egy darabig gyalog! – Amikor ereszkedni kezdtek, a

kocsis megint rákiáltott: – Szegény lovacskám, alig van benne szusz. Kérem, rebbe, szálljon le a szekérről! – Végül célhoz értek, és a rabbi, miközben átnyújtotta a fizetséget, ezt mondta a kocsisnak: – Azt, hogy miért fogadtalak fel, értem: utaznom kellett. Azt is értem, miért vállaltad az utat: meg kell élned valamiből. Csak egyet magyarázz meg: miért volt szükség a lóra? (L. L.)

...

A szegény zsidó fuvaros elbúsulta magát, hogy túl sokba kerül a lovának való eleség. Minden nap valamivel kevesebb zabot adott neki, mint az előző napon, és végül már semmit sem adott neki ennie. Egy hét múlva a lova kiszenvedett. – Ez a zsidók sorsa – óbégatott. – Épp hozzászokott az a ló, hogy zab nélkül is meglegyen, és tessék, pont akkor kellett elpusztulnia, amikor már nem került semmibe. (L. L.)

...

– Egyszer, amikor szekérral keltem át a Kárpátokon – meséli Kohn –, 99 farkas rohant utánam üvöltve. – Miért pont 99? – kérdi Grün. – Tulajdonképpen százat akartam mondani, de akkor azt hitted volna, hogy túlzok. (R. B. T.)

...

A bécsi Nordbahnhofon megáll Itzig a pénztárlak előtt, és hosszan tanakodik, ezt mormogva magában: – Elutazak egyenesen Krakkóba, vagy inkább csak Przemyslbe? Krakkóba utazok, vagy csak Przemyslbe? – Rászól a türelmetlen pénztáros: – Mi lesz már? – Mire Itzig: – Hallja, maga udvariatlan fráter, más pályaudvarok is vannak Bécsben... (S. L.)

~ ~ ~

Kohn, az ügynökök gyöngye, jegyet kér a vasútállomáson. – Hová? – kérdezi a pénztáros. – Mindegy. Ahová maga nekem jegyet ad, ott én üzletet csinállok. (R. B. T.)

~ ~ ~

Az állomáson végigrohan egy zsidó a vonat mellett, ezt kiáltozva: – Rubinstein, Rubinstein! – Az egyik kupéból kidugja a fejét valaki, mire megáll, lekever neki egy hatalmas pofont, majd elrohan. A kupében mindenki hahotázni kezd, az is, aki a pofont kapta. A vele szemben ülő utas megkérdi tőle: – Mi mindnyájan magán nevetünk, de mondja, maga min nevet? – Van magának fogalma, milyen ostobaság történt? Én nem is vagyok Rubinstein! (S. L.)

(Változat:) Tanchum, a vízhordó, egy este hazafelé tartott, amikor odaszaladt hozzá egy idegen és egy pofonnal a földre terítette. – Nesze, Meyer, ez a tiéd! – kiáltotta. Tanchum feltápászkodott, és előbb furcsálkodva nézte támadóját, majd hahotázni kezdett. – Mi lelt, Meyer, min nevelsz, csak nem azon, hogy jól elláttam a bajodat? – kérdezte, mire Tanchum: – Rajtad nevetek, te félnótás. Hiszen én nem is vagyok Meyer! (H. D. S.)

~ ~ ~

Három zsidó fut lélekszakadva az induló vonat után. Kettő felugranak a már mozgó kocsi lépcsőjére, a harmadik lent marad, és ahogy kihúz a vonat, hahotázni kezd. – Min nevet, hisz lekéste a vonatot? – Én akartam utazni, ők csak kikísérték az állomásra. (L. L.)

~ ~ ~

Egy galíciai zsidó utazik a vonaton; kényelembbe helyezte magát, kigombolta a kaftánját, lábát felrakta a szemközi ülésre. A következő állomáson egy modernül, városiasan öltözött úr száll fel a kupéba. A zsidó nyomban észbe kap, és illedelmesebb testhelyzetet vesz fel. Az idegen noteszében lapozgat, töpreng, számolgat, majd váratlanul a zsidóhoz fordul, és ezt kérdezi tőle: – Meg tudná mondani, kérem, hogy mikorra esik az idén a *jom kippur*? – *Jaszó!* – mondja erre a zsidó, és mielőtt válaszolna a kérdésre, ismét felteszi a lábát a szemközi ülésre. (S. F.)

...

Elmegy a vonat a zsidó orra elől. – Csupa antiszemita – mormolja keserűen. (S. L.)

...

A galíciai kisváros vasútállomásán egy zsidó a jegypénztárhoz lép: – Mondja meg, kérem, mennyibe kerül az utazás Tarnopolba? – Húsz zloty. – Égbekiáltó! Húsz zloty? Beszéljük meg: legyen tizenöt zloty. – Menjen a fenébe! – Minek pöf-feszkedik maga? Látja, ott kívül áll egy másik vasutas, oda fogok menni hozzá, és majd annak teszek ajánlatot. – Ezzel elindul, keresztül a vágányokon. A jegypénztáros utána kiált: – Ne menjen át a vágányokon! – Már késő, vasutas úr! Velem már nem csinál üzletet! (H. I.)

(Változat:) Gedalje a jegypénztárhoz: – Mibe kerül egy út Lembergbe? – Huszonkét zloty. – Huszonkét zloty? Nagyon drága. Engedjen tíz zlotyt és akkor veszek egy jegyet. – Mi jut eszébe? Nem a vásárban vagyunk! – Gedalje megpró-

bál tovább alkudni, a pénztáros majd fölrobban dühében. Eközben a lemergi vonat kihúzza az állomásról. Gedalje, kárörömmel: – Látja, most mit nyert az egészen? (H. I.)

...

Mordechai meséli: – Akkor megérkezett a kalauz, és úgy nézett rám, mintha nem lenne jegyem. – És akkor te mit csináltál: – Hogy mit? Jó erősen a szemébe néztem, mint akinek van jegye. (S. L.)

...

Jegypénztáros: – Hova utazik? – Jaiteles: – El, egészen Posenig.– Jegypénztáros, ordítva: – El-egészen-Posenig, olyan nekünk nincs, csak Posenig van.– Jaiteles: – Jól van, jól van, mire ez a nagy felhajtás? Adja akkor Posenig, legfeljebb az utolsó útszakaszt gyalog teszem meg. (S. L.)

...

A kupében egymással szemben ül egy zsidó meg egy százados. A zsidó szivart vesz elő a tárcájából, akkurátusan becsukja a tárcát, visszateszi a kaftánja zsebébe, lecsípi a szivarvéget, szájába teszi a szivart, és gyufásdobozt vesz elő. Amikor fellobban a gyufa lángja, felpattan a százados, kitépi a szivart a zsidó szájából, és nagy ívben kihajítja a nyitott vonatablakon. – Mit meg nem enged magának! – méltatlankodik a zsidó. Százados: – Itt tilos a dohányzás. – Zsidó: – De hisz nem is dohányoztam. – Százados: – Az előkészületek is tilosak. – Nem sokkal ezután elöveszi az újságját a százados, széthajtogatja. Éppen elkezdené olvasni, amikor a zsidó kitépi az újságot a kezéből, és kihajítja a nyitott vonat-

ablakon. Százados: – Mit meg nem enged magának! – Zsidó: – Itt tilos szarni. – Százados: – De hát én nem is szartam! – Zsidó: – Az előkészületek is tilosak ám. (S. L.)

Egy kupéban alszik az öreg Schmul egy idegennel. Az éjszaka közepén Schmul jajveszékelní kezd: – Oj, de szomjas vagyok! Oj, de szomjas vagyok. – Mivel a kiáltozás nem szűnik, az idegen elszalad az étkezőkocsiba, és hoz egy palack ásványvizet Schmulnak, aki egy darabig csendben marad, de aztán újra rákezd: – Oj, de szomjas voltam. Oj, de szomjas voltam. (S. L.)

A fiú búcsút vesz az apjától a vasútállomáson, mert elindul a nagyvilágba szerencsét próbálni. Az apja, elérzékenyülve: – Fiam, az Úristen legyen veled! – De papa! Szerinted hajlandó lesz negyedosztályon utazni? (S. L.)

A kalauz közeledik a vasúti kocsihoz. A zsidó utasok, akik őrséget állítottak, mintegy vezényszóra eltűnnek a padok alatt. A kocsiba belépő kalauz az egyik pad alatt meglát egy csizmát, és kirángat a pad alól egy ukrán parasztot. – Lássam a jegyedet! – mondja, mire a paraszt megmutatja a jegyét. – De miért bújtál a pad alá, ha van jegyed? – csodálkozik a kalauz. – Amikor megláttam, hogy Itzig Katz a pad alá bújik, arra gondoltam: ha egyszer az a nagyeszű Katz bebújik a pad alá, akkor nekem is ott a helyem. (L. L.)

Hárman beszélgetnek a vonaton Lengyelországban. – Mondja, maga hova valósi? – Krokocsinin vagyok. – Sok ott a zsidó? – Mit mondjak, vagyunk vagy hétezeren. – Vannak maguknál gojok is? – Vannak vagy háromszázan, szükség van rájuk, tudja, utcaseprők, tűzoltók meg effélék. – A másik, mint kiderül, inowraclawi, ott is hasonló a helyzet. – És maga hova valósi? – fordulnak a harmadikhoz. – New York-i vagyok. Óriási város. – Sokan laknak benne zsidók? – Legalább kétmilliónyian. – Egek Ura! És a gojok, azok hányan vannak? – Úgy ötmilliónyian. – Jóságos Isten! Micsoda pazarlás! Mire kell ennyi tűzoltó? (S. L.)

A kalauz két potyautast ráncigál ki az ülés alól. – Ugyan, legyen már magában lélek – kérleli a kalauzt az egyik –, a lányom ma megy férjhez Lembergben, ő az egyetlen gyermekem, és nincs pénzem vonatjegyre. – A kalauz a tarkóját vakarja, mert megsajnálta a zsidót. – És maga? – fordul a másik felé. – Én az ő sógora vagyok. Engem is meghívott az esküvőre. (L. L.)

Két leMBERGI kereskedő egy fülkében utazik Bécsbe a vonaton. Az egyik megszólal: – Fogadjunk egy guldenbe, hogy kitalálom a gondolatait! – Jól van, fogadjunk. – Ön nem akar csödeljárást kérni, és azért megy Bécsbe, hogy egyezséget kössön a hitelezőivel. Nincs igazam? – Tessék, itt a guldenje. – Vagyis kitaláltam uraságod gondolatait? – Azt nem, mert egészen más terveim voltak, viszont adott egy kitűnő ötletet. (L. L.)

Egy zsidó a bécsi pályaudvar pénztáránál Pinczewbe akar jegyet váltani, amikor látja, hogy az előtte álló finom úr is Pinczewbe váltott jegyet. Nem érti a dolgot. Talán tévedett az úr. Utánaered, de az csakugyan abba a kocsiba száll fel, amelybe neki is be kell szállnia. Elhelyezkedik, éppen az úrral szemben, és tanakodni kezd: – Nem hinném, hogy pinczewi, mert ott mindenkit ismerek. Minek utazik oda? Talán jó partit ajánlottak neki? De kivel? A gazdag Doliner lánya nemrég ment férjhez, és a többi eladó lány... Nem, egyik sem neki való. Vagy talán üzletileg utazik? De pillanatnyilag Pinczewben nem mozdul semmi. Mi az ördög lehet a célja? Igen, tudom már! Salmen Karo, az a vén csirkefogó, ő akar kiegyezni a hitsorsosaival, és mivel ez már a harmadik kísérlete, nyilván nem megy jogi segítség nélkül. Következésképp az úr csakis ügyvéd lehet... De bécsi ügyvédet fogadni, az egy vagyonba kerülhet. Karo, amilyen pitiáner, biztosan nem nyúl ennyire mélyen a zsebébe... Tudom már! Volt egyszer egy unokaöccse, akinek korán meghaltak a szülei. Az a fiú később Bécsben végzett jogot. Eközben épp Karo kezelte az elhalt szülők vagyonát. Én tíz év alatt se keresek annyit, amennyit az a csibész Karo a vagyonból lecsípett magának. A fiúnak meg biztosan bebeszélte, hogy a sok áldozatért, amit érte hozott, egyszer majd hálásnak kell lennie. Úgy tűnik, a fiú bevette a mesét, és most azért utazik a drágalátos nagybácsijához, hogy ingyen és bérmentve kiségtse a slamasztikából... Kohnnak hívták valamikor az unokaöccsöt, erre pontosan emlékszem. De nyilván nem ezen a néven csinált ilyen szép karriert magának. Talán már az udvari tanácsosi címet is megkapta... És nyilván réges-rég ki is keresztelkedett, nyilván már régóta nem hívják Kohnnak... De

hogy hívhatják most? Talán Kohner az új neve? Nem, ez túl átlátszó, túl gyanús név volna. Akkor Korner? Nem, ez is túlságosan hasonlít a Kohnra. Talán Körner vagy Kerner? Igen, ez nagyon is lehetséges! Jó napot kívánok, Kerner doktor úr! – Jó napot. De én nem ismerem magát. Honnan tudja a nevem? – Kiszámoltam magamban. (S. L.)

Vonaton Przemysl felé. Az egyik kupében két zsidó ül egymással szemben, egy idősebb úr és egy fiatalember, aki minden áron beszédbe akar elegyedni az idősebb úrral. Végül nem jut más eszébe, mint a régi trükk: – Bocsásson meg az úr, meg tudná nekem mondani, mennyi az idő? – Az úr nem válaszol. Egyik állomás következik a másik után, és a fiatalember képtelen beszélgetésbe elegyedni az idősebb úrral. Már Przemysl külvárosánál járnak, amikor minden bátorságát összeszedve, szemrehányóan így szól az idősebb úrhoz: – Bocsásson meg, de én a lehető legudvariasabban kértem meg öntől, mennyi az idő. Ön pedig meglehetősen udvariatlanul a figyelmeire sem méltatott. – Ekkor odafordult az idősebb úr a fiatalemberhez, és ezt mondta neki: – Fiatal barátom, most elmondom magának, mi történt volna, ha megmondom magának, mennyi az idő. Maga, ugye, megkérdezte, mennyi az idő. Tegyük fel, hogy én azt felelem magának, hogy kilenc. Mire maga megjegyzi, milyen szép órák van. Én erre ezt mondom: Igen, csakugyan értékes darab. Mire maga azt mondja, ha valakinek ilyen értékes órája van, biztosan jó üzleteket csinál. Erre én: igen, jó üzleteket csinállok. Erre maga megkérdi, milyen üzletben utazom. Mire én: ragasztóanyagban és szé-

nában. Aztán maga megkérdi, merre lakom. Mire én azt felelem: Przemyslben. Erre maga: és szép-e a ház, amelyben lakom? Igen, mondom én, szép házban lakom. Mire maga megkérdi, van-e családom. Erre én: igen, három lányom van. Erre maga megkérdi, szépek-e a lányaim. Mire én: igen, szépek. Erre maga vizitre jön hozzánk, mire én azt mondom, jöjjön máskor is. Maga pedig a legközelebbi látogatása alkalmával megkéri Esther leányom kezét... Most kérdezem én: hogy jövök én ahhoz, hogy olyan vőm legyen, akinek még órája sincs? (S. L.)

~ ~ ~

– Ez gyorsvonat, nagyságos úr, és az ön jegye személyvonatra szól. Pótlékot kell fizetnie. – Miért? Vigyenek lassabban, nekem nem sürgős. (L. L.)

~ ~ ~

A Jekatyerinoszlávba menő vonaton egymás mellett utazik Szokolov és Herskovics. – Ismer Jekatyerinoszlávban egy illetőt, akit Chaim Lubetskinek hívnak? – Lubetskit, a fűszerest? Mint a tenyeremet! – Milyen ember az a Lubetski? – Na, majd én elmondom magának: indulatos, mint egy vén bakkecske, és csal is: a boltjában a mérlegén egy font áru két fontot mutat. Üti-veri a feleségét. Tiszteletlen a rabbijával, és bizonyítékaim vannak rá, hogy Jom Kippurkor nem tartja a böjtöt. – De hogy lehet ennyire biztos ennyi szörnyűségben? – Hogy lehetek ennyire biztos? – méltatlankodik Herskovics –, hisz a legjobb barátom! (H. D. S.)

~ ~ ~

Egy idősebb zsidó együtt utazik egy elbűvölően szép nővel. Időnként rápillant, majd az orra alatt ezt mondja: – Pfu! – Egy idő után a nő meglegeli: – Mondja, mit akar mondani ezekkel a pfujokkal? – kérdezi megbántottan. – Ne vegye magára, kedves kisasszony, csak ahányszor egy szép nőt látok, mindig a feleségem jut az eszembe: pfuj! (L. L.)

(Változat:) Ábelesz az utcán meglát egy igen szép hölgyet, gondol egyet, és kiköp előtte: – Pfu! – Mandelblüh: – Te Ábelesz, mi jut eszedbe, kiköpni egy ilyen gyönyörű síksze (keresztény nő) előtt? – Ábelesz: – Hiszen nem előtte köptem ki, csak eszembe jutott róla az a rút feleségem. (L. H.)

Az idős, Oroszországból emigrált, egész felnőtt életét a Lower East Side-on leélt férfi első nagy utazására készül: unokája esküvőjére készül Bostonba. A Pennsylvania pályaudvar információs pultjához totyog: – Kérem, mikor indítanak vonatot Bostonba? – Mindennap, bácsikám – hangzik a felelet. – Az idős férfi megemésztí a választ, de bizonytalansága nem oszlik: – Csütörtökön is? (H. D. S.)

(Változat:) Idős zsidó lép a pinszki postahivatal ablakához. – Elnézést, milyen sűrűn viszik innen a postát Varsóba? – Varsóba? Mindennap. – Az öreg hallgatott egy pillanattig, majd újabb kérdést tett fel: – Csütörtökön is? (W. N. – M. W.)

Appelbaum, az énekes vendégszereplésre érkezik Birobidzsanba. Leszáll a vonatról, maga mellé állítja a bőröndjét, és hordár után kiált. Egy cingár emberke jelenik meg előtte: – Én vagyok a hordár. – Jól van, viheti. – De hisz ez egy bőrönd. – Miért, mit várt? – Aktatáskát. (L. L.)

~ ~ ~

Földes (azelőtt Feldmann) két degesz bőrönddel állít be a Keleti pályaudvarra a 90-es évek elején. Megállítja az első vasutast: – Kérem, melyik vágányról indul a vonat Auschwitzba? – Sajnálom, uram, nincs ilyen vonatunk. – És Mauthausenbe? – Uram, ilyen vonatunk sincs. – Földes még egy utolsót kérdez: – És Bergen-Belsenbe? – Kérem, oda se indítunk vonatot. – Földes toporzékolva rázza meg a két bőrönd fogantyúját: – Édes Istenem, hát itt kell megdöglennem?!

2. Ki van az üzletben?

Halálos ágyán egész népes családja veszi körül Mojsét, a kereskedőt. Lehuny szemmel, elhaló hangon kérdi: – Itt vagy feleségem, Záli? – Itt vagyok melletted, édes uram, Mojse. – Aztán sorban végigkérdezi fiait, Sámuel, Pinkászt, leányait, Rebekát, Chávát, Reginát és Zelmát, ők is ott vannak-e az ágy körül. Amikor az utolsó is elrebegi: – Igen, itt vagyunk mindnyájan, édesapánk –, az öreg felpattan fektéből, mint akit darázs csípett meg, és vádló hangon kiáltja: – De akkor ki van az üzletben?

...

Lókereskedő: – Uram, ezzel a remek lóval holnap hajnali négyre akár Pozsonyban is lehet. – Vevő: – De mit keresek én Pozsonyban hajnali négykor? (S. L.)

...

Kohn táviratot ad fel üzlettársának, Grünnek, a következő szöveggel: „Ajánlat elfogadva levél megy teljes tisztelettel Kohn.” A postahivatalnok jóindulatúan tanácsolja: – Ezt, hogy „teljes tisztelettel” akár el is hagyhatja. – Mire Kohn csodálkozva: – Maga ismeri a Grünt? (S. L.)

...

Kohn Mór, Löwy Ábrahám és Fain Dávid összerakják pénzcsekjüket, és elhatározzák, hogy rövidáruüzletet nyitnak, amelyben kizárólag bővlit sóznak majd a jóhiszemű vevők nyakába. Fain Dávidban felébred a lelkiismeret, és azt mondja társainak: – Nem volna talán mégis jobb, ha becsületes üzletet nyitnánk, becsületes árukkal? – Kohn Mór azonban dühösen elhallgattatja: – Hagyjál nekem békét. Én nem experimentálok (kísérletezek) többé! (L. H.)

Schmul kutyát akar venni, és betér egy állatkereskedésbe. Egy hatalmas dog előtt megáll: – Ez 300 zlotyba kerül – mondja a kereskedő. Néhány lépéssel arrébb Schmul rábök egy csinos dobermannra: – Ez 500 zloty – mondja a kereskedő. Egy kis foxterrierről kiderül, hogy az 1000 zlotyt kóstál. Schmul elragadtatva áll meg egy törpepincsi előtt. – Ez 2000 zloty – közli a kereskedő. – Mondja csak – kérdi kíváncsian Schmul – , ha maguknál minél kisebb a kutya, annál többbe kerül, akkor mit számítanak fel, ha valaki egyáltalán nem vesz kutyát? (S. L.)

Elküldi Lomnitzer a segédjét, Mordechait a következő megbízással: – Hamar keríts nekem, ha kell, a föld alól is, egy dakszlit. Itt van 50 márka. – 50 márkáért még gyönyörű, első osztályú dakszli is legyen? – habozik a segéd. – Nesze, itt van még 20 márka! – Úgy tetszik gondolni, hogy 70 márka elég lesz? – Jól van, nesze még 10 márka. Ez nagyon sok pénz, de a fene bánja. – Mordechait indulna a pénzzel, de visszafordul az ajtóból: – Igaz is, nagyságos úr, mi az a dakszli? (L. L.)

Miután az adófelügyelő végighallgatta Kohnt, a kereskedőt, hogy mennyire rosszul megy neki az üzlet, mennyire nincs semmi bevétele, hetek óta nem akadt vevője, és így tovább, együttérzéssel kérdi tőle: – No, de akkor miből él, ember? – Én, kérem, abból élek, hogy szombaton zárva tartok – mondja neki Kohn.

(Változat:) – Egy egész év óta deficittel működik a boltom. – Jóságos ég, akkor miért nem zársz be? – Na, igen, de akkor miből fogok megélni? (S. L.)

(Még egy változat:) – Hogy adja azt a libamáját, Ganzeleszné? – Egy forintba kerül. – Az borzasztó sok. – Hogyhogy sok? Higgye el, veszítek rajta. – Veszít rajta? Hát akkor minek kereskedik vele? – Hogyhogy minek kereskedek vele? Hát miből éljek? (L. H.)

– Nem tetszik nekem ez a tőkehal! – Asszonyom, ha tetszetős halra vágyik, vegyen aranyhalat! – Ennek a csirkének törött a lába. – Meg akarja enni, vagy táncolni akar vele? – Tegnap a tucát tojásból, amit magánál vettem, kettő záp volt, visszahozzam őket? – Nem kell, asszonyom, én hiszek magának. – Hentes barátom, megkérném, vegye ki a húsból a csontot, mielőtt leméri. – Én csonttal együtt kapom a húst, úgy is adom tovább. – Én a csontért nem fizetek. – Rendben, csont nélkül kapja. – Köszönöm, maga egy úr. Tegye csak be a csontot egy külön zacskóba levesnek. Köszönöm. Tudja mit, a húst itt is hagyom, csak a csontot viszem. Amúgy se tetszett nekem az a hús. (W. N. – M. W.)

Leib Kaplanski a boltjában egész nap hiába vár vevőre. Este nyolckor épp zárni akar, amikor valaki beviharzik, és egy levélborítékot kér. Kaplanski két pfenniget kér a borítékért, a vevő azonban tíz pfenniget dob a pultra, nem vár a visszajáró pénzre, és elviharzik. Otthon megkérdi Kaplanskit a felesége: – Na, milyen volt ma az üzlet? – A forgalom – vallja be az ura – nem volt éppen fényes, a haszonkulcs viszont annál remekebb. (S. L.)

Rotschild egyszer átutazott Minszken, és betért egy kis zsidó étkezdébe reggelizni. Amikor végzett, a számlát kérte. – Micsoda? – kiáltotta megdöbbenve. – Maga húsz rubelt számol fel két tojásért? Ennyire ritkák errefelé a tojások? – Azok nem – válaszolta a pincér –, de a Rothschildok annál inkább. (W. N. – M. W.)

A *maggid* (vándorprédikátor) szózatában keményen megrótta azokat, akik szombaton is nyitva tartják boltjukat. A prédikáció végeztével odamegy hozzá egy kereskedő, megrázza a kezét, és tiszteletdíjat nyújt át neki. Az elégedett *maggid* megkérdi a kereskedőt: – Szóval meggyőztem magát? – Engem éppen nem – mondja az –, de láttam, milyen nagy hatást tett a többiekre, ami azt jelenti, hogy ezután legalább szombati napokon nem kell számolnom az átkozott konkurenseimmel. (L. L.)

Egy zsidó ruhakereskedő szombaton is nyitva tartja a boltját. Valaki rászól: – Szombat van, és maga üzleteket bonyolít? – Az így menti magát: – Fél áron adom a ruhát, maga ezt üzletnek meri nevezni? (K. A.)

Egyszer üzleti körökben szenzációs hír kezdett terjedni: az osztrák kormányral lebonyolított nagy üzlete jóvoltából egy galíciai kereskedőnek félmillió gulden ütötte a markát. Izi-ben elárasztották őt az ügynökök ajánlataikkal. Ő mind-egyiknek ezt mondta: – Zsidó testvéreim, hagyjatok nekem békét, nem veszek semmit. – Ennyi pénzt ugyan mire tudsz elkölteni? – Megadom a tartozásaimat. – És ami marad? – Az várhat egy kicsit. (L. L.)

Kohn végrendelkezik a halálos ágyán: – És volt nekem egy aranyóráim is, csak ellopták tőlem a legutóbbi vásárban. Ha mégis előkerülne, legyen Salamon fiamé, elsőszülöttemé. Ha mégsem, akkor a hitközség kapja. (E. M.)

A zsigori öreg Rothschild ágyának esik, és egyik jótékony célú alapítványt teszi a másik után. – Na, látjátok – mondja valaki róla társaságban –, nem is igaz, hogy zsigori, lám, vénségére milyen nagylelkűen, bőkezűen bánik a pénzzel. – Így könnyű – feleli valaki –, az örökösök pénzén... (E. M.)

– Szervusz, Mottl, de jó, hogy látlak. Hogy vagy? – Köszönöm, megvagyok. – És Sára, ő hogy van? – Istennek hála, ő is megvan. – És a gyerekek? A fiatalabb nagy csirkefogó. – Ők is, a gyerekek is rendben vannak. – És hogy megy a munka? – Szokásosan. De most már bocsáss meg, Chaim, mennem kell. – Várj csak, barátocskám, miért van az, hogy amikor találkozunk, én mindig mindenről kikérdezek, téged meg egy fikarcnyit sem érdekel, hogy énelem mi van. – Dehogynem, Chaim. Igazad van, bocsáss meg. Akkor hát mesélj, hogy megy a sorod? – Ne is kérdezd! (L. L.)

– Doktor úr, aggódom, mert rohamosan romlik az emlékezőtehetségem – panasolta egy beteg. – Egy pár óra elteltével mindent elfelejtek. Mit tegyek? – Nos, tekintetbe véve a panaszát, azt hiszem, az első tennivalója az, hogy fizessen ki előre! (H. D. S.)

Karp, a dúsgazdag textilkereskedő szívesen kért ingyen tanácsot, ha társaságban összekerült egy orvossal vagy jogi szakemberrel. Egy fényűző *bar micvó* (felnevelési) rendezvényen bizonyos Dr. David Miller mellé sodródott az ünneplő sokadalomban. Rögtön orvosi tanácsot kért tőle: – Tudom, nem ez a legjobb alkalom, de mit tegyek a gyomorbántalmaimmal? Felkeléskor borzasztóan puffadok és görcsölök, megőrülök a fájdalomtól. – Dr. Miller részvétellel tette Karp vállára a kezét: – Attól tartok, nem jó helyen kopogtat, mert én nem az orvostudomány, hanem a közgazdaság-tudomány doktora vagyok. – Igazán? – Aztán mintha mi sem történt volna, tántoríthatatlanul folytatta: – Maga mit tette a

helyemben: adjam el a General Electric részvényeimet, és vásároljak inkább AT&T-t helyettük? (H. D. S.)

...

Itzig péntek délután betér a biztosítóhoz azzal, hogy életbiztosítást akar kötni. A hivatalnok nem győz csodálkozni: – Mintha Ön egy kicsit koros lenne ehhez. – Nyolcvan vagyok. – És Ön még életbiztosítást akar kötni? Mindegy, most rövidesen zárunk, de tudja mit, jöjjön vissza holnap reggel. – Holnap nem lehet, sábesz van. – Akkor jöjjön vissza hétfőn. – Az sem megy, mert Apám születésnapját ünnepeljük. – Egek, még él az apja? Hány éves? – Éppen száz. – Micsoda? Gratulálok. Akkor jöjjön vissza kedden. – Az sem megy, aznap nőszül a nagyapám. – Még nagyapja is van? Hány éves? – Százhusz. – És még nőszülni van kedve? – Mi az, hogy kedve van? Muszáj neki! (S. L.)

...

Löw Ábrahám nagykereskedő új üzletkötőt alkalmaz. Gondosan elmagyarázza másnapi teendőit: – Holnap a korai vónattal elutazik Miskolcra. Kivesz egy szobát valamelyik szállodában, kényelmesen elfogyaszt egy csésze erőlevest, aztán felkeresi Kaufmann-t, az üzletfelünket. Megkérdezi, hogy volt megelégedve a legutóbbi szállítmányunkkal, megmutatja az új kollekciónkat. Felveszi a rendelést, megköti a szerződést, és felad nekem egy táviratot, hogy minden rendben van. – Másnap az üzletkötő elutazik, de Löw Ábrahám hiába vár már déltől a táviratra, az csak késő este érkezik meg, ezzel a szöveggel: „Az egész városban nincs erőleves. Mit tegyek?” (R. B. T.)

Egy átutazó mérnök a galíciai kisváros szabójánál megrendel egy nadrágot, de nem győzi kivárni, amíg elkészül, így hát elutazik. Évekkel később, mikor megint arra jár, elmegy a szabóhoz, aki kihozza neki a műhelyből. A mérnök így szól: – Tudja, az Úristennek hét nap elég volt, hogy az egész világot megteremtse, és magának hét év kellett egyetlen nadrághoz? – A szabó gyengéd mozdulattal simít végig a nadrágon: – Igen, de tessék megnézni, milyen lett a világ, másfelől pedig, hogy milyen lett ez a nadrág! (S. L.)

(Változat:) Isten hét nap alatt teremtette a világot. Meg is látszik rajta.

Liebenstein szerez egy vég öltönyszövetet, és elviszi egy szabóhoz. Az közli vele, hogy sajnos nem ad ki egy öltönyre valót. Átviszi a véget a szemközti szabóhoz, aki szó nélkül vállalja a munkát, mindjárt méretet is vesz, és egy hetet kér a munkára. Goldberg egy hét múlva, mikor az öltönyéért megy, a szabó műhelye előtt egy kislányt lát játszani a járdán, akin pont az ő szövetéből készült új nadrág van. Na, gondolja, ez a csibész szabó biztosan nem készült el az ő öltönyével, mert a fiára pazarolta a szövetet. Bemegy az öltönyéért, de, mit tesz Isten, az rendben elkészült; felpróbálja, megfelelőnek találja, kifizeti, majd megkérdi a szabót: – Mondja, hogy lehet, hogy az a másik szabó, épp szemben magukkal, azt mondta, hogy a vég szövetem nem ad ki egy öltönyre valót, maga pedig nemcsak hogy az én öltönyömet, de – nem mintha kifogásolnám – még a kislány új nadrágját is kihozta belőle? – Ja, a Zborowski? Annak ikrei vannak... (L. L.)

A konfekciós nagyvállalkozó a végét járja, és utolsó erejével lediktálja ügyvédjének a végakaratót: – Abe – mondja az ügyvédjének –, vedd bele a végakaratomba, hogy minden alkalmazottam, aki több mint húsz évet lehúzott nálam, kap fejenként 25 000 dollárt! – De a vállalkozásodat csak tíz éve indítottad el! – tiltakozik az ügyvéd. – Tudom – szól a haldokló –, de milyen jól fog hatni, ha az újságok megírják. (H. D. S.)

Friedman, a ruhakereskedő, látva társának, az álmatlanságban szenvedő Weinbergnek az elnyűtt ábrázatát, a következő tanácsot adta: – Tudom, hogy végigjártad a legdrágább orvosokat, én mégis a legegyszerűbb gyógymódot ajánlom: számolj birkákat elalvás előtt! – Rendben, mit veszthetek rajta, megpróbálom – mondta Weinberg. Másnap reggel még elnyűttebb ábrázattal jelent meg a boltban: – Egy szemhunyást sem aludtam. Szörnyű dolog történt. Először végigszámláltam 50 000 birkát. Aztán megnyírtam őket, és szövetet csináltam a gyapjukból 50 000 kabáthoz. De akkor szörnyű problémába ütköztem: honnan szerzek 50 000 kabátbélést? Ezen téptem az agyam egész éjszaka. (H. D. S.)

Moe Offenberget, a divatárus új szabászt vett fel, de egy hét elteltével már kénytelen volt behívni az igazgatói irodába: – Mondja, hogy csinálja? Csak egy hete vettem fel, de máris egy hónappal van lemaradva a munkájában? (H. D. S.)

Besétált egy férfi a Rivington utcai szabásműhelybe, hogy kivasaltassa az öltönyét. – Két dollárt tetszik fizetni – mondta a munka végeztével a szabó. – Két dollárt? – kiáltotta felháborodva a férfi. – Odahaza, Minszkben huszonöt centért vasalnak egy öltönyt. – Tessék hozzászámítani a szállítást is – mondta fagyosan a szabó. (H. D. S.)

~ ~ ~

Morris olyan csüggedt, rezignált ábrázattal jár-ke, hogy barátja megkérdezi: – Mi bajod van, Morris? Úgy nézel ki, mint akinek élni sincs kedve. – Elmondom – mondta Morris. – Ugye, emlékszel, hogy két hete meghalt Rozeleh nénikém, és 50 000 dollárt hagyott rám? – Persze, emlékszem, de mi ebben a szörnyű? – Hogy mi ebben a szörnyű? Emlékszel arra is, hogy a múlt héten Chaim bácsikám halt meg, és 75 000 dollárt örököltem tőle? – Persze, emlékszem, de mi ebben a rossz? – Hogy mi ebben a rossz? E héten pedig... csak telik ez a hét, és még mindig semmi! (H. D. S.)

~ ~ ~

Schwarz és Grün vasárnap a katolikus templom lépcsőjén koldul. Schwarz nyakában „Katolikus koldus” tábla, a mellette ücsörgő Grün nyakában pedig „Zsidó koldus” felirat. A miséről kitóduló tömeg bőségesen adakozik Schwarz kalapjába, már csak azért is, hogy bosszantsák a zsidó feliratot viselő kollégáját, aki persze egy árva fillért sem kap. Ezt látva, a plébános megsajnálja Grünt, és így szól hozzá: – Fiam, látom, te a zsidó felekezethez tartozol, nem inkább a zsinagógánál kellene kéregetned? – Nem, atyám, nekem

jú itt, ahol vagyok. – Amikor a plébános a vállát megvonva továbbáll, Grün így szól Schwarzhoz: – Hallottam ezt, te Schwarz? Ez a goj akar bennünket *özletre* tanítani...

(Változat:) A samesz éppen kinézett a zsinagóga ajtaján, amikor ismerős alakra lett figyelmes a lépcsőkön. Kirohant, és galléron ragadta: – Csaló! Szélhámos! Tegnap még egy katolikus templom előtt koldultál, most meg itt koldulsz nálunk? Mi vagy te, katolikus vagy zsidó? – Zsidó vagyok – hebegte a koldus –, de a mostani nehéz időkben az ember képtelen egyetlen vallásból megélni. (H. D. S.)

...

Weisznek két fia van. Jakab, a fiatalabbik csavaros eszű, gyakran átejteti, megrövidíti együgyű bátyját, Izsót. Ha Izsó panasza megy az apjához, az mindig arra biztatja, hogy legyen jó testvér, és engedjen. Meghal az öreg Weisz, eltemetik, a temetés után Izsó megkérdezi az öccsét: mi lesz az örökséggel? – Megosztozunk – mondja Jakab –, testvériesen. – Nix testvériesen! – kiált fel Izsó. – Fele-fele! (R. B. T.)

...

Léket kap a hajó, jajveszékelnak az emberek. Egy zsidó utas különösen kétségbe van esve. Odalép hozzá egy másik zsidó, és megkérdezi: – Mit vagy úgy beijedve, talán tiéd a hajó? (S. L.)

(Változat:) Egy chelmi zsidó hajón utazik Amerikába. Nagy vihar kerekedik. A hajón kitör a pánik. Csak a chelmi zsi-

dó őrzy meg a nyugalmát. Rákiáltanak: – Idefigyeljen! Miért ül ott nyugodtan? Hisz süllyed a hajó! – Annyi baj legyen – mondja –, hála Istennek, nem az enyém. (L. L.)

~ ~ ~

– Sigi, milyen egy helytálló spekuláció? – Várj csak, elmagyarázom. Jó ára van a tojásnak, csinálsz egy baromfifarmot. Jön egy árvíz, és megfulladnak a baromfik. Kacsákat kellett volna nevelned. (S. L.)

~ ~ ~

Kóser étteremben. Vendég: – Pincér! Vegye tudomásul, én nem fogom megenni ezt a nudlit. Hívja a tulajdonost! – Gondolja, hogy ez segít? Merem állítani, ő sem fogja megenni. (L. L.)

~ ~ ~

A kóser étteremben. Pincér: – Mit tetszik parancsolni? – Először is hozza ki az étlapot! – Nálunk olyan nincs. Ha olvasni akar, menjen könyvtárba! (L. L.)

~ ~ ~

Kóser étteremben. Fischbein hívja a pincért: – Shlomo, kóstold csak meg ezt a levest! – Miért pont most? Egész héten ezt tetszett rendelni. – Kóstold csak meg! – Hallgasson rám, hát hoztam ki én rossz levest valaha is magának? – Mondom, kóstold meg! – Rendben, megkóstolom. De hol a kánál? – Hát erről van szó – bökte ki Fischbein. (L. L.)

~ ~ ~

Kóser vendéglőben. Vendég: – Pinczér! Ebben a levesben egy hajszálat találtam! – Pinczér: – Ezért kár olyan gezereszt (hűhót, botrányt) csapni. Tudom, ha egy gyémántkövet talált volna benne, egy szót se szólt volna. (L. H.)

A zsidó vendéglős a betérő vendég kérdéseire, hogy van-e marhasültjük, maceszgombócos tyúklevesük, mákos nudlijuk, tojásrántottájuk, vagy legalább egy szelet kóser szalámi-juk, rendre nemmel felel. A vendég csalódottan távozik, és már messze jár, amikor loholva utoléri a vendéglős: – Csak elfelejtettem mondani, hogy sajtnak sincsen! (D. P. – R. T.)

A Második sugárút egyik zsidó éttermében éppen Alvin, a szigorú pincér volt szolgálatban. Halperin halvacsorát rendelt, Halperinné pedig borjúszeletet. Alvin kihozta Halperinné borjúszeletét, de Halperinnak a halvacSORA helyett fasírtot hozott e szavakkal: – Magának nem tenne jót a hal ma este, a fasírt sokkal egészségesebb. Tessék, kezdheti az evést! – Halperinné megkóstolta a borjúszeletét, remeknek találta, és kóstolót vágott belőle a férjének, akinek annyira ízlett, hogy megkérdezte a még ott időző Alvint, miért nem hozott neki is borjúszeletet a fasírt helyett? – Azért, mert maga halat rendelt. Akkor kapott volna borjúszeletet, ha káposztalevest rendelt volna. – Halperin nem értette a dolgot: – De a feleségem borjút rendelt, és azt is kapott. – Csak azért – vont vállat Alvin –, mert kifogyott a káposztalevesünk. (H. D. S.)

A manhattani zsidó házaspár a közeli kóser étteremben meglepődve látja, hogy kínai pincér jön az asztalukhoz felvenni a rendelésüket. Még nagyobb a megdöbbenésük, amikor a pincér folyékony jiddis nyelven kommunikál velük. Amikor a pincér eltávozott, odaintették a tulajdonost: – Hogy lehet, hogy kínai pincér dolgozik egy zsidó étteremben, és ráadásul még jiddisül is beszél? – A tulajdonos körülnézett, és ajkára tette a mutatóujját: – Pszt! Ő azt hiszi, angolra tanítom. (H. D. S.)

...

A Hester utcai zsidó étterembe betér egy elkésett vendég, és sült kacsát rendel. A pincér mentegetőzik: – Sajnos, elfogyott. De mit szólna egy kis sült csirkéhez? – Ragaszkodom a kacsához. Kacsa vagy semmi! – Hé, Max! – kiáltott a konyha felé a pincér: – Vágj már egy szelet sült kacsát a sült csirkéből! (H. D. S.)

...

Gottlieb, aki női fehéreneművel ügynökösködött, egy alabamai kisvárosban találta magát a napja végén. Holtfáradt és farkaséhes lévén, nem akart sokáig rendes étterem után kajtatni, ezért betért az első vegyeskereskedésbe. – Mit tetszik parancsolni? – kérdezte a boltos. – Maga műtrágyát is árul? – Igen, hogyné. – Jó – mondta Gottlieb –, akkor menjen, mossa meg a kezét, és csináljon nekem egy sajtos melegszendvicset! (W. N. – M. W.)

...

Az idős Sauerteiget, a jó nevű borkereskedőt, a halálos ágyán körülállják a fiai, hogy meghallgassák végső intel-

meit. Utolsó erejével ezt suttogja nekik: – Ja, és feltétlenül el akartam nektek mondani: szőlőből is lehet bort csinálni. (S. L.)

(Változat:) Gurevics mindig finom teával kedveskedett látogatóinak, de sohasem árulta el, hogyan készíti. Most halálos ágyát körülállják rokonai, barátai, szomszédjai. Elhaló hangon ezt mondja nekik: – Most pedig elárulom nektek, hogy kell jó teát főzni. Zsidók, kérve-kérlek benneteket, ne spóroljátok ki belőle a teát! (L. L.)

Biztosítási ügynök: – Barátom, kössön balesetbiztosítást! Ha eltöri a karját, 5000 korona üti a markát. Ha a lábát, akkor 10 000 koronát is kaphat. És ha kitöri a nyakát, elmondhatja magáról, hogy minden gondja megoldódott. (S. L.)

(Változat:) Az ügynök e szavakkal méltatja az általa ajánlott biztosítás kiválóságát: – Hallgasson ide! Ha eltöri a karját, ötezret kap. Ha a lábát, tízezret. És ha halálra gázolja egy automobil, milliomos is lehet magából! (L. L.)

– Hogyhogy magánál 40 krajcár a hering darabja, Kohn úr? Szemben, a Lefkovicznál csak 20 krajcár darabja. – Akkor vegyen a Lefkovicznál! – Jó, jó, de momentán elfogyott a heringje. – Na, látja, ha nálam is elfogy, nálam is 20 krajcárba fog kerülni. (S. L.)

– Azért hívtam, mert franciaórákat akarok venni magától.
– Szívesen, egy óra egy forint. – Mi az, hogy egy forint? Maga 50 krajcárért fog nekem egy órát adni. – De uram, gondolja meg, én született francia vagyok! – Egy okkal több, hogy csak ötven krajcárt kérjen, hiszen akkor magának a franciatudása nem került semmibe. (L. H.)

...

Grün már a tízedik menetet üli végig a körhintán. Kékül, zöldül, szemmel láthatólag rosszul van. – Miért nem szállsz le, ha nem bírod? – kérdi Kohn. – A körhintás tartozik nekem kétszáz forinttal, és csak természetben tudom rajta behajtani. (R. B. T.)

...

Grün most rendezi be új lakását, s kellene bele néhány könyv is. Bemegy a könyvesboltba, és megkérdezi: – Van önöknek lexikonjuk? – Milyen kiadás? – Igaza van, milyen kiadás! – mondja Grün, és kifordul a boltból. (R. B. T.)

...

A boltban eladatlanul hevernek a nadrágok. A tulajdonos nem tudja, mit kezdjen velük. A segéd ezt tanácsolja: – Küldjünk ki a beszerzőinknek tíz-tíz nadrágot, de mind-egyiknek csak nyolcra állítsuk ki a számlát. Azt gondolják majd, a saját kárunkra tévedtünk, ezért nem küldik vissza a tíz-tíz nadrágot, csak a nyolc-nyolc nadrág árát. – A tulajdonos megfogadja a tanácsot. De a beszerzők sem voltak ostobák. Egyik se küldött pénzt, viszont csak nyolc-nyolc nadrágot küldtek vissza a tízből. (L. L.)

...

Leibowitz és fia csüggedten konstatálja egy keddi napon, hogy nem kevesebb, mint tízezer madrasz sportkabátjuk maradt eladatlan a szezon végére. Épp a csődöt fontolgatják, amikor beesik egy ausztrál beszerző, és épp madrasz sportkabátokat keres. Rövid tárgyalás után leköti jó áron mind a tízezret, csak azt kéri, várják ki, amíg ezt a nagy beszerzést táviratilag jóváhagyatja az otthoni tulajdonossal. Ha a munkahét végéig nem táviratozik, mondja távozóban, az ügylet rendben van. Leibowitz és fia egész szerdán, csütörtökön és pénteken folyamatosan a körmüket rágják izgalmukban. Már péntek 4 óra ötven van, amikor táviratuk érkezik. Az ifjabbik Leibowitz veszi át a postástól, kibontja, majd kitörő örömmel szól hátra az izgalomtól félholt apjának: – Papa, remek hírem van: meghalt a nénéd! (W. N. – M. W.)

...

Grün bemegy egy szabóhoz: – A sógorom három évvel ezelőtt csináltatott itt egy öltönyt, és azóta sem fizette ki. – És ön most, ugyebár, ki akarja fizetni helyette? – Azt nem, csak meg akarom kérdezni, hogy dolgoztathatnék-e én is itt, hasonló feltételekkel? (R. B. T.)

...

Munkaszolgálatosok vonulnak mínusz harminc fokba, valahol Ukrajnában. Az egyik egy felborult szekéren meglát egy lópokrócot. Lekanyarítja, menet közben lyukat vág a középebe, mintha poncsót csinálna, át dugja a lyukon a fejét, és a pokróc lelógó szárnyait dróttal-madzaggal a derekához köti. Rákiált a társa: – Mondd csak, te kinél varratsz? (A munkaszolgálatos hagyomány szerint a poncsós G. Dénes

György volt, és aki a szabója után érdeklődött: Markos József, művésznevén Alfonzó.)

...

A kereskedő felcseperedett fiát is magával viszi üzleti útjára. A fiú elcsodálkozik, milyen szenvedélyesen alkudja le az árakat. Ahogy a homlokát törülgető apjával kifordulnak a frissen meglátogatott kereskedőházból, ezt kérdi tőle: – De papa, miért csináltad? Hiszen tudom rólad, úgyszem fogsz a megvett áruért fizetni! – Ez így van – mondja az öreg –, de megsajnáltam azt az embert, nem akartam, hogy túl sokat veszítsen rajtam. (S. L.)

(Változat:) Egy kereskedő, akiről mindenki tudta, milyen rossz fizető, épp egy szövetkészletre alkudott nagykereskedőjével. Fél óra elteltével már csak néhány cent választotta el őket egymástól. – Hadd kérdezzek valamit – szolt ekkor a kimerült nagykereskedő. – Rég ismerjük egymást, és én pontosan tudom, hogy sokáig kell majd várnom a pénzre. Lehet, hogy egy centet se kapok végül. Mondja, miért alkuszik ilyen rámenősen? – Hogy miért? Azért, mert kedvelem magát, és minél lejjebb megyünk az árral, maga annál kevesebbet veszít. (H. D. S.)

...

– Miért teremtette az Úr a gojokat? – Hogy legyenek, akik kiskereskedelmi áron is hajlandók vásárolni. (W. N. – M. W.)

...

– Papa, mi az, hogy üzleti etika? – Mondok neked egy példát. Bejön egy kuncsaft a boltba, vesz valamit hatvan schil-

lingért, és százassal fizet. Látom, elfeledkezett a visszajáró negyven schillingről. Látod, itt kezdődik az etika: megtartsam-e a pénzt magamnak, vagy az üzlettársamnak is adjak belőle? (S. L.)

...

Korn ezer dollárt kapott kölcsönbe barátjától, Kahntól. Megígérte, hogy egy hét múlva fizet, ami Kahn nem kis meglepetésére meg is történt. Néhány nap múlva újra kölcsönkért ezer dollárt, újra megígérve, hogy egy hét múlva fizet. Így is lett, tartotta a szavát. Nem sokkal később Korn újra kért ezer dollárt Kahntól, de Kahn ezúttal nemet mondott: – Ami sok, az sok – mondta –, kétszer már bolondot csináltál belőlem, harmadszorra már nem hagyom magam! (H. D. S.)

...

– Fiam, megvolt a *barmicvód* (felnőtté avattak), elmúltál tizenhárom éves, ezentúl magad leszel felelős minden cselekedetedért, légy becsületes, ne kívánd a másét, ne csapj be senkit... – De papa, akkor miből éljek? (L. H.)

...

Bejön Lilienthal boltjába egy vevő, letesz egy schillinget a pultra, és ezt mondja: – Kérem, ma reggel ennyivel többet adott vissza nekem. – Lilienthalt megrázza az eset: – Úristen, *mennyivel többet* adhattam neki tévedésből vissza, ha egy egész schillinget visszahozott... (S. L.)

(Változat:) Egy szegény falusi zsidó levelet írt az Úristennek, amelyben némi készpénztámogatást kért. A levelet rákötötte egy piros léggömbre, az azonban nem jutott fel a mennybe,

mert útközben kipukkant, és maradványai a levéllel együtt leestek egy plébános udvarába. A plébánost a jámbor kérdés annyira meghatotta, hogy elment a szegény zsidóhoz: – Az Úristen elolvasta a leveledet, és általam küld számodra harminc forintot. – Mikor a plébános eltávozott, Isten megajándékozottja keserű mosolyra fakadt: – Képzelem, mennyit küldhetett nekem az Úristen, ha a plébános abból harminc forintot *gönnolt* nekem (szánt rám)... (D. P. – R. T.)

(Még egy változat:) Egy vak koldus a látó barátjával együtt vesz egy kosár cseresznyét, és mindjárt hozzákezdnek, meg-egyezve, hogy felváltva vesznek egy-egy cseresznyét a kosárból. Néhány perc után a vak orrba vágja a barátját. – Mi bajod van? Mit tettem? – Te csalsz – förmedt rá a vak –, percek óta nem egy-egy, hanem két-két cseresznyét veszek ki a kosából, amikor sorra kerülök, és te egy szót se szóltál. Ebből is látszik, hogy te egyszerre legalább három vagy négy cseresznyét vettél, csak azért nem tiltakoztál! (H. D. S.)

~ ~ ~

Belép egy vevő Blau Áron rőfös kereskedésébe: – Az a Weisz becsapott engem. Remélem, maga nem fogja ezt tenni velem. – Blau (ingerülten): – Miért, ez csakis az ő kiváltsága lenne? (L. H.)

~ ~ ~

– Hallotta? A Krachmandel csődbe ment. – Pedig öt éve még semmije se volt. Hogy felvitte az Isten a dolgát! (L. H.)

~ ~ ~

– Hogy megy az üzlet? – Mint a jövő esztendőben. – Ezt hogy érti? – Évről évre rosszabbul megy az üzlet; az idén már úgy megy, mintha jövő esztendő lenne. (L. L.)

A bolt tulajdonosa okítja a fiatal eladót: – Egyetlen vevőt sem szabad elereszteni vásárlás nélkül. Ha nincs nálunk valami, amit kér, akkor rá kell beszélni valami másra. – Fél óra sem telik el, és az eladó már így beszél az egyik vevőhöz: – Tetszik tudni, toalettpapírunk, az sajnos nincsen, de ajánlatok helyette csodaszép csiszolópapírt! (L. L.)

Kramer, a sportbolt tulajdonosa ellenőrzi, hogyan szolgál ki a vevőket új alkalmazottja, Himmelfarb. – Uram, ha már vett egy horgot, miért nem vásárol hozzá zineget? – Igaza van, adjon két gombolyaggal. – És egy új orsót is esetleg? – Igaza van, azt is. – De szák nélkül biztosan nem fog boldogulni. – Adjon egy szákot is. – Na, és a vízhatlan gumi-csizma, hát nem elfelejtettük? Itt egy pár abból is. – Rendben. Mennyit fizetek? – Mikor kimegy az elégedett vevő, Kramer megrázza Himmelfarb kezét: – Mióta élek, nem találkoztam ilyen kiváló eladóval, mint maga. Bejön valaki egy filléres horgászhorogért, és maga rásózza a fél boltot... – Nem horgászhorogot akart venni – szakította félbe főnökét Himmelfarb –, hanem csak azt hitte, hogy ez egy patika, és fájdalomcsillapítót akart venni, merthogy a feleségére rájött a havibaj. Én meg azt mondtam neki: ha már otthon úgy sincs semmi dolga a következő napokban, miért nem utazik el egy horgásztúrára? (L. L.)

Mendel csupa igazgyöngyből remekbeszabott nyakláncot vásárolt a feleségének. Aznap este akarta átadni neki, amikor délben megmutatta Berel barátjának: – Mennyibe került? – kérdezte Berel, szemében csodálattal és irigységgel. – Egy ezresbe került. – Gyönyörű. Figyelj rám, add el nekem ezerkettőért, mindketten örülhetünk, én a nyakláncnak, te meg a könnyen szerzett kétszáz dolcsinak. – Mendel ráállt az üzletre, végül is kétszáz dollár az kétszáz dollár. De eszébe jutott, milyen örömet szerezhett volna a feleségének, így hát átment Berel boltjába: – Figyelj, barátom, vissza akarom vásárolni a nyakláncot. Ezerötöt kapsz érte, készpénzben! – Berel nem idegenkedett egy gyors, háromszáz dolláros haszontól, ezért szó nélkül átnyújtotta a nyakláncot. Mendel azonban végül mégsem adta át a feleségének a nyakláncot, mert előbb még üzlettársának is megmutatta, aki rögtön kétezret ajánlott érte, és ő természetesen megvált a nyaklánctól. Másnap reggel Berel áttelefonált neki, hogy ezernyolcszázat ajánljon a nyakláncért. – Sajnálom, Berel – mondta neki Mendel –, már eladtam a társamnak kétezerért. – Micsoda? – kiáltott fájdalmasan a telefonban Berel. – Nem tudod, mit tettél, te szerencsétlen idióta! Abból a nyakláncból az idők végeztéig mindketten fényesen megélhettünk volna! (H. D. S.)

Sidney: – Na, hogy megy a szárazáru nálad? – Melvin: – Rosszabb nem is lehetne. Már a nem fizető vevőim is elmaradoznak! (H. D. S.)

– Scharf úr, mikor fizeti ki a legutolsó selyem szállítmányomat? – Honnan tudnám? Nem vagyok én jós. (H. D. S.)

A zsidó kereskedelmi utazót beengedik egy házba, ahol elkezdi kézzel-lábbal vörösbort ajánlani a háziaknak. A ház ura elzárkózik a vétel elől, az utazó azonban nem tágit, tovább agitál, mígnem a háziak megelégedik a dolgot, és ki-parancsolják a házból. A küszöbön még megfordul e szavakkal: – Látnivaló, tényleg nincs szükségük vörösborra, de mit szólnának egy kis fehérborhoz? (L. L.)

Harry Bermannak népszerű nődivat-üzlete volt a Tizenegyedik utca és a Második sugárút sarkán, felesége azonban oly sokat költött, hogy Berman folyton pénzzavarral küszködött. Fogta magát, bement egy bankba, és felvett 3000 dollár kölcsönt. Maga is csodálkozott, milyen simán ment a dolog. A lejáratni napon azonban nem tudott fizetni, ezért bement egy másik bankba, és az ott felvett kölcsönből fizette ki az első kölcsönét. Lassan azonban ez a kölcsön is lejárt, és Bermannak egy harmadik banktól kellett kölcsönt felvennie, hogy rendezhesse tartozását. És ez így ment tovább, míg el nem fogytak a neki hitelező bankok: ekkor előlről kezdte az egészet, visszatért az első bankhoz, és onnan váltott át megint a következőre. A viharfellegek azonban gyűlni kezdtek a feje fölött, és egy szép napon az egyik bank különösen zord fizetési felszólítást küldött neki. Másnap reggel egyenesen bement a bank cégvezetőjéhez: – Nézze, az ilyen undok levelek senkinek sem hiányoznak. Mi vagyok én, talán

a szolgáljuk, hogy egyik bankból a másikba rohangáljak? Mostantól kezdve fizessenek körbe, közvetlenül egymásnak, és engem hagyjanak ki a dologból! (H. D. S.)

...

Az 1929-es pénzügyi összeomlás közepette a Bank of the United States is csődöt jelentett, befagyasztva betéteseinek követelését. Másnap reggel a hosszú sorban ott állt Goldfarb, a koldus is, aki még remélte, hogy betétjének legalább egy részéhez hozzájuthat. Épp ő következett volna soron, amikor bezárták előtte a bank ajtaját, és hangszórón közölték: – A bank forrásai kimerültek, nincs több kifizetés. – Goldfarb szomorúan szólt oda a bejáratnál posztoló egyenruhás őrhöz: – Maga most már hazamehet, fuccs a negyvenhárom dolláros bankszámlámnak. Nincs mit őrizni tovább. (H. D. S.)

...

Salzbergnél csöng a telefon: – Itt a Bowery Takarékbank pénztárosa beszél. Uram, ön 500 dolláros mínuszba került a nálunk kezelt bankszámláján. – Jó, szóval mínuszba kerültem. Mit akarnak csinálni, talán be akarnak perelni? – Na, de uram... – Várjon csak, nézze meg, hogy állt a bankszámlám a múlt hónapban! – A pénztáros utánanézett, majd így felelt: – A múlt hónapban még 12 000 dolláros pluszban tetszett lenni. – Na, látja! Én talán telefonáltam akkor maguknak? (H. D. S.)

...

A siker 80 százalékban azon múlik, hogy oda tudsz-e érni a helyszínre időben. (W. A.)

~ ~ ~

A pénz jobb a szegénységnél, már csak anyagi okokból is. (W. A.)

~ ~ ~

Nem elég sikeresnek lenni. Az is kell, hogy mások becsődöljenek. (W. A.)

3. Megpumpolt gazdagok

Blum végigvezeti barátait új villájának termein. Amikor kitarja a hatalmas ebédlő ajtaját, így beszél: – Ebben a teremben, Isten ne adja!, nyolcvan embernek lehet teríteni. (S. L.)

(Változat:) A dúsgazdag Ascher Kohn körülvézet villáján ismerősét: – Ez itt a szalon... Ez a hálószoza... Ez a dolgozószobám... És ebben az ebédlőben egyidejűleg, Isten ne adja!, akár ötven vendég is ebédelhet. (L. L.)

...

Sarah Hirschowitz váratlanul óriási summát örököl távoli, soha nem látott rokonától. Azonnal feladja apró garzonját az East Side-on, és tágas, vízre néző luxuslakást vásárol a Riverside Drive-on. Lakberendezőt is hív, ám az mindhiába ajánlhatja az olasz reneszánsz, aztán a francia modern, aztán a német rusztkus, végül az angol koloniál stílust, Hirschkowitz asszony gondolkodás nélkül elveti valamennyit, viszont egyetlen határozott igényét így tudatja: – Nézze, nekem semmi nem számít, csak az, hogy amikor megmutatom a barátaimnak, azok megpukkadjanak az irigységtől, és holtan essenek össze. (H. D. S.)

...
Az újjgazdag házaspár, Stanley és Gertrude, átköltözik Bronx-ból a Riverside Drive-ra, és elmegy bútort nézni az Ötödik sugárút egyik exkluzív bútorszalonjába. A kifogástalanul öltözött, beparfümözött eladó először egy antik hálószobabútort mutatott nekik: – Mint látják, az ágy eredeti, autentikusan restaurált XIV. Lajos. – Stanley már a csekk-könyvéért nyúlt, amikor Gertrude gondterhelten kezdte mustrálni az ágy széltét-hosszát, nem feledve a saját testméreteit. – Sajnos, egy kicsit szűk – mondta az eladónak. – Tudna esetleg egy XV., vagy még inkább egy XVI. Lajost mutatni? (H. D. S.)

...
Simon Halevi hirtelen meggazdagszik. Hogy elkápráztassa rokonait, barátait és szomszédjait, vásárol egy Lincoln Continentalt és egy Rembrandtot. Délben hazatelefonál az irodájából: – Harriette, drágám, megrendeltem egy Lincoln Continentalt és egy Rembrandtot, megérkeztek már? – Az egyik már megjött – mondta bizonytalanul a felesége –, csak azt nem tudom, melyik. (H. D. S.)

...
Teitelbaumék estélyt adnak, Teitelbaumné pezsgővel kínálja vendégeit, köztük a pumpolót: – Csak tessék, igyon még egy pohárral! – Köszönöm, már két pohárral ittam. – Igaz, hogy négygel ivott, de ki számolja?

(Változat:) Fogadás Rosenfeldéknél. A háziasszony egy tálca süteménnyel kínálja az egyik hölgyet. – Köszönöm – mond

nemet a hölgy –, már ettem egyet. – Igaz, hogy négyet evett, nem egyet, de ki számolja? (L. L.)

~ ~ ~

Pumpoló: – Meg tetszett ígérni, hogy kapok havonta néhány guldent ajándékba, amíg össze nem gyűlik a leányom hozománya. – Gazdag ember: – Micsoda szemtelenség, véletlenül a fülembé jutott, hogy a maga lánya a múlt héten meghalt. – Pumpoló: – És akkor mi van? Maga örököl tőle, vagy én? (S. L.)

(Változat:) Két koldus, akik fivérei voltak egymásnak, havonta fejenként száz márkát kapott Rothschild palotájában. Egyikük elhalálozott. Nem sokkal ezután az életben maradt fivér elment a járandóságáért, és meg is kapta a maga száz márkáját. – Várjunk csak egy percet! – kiáltott fel. – Nekem nem száz, hanem kétszáz márka jár, kettőnknek a fivéremmel. – De hisz a fivére meghalt, ezért az ő száz márkájára már nincs jogalap. – Mi az, hogy „nincs jogalap”? – méltatlankodott a koldus. – Tudni szeretném, ki örököl a fivérem után: én vagy a Rothschild? (L. L.)

~ ~ ~

A frankfurti Meyer Amschel Rothschild, akit mindenki Reb Amschelnek nevezett, egyszer séta közben egy jó kedélyű, vidám koldusra lett figyelmes. Odalépett hozzá, adott neki egy aranyat, és beszélgetésbe elegyedett vele: – Mondja, barátom, nincs családja? – Dehogy nincs – válaszolt mosolyogva a koldus. – Gyerekei is vannak? – Őt is van, felnőttek már, és jól is megy nekik. – És egyik sem hajlandó magát

támogatni? – Támogatnának mind, ha hagynám. – És miért nem hagyja? – Micsoda? – kiáltott fel értetlenül a koldus. – Adjam fel a függetlenségemet? (H. D. S.)

...

Pumpoló a gazdag rokonhoz: – Szegény hajadon lányomnak már őszül a haja, kérlek, adj nekem pár ezer guldent, hogy kiházásíthassam. – Gazdag rokon: – Olyan gazdag azért nem vagyok, de tudod, mit? A pénztárnál minden hónapban felvehetsz tíz guldent. Ez mindaddig járni fog neked, ameddig csak élek. – Pumpoló: – Amilyen szerencséd van, már holnap meg fogsz halni. (S. L.)

...

Az öreg kántornak nincs miből megrendezni a lánya esküvőjét, ezért kölcsönért folyamodik a hitközséghez. A hitközség megtanácskozza, adjon-e neki, vagy sem, de nem tud dönteni, mert a kántor jócskán benne van a korban, ne adj Isten, meghal, és akkor fuccs a pénznek. A kántor buzdítja őket, szavazzák meg a kölcsönét: – Ha elég ideig élek, és megadom a pénzt: ti nyertetek. Ha pedig idő előtt meghalok: akkor én. (L. L.)

...

Löwenthal, a bankár már fél órája hallgatja szalonjában a szegény kéregető sirámaid. Végül behívja a szolgát: – Dobja ki ezt az embert, összetöri a szívemet. (L. L.)

...

A pumpoló a gazdag Brodskijnál jár, aki így mond nemet neki: – Roppantul sajnálom, hisz szívesen segítettem volna

magán. De, tudja, ugyanúgy ragaszkodom a pénzemhez, mint megboldogult apám emlékéhez. (L. L.)

~ ~ ~

Nem szégyen szegénynek születni, és nem szégyen szegényen meghalni, de a kettő között azért nem árt gazdagnak lenni. (H. D. S.)

~ ~ ~

A zsugori gazdag ember ebédre hívja szegény rokonát, és csak sovány, csupa csont csirkét ad neki. A szegény rokon kelletlenül turkál az eléje tett ételben. – Sára – szól a gazdag ember a feleségéhez – beszélj már Nachmannal, hogy egyen jobb étvággal. – Nachman közbeszól: – Inkább a csirkével kellett volna beszélni, hogy jobb étvággal egyen annak idején. (L. L.)

~ ~ ~

Háztulajdonos a kéregetőhöz: – Magának ajándékozom ezt az öreg nadrágot. Nézze csak meg, még szinte új. – Kéregető: – Áldja meg a Teremtő, csak még egyetlen kérésem lenne: tessék pénzért visszavenni tőlem ezt a nadrágot! Tessék csak megnézni, még szinte új. (S. L.)

~ ~ ~

Rothschild báró hogy, hogy nem, adományt ad a kéregetőknek. – Az ön fia, báró úr, kétszer ennyit szokott adni. – Ő megengedheti magának: gazdag apja van. (L. L.)

(Változat:) Wahrmann Mór egy ízben bérkocsin végighajtott néhányszor az Andrássy úton, elővette az óráját, konstataulta, hogy csak háromnegyed órán át használta a kocsit, és végül

egy forintot nyújtott át a fiákeres markába. A kocsis dörmögve fordult Wahrmannhoz: – A fiatalúr öt forintot szokott adni egy ilyen sétáért... – Úgy? – mosolygott Wahrmann –, no, ő teheti: ha nekem is milliomos volna az apám, én is adnék annyit. (L. H.)

...

Egy szegény zsidó az utcán sétálva látja, amint az ötéves legifjabb Rothschild hintóba száll. – Milyen kicsi – mondja sóhajtván –, és máris Rothschild! (R. B. T.)

...

Rothschild báróhoz akar bejutni egy szegény zsidó, hogy valami üzletet ajánljon a zsidó krőzusnak. A kapuban azonban útját állja a portás. – Nem engedhetem be, barátom, még ha a király sógora volna is, megtiltotta a méltóságos úr. – A zsidó gondol egyet. – Hallja, portás úr! Én több vagyok a király sógoránál, mert én vagyok az Isten sógora. – A portás meghökken, és mégiscsak bejelenti a bárónál a zsidót. Rothschild csupa kíváncsiságból bebocsátja az embert, aki mindjárt rátér az üzletre. Egy darabig elbeszélget a báróval, aki végre is megkérdezi tőle: – Mondja csak, barátom, mi jönni szeretett be magát úgy nálam, hogy ön az Isten sógora? – Hát – mondja a ravasz zsidó –, tetszik tudni, az úgy van, hogy a feleségem apjának két lánya volt, az egyiket elvettem én, a másikat elvette az Úristen, így vagyok én sógorságban az Istennel. – Rothschild elnevette magát, és az üzlet meg volt kötve. (L. H.)

...

A pumpolónak sikerül némi pénzhez jutnia a bankártól. A bankár délben betér elegáns éttermébe, és kit látnak sze-

mei?, a pumpolót látja, amint lazacot eszik majonézzel. Felbőszül a bankár: – Ez mégiscsak sok! Először megvág mint koldus, aztán meg itt ül, és lazacot eszik majonézzel! – Pumpoló: – Jó, de mit akar tőlem? Amikor nincs pénzem, nem tudok lazacot enni majonézzel. Amikor van, akkor meg nem szabad lazacot ennem majonézzel. Akkor tessék megmondani, mikor egyek lazacot majonézzel? (S. L.)

(Változat:) Juvelier a vendéglőben megszólítja Kaporeszt: – Hallja, Kaporesz, mégiscsak különös, hogy maga itt most fáczánt eszik, pedig még egy hete adományt gyűjtöttünk magának a börzén. – Kaporesz: – Mi különös van ezen? Ha nincs pénzem, nem ehetek fáczánt, ha van pénzem, nem szabad fáczánt ennem, hát mikor egyek fáczánt? (L. H.)

A *schnorrer* (pumpoló), akit minden szombaton ebédre láttak vendégül, egyszer egy ismeretlen fiatalember társaságában jelent meg, aki láthatólag szintén asztalhoz akart ülni. – Ki ez az ember? – kérdezi a házigazda. – A vejem, de csak egy hete; megígértem neki, hogy a házasság első évében kosztot is kap tőlem. (S. F.)

Egy *schnorrer* a gazdag ember lépcsőházában összetalálkozik lefelé lépdelő szaktársával, akitől azt a tanácsot kapja, ne is menjen tovább: – Ma nem érdemes fölmenni, rossz kedvében van a báró, senkinek se ad többet egy tallérnál. – Mire az első *schnorrer*: – Én azért mégis fölmegyek. Mert kérdem én, miért ajándékozzam oda neki azt a tallért? Ka-

pok én tőle bármit is ajándékba? (S. F.) (Freud hozzáfűzi: az alamiznaosztásra a vallási törvény kötelezi a gazdag embert, tulajdonképpen ő tartozik hálával a koldusnak azért, hogy alkalmat nyújt neki a jócselekedet gyakorlására.)

...

A kéregető bezörget a gazdag ember házába. A háziasszony nyit ajtót, és ezt mondja: – A férjem elutazott, nekem nincs pénzem. Jöjjön vissza holnap, addigra hazaér, és majd ad magának. – Még hogy holnap, mindig csak holnap! Az ilyen hitelekkel már egy egész vagyont vesztegettem el. (L. L.)

(Változat:) Spiegel, a koldus, címeinek lelátogatása közben a gazdag Hurwitzné házához érkezett. Az ajtót nyitó asszony ezzel hárította el: – Jöjjön vissza holnap, most nincs nálam készpénz. – Sajnálom, asszonyom – mondta határozottan Spiegel –, most azonnal kell adnia nekem valamennyit. Nálam ugyanis nincs hitel. (H. D. S.)

...

Egy szentpétervári nélkülöző minden évben kapott ötszáz rubelt gazdag pártfogójától. Egyszer csak kétszázötven rubelre esett le a járandósága, amire magyarázatot kért: – Arról van szó – mentegetőzött a pártfogója –, hogy anyagi nehézségeim vannak. A fiam egy színésznőt készül elvenni, és rengeteg a kiadásunk. – Tessék mondani, muszáj maguknak az én pénzemből eltartani azt a színésznőcskét? – háborgott a nélkülöző. (L. L.)

(Változat:) Becsönget az adománygyűjtő a gazdag ember házába, de az inas közli vele: gazdája elutazott, hogy forró fürdőket vegyen az arthritisére. – Forró fürdőket venni? – háborgott a kéregető. – Hogy merészel az én pénzemen egy méregdrága fürdőhelyre utazni? (H. D. S.)

...

– Kérem, segítsen rajtam! Egy vándorzenekar tagja voltam, de felozlott, és most itt vagyok ebben az idegen városban, egy fillér nélkül. Igazi szerencsétlen pancser vagyok. – Háztulajdonos, bizalmatlanul: – Mondja csak, milyen hangszeren játszik? – A kéregető, hosszú gondolkodás után: – Oboán. – A háztulajdonos elővesz egy oboát a szekrényből, és ezt mondja: – Játszana rajta nekem egy kicsit? – A kéregető: – Látja, igazat beszéltem, tényleg szerencsétlen pancser vagyok: hogy magának pont egy oboa legyen a szekrényében! (S. L.)

...

Két *schnorrer* találkozik a kijevei utcán. – Most jövök Brodskijtól. – Na, és mennyit kaptál? – Egy rubelt. – Ez minden? – Ne add tovább, de szerintem a tönk szélén állnak. Saját szememmel láttam, hogy a két leánya egyetlen zongorán játszik. (L. L.)

...

Rothschild báró nagyon el van foglalva. A komornyik bevezet hozzá egy látogatót. Rothschild föl sem emeli a szemét a papírjaiból, úgy mondja neki: – Vegyen magának egy széket, és foglaljon helyet. – Báró úr, én Charles-Louis de Gramont herceg vagyok. – Akkor vegyen két széket! (L. L.)

...

Brodskijhoz, a multimilliomoshoz járul egy fiatal zsidó. – Brodskij úr, olyan ajánlatom van, amelyen mindketten kereshetünk háromszázezret. – Háromszázezret? Nem is rossz pénz. És mi az ajánlata? – Hallottam, hogy hatszázezret ad hozományba a lányával. Én hajlandó vagyok elvenni háromszázezerért. (L. L.)

...

Sztanyiszlavovban összetalálkozik két *schnorrer*. Az egyik elűjságolja: – Gratulálhatsz, mert sikerült férjhez adnom a lányomat. – *Mazl tov* – mondja a másik –, és ki a vőd? – Leibl Snerovics. – Az jó. És mit adtál a lánnyal hozományba? – Ne is kérdezd! Kész anyagi csőd volt nekem ez a házasság: át kellett engednem a vőmnek az összes címet a Kazimirszkaja utcában, és még a Lelevelszkaja utcai címeimnek is a felét. (L. L.)

(Változat:) – Itzig, mit adsz a lánnyal hozományba? – Sáros vármegyét. – Micsoda? Egész Sáros vármegyét? – Na, igen. Mindjárt megmagyarázom. Járok egész esztendőn át Sáros, Zemplén és Abaúj vármegyébe kódolni. Ha férjhez adom a lányomat, fogom járni csak Zemplént és Abaújt, és a vőm fogja járni egész Sáros vármegyét. (L. H.)

...

– Te Jankeff, nem szégyelled magad itt, a Szerecsen (ma Paulay) utcában szivarcsutkákat szedni a kövezetről? – Hiszen te is szedsz az utcán szivarcsutkákat. – Igen, de én csak az Operaház előtt! (L. H.)

...

Koldus (bekopogtat a bankár ajtaján): – Üzleti ügyben akarok beszélni a nagyságos úrral. – Inas: – Hiszen maga koldul... – Koldus: – Stimmel: nekem a koldulás az üzleti ügyem. (L. H.)

...

A koldus pénzt kér a gazdag embertől. Az így védekezik: – Hiába a fáradság, a fivérem is nélkülöz. – De hát mindenki tudja, hogy egy fillérrel sem támogatja a fivéréét. – Így van, de ha már a vérrokon fivéremnek sem adok semmit, miért pont egy vadidegent támogassak (L. L.)

...

– Tudnál nekem néhány márkát kölcsönözni? – Sajnálom, most nincs nálam pénz. – És otthon? – Köszönöm, mindenki jól van. (L. L.)

...

– Kérem, támogasson! Beteg vagyok, krónikus hörghurutban szenvedek, el szeretnék utazni Ostendébe. – Muszáj magának, *schnorrer* létére pont a világ legfényűzőbb fürdőhelyét felkeresnie? – Kérem, ha az egészségemről van szó, nekem semmi se drága. (S. L.)

...

Schnorrer: – Nagyságos úr, köszörüljön rajtam! Hét gyönyörű gyermekem van, aki otthon éheznek. – Úr: – Fogja, itt egy forint, de most vezessen el a lakására, és mutassa meg nekem az állítólagos hét gyereket! – Schnorrer (zsebre vágva a forintot): – Kikérem magamnak! Én nem szoktam a gyerekeimet pénzért mutogatni! (L. H.)

...

Gyáros: – Nem szégyelli magát, ilyen egészséges ember léteére koldulni? Tudja mit, felfogadom a spiritszgyáramba, és mivel zsidó, adok magának 60 krajcár napszámot. A többi csak 50 krajcárt kap. – Koldus: – Tudja mit, nagyságos direktor uraság? Adja ide nekem mindennap azt a 10 krajcárt, és fogadjon fel helyettem egy keresztény munkást! (L. H.)

...

– Legalább néhány fillért adjon! – Egy ilyen makkegészséges fiatalembernek, mint maga, nem adok alamizsnát. – Muszáj nekem a maga rongyos pár filléréért lábamat-karomat törönm, nyomorékká válnom? (S. L.)

(Változat:) Egy daliás termetű férfi könyörög alamizsnáért az utcán. – Nézze meg az ember, micsoda kezeid vannak – háborog egy tehetős járókelő –, csak nem gondolod, hogy ilyen lapát tenyerekkel könyöradományt érdemelsz? – Maga szerint néhány rongyos kopejkáért köteles vagyok levágni mindkét kezemet? (L. L.)

...

Pumpoló a Rothschildok pazar síremlékét megcsodálva: – Mit mondjak, ezek tudnak élni! (S. L.)

...

Rothschild temetésén. A gyászmenetben kopottas öltözékű zsidónő, könnyes szemekkel. – Látom, mennyire bánkódik, szegény asszony. Talán rokona a megboldogultnak? – Nem vagyok a rokona. Épp emiatt sírok. (L. L.)

...

Áll a szegény zsidó Bécsben az utca sarkán és keservesen sír. Arra megy egy másik izraelita, és megszólítja: – Miért sír, szegény ember? – Miért ne sírjak – mondja az –, mikor tizenhárom gyermekem van, tizenkettő betegen fekszik, a feleségem a halálán van, és nekem nincs egy megveszekedett krajcárom sem. – Mennyi pénzzel volna magán segítve, jó ember? – Ezer forinttal. – Jöjjön – mondja a jószívű –, én magának egy fél óra alatt megszerzem az ezer forintot. Az ámulva megy vele, ez meg vezeti, egyenesen az öreg Rothschildhoz. Fölmennek hozzá, Rothschild benyúl a zsebébe, kivész ezer forintot, odaadja a síró embernek, aki hálát rebeg és elrohan. A másik ott marad és némán áll Rothschild előtt. Áll, áll, áll. Azt mondja neki Rothschild: – Hát maga mit vár? – Mit várok? – mondja ez. – Hát a províziót várom. *Hiszen én hoztam a pasast...* (Molnár Ferenc: A közvetítő)

Egy szegény zsidó ragaszkodik hozzá, hogy személyesen beszélhessen Rothschilddal. Végül bevezetik hozzá. – Szeretném megkérni, Rothschild úr, hogy támogasson – mondja. – Hallatlan – mondja Rothschild –, és magának ezért kellett engem személyesen háborgatnia? – Báró úr – válaszol a zsidó –, lehet, hogy maga jobban ért a bankszakmához, mint én. De a pumpoláshoz engedje meg, hogy én értek jobban. (S. L.)

(Változat:) Korán reggel a bankár hallja, hogy valaki állhatatosan kopog a bejárati ajtaján. Kinyitja, és a küszöbön egy kéregetőt lát. – Hallgasson ide, tudja-e, hány óra van? – rivall rá a bankár. – Már megbocsásson, Fenster úr, előírom

én magának, hogy mikor nyissa ki a bankját? Akkor talán maga se oktasson ki, hogy mikor kezdjem a napi munkát! (L. L.)

(Még egy változat:) Aaron Laibovitchot, a *schnorret* a szolgák már többször kihajították Rothschild palotájából. Elhatározta, hogy – régi technika ez – némi botrányt csinál. Nem hagyta magát kidobni, félrelökte a szolgákat, és fennhangon kezdte kiáltozni Rothschild nevét. Meghallva és megsokallva a hangzavart, Rothschild lejött a lépcsőn, hogy rendre utasítsa a betolakodót, aki fennhangon kezdte sorolni minden egyes nyomorúságát. Rothschild megelégette a dolgot, és ezt mondta: – Rendben, maga nyert, itt van húsz tallér, de jobb, ha tudja: ha nem csinál ekkora patáliát, kétszer ennyit kapott volna. – Mire a *schnorrer*: – Rothschild úr, maga kiválóan ért a pénzügyekhez. Adtam én magának pénzügyi tanácsot? Én hivatásos *schnorrer* vagyok, ha szabad kérnem, maga se adjon tanácsot nekem! (H. D. S.)

~ ~ ~

A bécsi sajtóban a következő hirdetés jelenik meg: „Rothschild báró gyermekei részére zenetanár kerestetik angol és francia nyelvtudással”: Másnap becsönget egy zsidó Rothschild palotába: – A hirdetésre jöttem. – A titkár kételkedve veszi szemügyre: – Tud ön angolul és franciául? – Nem tudok. – És tud zongoraleckéket adni? – Azt sem tudok. – Akkor minek jött? – Csak tudatni akartam Rothschild úrral, hogy rám ne számítsen! (L. L.)

(Változat:) A náci időkben Lefkowitz beállít egy rendőrőrsre, hóna alatt egy újsággal, amelyben az egyik álláshirdetés pirossal volt bekarikázva. – Maga jelentkezik erre az állásra? – hökkent meg az ügyeletes rendőr. – Maga viccel. Nem tud olvasni? Erős testalkatú, szívós fiatalembert keresünk, aki nem hord szemüveget. És nézze csak – mutatott rá a hirdetés egyik mondatára –, kifejezetten árja jelentkezőket várunk, maga pedig nyilvánvalóan zsidó. Mondja, mit akar itt? – Csak azért jöttem el, hogy elmondjam – mondta Lefkowitz –, hogy rám ne számítsanak! (W. N. – M. W.)

Egy fiatal zsidó vacsorára hivatalos a gazdag emberhez. Vacsora közben szörnyű vihar tör ki, és a háziasszony meghívja, töltsze az éjszakát náluk. A fiatalember örömmel beleegyezik, de egy perc múlva kimegy a házból, és csak egy óra múlva tér vissza bőrig ázva. – Hol volt? – kérdezik tőle. – Hogyhogy hol? Elmentem szólni a mamának, hogy nem fogok otthon éjszakázni. (L. L.)

Az emigráns Itzig jól-rosszul elszállásolja magát egy londoni hotelben, amikor megszólal a szobájában a telefon. – Elnézést kérek – mondja egy udvarias hang –, csakugyan Rothschild báróval beszélek? – Mire Itzig: – Jó ember, ennél tévebben nem is kapcsolhatták volna. (S. L.)

Levy sokáig nem akarta elhagyni szülőhazáját, Németországot, csak röviddel a második világháború kitörése előtt kért kivándorlási engedélyt, és egy garas nélkül érkezett London-

ba. És ott kit lát? Egy előkelő úr lép ki egy pazar villából, libériás sofőr nyitja ki előtte egy Cadillac ajtaját, már épp beülne, amikor Levynek beugrik: ez az ő egykori berlini barátja, Breslauer! Gyorsan odalép hozzá: – Te vagy az, Breslauer? – Ki más, persze, hogy én. – És a villa, az is a tiéd? – Ki másé lenne, persze, hogy az enyém. – És a Cadillac? Meg a sofőr? – Ki másé lenne, itt minden az enyém. – Breslauer, te biztos nagyon boldog vagy! – Breslauer nagyot sóhaj: – Hogy boldog vagyok-e? Hát lehet egy angol boldog India nélkül? (S. L.)

(Változat:) Londonban egy zsidó Rolls-Royce-ból látja kiszállni egykori lengyelországi barátját. Összeszedi a bátorságát, és odalép hozzá: – Látom, milyen jól megy, nincs legalább egy rossz kabátod? – Miért – mondja az megvetően –, nem elég rossz az, ami rajtad van?

(Még egy változat:) New Yorkban egy szegény zsidó megpillantja egykori barátját, ahogy egy bank tözsomszédságában hot dogot árul. Odalép hozzá: – Látom, milyen jól megy a bolt, nem adnál nekem kölcsön 500 dollárt? – Az így válaszol: – Nézd, nem tehetem, ugyanis szerződéselem van a bankkal: ők nem árulnak hot dogot, én pedig nem adok kölcsön.

...

A nélkülöző Schwartz 20 guldent kap kölcsön barátjától, Weisstól. Megkérdik tőle, nem izgul-e, hogy miből fogja majd visszafizetni, mire ő: – Mért én izguljak, izguljon ő.

(Változat:) Az öreg Lewisohn haldoklik. Tüzetesen lediktálja valamennyi adósának a nevét, és az összegeket, amelyekkel azok tartoznak neki. Majd kimerülten elhallgat. A fia: – De apám, nem akartad a hitelezőid nevét is lediktálni? – Minek? – dűnnyögi az öregúr –, azok maguktól is jelentkeznek. (S. L.)

...

Abendschein pénzügyileg igencsak gyengén áll. Egy ismerőse kérdésére, hogy megy neki, ezt mondja: – Nem panaszkodhatom... nálam inkább a hitelezőim panaszkodnak. (S. L.)

...

Panaszos és bepanaszolt a rabbi előtt. Panaszos: – Ötszáz rubellel tartozik, és nem hajlandó fizetni. – Adós: – Ebben a hónapban sajnos nem tudok fizetni. – Panaszos: – Ugyanezt mondtad a múlt hónapban is. – Adós: – Na, és nem mondtam igazat? (S. L.)

(Változat:) – Plotkin, te tartozol nekem negyven rubellel! – Tudom, holnap reggel első dolgom lesz... – Holnap, mindig csak holnap! Ismerjük jól a te holnapjaidat! Múlt héten is azt mondtad, nem tudsz fizetni, a múlt hónapban is azt mondtad, nem tudsz fizetni, a múlt évben is... – Na, és nem tartottam meg a szavam? (L. L.)

...

Egy zsidó almáspitét rendel a pincértől. Aztán meggondolja magát, visszaküldi az almás pitét, és egy pohár konyakot rendel helyette, kiissza, felkel és menni készül. Megállítja a pincér: – Hohó, nem tetszett kifizetni a konyakot! – Vendég:

– De hiszen visszaküldtem az almás pitét. – Pincér: – Azt se tetszett kifizetni. – Vendég: – Miért, talán megettem? (S. L.)

(Változat:) Egy úriember beül egy cukrászdába, és tortaszeletet rendel; hamarosan visszaviszi azonban a pulthoz, és egy pohárka likőrt kér helyette. Megissza a likőrt, majd fizetés nélkül távozni akar. A tulajdonos persze nem engedi. – Mit akar tőlem? – kérdezi az úr. – Tessék kifizetni a likőrt! – De hisz azt a tortaszelet helyett rendeltem! – No, de azt se tetszett kifizetni! – De nem is ettem meg! (S. F.)

4. Házasságszerzők, házasok

Az ifjú Schönberger megkérdi a rabbit, elvegye-e szíve választottját. Habozik ugyanis, mert ha elveszi, akkor ez meg ez történhet, ha viszont nem veszi el, akkor az meg amaz történhet. Felmérve, hogy úgyszem adhat az ifjúnak megfelelő tanácsot, a rabbi így szól: – Tégy ahogy akarsz, de az biztos, hogy mind a kettőt megbánod.

...

Házasulandó: – Hallom, milyen csúnya az a nő, akit maga nekem ajánl. Házasságszerző: – Inkább örüljön neki. A szép nők csapodárok. – És hogy még pénze sincs neki? – Annyi baj legyen, a gazdag nők nagyigényűek, sokba kerülnek. – És hogy az apja már kétszer csődbe ment. – Az apját veszi el, vagy a lányát? – És hogy sántít is? – A házasságszerző, méltatlankodva: – Egyetlenegy hibája se legyen neki? (S. L.)

...

A gazdag Goldfeldnek van egy félresikerült lánya. Egy szép napon jelentkezik nála egy házasságszerző: – Van a lánya számára egy ragyogó partim. – Goldfeld: – Nem tetszik ne-

kem az a fiatalember. – De hát még nem is tud róla semmit.
– Élég nekem az is, hogy el akarja venni a lányomat. (S. L.)

~ ~ ~

Házasulandó a házasságszerzőhöz: – Kifejezetten azt kértem magától, hogy feltétlenül tudja meg, mi van a lány apjával. Maga azt mondta, már nincs életben, de épp most hallottam, hogy fegyházban ül. – Házasságszerző: – Igen, de lehet azt életnek nevezni? (S. L.)

~ ~ ~

A nemrég megözvegyült Goldberg a felesége arcképe előtt tanakodik: – Drága egyetlenem, mintha most is élnél! (Némi nyugtalansággal:) Lehet, hogy majd egyszer a túlvilágon újra találkozunk? De hát van-e egyáltalán túlvilág? (Fellelegezve:) Bielschofski unokaöcsém szerint nincsen. (S. L.)

~ ~ ~

A *schadchen* a segédjét is magával vitte a megbeszélésre, hogy amikor ő a kiszemelt menyasszonyt dicséri, az mindig támassza alá az állításait. – Olyan a termete, akár a nádszál – mondja a *schadchen*. – Akár a nádszál – visszhangozza a segéd. – És olyan szeme van, hogy azt látni kell – folytatja a *schadchen*. – Azt nevezem én szemnek – erősíti meg a visszhang. – És olyan művelt, mint senki – mondja a *schadchen*. – De mennyire, hogy művelt! – mondja a segéd. – Hanem szó, ami szó – vallja be végül a házasságszerző –, van egy kis púpcskája. – De mekkora egy púp az! – szólal meg ismét a visszhang. (S. F.)

~ ~ ~

A *schadchen* rábeszéli a fiatalembert: – Magának feltétlenül nősiülnie kell. Hisz milyen így az élet egyedül, asszony nélkül? Ha viszont megházasodik, esténként a szépen kitakarított, rendben tartott házacskájába érkezhetsz, ahol a felesége várja, aki majd gyengéden szól magához, mint az én Rebekám, hogy az Isten tartsa meg egészségben, aki csak beszél, beszél, beszél, és beszél, míg a nyelve ki nem szárad a sok hablatyolástól... (L. L.)

...

A *schadchen*: – Van az ön számára egy kitűnő menyasszonyom. Kiváló emberek a szülei. – És hogy néz ki? – Valóságos szépség! – Gazdag-e? – Még hogy gazdag-e? Óriási hozomány várományosa. – Nincs hát semmi hibája? – Az igazat megvallva, van neki egy picike hibája: egy picikét terhes. (L. L.)

...

A házasságszerző boldogan meséli a kávéházban: – Ma boldoggá tettem öt embert! – Hogyhogy? – Összehoztam két párt! – Igen-igen, de két pár, az csak négy! – Mit gondolsz, én nem kerestem? (H. I.)

...

A *schadchen* gazdag menyasszonyt kommandál. A kiszemelt vőlegény megkérdi: – És mit jelent az, hogy „gazdag”? Hány száz rubel a hozománya? – Épp annyi, mint ahány éves. – És hány éves? – Húsz. – Tudja, mit, Kesselmann úr? Túl fiatal ez a menyasszony nekem. Várok, amíg legalább negyven lesz. (L. L.)

(Változat:) Idősebb zsidó beszélget a jeshiva-növendékkal: – Édes fiam, ha elveszed a legfiatalabb lányomat, aki húszéves, háromszáz rubel hozományt kapsz. Ha a középsőt veszed el, aki harmincéves, hatszáz rubel üti a markodat. Ha meg a negyvenéveset, akkor kilencszáz. – Mondja csak – töprengett a jeshiva-növendék –, olyan lánya nincs, aki ötvenéves? (L. L.)

...

A *schadchen*hez beállít egy fiatalember. – Találjon nekem egy olyan lányt, aki jó családból származik, szép, művelt, megfelelő a hozománya, és önálló foglalkozása is van neki. – A *schadchen* hosszan gondolkodik, majd ezt mondja: – Tudja, mit mondok magának? A maga öt kívánsága alapján legalább öt különböző házasságot tudnék összehozni. (L. L.)

...

A vőlegényt igen kínos meglepetés éri, mikor végül is bemutatják neki a kiszemelt menyasszonyt. Félre is hívja a házasságszerzőt, hogy suttogva elmondja neki kifogásait: – Minek hozott maga engem ide? – suttogja szemrehányóan. – Ez a nő csúnya és öreg, bandzsít, a foga csorba, és nedvedzik a szeme... – Nem kell suttogni – szakítja félbe a házasságszerző –, süket is. (S. F.)

...

A *schadchen* sehogy sem tudja rábeszélni Ajzik Gubernannt, hogy elvegye Rachel Schwartzert. – Képtelen vagyok sánta nőt elvenni! – Fiatalember, maga túl válogatós. Tegyük fel, egy olyan nőt vesz el, akinek erős, egészséges lábai vannak. Csakhogy egy szép napon elesik, és kitöri a lábát. Kórházba kerül. Maga nagyon megsajnálja, és vég nélkül fizeti

az orvosokat, csak hogy meggyógyítsák, mégis egész életére sánta marad. Ha viszont Rachel Schwartzert veszi el, mindezt megspórolja. (L. L.)

(Változat:) Feld és Bein összetalálkozik a New York-i utcán. – *Sholom aleichem* (Adjon Isten) – mondja udvariasan Feld. – Menj a pokolba! – mondja Bein. – Figyelj csak – korholja barátját Bein –, én emberi hangon köszöntelek, te pedig elküldesz a pokolba. Úri viselkedés ez szerinted? Miért csinálod? – Elmondom – feleli Bein. – Ha udvariasan fogadom a köszönésedet, megkérdezed, hová megyek, és én elmondom, hogy a Nyolcadik utcai fürdőbe tartok. Te erre azt mondd, megőrültem, az A sugárúti fürdő sokkal jobb, mire én azt mondom, hogy te örültél meg, mert igenis a Nyolcadik utcai fürdő a jobb, mire te lehülyézel, én pedig elküldelek a pokolba. Így sokkal egyszerűbb volt: te azt mondtad, *sholom aleichem*, én azt, hogy menj a pokolba, és túl voltunk az egészen! (H. D. S.)

Az amerikai zsidó anyák mindennél többre becsülik, ha a fiukból orvos lesz. Ami a leányokat illeti, tőlük azt várják el az anyák, hogy orvoshoz menjenek feleségül. Egy zsidó nő erről így beszélt: – Anyám mindig azt akarta, hogy orvoshoz menjek feleségül. Mivel egy orvost sem ismertem, anyám kedvéért legalább egy beteg felesége lettem. (H. D. S.)

A vőlegény bemutatkozó látogatásra megy a menyasszony házához, mégpedig a házasságszerző társágában, és ahogy a szalonban ülve várnak a család megjelenésére, a

házasságközvetítő felhívja a fiatalember figyelmét egy vitrinre, amelyben gyönyörű ezüstkészlet látható. – Odanézzen, ebből is láthatja, milyen gazdag emberek ezek. – No de – kérdezi a fiatalember gyanakvón –, nem lehet, hogy ezeket a tálakat csak miattam, kölcsönbe kunyerálták össze, hogy gazdagnak nézzem őket? – Mi jut eszébe? – tiltakozik a házasságszerző –, hát ki adna ezeknek kölcsön bármit is? (S. F.)

~ ~ ~

A nyolcvanéves Számi elveszi a tizennyolc éves Rebekkát, és lám, a lány várandós lesz. Számi a rabbtól kér magyarázatot, hogyan lehetséges ez? – Számi, ez kész csoda – mondja a rabbi. – Hogyhogy csoda? – Nézd csak, ha tőled van a gyerek, az csoda, nem igaz? És mondd, hát csoda, hogy nem tőled van az a gyerek? (S. L.)

~ ~ ~

Elmegy a chelmi rabbihoz a fiatal házas Perlmutter, és így beszél: – Rebbe, csak három hónapja vagyok házas, és a feleségem máris gyereket szült. Hogy lehetséges ez? Hisz mindenki tudja, hogy ehhez kilenc hónap kell. – A rabbi megkérdi: – Szóval, te már leéltél a feleségeddel három hónapot? – Le. – És ő is leélt veled három hónapot? – Igen. – És együtt mennyit éltetek? – Három hónapot. – No, és mennyi három meg három meg három? – Az kilenc. – No, látod, és most menj, ne szekálj tovább! (L. L.)

~ ~ ~

– Lejbovics úr, én el szeretném venni a maga lányát! – Komolyan? A feleséggel már beszélt? – Beszéltem, de jobban tetszik a lánya. (L. L.)

...

Az ötvenéves Kohn egy húszéves lányt készül elvenni. Lebeszéli a legjobb barátja: – Gondold csak meg, tíz év múlva te hatvan leszel, ő pedig harminc. Megint eltelik tíz év, és te hetven leszel, ő meg negyven. Hát mire kell neked egy ilyen öreg feleség? (S. L.)

...

Anya a lányához: – Mi történt, hogy már nem találkozol az a végtelenül szimpatikus fiatal fogorvossal? Azt mondtad, ugyanazok a dolgok tetszenek mindkettőtöknek. – Lány az anyjához: – Stimmel, ugyanazok a könyvek, ugyanazok a színdarabok, ugyanazok az ételek tetszenek mindkettőnknek, Mama, csak egy baj van: egymásnak nem tetszünk. (H. D. S.)

...

Sára Lifsic ilyen-olyan panaszaival orvoshoz fordul. – Hány éves? – kérdi az orvos. – Pontosan nem is tudom. Várjunk csak! Amikor férjhez mentem az én Salamonhoz, húsz voltam, ő meg negyven. Most ő nyolcvan, vagyis továbbra is kétszer annyi, mint én, ami annyit tesz, hogy én negyven vagyok. (L. L.)

(Változat:) Cohennét bontóperi tárgyalásán megkérdi a bíró, hány éves. – Harmincöt vagyok – feleli készségesen. Őszülő haja és ráncai láttán a bíró a születési bizonyítványát kéri, majd, amikor belenéz, így szól: – Asszonyom, ön

nem harmincöt, hanem ötvenéves. – Bíró úr – védekezett az asszony. – Nem számoltam az utolsó tizenöt évet, amit a férjemmel töltöttem, mert azt nem lehet életnek nevezni. (H. D. S.)

...

A bontóperi bíró elképedve nézte az eléje botladozó, őszbe csavarodott zsidó házaspárt. – Maguk komolyan azt akarják, hogy elválasszam magukat? – kérdezte hitetlenül. – Mi másért jöttünk volna – mondta fakó hangon az öregúr. – Mennyi idős? – Kilencvenhat vagyok. – És ön, asszonyom, hány éves? – Kilencvenegy, kilencvenkettő, ki tudja? – Nézzenek ide – mondta a bíró –, ez egetverő ostobaság. A maguk korában már tudni kéne otthon elrendezni a kisebb félreértéseket. Hány éve házasok? – Hetven éve – sóhajtott az öregúr. – Hetvenéves házasok, és el akarnak válni? De az ég szerelmére, miért? – Az ősz néni ke felnézett a bíróra, és ennyit mondott: – Tudja, bíró úr, az úgy van, hogy egyszer csak betelik a pohár. (H. D. S.)

...

– Helló, Abe, hogy megy az ügyvédkedés? – Ne is kérdezd, már olyan rég nincs egy ügyfelem, hogy a múlt hónapban kizárólag azért váltam el a feleségemtől, hogy végre dolgozhassak egy ügyön. (H. D. S.)

...

– Mit szólnsz hozzá, Joszi Goldenweiser egy özvegyet vett feleségül? – Pfuji. Én soha életemben nem lennék egy özvegy-asszony második férje. – Miért? Talán inkább az első férje szeretné lenni? (L. L.)

A megözvegyült Goldbergnéhez Brooklynban becsönget egy házasságszerző. Felajánlja az asszonynak a velszi herceget, aki szintén mostanában lett özvegy. Goldbergné: – Megőrült, hisz még el sem temettem a férjemet! – Megértem, még nagyon friss a seb – mondja a házasságszerző és távozik. Visszamegy néhány hét múlva, és megteszi ugyanazt az ajánlatot az asszonynak, aki némi szabódás után, könnyes szemekkel igent mond. Távoztában a házasságszerző boldogan ugrik a levegőbe: – Hurrá, az üzlet fele elintézve!

(Változat:) A házasságközvetítő meséli a kávéházban: – Csak hogy tudjátok, hozzáadom Rothschild lányát a Rabinovics fiához. Az üzlet fele már le van kötve. Már csak Rothchildékat kell megdolgoznom. (L. L.)

– Rabbi, szabad-e valakinek elvenni az özvegye hűgát? – Szabadni szabad, de lehetetlen. (S. L.)

– Rabbi, van-e megengedett és teljesen biztos módja a fogamzásgátlásnak? – Van, limonádét kell inni. – Előtte vagy utána? – Helyette. (S. L.)

– Rabbi, szabad-e Jom Kippurkor nővel közöszlenni? – Igen, de csak a saját feleségeddel. Élvezni ugyanis nem szabad. (S. L.)

Kedvtelve nézegeti magát a tükörben egy zsidó nő: – Pont ezt a rémséget érdemli a férjem... (S. L.)

...

Gondterhelten jár fel-alá az idős Nachtlicht. – Mi bajod? – kérdezi egy ismerőse. – Komisz egy történet – mondja csüggedten Nachtlicht. – Eljegyeztük a lányomat, és tízezer márka hozományt ígértem. Holnap lesz az esküvő, és komoly bajban vagyok a hozomány felével. – Na és? A felét is oda lehet adni. – Jó-jó, de épp az első felével vagyok bajban. (S. L.)

...

Menasse benősül egy jó nevű vállalatba. Megkérdezi egy barátja: – Menasse, te szerelemből vagy számításból nősültél? – Még kérded? A vállalat szerelemből lett az enyém, a nő számításból. (S. L.)

(Változat:) Megkérdezik a gazdag embertől: – Mi készítette a fiadat, hogy elvegye a bankár lányát: a szerelem vagy a pénz? – Szerelmes lett a pénzbe – felelt a gazdag ember. (L. L.)

...

Blau leánya egy színész felesége akar lenni. Blau tombol: – Egy színész számításba se jöhet! – De azért rááll, hogy a szívtipró fiatalembert megnézzé magának a színházban. Az első felvonás közepén ezt súgja a lánya fülébe: – Váltott az álláspontom, nyugodtan hozzámehetsz. Ez az ember ugyanis nem színész. (S. L.)

...

A *schadchen* összehozott egy fiatalembert egy nővel. A vőlegény színházba hívta jövendőbelijét. Másnap egy barátja megkérdezte a fiatalembertől: – Hogy jutott eszedbe Rosa Steinnel színházba menni? – A menyasszonyom. – Elment az eszed? A fél város keresztülment rajta! – A megbántott fiatalember elrohant a *schadchen*hez, és közölte vele, hogy nem lesz egy olyan nő férje, akin a fél város keresztülment. A *schadchen*: – Ez is egy város? Alig hétezeren laknak benne. (L. L.)

...

A kikeresztelkedett zsidó bankár így forrázta le a leányát megkérő zsidó fiatalember reményeit: – Egyáltalán nem adhatom magának a lányom kezét, mert egyrészt maga zsidó, mi pedig, mint tudja, keresztények vagyunk. Másrészt maga, ugyebár, szegény, mi pedig gazdagok vagyunk, és ugye tisztában van vele, hogy nálunk zsidóknál mégiscsak a pénz a legfontosabb... (D. P. – R. T.)

...

– Siegfried, függönyt kell csináltatnod a hálószobánk ablakára. A szemközi lakásba beköltözött egy fiatal tiszt, és ha átnéz, megláthat mosakodás közben. – Várjuk meg, Rebekka, amíg átnéz. Lehet, hogy ő fog függönyt csináltatni a maga ablakára. (S. L.)

(Változat:) Grünék fiacskája, Móricka kinéz az ablakon, és látja, hogy a szemközi házban Kohn és a felesége szeretkezik. Ez minden délután megismétlődik. Grün átmege Kohnhoz: – Nézze, Kohn úr, arra kérem, csináltasson függönyt az ablakára, elvégre az én Móricom még kis gyermek, nem kell

látnia, hogy maga minden délután a feleségével szeretkezik.
– Mire Kohn: – Ne nevetesse ki magát! Én délután sohasem vagyok itthon! (H. I.)

...

Élsuttogott párbeszéd a vasúti kupé ajtajánál: – Jossel, az a hölgy ott a feleséged? – Igen. – Mondd, miért neveltetted ki magad, hogy magaddal hurcolsz egy ilyen szörnyeteget az üzleti útjaidra? Csak nem attól félsz, hogy távolléted alatt elcsábítja valaki? – Badarság. Csak sehogy se volt kedvem búcsúcsókot váltani vele. (S. L.)

...

– Chaim, hogy tudtál elvenni ilyen csúnya nőt? – Tudod, ő belülről szép. – Nem lehetne valahogy kifordítani? (L. L.)

...

Szolomon Hirschmann háztűznézőbe jön Bella Moskovic családijához. – Maga nagyon kitűnő fiatalember, és tetszik is nekünk – mondja neki Moskovic papa –, csak azt nem tudom, el tud-e tartani egy családot? – Ki beszél itt családról? – kérdi zavarodottan Szolomon. – Én csak Bellát akarom elvenni, nem egy egész családot. (L. L.)

...

Beszélgetés a jövendő após és a vőjelölt között. – De ki kezkesdik nekem arról, kedves fiatalember, hogy maga nem csak a hozomány miatt akarja elvenni a lányomat? – Nos, igen, mindketten kockázatot vállalunk, mert ugyan ki garantálja énnekem, hogy a jelenlegi bessz mellett ön nem megy csődbe a jövő héten? (E. M.)

Rosie nagy hírrel hívja fel a szüleit. Az anyja veszi fel a kagylót: – Mama, férjhez mentem. – *Mazel tov* (gratulálok). – El kell mondanom azt is, hogy goj az illető. – És akkor mi van? Talán előítéletesnek gondolsz? – De Mama, néger is. – Rendben, ha néger, akkor néger. Én hiszek a toleranciában. – És munkája sincs. – Na és? Legfeljebb támogatod. A jó feleség köteles segíteni az urát. – És Mama, nincs hol laknunk. – Ne aggódj, drága Rosie-kám. Itt fogtok lakni a házunkban. – De csak egy hálószobátok van! – Semmi baj. Te a férjeddal majd a hálószobánkban alszol, Papa pedig a nappaliban, a díványon. – De te, Mama, hol fogsz aludni? – Semmi gondod ne legyen velem, lányom. Ahogy leteszem a kagylót, holtan esem össze. (H. D. S.)

Mondd, kedves férjem, Salamon: ne próbáljuk meg hozzáadni a mi leányunkat, Leát a fiatal Schwarczhoz? – Ahhoz az utolsó lumpfhoz? Ahhoz a naplopóhoz? Ahhoz a kártyáshoz? Aki képtelen megadni nekünk az adósságát? Hogy juthat ilyen az eszedbe, Sára? – Éppen azért gondoltam, mert már annyival tartozik nekünk, hogy abból ketten is kényelmesen megélnének. (E. M.)

Zsana, te ki tudod olvasni a férjed arcából, hogy igazat mond-e vagy hazudik? – Ez semmi fejtörést sem okoz nekem. Ha beszélni kezd, attól a pillanattól kezdve hazudik. (L. L.)

– Kreizmann úr, fizetésemelésre volna szükségem. – Miért pont most? – Nem tudok megnősülni, amíg ilyen keveset tesz nekem fizetni. – Sajnos nem tudok, de egyszer még háls lesz maga nekem ezért. (L. L.)

...

A zsidó egy sír mellett zokog: – Jaj, Istenem, miért kellett ilyen hamar meghalnod? – Kiről tetszik beszélni? – kérdezi a temetői koldus. – A feleségem első férje fekszik odalenn. (L. L.)

...

Áll egy zsidó egy sírkő előtt, és keservesen zokog. Arra jön egy ismerőse, megszanja, odamegy hozzá, átöleli a vállát, vigasztalni próbálja: – Majd a túlvilágon találkoztok megint... – De hisz éppen ez az! (E. M.)

...

A hetvenéves Avram Katz így szól feleségéhez: – Tudod mit, Rejzl? Ha valamelyikünk előbb hal meg, mint a másik, akkor én Bécsbe költözöm. (L. L.)

...

Végóráit éli Kohn felesége. Még egyszer, utoljára lelkére próbál beszélni az urának: – Ígérd meg itt, a halálos ágyamnál, hogy kibékülsz az anyámmal. El kell jönnie a temetésemre, ezt meg nem tilthatod. Nem lehetsz haragban a leányát gyászoló anyósoddal! – Hát, ha mindenáron ragaszkodsz hozzá, a te kedvedért beleegyezem. De azért nem árt, ha tudod: már elment a kedvem az egész temetéstől. (E. M.)

...

Két barát, az egyik agglegény, a másik házaspár, beszélget a házasságról. Agglegény: – A házasság két hajó találkozása egy csendes kikötőben. – Házaspár: – Pont nekem kellett egy nehézcirkálóval találkoznom! (L. L.)

~ ~ ~

Avner feldúlva ront be a felesége szobájába. – Mi lelt? – kérdezi Frida, a felesége. – Még kérdezed? Az egész város rajtam nevet. Mindenki tudja, hogy megcsalsz engem. – Nagy dolog – mondja az asszony –, rólam például mindenki azt beszél, hogy szeretőt tartok, és láthatod, simán napirendre tudok térni fölötte. (L. L.)

~ ~ ~

– Maga olyan fess fiatalember, hogy lehet, hogy még nem nősz? – Ilyen az én formám. Valahányszor megismerem egy kislányt, aki úgy főz, mint az anyám, az pont úgy néz ki, mint az apám. (L. L.)

~ ~ ~

Rabbi: – A válás nálam 50 rubelbe kerül. – Válni készülő zsidó, kedveszegetten: – Ilyen drága? – Rabbi, sóhajtván: – Ez magának drága? Válasszon el a feleségemtől, én a tízszerezését fizetem. (S. L.)

~ ~ ~

Blau rájön, hogy a felesége Grünnel csalja. Rábeszéli Grünnet, álljanak bosszút. Meg is teszik. Ám amikor Grünnel másodjára is bosszút akar állni, Blau ezt mondja: – Tudja, Grünne, már nincs is olyan nagy bosszúvágyam. (S. L.)

~ ~ ~

Rajtakapja férjét Teitelbaumné a cselédlánnyal a hitvesi ágyban, aki tiltakozik, mondván, hogy csal a látszat, hiába látta az asszony, amit látott: – Kevésbé hiszel a hites férjednek, mint a két szemednek?

~ ~ ~

Üzleti útján Hirschkuh arról értesül, hogy társa, Veilchenduft megcsalja a feleségével. Nem fér a fejébe a dolog. Egyszer elhatározza, hogy váratlanul betoppan, és csakugyan, ott találja a társát a feleségével. Megáll előttük, hosszan csóválja a fejét, majd ezt mondja a társának: – Nekem muszáj, de neked? (S. L.)

~ ~ ~

Hirsch túlságos buzgalommal nézegeti a mellette elhaladó nőket. A felesége korholja: – Ahogy meglátsz egy csinosabb sikszét (keresztény nőt), mindjárt elfelejted, hogy házasember vagy. – Inkább fordítva: akkor jut csak az eszembe, hogy házas vagyok. (L. L.)

~ ~ ~

Sára nagybeteg férje ágya mellett virraszt. – Sára, esküdj meg az életedre, hogy a halálom után nem adod össze magad senkivel. – Úgy lesz, Reuben. De mi lesz, ha meggyógyulsz? (L. L.)

~ ~ ~

Pudlfeld Jakab: – Nagyon szerencsétlen vagyok, barátom. Nagy baj az, amikor az embernek fiatal felesége van, aki beteg. – Mandlblüh Samu: – Hidd el, én sokkal sajnálatra méltóbb vagyok. Nekem van egy öreg feleségem, aki egészséges. (L. H.)

(Változat:) Családi jelenet. – Ígérjél meg, Zálíkám, hodj ha meghalok, nem fogod edj más férfit szeretni. – De hátha nem halsz meg? (L. H.)

...

A feleségemmel már a váláson gondolkodtunk. Aztán felmerült, mert némi pénzhez jutottunk, hogy elutazzunk-e két hétre Bermudába, vagy inkább váljunk. A válás mellett döntöttünk. Végül is a nyaralás elmúlik két hét alatt, a válás viszont egy egész életre szól. (W. A.)

...

Felesége halála után Berl elveszi az elhunyt hűgát, és egy másik városba költözik. Egy év sem telik el, és megjelenik a felesége rokonainál: – Nevetni fogtok: Manyecska is meghalt! (L. L.)

...

Pomerantz, a vízvezeték-szerelő egy temetkezési vállalkozóval tárgyal anyósa temetéséről. – Hamvasszuk el, balzsamozzuk be, vagy temessük el úgy, ahogy van? – kérdi a sírbátelteli szakember. – Tudja mit, ne kockáztassunk! – mondja Pomerantz. – Legyen mind a három! (H. D. S.)

...

Meghalt a tehetős kereskedő felesége. A következő napon ez az összevont hirdetés jelent meg a helyi lapban: „Mély fájdalommal értesítem barátaimat és ismerőseimet, hogy imádott feleségem, Róza örökre itt hagyott. Még mielőtt itt hagyott volna, fiút szült nekem, a kis Áront, aki mellé dajkát keresek, amíg meg nem találom életem új társát, aki legyen fiatal, csinos, legalább 50 ezer rubel legyen a hozománya, és

vállalkozzék cipőboltom vezetésére is a Karpinszkaja utca 68. alatt.” (L. L.)

...

Jajveszékel a zsidó a felesége sírjánál: – Lelkem szebbik fele, miért hagytál el engem? Szomorú azóta az én életem. Mit nem adnék érte, hogyha csak még egyszer... csak egyszer viszontláthatnálak... – Ebben a percben mintha megrezdülne a hant. Tán vakondok túrja. A zsidó megborzong, szemrehányóan néz az égre: – Már viccelni se szabad? (E. M.)

(Változat:) Slojme a felesége sírjánál áll és zokog. – Miért hagytál el oly korán, Gittel? Ah, ha mégis, ha legalább egyetlenegyszer viszontláthatnálak! – Ebben a pillanatban a sírhalmom megmozdul egy göröngy, Slojme gyorsan ráhelyezi a lábát: – Gittel, te még mindig nem érted a tréfát... (H. I.)

5. Tisztaság, egészség, tisztesség

Két zsidó beszélget a fürdésről. – Én minden évben megfürdöm – mondja az egyik –, akár kell, akár nem. (S. F.)

...

Apa és fia együtt mennek el a gőzfürdőbe. – Pfuj, de piszkos a lábad – néz a fia lábára az apja. – Na, de Papa, a te lábad sokkal piszkosabb! – Hogy lehet a kettőt összehasonlítani? – feddi az apja. – Hiszen én harminc évvel többet éltem nálad. (S. L.)

...

Pénztárosnő a fürdőhelyen: – Ha egyszerre tizenkét belépőjegyet tetszik venni, engedményt adunk. – Kloppstein mélabúsan: – Hát tudom én, elélek-e még tizenkét évig? (S. L.)

...

Az öreg Teitelbaum jobb meggyőződés híján, de bemászik a fürdődézsába, és közben ezt dünnyögi: – Istenem, hát nem eltelt megint egy egész év? (S. L.)

...

– Máli, soha nem fog el a vágy, hogy megfürödj? – Elfog, de én képes vagyok uralkodni a vágyaimon. (S. L.)

...

Hotelportás: – Fisch úr, akkor egy szoba lesz fürdőszobával?
– Fisch: – Nem kell a fürdőszoba. Nem vagyok én hal, csak a nevem Fisch. (S. L.)

...

– Nagyon egészséges dolog a tornázás, te Simon! – Még hogy egészséges, ugyan, kérem! – Miért mondd ezt? – Mert az őseim se tornáztak. – Meg is haltak. (L. H.)

...

A gazdag zsidó házaspárt bevezetik szállodai szobájába. A szobalány megkérdi: – Mikorra készíthetem elő a fürdőt?
– Péntekre – hangzik a felelet. (L. L.)

...

A kereskedelmi utazó kénytelen egy kisvárosi mocskos szállodában tölteni az éjszakát. Reggel a tulajdonos érdeklődik, hogy aludt. – Inkább ne is kérdezze! – hangzott a válasz. – Az ágyamban találtam egy döglött bolhát. – Miért tetszik ilyen botrányt csinálni egyetlen döglött bolha miatt? – Látta volna, mekkora tömeg élő bolha búcsúztatta szegényt! (L. L.)

...

– Jól tetszett aludni? – kérdi a hotel tulajdonosa. – Én még csak jól, de azok a szerencsétlen poloskák, egész éjjel nem hunyták le a szemüket. (L. L.)

...

Ég Osztropoli Herschel háza, körbefutja, és örvendezik. – Ugyan minek örülsz – kérdezik –, hisz leég a házad? – De bennégnek a poloskák is! (L. L.)

...

A kóser étterem pincére: – Itt az étlapunk, Fleckseif úr. – Nekem nem kell étlap. Először is hozzon egy... csirkelevest grízgaluskával, aztán egy adag, lássuk csak, dinsztelt marhahúst, és végül egy... szilvabefőttet. – Fleckseif úr, ön fejből tudja az egész kínálatunkat. – Én nem tudok semmit, csak ránéztem az abroszra. (S. L.)

...

Vendég a pincérhez: – Levenné, kérem, a mutatóujját a karajszéletemről? – Pincér: – Azt akarja, hogy újra leessen a földre a tányérrjáról? (L. L.)

...

– Pincér, nézze meg ezt a disznóságot: a levesemből egy rongydarabot haláztam ki. – Mégis, mit akar? A ó pfenniges leveséből talán egy darab brüsszeli csipkét akar kihalászni? (L. L.)

...

Sprenceleszné (mint vendég): – Sonnenscheinné, ez a káposzta nem elég savanyú. – Sonnenscheinné: – Hogyhogyanem elég savanyú? Hiszen ez nem is káposzta, hanem mákos nudli. – Sprenceleszné: – Vagy úgy? Mákos nudli? Akkor túl savanyú. (L. H.)

...

Egy zsidó ételmaradékokat pillant meg a másik szakállán.
– Fogadjunk, hogy megmondom, mi volt nálatok tegnap ebédre! – Na, mondjad! – Lencse. – Tévedsz, az tegnapelőtt volt. (S. F.)

...

Három zsidó ül a kóser étteremben. Az egyik a pincérhez:
– Hozzon nekem egy csésze teát! – A második: – Hozzon nekem is teát, citrommal. – A harmadik: – Én is teát kérek, de feltétlenül tiszta csészében! – Kisvártatva megérkezik a pincér a három teával, és megkérdi: – Melyikük is kérte a tiszta csészét? (S. L.)

...

Heltai Jenő, aki szenvedélyes szivarozó volt, idős fejjel elábrándozott: – Istenem, ha nem szokom rá a szivarra ötven éve, tizennyolc éves koromban, annyi pénzt takaríthattam volna meg, hogy most vehetnék magamnak egy szép hűvösvölgyi villát, ahol vasárnap délelőttönként kiülhetnék kávézni a napos teraszra, és – rágyújthatnék egy jó szivarra!

...

Goldblatt már könnyezett, felborult az emésztése, és makacs köhögés is kínozza, úgyhogy elszánta magát: orvoshoz fordul. Az orvos tetőtől talpig megvizsgálta, majd mintegy mellékesen megkérdezte: – Mondja, iszik-e? – Igen, minden este megiszom egy üveg pálinkával. – És hogy áll a dohányzással? – Három-négy dobozzal szívok naponta. – Figyeljen rám, Goldblatt úr! Ha életben akar maradni, azonnal abba kell hagynia az ivást is, meg a dohányzást is. Nincs más megoldás. – Goldblatt szó nélkül felöltözött és indulni készült.

– Hohó – állította meg az orvos –, ez nem jótékonyági intézmény. Tíz dollárral tartozik a jótanácsért! – Azt hiszi, meg fogom fogadni? – iszkolt el Goldblatt. (H. D. S.)

Wormser, a tőzsdealkusz lázasan fekszik otthon. Felesége felhívja az orvost: – Szegény uram, egész éjjel 38 és 39 között ingadozott. – Wormser, aki hallja ezt, elhaló hangon utasítja feleségét: – Ha eléri a negyvenet, eladni! (S. L.)

Salinger, a tőzsér, túl a nyolcvanon, betegen fekszik otthon. Vigasztalják a barátai, biztosan felépül, és vígan él még kilencvenéves koráig. Salinger azonban csüggedten legyint: – Miért venne az Úr magához kilencvenért, amikor már nyolcvankettő és félért is megkaphat? (S. L.)

Orvoshoz fordul egy zsidó kellemetlen köhögési ingerével. Az orvos Hunyadi János gyógyvizet ír fel neki, melyből naponta háromszor kell innia egy-egy pohárral. Két nap múlva újra az orvosnál: – Na – kérdi az orvos –, köhög még? A zsidó: – Hát merek én még köhögni? (S. L.)

(Változat:) Orvoshoz fordul egy zsidó, mert éjszakánként bevizel. Az orvos nyugtatót ír fel neki. Egy hét múlva: – Na, még mindig bevizel éjszakánként? – Be én – mondja derűsen a zsidó –, de kit érdekel?

Az idős zsidó orvoshoz fordul azzal, hogy a bal fülére rosszul hall. A vizsgálat után az orvos kinyilvánítja: – Nem tehetek semmit, ez az öregséggel jár. – Vagyis a bal fülem öregebb a jobb fülemnél? (L. L.)

...

Két zsidó ugyanazzal a panasszal, vállrándulással került Amerikában kórházba. Bejött a kórtermükbe egy gyakorló orvos. Először az egyik beteg vállát húzta-forgatta jobbra-balra, ami éles fájdalmakkal járt, s a beteg persze nem bírta ki éles fájdalomkiáltások nélkül. Aztán a másik beteg vállát látta el hasonlóan, de az meg se mukkant. Amikor kiment, az első beteg elismerését fejezte ki a másiknak, amiért ilyen hősiezen tűrte a fájdalmakat. – Ugyan kérem – hátrította el az az elismerést –, amikor a maga esetén okulva megtudtam, milyen fájdalmak várnak rám, egyszerűen az egészséges vállamat nyújtottam oda neki. (H. D. S.)

...

Egy szentéletű orthodox zsidóhoz, aki ágynak esett, orvost hívtak. Az megvizsgálta, majd torokvizsgálat céljából egy kanalat kért az ágy mellett aggódó, hasonlóan vallásos háziasszonytól. Az el is indult kanálért, de megtorpant, és visszaszólt: – Tejes legyen vagy húsos? (H. D. S.)

...

Abram Rabinovics követi családját, és megérkezik Amerikába. Első útja Jossi bátyjához vezet, aki betegen fekszik. – Mi bajod, Jossi? – kérdi aggódva. – A mai napig nem tudom, az orvosok a legkülönfélébb hókusz-pókuszokat csinálják velem. Már három hónapja vagyok beteg, ami háromszáz

dolláromba került. – Micsoda? – kiáltja rémülten Abram. – Otthon, Odesszában ennyi pénzért egy egész évig lehetnél beteg! (H. D. S.)

(Változat:) Két bevándorló találkozik a manhattani utcán. – Hogy megy sorod? – Lehetne rosszabb is. És veled mi van? – Megvagyok valahogy. De idén sokat voltam beteg. Az utóbbi öt hónapban több mint háromszáz dollárt költöttem orvosokra és gyógyszerekre. – Istenem, otthon ennyi pénzből akár két évig is lehetsz beteg. (W. N. – M. W.)

Aaron Shulberg, egész Lengyelország legfurfangosabb *schnorrerje*, megbetegedett, és elment az ország leghíresebb és legdrágább specialistájához. Az megvizsgálta, diagnózist állított fel róla, mindjárt kezelésben is részesítette. – Mennyivel tartozom? – kérdezte Shulberg. – Ötven tallérral. – Mit mondott? Ötven tallérral? Magának elment az esze! Kinek van ennyi pénze? – Rendben, fizessen csak harminc tallért. – Harminc tallért egy pár perces munkáért? Még ez is iszonyúan drága. – Drága? Akkor adjon húsz tallért! – Nevetséges. Kinél van ennyi készpénz? – A specialista ekkor elveszítette a türelmét: – Nézze, adjon öt tallért, és táguljon innen, belefáradtam az alkudozásba. – Az öt tallér is lehetetlen – vágott vissza Shulberg. – Maga nem veszi figyelembe, hogy egy szegény emberrel beszél. – Na jó, akkor mennyit tud fizetni? – Semennyit, egy árva zlotym sincs. – Feldühödve kérdezte ekkor a specialista: – Ha semmije sincs, akkor miért fordult az ország legdrágább orvosához?

– Maga csak ne kiabáljon! – vágott vissza Shulberg. – Ha az egészségemről van szó, én a legdrágább orvosra sem sajnálom a pénzt! (H. D. S.)

...

Az orvos így szólt a beteghez: – Maga beteg. – Szeretnék egy másik véleményt is hallani. – Rendben. Maga csúnya is. (W. N. – M. W.)

...

Hyman Edelson, a tehetős manhattani fűszeres arról volt híres, hogy utált annyit fizetni bármiért, amennyit kértek érte. Egy szép napon heringszálfka akadt meg a torkán, se lenyelni, se kiköpní nem tudta, és pillanatokon belül már lélegezni sem tudott. Felesége gyorsan elhívta a házi orvosukat, aki egy csipesszel óvatosan kivette az elkékült arcú Edelman nyelőcsövéből a szálfkát. Megkönnyebbülve kérdezte az orvost: – És ezért a kétperces munkáért mennyivel tartozom magának? – Az orvos jól ismerte Edelman fukarságát, ezért így válaszolt: – A felét annak, amit még akkor szánt rám, amikor a szálfka a nyelőcsövében volt. (H. D. S.)

...

Mendy Mendelson volt Dr. Solomon legelső páciense; két éve járt hozzá kisebbrendűségi komplexusával, de a pszichiáter ezúttal jó hírral fogadta: – Mendelson úr – mondta ünnepélyesen a fiatal pszichiáter –, végigcsináltuk a szó- és gondolatársításokat, az álomfejtéseket, behatoltunk az ön tudatalattijába, és ma büszkén jelenthetem, hogy jó hírem van az ön számára. – Köszönöm, Dr. Solomon –, eszerint

már nincs kisebbségi komplexusom? – Nincs és soha nem is volt – mondta a pszichiáter –, egyszerűen arról van szó, hogy ön tényleg kisebbsédis. (H. D. S.)

Egy hosszú nap végén egy fiatal és egy idősebb pszichiáter lép ki a rendelőépületből. A fiatal pszichiáter gyűrt, megviselt, izzadt, az idősebb pihent, kisimult és laza. – Nem értek, Meyers – mondja a fiatal –, hogyhogya nem visel meg, hogy egész nap hallgatnod kell a betegeid tömegét, az ócska, véget nem érő problémáikkal együtt? – Tudod, mi a titkom? Nem figyelek oda. (W. N. – M. W.)

A pszichiátria hármasszabálya: a neurotikusok légvárakat építenek, a pszichotikusok beköltöznek a légvárakba, a pszichiáterek pedig fölveszik a lakbért. (W. N. – M. W.)

Mi a különbség a pszichotikus meg a neurotikus között? A pszichotikus azt hiszi, hogy kettő meg kettő, az öt. A neurotikus *tudja*, hogy kettő meg kettő az négy, de képtelen elviselni. (W. N. – M. W.)

A zsidó anyuka beírt a tanítónak: – Ha Gregory rosszul viselkedik, kérem, ne pofozza meg! Pofozza meg a mellette ülő gyereket, abból Gregory biztosan érteni fog! (W. N. – M. W.)

– Yífkinné asszony – mondta a gyermekpszichiáter –, kisfiának fizikailag kutya baja. De el kell mondanom, hogy Oedipus-komplexusban szenved. – Mit bánom én, Oedipus vagy Schmoedipus – horkantotta Yífkinné –, csak az számít, hogy szeresse az anyját. (H. D. S.)

Ferenc József császár nagyon kedvelte zsidó háziorvosát, aki mindennap meglátogatta; kanasztáztak egy kicsit, és jót nevettek azon, hogy ezenközben a többi látogatót a testőrök „A császár nincs jól” hivatkozással küldik el. Egy szép napon azonban magát a háziorvost küldték el „A császár nincs jól” hivatkozással. Megdöbbenve kérdezte magától: – Hogy lehet, hogy nincs jól, amikor nincs jól? (H. D. S.)

A Rothschild bankház alapítójának édesanyja nagyon idős korában különféle bajai miatt orvost hivatott magához, aki a vizsgálat után így nyilatkozott: – Sajnos, nem tudom megfiatalítani. – Az öreg dáma így felelt: – Nem is azért hívtam: én még öregebb szeretnék lenni. (S. L.)

Szívesen halok meg végelgyengülésben, ha meggondolom, mi várna rám, ha életben maradnék. (H. D. S.)

Tavaszi nap egy budapesti kávéházban. – Rebstock úr, hadd kérdezzem meg, mi lesz nyáron... – Még hogy mi lesz nyáron? – szakítja félbe a kérdezőt Rebstock. – A család vidékre

utazik nyaralni, az árak emelkedni fognak. – De én csak azt akartam kérdezni, mi lesz nyáron... – Újra félbeszakítja őt Rebstock: – Mi kell még magának? A budapesti orfeum új műsort vesz elő, a Lausitzer pedig csődbe megy, ez lesz nyáron. – Hagyja már végigmondanom: mi lesz nyáron, ha magának már most, tavasszal is ilyen büdös a lába? (S. L.)

...

A strandon: – Gyere, Schmul, menjünk be a vízbe! – Minek? Már pisiltem, úszni viszont nem tudok. (S. L.)

...

A zsidó bemegy a kávéházba, és a bejáratnál hagyja az esernyőjét ezzel a felirattal: „Ezt egy bokszbajnok hagyta itt.” Kifelé menet már nem találja az ernyőjét, csak egy feliratot a helyén: „Ezt egy futóbajnok vitte magával.” (L. L.)

...

– Nem tudod véletlenül, kérlek, hol kapok nagyobb tétel polskát? – Pfu, szép kis bevásárlás! Minek neked az? – Kiköltözöm, és a szerződésben az áll, hogy pontosan olyan állapotban kell visszaadnom a háziúrnak a szobát, amilyenben átvettem. Semmi sem hiányozhat. (S. L.)

...

Levy jólelkű háziúr volt, de Carl, a festő már öt hónapja tartozott neki a laktérrel. Felszólította: fizessen vagy csomagoljon! – Nem tudja, mit beszél – tiltakozott Carl –, egyszer még azt fogják mondani az emberek erre a nyomorúságos

lakásra: Itt lakott Carl, a híres festő! – Mire Levy: – Ha nem fizet ma estig, már holnaptól kezdve mondhatják! (H. D. S.)

...

A biztosítási ügynök rábeszélte Benjamins, biztosítsa be magát tűz és betörés ellen, majd figyelmeztette: – Ugye, megértette, hogy ha maga gyújtja fel a házát, akkor a biztosítótársaság nem téríti meg a kárt? – Benjamin átkiált a feleségének a szomszéd szobába: – Genyka, mindjárt sejtettem, hogy valami nem stimmel ezzel a szerződéssel! (L. L.)

(Változat:) Sid, aki gyors karriert csinált a filmiparban, büszkén mutatja gyönyörű, frissen vásárolt Bel Aire-i villáját öccsének, a szegénysorban rekedt Mortnak: – Úgysem találod ki, mennyit fizettem ezért az ingatlanért – hancegett Sid. – Meg is védtem azzal, hogy biztosítást kötöttem rá tűz, betörés és földrengés ellen. – Mort most hökkent meg igazán: – A tüzet és a betörést értem. De hogy rendezel meg egy földrengést? (H. D. S.)

...

Barátja megkérdezi Kohnt, hajlandó-e átengedni neki egy éjszakára mutatós feleségét, Zálit. – Nincs az a pénz, amiért besároznám nőm, családom becsületét – feleli önérzetesen. Erre a barátja kitesz az asztalra egy köteg szásrubelest. – Ja, ha van az a pénz, az más – mondja Kohn, a pénzköteg után nyúlva.

...

A rabbi úgy dönt, hogy Grünnek meg kell követnie Kohnt, amiért „csaló gazembernek” nevezte, mégpedig a következő, gondosan megszövegezett bocsánatkéréssel: „Kohn egy

becsületes ember, bocsánatot kérek.” Grün így mondja el a rá büntetésképpen kirótt mondatot: – Kohn egy becsületes ember?! Bocsánatot kérek...

(Változat:) A Knesszet egyik szónoka, aki keresetlen szavairól volt híres, így fejezte be beszédét: – Úgy próbáljon az ember bármit csinálni, hogy a Knesszet tagjainak a fele idióta! – Másnapra a sajtó felkapta kijelentését, és ellene kezdett fordulni a közvélemény. A Knesszet következő ülésén e szavakkal lépett a szónoki emelvényre: – E helyen a múlt héten súlyos tapintatlanságot követtem el, ezért bocsánatot kérek. Kijelentem, hogy a Knesszet tagjainak a fele nem idióta. (L. L.)

...

Kahn kereskedő a rendőrségen: – Egy szélhámós a megbízottamnak adta ki magát, és vidéken legalább 100 000 rubelt kasszírozott. Ez több, mint amennyit az összes többi megbízottam tudna behajtani a kuncsaftjaimtól. A lehető legsürgősebben kézre kell keríteniük! – Felkutatjuk és őrizetbe vesszük. – Semmi őrizetbe vétel! Alkalmazni akarom! (S. L.)

...

Kohn felkeresi az ügyvédjét: – Ügyvéd úr, Grün Ármin küldött egy felszólítólevelet, hogy ha nem fizetem vissza a tőle kölcsönkért tízezer forintot, beperel. Ügyvéd úr, én esküszöm önnek, soha nem kértem kölcsön Grüntől. – Mi sem egyszerűbb – fordul a titkárnőjéhez az ügyvéd: – Írja, kisasszony! „Tisztelt Grün úr! Miután ügyfelem, Kohn Jakab sohasem kért öntől tízezer forintot...” – Ugyan ügyvéd úr, hol szerezte a diplomáját? – szól közbe Kohn. – Majd én diktálom. Írja,

kisasszony! „Miután ügyfelem, Kohn Jakob az öntől kölcsönkért tízezer forintot már visszafizette...” – De hiszen ön azt mondta, hogy nem kért kölcsönt! – Ez így van, erre meg is esküszöm – mondja Kohn. – De ha úgy írjuk, ahogy maga kezdte, Grün kereshet két felbérelhető tanút, akik állítják, hogy igenis adott kölcsön pénzt nekem. Ellenkező esetben viszont én tudok keríteni két felbérelhető tanút, akik akár meg is esküsznek, hogy a tartozást visszafizettem. (R. B. T.)

...

Szokolov, a notórius pumpoló, húszdolláros kölcsönt kért Finsterjahrtól. – Esküszöm, egy héten belül megadom – ismételte vagy húsz éve visszatérően bevetett fogadkozását. Némi gondolkodás után, és jobb meggyőződése ellenére Finsterjahr átnyújtott neki tíz dollárt. – Hé – méltatlankodott Szokolov –, húszat kértem! – Finsterjahr megvonta a vállát: – Tekintsük a következőképpen a dolgot: maga is veszít tízet, én is. (H. D. S.)

...

A vásárban Jankel lovat ad el egy gazdálkodónak. Másnap a gazda felháborodottan reklamál: – Ez a ló a fél szemére vak! – Vak, hát vak! Szántani fog a ló uraságodnál, vagy újságot olvasni? (R. B. T.)

...

Bíró: – Egyedül követte el a csalást? – Vádlott: – Egyedül. Én mindig egyedül dolgozom. Tetszik tudni, ha az embernek társa van, sohasem lehet biztos benne, az illető tisztességes-e. (S. L.)

...

– Hol voltál az utolsó hat hónapban? – Tudod, úton voltam.
– Miért nem fellebbeztél? (S. L.)

...

Rabinovics korábban szemben lakott a börtönnel. Most viszont szemben lakik a saját házával. (L. L.)

...

Kohnt és Grünt akasztani viszik. Megállnak az akasztófa előtt, a hóhér először Kohn nyakára teszi a kötelet. Kohn kinéz a hurokból és odasúgja Grünnek: – Te, itt hogy szokás? Kell ezeknek borraivalót adni? (H. I.)

...

– Mit hallok, Itzig, te ültél börtönben? Hogy kerültél oda?
– Nagyon egyszerű: üzletet akartam nyitni magamnak. – És ezért becsuktak? – Becsuktak, mert az üzlet nem volt az enyém. (L. H.)

...

Törvényszéki elnök: – Tehát ön hamis pénzt készített. Miért adta magát pénzhamisításra? – Jajtelesz: – Miért? Tudja, tekintetes törvényszék úr, bizony Isten gazembernek kell lenni a mostani korban, ha az ember becsületesen akar megélni. (L. H.)

...

Bíró a vádlotthoz: – Nős ön? – Miért? Talán van a bíró úrnak egy eladó lánya? (L. H.)

...

Bíró: – Az ön követelését csak akkor ítélném meg, ha legalább két tanút tud hozni. – Felperes: – Nekem csak egy tanúm van. – Bíró: – Az nem elég. – Felperes: – Nem elég? Akkor tessék nekem megítélni a követelésem felét. (L. H.)

...

Ferenc József császár szemlét tart egy börtönben. Együttérzéssel kérdi az egyik fogolytól, hány év van még hátra a büntetéséből. – Életem végéig itt kell élnem, felség. – Tudja, mit? – szól a császár a börtönigazgatóhoz –, én megfelezem ennek az embernek a büntetését. – A császár távozása után nagy a fejtörés a börtönigazgatóságon: hogyan szövegezzék meg a kegyelmi okiratot? A börtönigazgató a bölcs rabbihoz fordul, aki megtalálja a megoldást: – Haladjunk sorjában: egy napot üljön az a fogoly, egy napot pedig legyen szabad. (L. L.)

...

Nachum, a tolvaj, ezúttal a gazdag ember lakását fosztotta ki. Megkérdézi a bírót: – Mondja, miért nem az értékeesebb tárgyakat vitte el, miért vitt magával csupa értéktelen holmit? – Nachum a fejéhez kap: – Ez már több a soknál! A feleségem két napja pont ezzel nyaggat, és most maga is! (L. L.)

...

Abram Zweig nem először kerül rendőrkezre valami piti tolvajlás miatt. A rendőrtiszt így korholja: – Zweig, ez már az ötödik alkalom három hónap óta. Hogyhogy nem szégyelli magát? – Miért szégyellném magam? – csodálkozik Abram. – Ha már itt tartunk, tiszt úr, három hónap óta én is ötödször látom magát itt, a rendőrségen, mégis, szóltam egy szót? (L. L.)

~ ~ ~

Katznak bíróság előtt kell felelnie azért, mert lopott holmit vásárolt valakitől. – Be kell látnia, bíró úr, hogy ártatlan vagyok. Az előbb maga mondta, hogy az áruért 10 rubelt fizettem. Mármost ha sejtettem volna, hogy az lopott, nyilván még 3 rubelt sem adtam volna érte... (L. L.)

~ ~ ~

– Segítsetek a tűzkárosulton! Minden holmim elégett, egy szál ingben szaladtam ki a házból... – Mondja csak, bizonyítványa is van arról, hogy tűzkárosult? – Sajnos, a bizonyítványom is elégett. (L. L.)

~ ~ ~

Jankel Moskauer, a zsebtolvajok királya bíróság előtt. – Vádlott, mondja el részletesen a bíróságnak, hogyan tudta észrevétlenül elemelni láncsal együtt a károsult zsebóráját! – Tekintetes bíróság – mondja Jankel –, egy ilyen előadásért másutt óránként 10 guldent kapok. (L. L.)

~ ~ ~

Pinkászt beperelte az üzlettársa, másnapra tűzték ki a tárgyalást. – Ügyvéd úr, mit gondol, küldjek-e a bírónak ajándékba egy libát? – Eszébe ne jusson! Ez megvesztegetési kísérletnek minősülne, és annál inkább elveszítené a pert. – Pinkász megnyerte a pert. Amikor találkozott az ügyvédjével, mosolyogva mondta neki: – Mit szól, ügyvéd úr? Pedig én csak-csak elküldtem a bírónak azt a libát. – Tényleg? – Hát persze, csak épp az üzlettársam névjegyét mellékeltem hozzá, nem a magamét. (L. L.)

...
Egy breslauer kereskedőnek röviddel a bírósági tárgyalás időpontja előtt Krakkóba kell utaznia. Kéri az ügyvédjét, hogy táviratozza meg neki az eredményt. A tárgyalás után az ügyvéd feladja a sürgönyt: „Győzött az igazság!” Két órával később megkapja a választáviratot: „Fellebbezést azonnal benyújtani!” (H. I.)

...
Idegen érkezik a faluba. Az állomáson megkérdezi az egyik zsidótól: – Merre találom meg a *rashe kolt* (a hitközségi elnököt)? – Az öreg Kleint, azt a csalódzást? Menjen itt végig a Fő utcán, és a nagykocsmánál forduljon balra! – A kocsmánál ismét megkérdezi az idegen egy arra járó zsidót: – Erre lakik az öreg Klein? – Az a hétpróbás lótolvaj? Itt forduljon balra, majd a harmadik saroknál jobbra. – A harmadik saroknál az idegen ismét találkozik egy zsidóval, attól is megkérdezi: – Hol lakik Klein, a maguk *rashe kolja*? – A zsidó kiköp, úgy mondja: – Az a vén büzlő bakkecske? Innen a harmadik ház. – Az idegen végre megtalálja Kleint. Az első, amit megkérdezi tőle: – Mondja, Klein úr, mióta *rashe kol* ön a faluban? – Már huszonöt éve. – Jár ezért valami fizetség? – Egy krajcár sem. – Hát akkor miért csinálja? – Fizetség nincs, na de a *kóved* (közmegebecsülés), az semmi? (R. B. T.)

...
Gelb és Weisz csúnyán összevész a kávéházban. Súlyosabbnál súlyosabb sértéseket vagdosnak egymás fejéhez. – Ez már tűrhetetlen! – kiált fel Gelb. – Elégtételt követelek! – Megkapja! – vágja oda Weisz. – Legyen párbaj! – így Gelb. – Legyen! – így Weisz. – Holnap ötkor! – ajánlja Gelb. – Öt-

kor – egyezik bele Weisz. – Pisztollyal! – veti oda Gelb. – Rendben – mondja Weisz, aztán veszi a kalapját, kimegy a kávéházból. Az ajtóból még visszaszól Gelbnek: – Ha nem lennék ott ötre, maga azért csak nyugodtan lőjön! (R. B. T.)

...

Miután az orvosprofesszor megvizsgálta, Smul letesz az asztalra három rubelt. – Nálam tíz rubelbe kerül egy vizsgálat – mondja a professzor. – Ja? Bocsásson meg, nekem ötöt mondtak. (L. L.)

...

– Őszinte részvétem, Blumenthal, most hallottam, hogy szombaton leégett a ruhaüzeme. – Pszt! Az a tűz csak jövő szombaton lesz!

...

Egy társas vállalkozási szerződés záró cikkelye: „És ha vállalkozásunk, Isten ne adja, csődbe menne, ami sajnálatos módon nem kizárható, akkor a nyereségen egyenlő mértékben osztozunk...” (S. L.)

...

Jake és Joe üzlettársak voltak egy kis italmérésben. Sokan jártak hozzájuk, mégis rosszul ment az üzlet. – Nem értem – morfondírozott Jake. – Végül is fele rész vizet teszünk minden italhoz. Ráadásul mindig több italt számlázunk a vendégeinknek, mint ahányat fogyasztanak. Hogy lehetünk veszteségesek? – Azt hiszem, tudom a választ – mondta Joe –, nyilván azokba az italokba nem teszünk fele rész vizet, amelyek ki sem viszünk, csak leszámolunk. (H. D. S.)

...

– Mikor térsz már jó útra? – feddi Kohnt a rabbi. – Ahhoz már késő – legyint Kohn. – Arra soha nincs későn! – Jaszó – mondja Kohn –, akkor meg minek siessek vele? (R. B. T.)

Haldokló feleség a férjéhez: – Nem vihetem magammal a sírba a titkomat, inkább bevallom: az Izsák nem tőled van. – Butaság! Akkor ugyan kitől? – Hirschfeldtől, a cégvezetőnk-től. – Egy szavadat sem hiszem! Még hogy egy ilyen fess férfi egy ilyen rémséggel, mint te? – Kétezer frankot adtam neki. – Lehetséges ez? És a pénzt honnan vetted? – A te kasszádból. – Na, látod: a gyerek mégis tőlem van! (S. L.)

A férj, aki négy gyerek apja, feltárja felesége előtt rettenetes gyanúját: – Hallgass ide, Sára, nekem úgy tűnik, hogy a kis Dávid nem tőlem van. – Micsoda beszéd – méltatlankodik az asszony. – *Speciel* a kis Dávid, az tetőled van. (S. L.)

Egy asszony azzal állít be a rabbihoz, hogy válassza el a férjétől. – De miért? – Arra gyanakszom, hogy a legutolsó fiunk nem tőle van. (L. L.)

Móricza rajtakapja a nővérét, amint az ifjú Grünnel csókolózik. A férfi ad egy húszast a gyerekeknek: – Aztán nem láttál semmit, rendben? – Rendben – mondja Móricza, és visszaad egy tízest. – Ezt miért adtad vissza? – Mért pont maga fizessen többet, mint a többiek szoktak? (R. B. T.)

Weissmann bankár lánya tanácsot kér az apjától: – Az ifjabb Blau állandóan körülöttem legyeskedik, folyton a fülembé suttog, fűt-fát ígér. Mit gondolsz, papa, hitelt adhatok neki? – Hitelt igen – mondja Weissmann –, de előleget nem! (R. B. T.)

~ ~ ~

– Nem is tudtam, Ábel, hogy a lányodnak gyereke született! – Ez nem igaz! A lányomnak soha életében nem született gyereke. – De nem is olyan régen magam láttam, ahogy egy csecsemőt szoptat. – Ideje van, teje van, miért ne szoptasson? (L. L.)

~ ~ ~

Zobel dicsekszik, milyen szép felesége van. Félrevonja egy barátja, és diszkrétén ezt mondja neki: – Hát tényleg nem tudod, hogy a feleséged négy férfival is megcsal? – Na és – mondja Zobel –, inkább részesülök egy jó dologból húsz százalékkal, mint egy rosszból százzal. (S. L.)

~ ~ ~

– Rabinovicsné, maga talán beteg? – Honnan veszi, drágám? – Láttam, hogy ma reggel egy orvos jött ki a lakásából. – Magától meg egy ezredes jött ki tegnap reggel, mégsem gondoltam, hogy háború van. (L. L.)

~ ~ ~

Weisz lámpaoltás után közeledni próbál az asszonyhoz, de az eltolja magától: – Hagyjál engem, Weisz, egész nap mostam, rettenetesen fáradt vagyok. – Másnap éjjel Weisz megint próbálkozik, de az asszony megint elutasítja: – Hatvan üveg befőttest raktam el, teljesen kivagyok, hagyjál békén! – A ki-

tartó Weisz a harmadik estén is odabújik: – Meg vagy örülve, Weisz? – fakad ki felháborodottan az asszony. – Egy héten háromszor?!!! (R. B. T.)

...

– Mi van veled, Kohn? – Köszönöm kérdésedet, még megy, havonta egyszer, kétszer. – Ejnye, nem így gondoltam. Hanem úgy, hogy mi van otthon? – Ja, otthon? Otthon már régóta egyáltalán nem megy. (S. L.)

...

– Egy dolog nagyon tetszik nekem a Grün feleségében – meséli baráti körben Kohn. – És mi az? – kérdezik a többiek. – Az, hogy nem az én feleségem. (R. B. T.)

...

Az öreg zsidó prostituált elmegy a rabbihoz, és közli, hogy vezekelni szeretne az eddigi életéért. – Menj el kórházba dolgozni – tanácsolja a rabbi. – Az nekem nagyon nehéz munka – mondja a nő. A rabbi sok mindent ajánl még, de a nő mindent nehéznek tart. – Hát mit akarsz tenni mégis? – fakad ki a rabbi. – Csinálom tovább azt, amit eddig, csak ingyen, és csak öreg zsidókkal. (R. B. T.)

...

Goldweinnét temetni fogják, teljes a gyászoló gyülekezet, csak Goldwein hiányzik. Tűvé teszik érte a házat, végül a manzárdban a cselédlánnyal megtalálják. – Na, de Goldwein, hogy tehetnél ilyet? – Tudom is én, mit teszek ebben a nagy fájdalomamban? (S. L.)

(Változat:) Max már öt éve keresztény. Egy vasárnap délelőtt, ahogy a misére indul, a felesége karon ragadja: – Max, mi van veled? Kippa van a fejedben! – A meglepett Max zavartan szabadkozik: – Látod, mit nem teszek ezzel a hülye goj fejemmel? (H. D. S.)

...

– Miért vagy ilyen szomorú, Kohn? – kérdezi részvétellel Grün.
– Hagyd el. Nem tudok sírkövet csináltatni a feleségemnek.
– Mit beszélsz, ember? – szörnyülködik Grün –, hiszen a te feleséged még él. – Mire Kohn, csüggedten: – Látod, ez az. (R. B. T.)

...

– Simon, te nem szeretsz, csak a vagyonom kedvéért udvarolsz nekem. Ha szegény leány volnék, ugye, nem szeretnél?
– Hannikám, én akkor is szeretnék, ha olyan szegény volnál, mint a templom egere. – Higgyc-e neked? – Ha nem hiszed, próbáljuk meg: írasd rám minden vagyonodat! (L. H.)

...

Baletthölgy: – Aranykövi úr, ezt sohasem hittem volna. –
Aranykövi: – Mit nem hitt volna, drága angyal? – Baletthölgy: – Hogy üres levélben gratulál a nevem napjára. –
Aranykövi: – De mikor a szerelem, amit én érzek maga iránt, leírhatatlan. Nem tudom szavakban kifejezni! – Baletthölgy: – Hát fejezze ki számokban! (L. H.)

...

Egy párizsi kokott lakásán holtan találják az öreg Goldstein bankárt. A rendőrség kérdéseire a lány elmeséli az előzményeket: – Tegnapelőtt megjelent itt ez az úr, és felajánlott öt-

száz frankot egy hajtincsemért. Tegnap megint itt volt, és ezer frankot kínált, ha megcsókolhat. Ma megint megjelent, őrült izgalomban, kétezer frankot ajánlott, s kérte, hogy legyek az övé. Mikor ez megtörtént, kezembe adta a pénzt, én megcirógattam az arcát, és azt mondtam, igazán nagyon gáláns vagy, pofikám, mert egyébként nálam száz frank a tarifa... Ebben a pillanatban ütötte meg a guta. (R. B. T.)

...

Jankel az utcán sétál, meglátja Sárát a balkonon. Felszól neki: – Sára, otthon van Izsák? Nincs? Akkor feljöjtek? – Na, de Jankel, nem vagyok én prostituált. – Na, de Sára, ki beszélt itt fizetségről? (S. L.)

...

Párizs egyik bordélyába bemegy egy elegánsan öltözött fiatal zsidó, és a szőke Lolát keresi. A kellemesen együtt töltött éjszaka után, távozáskor a férfi kétszáz dollárt tesz az éjjeliszekrényre. Lola el van ragadtatva a gavallériától. A következő éjszakákat is együtt töltik, a férfi minden alkalommal kétszáz dollárt fizet. Az ötödik éjszaka után, amikor a férfi leteszi a pénzt, így szól: – Búcsúzom tőled, Lolácska, ma repülök vissza Tel-Avivba. – Te Tel-Avivban élsz? – kérdezi felvillanyozva a lány –, ott lakik a nagybácsikám, Solomon Mandelstein is. Nem ismered véletlenül? – Már hogyan ismerném? Ő küldte az ezer dollárt. (R. B. T.)

6. Kikkel vagyok körülvéve?

Kiköt egy hajó a távoli lakatlan szigeten, s a partra szálló kapitánnyal két, mint kitűnik, harminc éve ott élő zsidó jön szembe. Üdvözlük egymást, a kapitány körülnéz, és három takaros épületet lát nem messze a parttól. Kérdésére, hogy mik ezek, az egyik zsidó közli: – Az ott – mutat rá az elsőre – az én zsinagógám, ahova csak én járok, az pedig egy másik zsinagóga, amelyikbe az a semmirekellő barátom jár, én nem. – Rendben van – mondja a kapitány –, de ha össze-vissza csak ketten vannak, mire szolgál az a harmadik épület? – Kellett egy olyan zsinagóga is, amelyikbe egyikünk se teszi be a lábát.

(Változat:) Kiköt egy hajó a távoli lakatlan szigeten, ott találják a hajótörött Kohnt. Az nagy büszkén mutatja a saját kezével felhúzott épületeket. – Ez itt a házam, ez itt a zsinagóga, ez itt a másik zsinagóga. – De Kohn úr – kérdezi a kapitány –, miért van szüksége két zsinagógára? – Az egyikbe járok, a másikba a lábamat se teszem be. (Radnóti Sándor gyűjtése)

Itziget Przemyslben éri a péntek este, meghívják magukhoz a rokonai. Az asztalon remekbe sikerült sült ponty. Megkérdik Itziget a rokonok: – És Zoszja mama hogy van? – Meghalt – mondja Itzik, és mialatt az asszonyok jajveszékelnak és a férfiak bánatosan csóválják a fejüket, kiveszi és elfogyasztja a hal legfelségesebb, hasi részét. Behozzák a töltött libát. – És hogy van Jossze unokaöcsénk? – kérdik a vendéglátók. – Halálra itta magát – mondja Itzig, és az újra elhatalmasodó jajveszékélés közepette az egész töltött libát darabonként a tányérjára teszi. Végül behozzák a friss, omlós almás pitét. – No, és hogy van Jossze anyósa? – kérdik az asszonyok. – Ő is meghalt, végelgyengülésben – közli Itzig. Ekkor azonban valaki ellentmond neki: – Ez nem stimmel, mert az öreg hölgyet két napja még a karlsbadi promenádon láttam a legjobb egészségben. – Lehetséges – mondja egykedvűen Itzig –, de amíg én eszem, addig számomra mindenki meghalt. (S. L.)

~ ~ ~

Kohn a Sacher étteremben: – Pincér, hozzon nekem abból a halból! – Elnézést, uram, azt nem hálnak, hanem sonkának hívják. – Kérdeztem én magától, hogy minek nevezi magát az a hal? (S. L.)

~ ~ ~

Két zsidó beszélget a pályaudvar peronján: – Hová utazol? – Varsóba, tűzifát venni. – Mondd csak, miért hazudsz nekem? Nagyon jól tudom, hogy ha azt mondd, Varsóba utazol tűzifáért, akkor valójában Lembergbe utazol gabonáért. Véletlenül azonban tudom, hogy tényleg Varsóba utazol tűzifáért. Mondd, mért akarsz félrevezetni? (S. L.)

~ ~ ~

Kálmán a jom kippuri megbocsátás napján megpillantja a zsinagógában vetélytársát és ellenségét, odalép hozzá, kinyújtja feléje a kezét, és ezt mondja neki: – Mindazt kívánom neked, amit te kívánsz nekem. – Mire az keserűen: – Már megint kezdted? (S. L.)

...

Az öreg Weisz gyengélkedik. Barátai meglátogatják. – Remek színben vagy! – paskolja meg az arcát Gelb. – Kicsatansz az egészségtől! – veregeti vállon Löw. – Nekem legyen mondván, a te korodban! – üti hátba kedélyesen Blau. – Elmennek a látogatók. Weisz kétségbeesetten nézegeti magát a tükörben: – Hát tényleg ilyen rosszul nézek ki? (R. B. T.)

...

Cohen és Katz minden áldott nap egymással kártyázott a kávéházban. Egy szép napon csúnyán összevesztek. Katz ezt vágta Cohen fejéhez: – Hát milyen ember az, aki leül valakivel kártyázni, aki még vele is hajlandó kártyázni? (W. N. – M. W.)

(Változat:) Nem szívesen lennék egy olyan klubnak a tagja, amely még engem is tagjai közé fogadna. (W. A.)

...

Élt egyszer két fivér, az egyik egyetemi tanár, a másik piti tolvaj. Érthető, hogy az első úgy kerülte a másodikat, ahogy csak tudta. Egyszer mégis egymásba botlottak az utcán. A professzor el akart haladni a fivére mellett, de az galéron ragadta: – Egy pillanat! Mért hordod fenn az orrodat? Akkor már inkább én vághatnék fel, hisz az én fivérem

egyetemi tanár. Viszont mire vágsz fel te, aki csak egy piti tolvaj fivére vagy? (L. L.)

(Változat:) A jeles, közmegebecsülésnek örvendő rabbinak van egy iszákos, mihaszna fivére. Felkeresi, hogy megmagyarázza neki, a család hírnevének is tartozik azzal, hogy felhagyjon az ivással. – Mit akarsz – méltatlankodott a fivér –, az én családom sokkal jobb, mint a tiéd! Nekem van egy testvérem, aki nagyhírű rabbi, de neked csak olyan testvéred van, aki iszákos, semmirekellő alak! (R. B. T.)

A rabbi sehogy sem szíveli a képmutatóan alázatoskodó Gelb Ármint. Azt mondja neki feddőleg: – Na, te Gelb, nem vagy te olyan nagy, amilyen kicsinek mutatod magad! (R. B. T.)

Ephraim Goldberg Varsóból egy fürdőhelyre utazik, de ahogy megérkezik, esősre fordul az idő. A negyedik esős napon Ephraim csomagol, indul haza. A hotel tulajdonosa nem érti: – Mi van, mi történt? – Még kérdezi? Nézzen fel az égre, milyen ítéletidő van. – De hát valószínűleg Varsóban is esik az eső. – Ha esik is, sokkal kevesebbe kerül. (L. L.)

Lizidor csodákat mesélt arról a hőségről, melyet a piramisok klasszikus földjén átszenvedett. – Napról napra ötven fok Celsius volt árnyékban, igen, árnyékban – tette hozzá nyomtatékkal, és várakozóan nézett Goldstein Ármin arczába, hogy mit szól ehhez? Goldstein Árminra azonban az ötven

fok nem volt nagy hatással, mert közönyösen vonta meg a vállát: – Bah! Muszáj volt neked árnyékba menni? (L. H.)

Grün bevallja a rabbinak, hogy nagy butaságot csinált: kölcsönadott valakinek tízezer forintot, de nem csináltak róla papírt. Hogy lehetne ezen utólag segíteni? A bölcs rabbinál kész a megoldás: – Írj neki egy levelet, hogy azonnal küldje meg a *húszezer* forintodat. Erre ő dühösen megírja, hogy csak tízezerrel tartozik, s akkor ott lesz a bizonyíték a kezében! (R. B. T.)

Egy asszony, aki tagadta, hogy a neki kölcsönadott üstöt lyukasan adta volna vissza tulajdonosának, így érvelt: – Először is, nem kaptam kölcsön semmiféle üstöt. Másodsor, a lyuk már akkor is rajta volt, amikor megkaptam. Harmadszor, már régen visszaadtam.

Langfinger Izsák többszörösen büntetett zsebtolvaj csaknem fél évi szünet után megint egyszer a törvényszék elé kerül. Törvényszéki elnök (gúnyosan): – Ejnye, de régen láttam magát, Langfinger! – Langfinger: – Ne tessék haragudni, nagyságos törvényszék úr, de hat hónapig beteg voltam. (L. H.)

Ajzik januárban a tengerparton sétál, és hirtelen megpillantja barátját egy lék közepén. – Mi van, Leibl, beszakadt alattad a jég? – Dehogy, csak fürdés közben téliesre fordult az idő. (L. L.)

Egy fiatal nő zokogva állít be a rabbihoz: a férjével együtt az apjánál lakik, de mind a két férfi veri őt. A rabbi elhívja magához a nő apját: – A vőd városszerzte ismert garázda, te azonban rendes ember vagy, hogy emelhetsz kezet a tulajdon lányodra? – Rabbi – magyarázkodik az apa –, csak azért teszem, hogy megbüntessem a vőmet: ha ő veri az én lányomat, akkor én verem az ő feleségét. (S. L.)

Gyűjtést rendeznek a zsidó temető új kerítésére, mert a régi már bedőlt. – Minek egy temetőhöz kerítés? – méltatlankodik a fősvény Blau –, hiszen akik bent vannak, azok nem tudnak kijönni, akik pedig kint vannak, azok nem akarnak bemenni. (R. B. T.)

Fiatal zsidó kér a rabbitól tanácsot. – Rebbe, el akarom venni a Rosenfeld lányát. – Vedd el. – De nagyon csúnya. – Akkor ne vedd el. – De az apja húszezer rubelt ad vele. – Akkor vedd el. – De rebbe, sánta is. – Hát akkor ne vedd el. – Rebbe, miféle tanácsokat adsz nekem? – A rabbi elgondolkodik, majd így szól: – Tudod mit? Keresztelkedj ki! – Ugyan miért? – A pópát nyaggasd, ne engem! (L. L.)

A bölcs rabbi egész nap vitázott látogatóival a tanácsaiért járó honoráriumon. – Utánam tudnád csinálni? – kérdezi a samesztől. – Csak részben – mondja a samesz. – Én is tudnék tanácsokat adni az embereknek, pont úgy, mint te, rebbe. De komoly képpel ezért pénzt elfogadni – erre egyelőre nem volnék képes. (L. L.)

~ ~ ~

Az öreg Schwarz 93 éves, és bár még nagyon jól bírja magát, örökösen nyűgösködik, kesereg. – De Papa, miért búslakodsz mindig – kérdezi az unokája –, hiszen mindennel ellátlak, mindened megvan? – Na, ja, amíg te élsz. De mi lesz azután? (R. B. T.)

~ ~ ~

Megbetegedett a gazdag kereskedő, életében először orvoshoz kellett mennie. Tudva, hogy az első vizit többbe kerül, mint a rákövetkező vizitek, e szavakkal állított be a rendelőbe: – Jó napot, doktor úr, hát újra itt vagyok. – Az orvos mindent értett, és ezt válaszolta: – Akkor szedje tovább azt az orvosságot, amit legutóbb felírtam magának! (L. L.)

~ ~ ~

– Ebbe ne üljön bele! – szól rá a múzeumőr Kohnra –, ez a Napóleon széke. – Nem baj, ha jön, majd felállok. (R. B. T.)

~ ~ ~

A gazdag, de műveletlen kereskedő késve érkezett egy hangversenyre, mert a felesége a toalettiével elvesztegette az időt. Mielőtt bementek volna a javában zajló hangversenyre, megkérdezte a jegyszedőt, hol tart a koncert. – Beethoven V. szimfóniáját játsszák – mondta suttogva a jegyszedő. – Ahogy leültek a helyükre, ezt súgta oda a feleségének: – A te hibád. Ha nem tollászkodtál volna vagy két órán át, nem maradtunk volna le az első négyről. (H. D. S.)

~ ~ ~

Egy zsidó orvoshoz megy: – Doktor úr, én folyton magammal beszélgetek. – Ne nyugtalankodjék emiatt, emberek milliói beszélnek önmagukkal. – De ha tudná, doktor úr, hogy én milyen unalmas fráter vagyok! (L. L.)

...

Egy zsidó elpanaszolja a rabbinak, hogy családjával együtt egy aprócska szobában kell élnie, ami kibírhatatlan. A rabbi mélyen elgondolkodik, majd megkérdi: – Vannak tyúkjaitok? És kecskéték? – A két igenlő válasza a rabbi így rendelkezik: – Költöztessétek be a szobátokba a tyúkokat meg a kecskét is! – No de rabbi, szörnyűség, amit mondasz, hiszen így is folyton egymásba ütközünk abban a kicsi szobában. – A rabbi azonban nem tágít... Egy hét múlva ezzel tér vissza a zsidó a rabbihoz: – Rabbi, az életünk kibírhatatlan, szépen kérek, engedd meg, hogy visszaköltöztessük az állatokat az ólba! – A rabbi megadja az engedélyt, és a zsidó rövidesen ragyogó arccal tér vissza: – Rabbi, csodát tettél. Mintha palotában lalnánk! – Mire a rabbi büszkén: – Na látod! (S. L.)

(Változat:) Egy öreg zsidó kötélén vezet végig egy kecskét a városon. Megkérdezi a barátja: – Hová viszed ezt a kecskét? – Hazaviszem, hozzánk, hadd legyen egy kis szórakozásuk és tejük a gyerekeknek. – De hisz így is hatan laktok egy szobában, szusszanni se tudtok. – Nem számít, majd megszokja. (L. L.)

...

A chelmi Judel nyomtalanul eltűnt. Nemsokára megfulladt személyt vetett partra a folyó vize, és mindenki úgy gondolta, Judel az. A rabbi azonban biztos akart lenni a dologban, és

megkérdezte az özvegyét, volt-e valamilyen különleges ismertetőjegye. – De mennyire, hogy volt neki – válaszolta Riva Judel –, dadogott. (L. L.)

Egyik ismerőse elmondta Motke Chabadnak, hogy amikor nincs otthon, a szomszédai mindenféle ocsmányságokat mesélnek róla. – Hadd meséljenek! – mondta –, ha nem vagyok otthon, akár meg is verhetnek. (L. L.) (Lukács György filozófushoz fűződik a mondás: „Ha nem vagyok ott, akár fel is akaszthatnak.” – H. M.)

Motke Chabad egyszer egy fogadóban akarta tölteni az éjszakát, de nem volt szabad fekvőhely. A fogadós azt ajánlotta, aludjon egy ágyban egy másik zsidóval. Másnap reggel Motke elpanaszolta a fogadósnak, hogy a másik elfoglalta az ágy felét, és neki nem volt hol aludnia. – Hogyhogy nem volt hol aludnod? – csodálkozott a fogadós. – Ha a szomszédod elfoglalta is az ágy felét, neked még mindig megmaradt a másik fele. – Meg is maradt – mondta Motke –, csakhogy ő épp a középső felét foglalta el, nekem pedig csak az ágy két szélén maradt egy-egy negyed. (L. L.)

A tanító mérgesen szidja az osztályt: – Huszonöt tökkelütött van ebben a teremben. – Huszonhat – mondja pimaszul Móricka, a tanítóra célozva. – Szemtelen kölyök! Azonnal mars ki a teremből! – Móricka kimegy a teremből, de a küszöbről visszafordul: – Így persze a tanító úrnak lesz igaza... (R. B. T.)

~ ~ ~

Az öreg uzsorás vénségére elkezdett félni a haláltól. Egy *schnorrer* ezt tanácsolta neki: – Ha fél a haláltól, költözzön hozzánk Maszinovkába! – Miért pont Maszinovkába? – Amióta világ a világ, nálunk Maszinovkában még nem halt meg gazdag ember. (L. L.)

~ ~ ~

Dálesz: – Dukatenzehler úr, adjon nekem kölcsön negyven forintot! – Dukatenzehler: – Hiszen én nem is ismerem magát. Nem adok. – Dálesz: – Hát tudja mit, adjon a sógoromnak, a Girantelesz Móricznak, azt csak ismeri? – Dukatenzehler: – Azt ismerem, de annak meg éppen ezért nem adok. (L. H.)

~ ~ ~

Osztropoli Herschel nagyon szegény volt. Egyszer a piacon egy kereskedő valami bútort akart rászózni. – Herschel, vedd meg tőlem ezt a szekrényt! – Mit kezdjek vele? – Beakaszthatod a ruhádat. – Én meg járjak ruhátlanul? (L. L.)

~ ~ ~

A rabbi megszidta Herschelt, amiért iszákos. – Rebbe – mondta Herschel –, én csak azért iszom, hogy az italba fojtssam a keserveimet. – És sikerül ez neked? – Sajnos a keserveim túl jól tudnak úszni. (L. L.)

~ ~ ~

Meyer Weissman Bécsben járt, és az ott látott csodákról mesél. A temetésekről például így számol be: – Ha dúsgazdag embert temetnek, akkor kifogástalan időnek kell lennie. És három pár ló húzza a halottaskocsit. Ha közönséges valakit

temetnek, akkor borús az ég, és csak egy ló húzza a halot-taskocsit. – És ha koldust temetnek? – Ha koldust temetnek, esik az eső, mintha dézsából öntenék, és a megboldogult-nak koporsó nélkül, gyalog kell eljuttania a sírhoz. (L. L.)

Herz doktort éjszaka a gazdag emberhez hívják. Miután megvizsgálta, megkérdezi: – Elkészítette a végrendeletét? – Még nem. Miért, az is kell? – Igen, kell. Még ebben a perc-ben hívassa a közjegyzőt! – Úgy gondolja, doktor, hogy ve-zélyben van az életem? – Nem, arról nincs szó, csak hogy ne én legyek az egyetlen idióta, akit éjjelente kiugraszt az ágyából. (L. L.)

Szerencsétlenség következtében meghal Mendel. Vajon ki közelje a nejevel a rossz hírt? – Ezt tapintatosan kell csinál-ni... hogy úgy mondjam, fokozatosan, apránként – mon-dja Mendel egyik barátja. – Fokozatosan? Apránként? Akkor küldjük Motlt, ő dadog. (L. L.)

(Változat:) Meghal Rabinovics. Simon vállalja, hogy minél tapintatosabban értesíti Rabinovics feleségét. Elmegy Rabino-vics házába, és megkérdi: – Itt lakik özvegy Rabinovicsné? (L. L.)

(Változat:) A chelmi zsinagógában az imapultja mögött Ra-binowitz Dávid hirtelen holtan esik össze. Az özvegyet érte-síteni kellett. A sameszt (templomszolgát) bízták meg, hogy kíméletesen hozza tudtára a történeteket. Kopogott a kapun, kinyitották. – Itt lakik özvegy Rabinowitzné? – Én Rabinowitz-

né vagyok, és itt lakom, de nem vagyok özvegy. – Akar fogadni? (H. I.)

(Még egy változat:) Kártyaparti közben meghal Schneider, és kávéházi barátai közül Feldmann vállalja, hogy tapintatosan közli Schneidernél a hírt. El is megy Schneider lakásához, becsönget, az asszony ajtót nyit neki, s ő megkérdi: – Itt lakik özvegy Schneiderné nagyságos asszony? – Mi az, hogy özvegy, miket beszél maga? – Nekem eliheti.

Schwarz üzleti útra készül, ezért a rabbira bízta kazettáját, amelyben tízezer rubel van. A rabbi, tanítványai jelenlétében, ünnepélyesen át is veszi a kazettát. Mikor Schwarz visszatér, megdöbbenésére a rabbi mit sem tud a kazettáról. Behívja tanítványait, akik egymást túllicitálva tagadják, hogy Schwarz bármit is a rabbira bízott volna. Kimennek a tanítványok, mire a rabbi minden teketória nélkül kiveszi a szekrényéből a kazettát, és átnyújtja Schwarznak. – No de rabbi, az előbb még a tanítványaid is mindent tagadtak, mire volt jó ez az egész cirkusz? – Csak azért csináltam – mondta a rabbi –, hogy megmutassam neked, kikkel vagyok körülvéve. (E. M.)

A gazdag zsidó péntek este a zsinagógában beszédbe elegyedik egy szegény, átutazóban lévő kereskedővel, és meghívja, töltsse családjával a sábeszt. Olyan jól megértik egymást, hogy további nyolc napig vendégül látja. Amikor a kereskedő már indulna tovább, vendéglátója a búcsú pillanatában átad neki egy számlát húsz rubelről. A szegény uta-

zó fizetés helyett felháborodik, erre a gazdag zsidó elcipeli a rabbihoz, tegyen ő igazságot. A rabbi az eset hallatán elgondolkodik: mit neki ez a szegény átutazó? A másik viszont a helyi közösség tagja, és még gazdag is. Ugyan miért okozna neki bosszúságot? Kimondja, hogy az idegennek fizetnie kell. Az fizet is, és keserűséggel a szívében távozik a rabbi házából. Ekkor futva utoléri őt a vendéglátója, és visszaadja neki a pénzt. – Csak meg akartam magának mutatni, milyen hitvány alak a mi rabbink. (S. L.)

Halperinnél elüldögélnek a vacsoravendégek. Kinéz a háziasszony az ablakon, és sokat sejtetően mondja: – Rabinovicséknál már eloltottak... Pedig ott is vendégek voltak... (L. L.)

Az utazó bekéredzkedik valahová éjszakára. A háziak maguk is szegények, de azért derekasan megetetik. Reggel a vendég nem kerekedik fel, de ekkor már soványabb kosztot kap. Így telik el öt nap. Az ötödik nap estéjén a gazdaasszony már csak vízzel hígított tejet és egy darab fekete kenyeret tesz elé. – Ezt nevezik kosztnak? – méltatlankodik a vendég. A gazdák azzal védekeznek, hogy a házban már semmi ehető nem maradt. – Azt hiszik, itt maradok maguknál, hogy éhen haljak? Holnap reggel továbbutazom. – Reggel ébresztie a gazda: – Ideje felkelni, már kukorékolt a kakas. – Micsoda, maradt egy kakasuk? Akkor még egy napot maradok! (L. L.)

Az öreg bácsika már több napja vendégeskedik a rokonainál, és nem akarózik neki hazamenni. A háziasszony tesz egy gyengéd célzást: – Cseppet sem aggódsz a feleséged miatt, bácsim? – Kedves tőled, lelkem, hogy emlékeztetsz rá – mondja a bácsika –, még ma írok neki, hogy utazzon ide ő is. (L. L.)

...

Az amerikai jiddis színházi élet egyik csillagát, hiába volt már vagy hatvanéves, férfirajongók tömege üldözte hódolatával. Egy este, előadás után hazatérve, nem kevesebb mint öt fess rajongója várta háza bejáratánál letáborozva. Így szólt hozzájuk: – Drágáim, ma roppant fáradt vagyok, rémesen nehéz napom volt a színházban. Egyikőtök jobb, ha hazamegy. (H. D. S.)

...

Egy hölgy hetekig üldözi Artur Rubinsteint, a híres zongoraművészt, hogy meghallgatást sírjon ki nála. Végül eléri a célját, Rubinstein meghallgatja. Fél óráig gyötri a művész zongoráját. Amikor befejezte, megkérdi a mestert: – Szóval, mester, mi a véleménye? – Az a véleményem – mondta ki-merülten Rubinstein –, hogy ideje férjhez mennie. (L. L.)

...

Herman Lipót a húszas évek elején a Fészek klubban összekerült egy amerikai szerkesztővel, aki lapja számára karikatúristát keresett. – És mik lennének a kilátásaim, ha kimennék Amerikába? – topogatózott Herman. – Ha öt éven át napi nyolc-tíz órát szorgalmasan dolgozik, annyi pénzt tehet félre, hogy hazaérkezése után egész nap a kávéházban ülhet, és csak akkor dolgozik, ha kedve van hozzá. – Nézze, uram –

válaszolt a festő –, én most is egész nap a kávéházban ülök, és csak akkor dolgozom, ha kedvem van hozzá. Miért menjek ki ezért öt évig gürcölni Amerikába? (D. P. – R. T.)

Herman Lipót mesélte: Nagymamám nagyon egyszerű, fejkendő, analfabéta öregasszony volt, csodálkozott a családi hagyománytól egészen eltérő mesterségemen. Meg is kérdezte anyámtól: – Miféle foglalkozás az a festés? Abból meg is lehet élni? – Hogyne. Volt egy festő, a Munkácsy. Az egy képéért tízezer forintot kapott. – És annyit kaphat majd az én unokám is? – Hogyne. – No, fiam – szólt hozzám nagyanyám –, fessd meg hamar a képet, add el, aztán a tízezer forintból nyiss magadnak egy boltot, és akkor többet nem kell festened. (D. P. – R. T.)

Major Henrik, a világhírű karikaturista az első világháborúban az első perctől kezdve „lógós” volt. Amikor évtizedek múlva megkérdezték, milyen meggondolások alapján döntött úgy, hogy a ferencjózsefi ármádiában nem szolgál, így felelt: – Azért, mert a háború hajnali öt órakor kezdődött, és az nekem túl korai volt. (D. P. – R. T.)

Molnár Ferencet beidézték a bíróságra tanúnak reggel kilenc órára, és miután nem ment el (mert 11 előtt sohasem ébredt), olyan bírággal fenyegették meg, hogy a barátai érte mentek, kirángatták az ágyból, és konflisba ültették. A Mar-

git híd közepén ébredt, meglátta a járókelőket, és ezt kérdezte: – Ezek mind tanúk?

...

Kabos Gyula kisfia kezdetben nagyon rossz jegyeket hozott az iskolából apja nagy bosszúságára. A fiú összeszedte magát, és a tanév végén már boldogan lobogtatta bizonyítványát: – Papa! Osztályelső lettem! – Kabos arca elkomorult: – Na, szép kis osztály lehet az, fiam, ahol te lehetsz az első. (D. P. – R. T.)

...

Kolozsvárott egyszer ebédre hívták meg Salamon Bélát. Leves után kedvenc ételét hozták, a paprikás csirkét, kedve szerint elkészítve. Salamon ki nem fogott a dicsérő szavakból, a háziasszony illő szerénységgel hátrította el őket: – Oh, maga csak udvariasságból dicsér. – Miért? A levesnél szoltam egy szót? (D. P. – R. T.)

...

Az Abbázia négy fillérrel fölemelte a feketekávé árát, mire a bohémvilág átpárolt a szemközti Kovács kávéházba. Nagy Endre azonban mást eszelt ki. Bement az Abbáziába, és a jelentkező pincérnél megrendelte a kávéját: – Kérek egy feketét, de a Kovács kávéházból! – A pincér sértődötten válaszolt: – Kérem szépen, Nagy úr, ha ön ragaszkodik hozzá, hogy Kovács kávé igyék, miért nem megy át a Kovács kávéházba? – Ahhoz nem vagyok elég jól felöltözve – felelte kajánul Nagy Endre. (D. P. – R. T.)

...

Törzs Jenő egy nyári operettre szerződést kötött Sebestyén Géza színigazgatóval. Amikor a fellépti díj került szóba, Törzs Jenő így nyilatkozott: – A fellépti díj összegét teljesen rád bízom... – Mire Sebestyén hirtelen közbevágott: – Annyit nem adok! (D. P. – R. T.)

~ ~ ~

Szomory Dezső egyszer későn érkezett a kávéházba. – Hol volt, Dezsike? – Egy barátnőmmel ültem a Gerbeaud-ban. Egyszer már látni akartam felöltözve. (Kellér Andor: Író a toronyban)

~ ~ ~

Bródy Sándor fiai tizennégy-tizenöt éves korukban már jártak az ügetőre. Az egyetlen kivétel a derék Pista volt. Ő a galoppra járt. (Kellér Andor: Az élet édes tarkasága)

~ ~ ~

Karinthy Frigyes talált ki egy parabolát arról, hogy ha meghal és fölkerül az égbe, Jézus majd nagy tisztelettel átadja neki a helyét az Úr jobbján, azt mondván: – Ez az ember még nálam is többet szenvedett, a Böhm Aranka férje volt. (Németh Andor: Emlékiratok)

~ ~ ~

A második világháború kezdetén a párizsi magyar-zsidó emigránsok közül Gonda, a fő szervező nem ment katonának, ő azt mondta, hogy nem *dezertálhat* a frontra, neki Párizsban a helye. (Németh Andor: Emlékiratok)

~ ~ ~

Molnár Ferenc egy barátjával ballag a Broadwayn rekkenő melegben. Megáll, a homlokát törülgeti, körülnéz, és ezt mondja: – Hogy én miért jöttem ide, azt tudom. De hogy az amerikaiak miért jöttek ide, azt nem tudom megérteni. (D. P. – R. T.)

...

A zsidóüldözésben és a kommunista hatalomátvételben meggyötört Szép Ernő árnyéka volt régi önmagának. Ha beült a Fészek klub valamelyik farácsos boxába, és az ismerős társaságban ismeretlen arcot is talált, rezignáltan így mutatkozott be: – Szép Ernő voltam. (D. P. – R. T.)

...

Elmegy a szegény Schwarcz szerencsét próbálni. De mielőtt elindulna világgá, rábízta a rabbira egyetlen leányát: – Aztán Rebbelében, jól vigyázzál, kérlek, az én Rebekámra. Ő az én egyetlen kincsem, amióta szegény feleségem meghalt. Nincsen nekem semmi másom a világon. – Jól van, Schwarcz, menjél csak nyugodtan – biztatja a rabbi. – Majd mi vigyázunk a te kincsedre, Rebekádra. – Igen, de én mégsem vagyok nyugodt. Az a növendék, aki a házatoknál lakik, máris nagy szemeket vet Rebekára. – Ne félj – mondja a rabbi –, megvédjük mi a bóhertől a te kincsedet, Rebekádat. A feleségem mellett fog aludni. Amikor egy fél év elteltével szegény Schwarcz megint visszatér, domborodik jócskán a Rebeka hasa. Schwarcz beront a rabbihoz: – Szépen vigyáztok az én kincsemre, Rebekámra! Hát nem felcsinálta az a rusnya bóher! – Ne ordítozz velem, Schwarcz, az én házamban. Mi igenis vigyáztunk a te kincsedre, Rebekádra. A feleségem mellett aludt, szélről. A bóher nem érhetett el hozzá,

mert ő meg az én oldalamon aludt, az ágy másik szélén. És ha el akart volna jutni a lányodhoz, akkor előbb át kellett volna másznia énrajtam, aztán a feleségemen, és arra mi biztosan felébredtünk volna. Schwarcz a haját tépi kinyájában: – És arra nem gondoltatok, Rebbe, hogy a bóher egyszerűen leszállhatott az ágyról annak túlsó szélén, átmehetett a szobán, és könnyen eljuthatott az ágy innenső széléhez, az én Rebekámhoz? A rabbi széttárja a karját: – Hát, ha csak úgy nem... (E. M.)

...

Összetalálkozik az odesszai rabbi a kántorával, és megszidja. – De hisz nem csináltam semmit – védekezik a kántor. – Te nem, de a gyerekeid utánaszaladtak a falu bolondjának, és kíméletlenül kicsúfolták. – De nem azért, mert félszegyelmű, hanem csak azért, mert kopott a nadrágja. Ha te, rabbi, te volnál a falu bolondja, a gyerekeim mérhetetlenül tisztelnének. (L. L.)

...

Egy szegény hitközségben úgy tartották fenn a rabbit, hogy minden szertartásáért külön fizették. Az egyik hitközségi tag éppen elhunyt édesapjának akart gyászbeszédet rendelni a rabbinál, aki a következő ajánlatot tette: – Ajánlhatok egy különösen szép beszédet nyolcvan guldenért. Választhatja a második számú beszédet is, ez sem csúnya beszéd, ötven gulden az ára. Végül van beszédem húsz guldenért is, de az igazat megvallva, ezt én magam sem ajánlanám Önnek. (S. L.)

...

Felravatalozzák Gurvicsot. Barátja, Milstein a koporsónál gyanút fog, közel hajol az elhunythoz, és megkérdi: – Gur-

vics, te ugye nem haltál meg? – Ezt a halk választ kapja: – Nem, nem haltam meg, de mondd, lehet ezt életnek nevezni? (L. L.)

...

A gazdag ember haldoklik, utolsó kívánságait sorolja a feleségének: – A gyárat legidősebb fiamra, Enochra hagyom. – Arra a pancserra? Hagyd inkább Náthánra! – Jó, legyen a gyár Nátháné. A házat Ráchel örökölje. – Minek neki a ház? A férjének több háza is van. Legyen a ház inkább Eszteré! – Jó, legyen Eszteré. – A készpénz pedig legyen Izsáké. – Csak Izsáknak ne! Inkább Baruchnak kell adnod! – Most tisztázuk, ki haldoklik itt, te vagy én? (L. L.)

...

A gazdag ember *melamedet* (tanítót) fogad, hogy megtanítsa a fiát a betűkre és az imákra. A tanórák nyögve-nyelve haladnak. Egy ízben a gazdag ember elhatározza, bemegegy az órára, mert tudni akarja, hogy halad a fia – és lám, a *melamed* már a *kaddist* (halotti imát) tanítja a fiának. – De miért ezt az imát tanítja neki? – kérdi ijedten. – Hisz, Istennek hála, még élek! – Ne tessék félni – mondja a *melamed* –, már rég halottnak tetszik lenni, mire a fiú megtanulja. (L. L.)

...

A belépőjegyes nagyünnepi istentisztelet már elkezdődött, amikor odalohol egy zsidó a zsinagóga csukott ajtajához, és be akar menni. A samesz karon ragadja: – Megállj! Van belépőjegyed? – Én nem az istentiszteletre jöttem, hanem csak egy üzleti hírt kell sürgősen közölnöm a sógorommal, aki odabenn imádkozik. – Rákacsint hamiskásan a samesz,

és ezt mondja: – Ne tagadd, te *ganef* (gazfickó), te imádkozni jöttél! (S. L.)

(Változat:) A varsói zsinagógába beiharzik Kaplan, a rőfös, de nincs belépőjegye, a samesz nem engedi be. – Figyeljen ide, sürgős dologban járok. Sürgősen meg kell keresnem az üzlettársamat odabenn, meg kell beszélnem vele valamit. – Rendben – mondja a samesz –, a dolga miatt beengedem. De ne merészeljen imádkozni! (L. L.)

A rabbi el akarja bocsátani a hitközségi *schachtert* (mészáros), mert az emberek rosszakat mondanak felőle. Az végig van sértve: – Csodálkozom magán, rebbe, hogy minden pletykának felül. Én is hallgatók arról, hogy mi mindent beszélnek a maga lányáról... – Nem is neveztem ki a lányomat *schachternak* – torkollja le a rabbi. (L. L.)

Halálos ágyán az öreg zsidót izgatott, türelmetlen rokonság veszi körül. Felül fektéből, és így szól hozzájuk: – Megkaptátok a pénzeteket, de sürgetni nem hagyom magam! (S. L.)

Hallva, hogy milyen ádázul összevitakoztak azok, akik a gazdag, de goromba férfi sírhelyét a falu hírneves korábbi rabbijának sírja mellett jelölték volna ki, illetve azok, akik ezt foggal-körömmel elleneztek, az egyik bölcs zsidó ezt súgta a másik fülébe: – Most mondd, hát ezért haljon meg az ember? (S. L.)

...

A zsidó temetőben egy kisiú sorra kibetűzi az elhunytakról szóló dicsőhimnuszokat, majd ezt kérdezi az apjától: – Papa, hogy lehet, hogy a *ganefek* (gazemberek) sohasem halnak meg? (S. L.)

(Változat:) A zsidó temetőben egy kisiú sorra olvassa a sírkövek feliratait, amelyek mind nagyszerű, jótékony emberekről szólnak. Így szól az apjához: – Papa, én gonosz ember akarok lenni. – Pfuj, fiacskám, hogy mondhatsz ilyet? – Én igenis gonosz ember akarok lenni. Mert azok sose halnak meg! (L. L.)

...

Zsidó áldás (és átok): – Legyél gazdag, de egyetlenként az egész családból! (S. L.)

...

– Gurvics, hol dolgozol? – Sehol. – És mit csinálsz? – Semmit. – Hallgass ide, ez nem is rossz foglalkozás. – Csakugyan nem rossz, de rém nagy a konkurencia. (L. L.)

...

– Tudod, Chaim, én álomban folyton utazom: hol Párizsba, hol Bécsbe, hol Londonba. – Én azt szoktam álmodni, hogy jobbról Greta Garbo fekszik mellettem, balról pedig Mary Pickford. – Egyszer meghívhatnál magadhoz! – Hogy hívjalak meg, amikor folyton utazol? (L. L.)

...

Rejzbergéknek eltűnt a kamrából öt font libazsírjuk. Arra gondoltak, biztosan a macskájuk a ludas. Megfogták a macskát, rátették a mérlegre. Pont öt fontot nyomott. – Jól van – mondta elgondolkodva Rejzberg –, a libazsír meg lenne. De hova tűnt a macska? (L. L.)

...

– Szervusz, Ohrenstein! Hogy vagy? – Köszönöm az érdeklődést, de nem vagyok Ohrenstein. – Érdekes: hogy meg tud változni egy ember! Magasabb lettél, sűrűbb lett a hajad, és egészen máshogy áll az orrod, sőt, már nem is Ohrensteinnek hívnak! (L. L.)

...

A jeshiva-növendék megkérdezi a rabbit: – Rebbe, te mit szeretnél inkább: ötezer rubelt vagy öt leánygyermeket? – Öt leánygyermeket – válaszolja a rabbi. – És miért? – Mert nyolc van. (L. L.)

...

Két szklerotikus zsidó ül késő este az asztal mellett. Mindkettő rémesen elálmosodott, de nem akarják megbántani egymást. Végül Chaim nem bírja tovább: – Alig várom, hogy lefekhessek – mondja. – Hát akkor tessék, eridj, indulj haza – mondja fellélegezve Mojse. – Hát nálad vagyok vendégségben? Én végig azt hittem, te vagy a vendég. (L. L.)

...

Littauernek fia született. Vendégeket hív, hogy megünnepeljék a nagy eseményt. – Érkezéskor a térdetekkel zörgessetek ám! – Miért a térdünkkel? – Nehogy üres kézzel merjetek jönni! (L. L.)

A város leggazdagabb embere analfabéta. Leveleit ingyen, egy szegény tanítóval íratja meg. – Te ostoba – szól a tanítóhoz egy barátja –, miért írsz neki, ha nem fizet érte? – És ha nem írok neki, gondolod, hogy akkor majd fizet érte? (H. I.)

– Milyen buták ezek a chelmi tyúkok! – zsörtölődik egy zsidó-asszony. – Olyankor tojnak sokat, amikor egy kopek a tojás, és olyankor keveset, amikor négy kopek. (R. B. T.)

(Kegyes változat:) A drozseni hászid minden péntek este rántottát is kapott az ünnepi vacsorájához. Egyszer csak elmaradt a rántotta, s amikor hiányolta, Gittlele, a felesége ezt mondta: – Vége a nyárnak, most kevesebbet tojnak a tyúkok. Most drága a tojás, három groschen darabja, míg korábban egy groschenért is lehetett kapni. – Dicsőség az Úrnak – kiáltott fel a szentéletű férfi. – Csak csodálhatjuk az Ő bámulatra méltó logikáját. Még az alantas csirkéknek is észadt, hogy tojjanak kevesebbet, amikor csak egy groschen a tojás ára, és kezdjenek újra sokat tojni, amikor három groschen. Gittlele, az Úrból kitűnő üzletember válna! (H. D. S.)

Egy kievi zsidó kádármester, aki tudta, hogy nem szabad túlzó követeléseket támasztani az Úrral szemben, így fohászodott: – Édes Istenem! Nem kérek mást, csak hogy kenyere legyen és ruhám, amit magamra öltsek. Semmi mást. A *schnapps*ról (itókáról) magam gondoskodom. (H. D. S.)

A megszorult Jankel így fohászzkodott az Úrhoz: – Uram, adj nekem 10 000 dollárt! A Tórára esküszöm, hogy a felét a szegényeknek adom! – Várt egy-két percet, és mivel nem érkezett válasz, így módosította fohását: – Nézd, Uram, ha nem hiszed el, hogy az összeg felét a szegényeknek adom, akkor adj nekem csak 5000 dollárt, és Te magad add a másik 5000-et a szegényeknek. Én ugyanis megbízom Benned. (H. D. S.)

Itzig halálosan kimerülve megszáll egy hotelben, és a szobájában mély álomba merül. Éjjel két órakor bekopogtat hozzá a portás. Itzig felébred: – Mi történt? – Csak tudatom az úrral, hogy meghozták az állomásról a bőröndjét. – Jól van, ez várhat reggelig, hagyjon most aludni. – Alighogy elalszik, ismét kopogtatásra ébred. – Mi az már megint? – Csak tudatom az úrral – szól be az ajtón keresztül a portás –, hogy tévedés történt, nem az ön bőröndjét hozták. (L. L.)

Egy amerikai zsidó megszállt egy motelben, és lapozgatni kezdte az éjjeliszekrényre kitett Gideon-féle bibliát. A címloldalon útbaigazítást is talált: „Ha beteg vagy, olvasd el a 18. zoltárt. Ha aggódsz a családod miatt, a 45. zoltárt. Ha magányos vagy, a 92. zoltárt!” A szállóvendég magányosnak érezte magát, ezért a 92. zoltárhoz lapozott, és az oldal alján ezt a ceruzás bejegyzést találta: „Ha ezek után is magányosnak érzed magad, hívd fel ezt a számot: Hollywood 5-0394, és kérd Idát!” (H. D. S.)

Három zsidó ül egymás mellett a padon: – Ajvé, ajvé – sóhajt az egyik. – Ne is mondd! – mondja a másik. – Már megint politizáltok? – szól a harmadik. (L. L.)

...

– Hallottad, Jankel eltévedt abban a nagy hóvihárban, és lefagyott mind a két keze. – A szerencsétlen, akkor mivel fog beszélni? (S. L.)

...

A vidéki zsidó hosszan bámulja a városi forgalmas kereszteződésnél mutogató-integető forgalmi rendőrt. Végül nem bírja tovább, odalép hozzá, és megkérdi: – Ne tessék haragudni, kivel tetszik beszélgetni? (L. L.)

...

Az isten háta mögötti faluból érkező zsidónak elmagyarázzák a telefon használatát: – Nagyon egyszerű: az egyik kezével leveszi a kagylót, a másikkal meg tárcsáz... – De hogyan beszéljek, ha mind a két kezem foglalt? (L. L.)

(Változat:) Felirat a Tel Aviv-i telefonfülkében: 1. Dobjon be egy érmét az automatába! 2. A bal kezével emelje le a hallgatót! 3. A jobb kezével kezdjen el beszélni! (R. B. T.)

...

– Reb Mojse, ma olyan hallgatólag vagy. – Kinek van kedve kivenni a kezét a kabátzsebéből ebben a kutya hidegben? (L. L.)

...

Elsüllyed egy hajó pár mérföldnyire a parttól. Az összes utas a tengerbe vész, kivéve két zsidót, akik pedig nem is tudtak úszni. – Hogy menekültek meg? – kérdezik őket. – Amikor süllyedni kezdett a hajó, épp egy érdekes beszélgetés közepén jártunk, és egészen addig folytattuk, amíg szilárd talajt nem éreztünk a talpunk alatt. (L. L.)

Kohn ellátogat a Kelet-ázsiai Múzeumba. Hosszan elidőzik egy hatkarú Buddha-szobor előtt. – Hat kéz! – mondja irigykedve. – Ez aztán tudhatott beszélni! (R. B. T.)

Mi a különbség egy zsidó és egy nem zsidó étterem között? A nem zsidó étteremben látni, ahogy esznek, és hallani, ahogy beszélgetnek, a zsidó étteremben viszont látni, ahogy beszélgetnek, és hallani, ahogy esznek. (S. L.)

Két görögdinnyét cipel egy zsidó valahol Brooklynban, amikor útbaigazítást kér tőle valaki. Ő szó nélkül átadja a két görögdinnyét a kérdezőnek, hogy aztán saját, szabaddá vált karját szélesen széttárva ezt mondhassa: – Fogalmam sincs.

Autóbuszon: – Hölgyem, ne haragudjék, Ön leszáll? – Leszállok. És Ön előtt, azok is leszállnak? – Azok is. – Megkérdezte tőlük? – Megkérdeztem, igen, megkérdeztem. – És mit mondtak? (L. L.)

New Yorkban a kis Herschel megkérdezi az apját: – Papa, mi az, hogy konjunktúra, és mi az, hogy krízis? – Hogy is magyarázzam meg? A konjunktúra, az pezsgő, Mercedes, és ragyogó nők, a krízis pedig: limonádé, földalatti és az anyád. (L. L.)

...

Rubin, a New York-i jiddis újság, a *Forverts* gépi szedője épp kilépett a szerkesztőségi épületből, amikor odarohant hozzá egy férfi, és egyetlen ütéssel leterítette. Feltápászkodott. A férfi, amikor közelebről is szemügyre vette, szabadkozni kezdett: – Kérem, ne haragudjon, tévedésből ütöttem meg, azt hittem, hogy maga Feival, a hentes. – Na de ha történetesen Feivel lennék, akkor sem szép dolog valakit úgy megütni, hogy beletörhet a gerince... – Várjunk csak egy kicsit – mondta a férfi, most már megint indulatosan –, maga most olyasvalakit véd, akit nem is ismer. Fogadjon el egy jó tanácsot: ne üsse bele az orrát abba, ami csak Feivalra tartozik! (H. D. S.)

...

A Lower East Side egyik keskeny mellékutcáján gyászmenet haladt. A gyászolók épp New York utolsó jiddis nyelvű újságjának a kiadóhivatala mellett haladtak el, amikor a szerkesztő kitekintett az ablakon, és hátraszólt a mögötte dolgozó munkatársnak: – Hé, Mottel, egygel kevesebbet nyomjunk a mai számból! (W. N. – M. W.)

...

Pesten egy Amerikából érkezett zsidó megkérdez egy pajeszos-kaftános fiút a Kazinczy utca tájékán, nem tudja-e

véletlenül, hol van az ortodox zsinagóga? A fiú csak ennyit mond: – Még hogy véletlenül...

Cirkuszi előadás Tel-Avivban. Egy artista felmászik a feltornozott asztalok és székek tetejére, és fejenállásban hegedülni kezd. Baruch, akinek semmi sem elég, kisvártatva a felesége fülébe súgja: – Hát nem éppen egy Heifetz... (S. L.)

A Magyarországról kivándorló Kohn nem kevesebb mint négy hűtőszekrényt akar bevinni Izraelbe. A vámós figyelmezteti, hogy vámentesen csak egyet vihet be. – Na, de vallási törvényeink előírják – érvel a vámosnak Kohn –, hogy a tejes és a húsos ételeket teljesen külön kell tárolni. – Na jó, ha maga ennyire vallásos, akkor bevihet egy helyett kettőt. – A vallás azt is előírja, hogy húsvétkor a macaszt is külön tároljuk! – Jó, beviheti vámentesen a harmadik hűtőszekrényt is, de a negyediket már semmiképp! – És ha néha gusztusom támad egy falat *tréflire* (tiltott ételre)? – méltatlankodik Kohn. – Azt talán tartsam a kóser (előírással) ételek között?

A frissen Izraelbe érkező bevándorlók érthető módon valósággal ugranak bármely állásajánlatra. Megjelenik egy lapban a hirdetés: „Dajkát keresünk, jelentkezés személyesen ekkor és ekkor.” A megadott időben és helyen csöngetnek az ajtón. Szakállas litván zsidó áll a bejáratnál azzal, hogy a hirdetésre jött. A háziasszony megrökönyödik: – Maga? Maga akar dajka lenni? – Mire a litván zsidó: – Miért ne?

Kérem, nekem mindent csak egyszer kell megmutatni, aztán már primán megcsinálom. (S. L.)

...

Moraj egy izraeli építkezésen. Közlebb megyünk, és a kőművesek, ahogy láncban a téglákat egymásnak adogatják, rendre ezt mondják egymásnak: – Bitte, Herr Doktor! – Danke, Herr Doktor...

...

Ruben és Nuchim közösen rendelnek a vendéglőben egy nagy halat. Nuchim osztja fel a halat, és kiveszi a nagyobbik darabot. – Pfuj – mondja Ruben –, ha én osztottam volna el, akkor én bizony a kisebbik darabot vettem volna ki. – Mit akarsz? – kérdezi Nuchim, megvonva a vállát. – Így is neked jutott a kisebbik darab... (S. L.)

...

A szegény zsidónak olyan rosszul megy, hogy családjával együtt éheznek. Asszonya szemrehányással illeti: – Miért nem vagy már egy kicsit kevésbé önérzetes? A barátaink állandóan felajánlják, hogy segítenek rajtunk. – Ezt te nem érted – oktatja őt az ember –, csak addig ajánlanak segítséget, amíg biztosak abban, hogy az ember nem fogad el tőlük semmit. (H. I.)

...

Zsidók kártyáznak a kávéházban. Kohn bemondja a durchmarschot – de a következő pillanatban megüti a guta, és holtan csúszik le a székéből a földre. Néma csend támad, mindenki megkövülten ül. Kisvártatva felkel a székéből Levy, és a holtan fekvő Kohn kezéből kiveszi a kártyalapokat: –

Azért kíváncsi vagyok, milyen lapra merete bemondani a durchmarschot ez a szerencsétlen... (S. L.)

...

A főnök már régóta gyanakszik, hogy utazó ügynöke túl sokat költ, ezért részletes, napi költségelszámolást kér legutóbbi, tíznapos útjáról. Gondosan tanulmányozza az első napi elszámolást, amely így fest:

Reggeli	2 márka
Ebéd	5 márka
Taxi	2 márka
Hotel	5 márka
Az ember nincs fából	10 márka

majd továbblapoz, és „az ember nincs fából” tételt, vagyis a bordélyban tett látogatást valamennyi további napi elszámolásban megtalálja. Ráordít az utazóra: – Mi az, hogy az ember nincs fából? Azért vasból sincs az ember! (S. L.)

...

Egy bécsi zsidó újságíró, aki Berlinbe települt, megkérdezte ottani kollégájától a kávéházban, merre találja a végét. Az így igazította el: – Menjen végig ezen a folyosón, míg egy ajtóhoz nem ér, amelyre ez van írva: „Uraknak”. Ne is törődjön vele: azért bemehet. (S. L.)

...

Kohn és Grün franciául tanulnak, és elutaznak Párizsba, megfogadva, hogy nyelvgyakorlat céljából egymással is csak franciául fognak beszélni. Két kis külön szobában szállnak

meg egy olcsó hotelben. Alighogy Kohn elhelyezkedik a szobájában, kopogtatást hall. Kiszól: – *Kí?* – Grün kintről: – *Zsó!* – Kohn bentről újra: – *Kí?* – Grün kintről újra: – *Zsó!* – Kohn, felismerve Grün hangját: – *Tű?* – Majd beinvitálja, most már jiddisül: – *Nű, kümmerein!*

...

Az öreg Max Bloom, aki annak idején egy fillér nélkül érkezett Amerikába, büszkén értesül róla, hogy drága pénzen taníttatott fia színházi titkár lett a Broadwayn. A fiú el is viszi az öreget új produkciójuk premierjére. Fél órával az előadás kezdete előtt érkeznek, az öreg meglátja a bejárat fölött kifeszített molinót: *HAMLET, AVAGY A DÁN KIRÁLYFI*. Az öreg rosszallóan fordul a fiához: – Hát te milyen titkár vagy, fiam? Nyakatokon a premier, és még azt se tudjátok, melyik műsor fog menni? (H. D. S.)

...

Fain Náthánné a kislányával végigmegegy az utcán, és észreveszi, hogy Fannyka belenéz egy üzlet tükörtáblájába: – Pfuj, Fanny! Hogy nézhetsz bele egy ilyen tükörbe? Ki tudja, miféle emberek nézték magukat benne? (L. H.)

...

Fuchs nagykereskedő: – Na, Schreiber úr, maga miért nem kíván nekem boldog új évet? – Schreiber könyvelő: – Meg fogom tenni, Fuchs úr. Ha máris boldog új évet kívántam volna, azt gondolhatta volna, hogy az újévi ajándék reményében teszem, ami csúnya önzés lett volna. Gondoltam, inkább megvárom az újévi ajándékot, és csak aztán kívánok boldog új évet magának. (L. H.)

...

Egy fiatalember betér a boltba, amely fölött egy hatalmas óra van kifüggesztve: – Kérem, javítsa meg ezt az órát! – Az idős zsidó így válaszol: – Itt nincs órajavítás. – Akkor mit csinálnak itt? – Mi itt körülmétélünk. – De akkor miért függ odakinn az a nagy óra? – Miért, maga szerint mi függjön? (L. L.)

Chanan megbolondul, beviszik az elmeógyógyintézetbe. Sábesszor kóser ételt követel magának, ezért egy ápoló őrzete mellett elkísérik a közeli kóser étterembe. Amikor visszajönnek, cigarettára gyújt. Az orvos felháborodik: – Amikor kóser étterembe kell menni, akkor neki sábesz van. Amikor dohányozni kell, akkor nincs neki sábesz. Hát milyen ember maga? – Maga ne tudná? Bolond vagyok – így Chanan. (L. L.)

Saphier, a bécsi humorista feltűnően csúnya férfi volt. Egszer egy idős úrral volt egy társaságban, akit feltűnően csúnya hölgyek vettek körül. Ezt súgta az idős úr fülébe: – Hallja, nagy nap ez a mai. Mert itt ma mi ketten képviseljük a szebbik nemet. (S. L.)

Kohn a kutyájával sakkozik a New York kávéház karzatán. Felmegy hozzá Grün, és elismerően csettint: – Ejnye, de okos kutyád van! Még sakkozni is tud? – Mire Kohn ajkbiggyesztve: – Ez a pancser? Most verem meg ötödször! (H. I.)

Kilép egy zsidó a rádióállomás épületéből. – Mi dolgod volt odabenn? – kérdi egy ismerőse. – M-m-m-meghird-d-d-et-tek egy b-b-b-bemond-d-d-dói ál-l-l-l-lást. – És megkap-

taď? – D-d-d-dehogy, cs-cs-cs-csupa antisz-sz-sz-sz-szemi-ta! (S. L.)

(Változat:) Mendel Klotz és Moshe Zimmermann egymás mellett sétáltak Odessza főutáján, és vitájukba merülve nem vették észre a velük szemben közeledő katonatisztek, ezért nem tértek ki előlük. Azonnal letartóztatták és bíróság elé állították őket. Először Mendelt hallgatta meg a bíró. Ő felhozta, hogy vitájuk miatt nem észlelték a két tiszt közeledését. – Ez nem mentség, harmincnap elzárásra ítélem! – A másodikként behívott, megrettent Moshe így kezdte vallomását: – Bi-bi-bi-bi-bíró úr! Én pró-pró-pró-pró-bá-bá-bá-bá-lt-t-t-t-t-t-t-t-am – és végleg elakadt. – Vigyék ki ezt az idiótát, nem érek rá ilyenekkel foglalkozni – vesztede el türelmét a bíró. Odakint, amikor megtudta, hogy barátját szabadlábra helyezték, Mendel kifakadt: – Mind a kettőnket ugyanazzal a váddal hoztak be, akkor hogy lehet, hogy engem harminc napra lecsuknak, te meg szabad vagy, mint a madár? – T-t-t-t-tudod, Me-me-me-me-me-ndel – válaszolt Moshe –, te nem tu-tu-tu-tu-tu-dod, hogy ke-ke-ke-ke-ke-kell ezek-k-k-k-k-k-k-el be-be-be-be-be-beszélni! (H. D. S.)

...

Egy német-zsidó bankár egyszer ezt mondta: – Minden szíveség megbosszulja magát. (S. L.)

...

Író a pályatárshoz: – Mióta legutóbb találkoztunk, olvasóközönségem megduplázódott. – Gratulálok! Nem is tudtam, hogy megnősültél. (S. L.)

Markus Herz, a filozófus és orvos egyszer csak azt hallja, hogy korábbi betege önmaga gyógyítására tért át, miközben az orvosi szakirodalmat tanulmányozza. – Aztán nehogy egy sajtóhiba a halálát okozza – mondta Herz. (S. L.)

Tristan Bernardhoz fűződik a mondás: – A paradicsomban jobb a klíma, de a pokolban sokkal jobb a társaság. (S. L.)

(Változat:) Kétfajta ember él ezen a Földön, jók és rosszak. A jók sokkal jobban alszanak, a rosszak viszont sokkal jobban élvezik az ébrenlétet. (W. A.)

Egy hölgymodelljének, aki folyton belebeszél, milyenek fesse le, Max Liebermann ezt mondta: – Még egy szó, és olyanok festem le, amilyen. (S. L.)

Albert Einstein befejezi nagy tetszéssel fogadott előadását a kvantumokról és a relativitásról. Búslakodva találják dolgozószozájában. – Ragyogó volt az előadása – mondja professzortársa. – Mi oka van rá, hogy ennyire bűnnek eresse a fejét? – Épp elég okom van rá – felelte Einstein –, a feleségem ugyanis nem ért meg engem. (H. D. S.)

Einstein mesélte, hogy amikor La Guardia, New York egykori főpolgármestere bélpanaszaival kórházba került, a Főpol-

gármesteri Hivatal határozatot hozott, amelyben 19 szavazattal 12 ellenében jobbulást kívánt neki. (H. D. S.)

...

Felix Frankfurter főbíró mondta: – Mindig megértéssel vagyok azok iránt, akik ellentmondanak nekem. Végtére is bárkinek joga van szánalmasan nevetséges nézeteket hangoztatni. (H. D. S.)

...

Ben Gurion izraeli miniszterelnök egyszer ingujjban akart bemenni a Knesszet ülésére. Megállítják: – Kérem, ez sérti a Knesszet méltóságát. Tessék felvenni a zakóját! – Mire Ben Gurion: – Nekem magától Churchilltől van erre felhatalmazásom. Amikor Londonban Churchill meg akarta nekem mutatni a parlament alsóházát, és én ingujjban jelentem meg, ezt mondta: „Ben, ezt itt nem lehet csinálni. Csináld ezt otthon, a Knesszetben!” (S. L.)

...

A tel-avivi rádió bemondója: – Műsorunkat mindennap este tíztől, esetleg negyed tizenegyől, de legkésőbb fél tizenegyől hallhatják a 350-es, vagy a 330-as, de minimum a 320-as hullámhosszon. (R. B. T.)

...

Levine-né büszkén tolta ki első sétájára egy babakocsiban újszülött leányát. Egyik szomszédasszonya a csecsemő fölé hajolt: – De gyönyörű ez a gyerek! – Levine-né boldog mosollyal mondta: – Ez semmi, látná, kedvesem, a fotóit! (H. D. S.)

A kis Marvint és Melvint a nagymama elvitte kézen fogva a sarki boltba, hogy üdítőtallal vendégelje meg őket. Szembejött a rabbi felesége: – Ejnye, de csinos legénykék! Mondja, hány évesek? – A nagymama így válaszolt: – Az orvos négyéves, az ügyvéd pedig hat. (H. D. S.)

Weinsteinnek rengeteg üldöztetést és igazságtalanságot kellett kiállnia a szüleitől, akik zsidó létükre sem tudtak beletörődni, hogy a fiuk zsidó. (W. A.)

Kiskoromban ezt mondta nekem az apám, aki nem nagyon szeretett: – Fiam, ha megáll melletted egy fekete limuzin, kiszáll egy bácsi, és megkérdezi, akarsz-e olyan országba menni vele, ahol minden cukorkából és csokoládéból van, akkor – szállj be a kocsiba és menj vele! (W. A.)

Kiskoromban egyszer elraboltak, és amikor megérkezett a váltságdíjkérő levél a szüleimhez, akik nem nagyon szerettek, ők azonnal cselekedtek: kiadták a szobámat. (W. A.)

Nem vettem el életem első szerelmét, mert túl nagy volt közöttünk a vallási különbség. Ő ateista volt, én meg agnosztikus, és képtelenek voltunk eldönteni, melyik vallás szerint ne neveljük a születendő gyermekeinket. (W. A.)

Az a nő olyan remekül nézett ki, hogy amikor taxiba szálltunk, alig tudtam a szememet a taxiórán tartani. (W. A.)

(Változat:) – Miért rontanánk el a gáláns borralalóval egy remek vacsorát?

...

Harry Rosenberg egy új Studebakert vásárolt, és mivel nem merte hazavezetni, felesége, Ida ült a volán mögé. Minden rendben is volt, amíg el nem értek a 102. utcáig, amely meredeken lejt. – Nem fognak a fékek! – kiáltotta rémülten Ida. A kézifék sem fogott. Az asszony kétségbeesetten kérdezte az urát, mit tegyen. Az rákiáltott: – Kormányozd bele bármibe, ami olcsó! (H. D. S.)

...

Shirley az anyjához: – Mama, amit tegnap meséltem neked az új barátomról, azt szigorúan bizalmasan mondtam el, te pedig minden szomszédnak továbbmesélted. Az a baj, hogy nem tudsz titkot tartani. – Az anya Shirleyhez: – Még hogy én ne tudnék titkot tartani? Azok a pletykás szomszédjaim, akiknek elmeséltem, azok nem tudnak. (H. D. S.)

...

Amikor a fia elutazott, hogy megkezdje egyetemi tanulmányait, búcsúzásakor Weinbergerné két szép nyakkendővel ajándékozta meg. A fiú a tanév végén hazalátogatott, és szándékosan az egyik ajándék nyakkendőt vette fel, hogy mutassa, mennyire kedvére való. Weinbergerné csak rápillantott a nyakkendőre, és máris aggódva kérdezte: – És a másik? A másik nem tetszik? (H. D. S.)

...

Szép nyári nap volt, amikor Bessie Cohen kivitte hároméves unokáját strandolni a tengerpartra. A fiúcskának előzetesen csinos matrózsapka is vett matrózsapkával. Gyönyörködve figyelte, ahogy játszadozik a parton. Egy óriás hullám azonban hirtelen elragadta. A nagymama először megkövülten figyelt, aztán az égnek fordította tekintetét: – Tudom, nem tartottam be a vallás szabályait, de most arra kérlek, Uram, mentsd meg a kicsit! Ha megteszed, sohasem kérek semmi mást Tőled! – Látni lehetett, ahogy a kicsi többször is a víz alá merül, és Bessie most már magánkívül esedezett az Úrhoz, mentse meg az unokáját. És ekkor csoda történt: az óceán hirtelen partra vetette a fiúcskát. Nagyon megrázta a kaland, de élt! Bessie a karjába vette, úgy vitte magával és fektette a fürdőlepedőre. Tetőtől talpig átvizsgálta, majd újra az ég felé fordult: – Matrózsapkája is volt! (W. N. – M. W.)

– Hölgyeim és uraim – jött ki a színpadra a színházigazgató.
 – Szomorú bejelentést kell tennem: Jankel Leibet, a nagy-szerű színészt az öltözőjében szélütés, halálos szélütés érte, úgyhogy a mai előadást meg kell szakítanunk. – Az emeleti erkélyről egy asszony felpattant és lekiáltott: – Gyorsan adjanak neki egy beöntést! – Asszonyom – mondta az igazgató –, a szélütése végzetes volt. – Akkor is adjanak neki beöntést! – Asszonyom, nem érti, Jankel Leib *halott*. Nem segíthet már rajta a beöntés. – De nem is árthat! (W. N. – M. W.)

– Hallottad, mi történt Schloime Grossbarttal? – Azzal a Grossbarttal, akinek az a kétoldali sérve van? – Azzal. – És

akinek beteg a mája, és húzza a lábát? – Igen, ő az. – Persze, hogy ismerem. Sárga a bőre, és a feje állandóan föl-le jár. Miért, mi történt vele? – Meghalt. – Micsoda? Egy ilyen erős, egészséges ember? (W. N. – M. W.)

Egy nyolcvan felett járó zsidó újságolja csütörtöki összejövetelükön a barátainak: – Tudjátok-e, hogy én még *majdnem* minden este szexelek? – Igazán? – hitetlenkedik az egyik barát. – Hát persze, például e héten is szexeltem majdnem hétfőn, majdnem kedden és majdnem szerdán is. (T. C.)

Kilenc zsidó evezős csapatot alakít, de csúnyán lemarad az összes amatőr versenyen. Egyikük elutazik egy profi evezős versenyre, hogy kilesse, milyen technikát alkalmaznak a sportág legjobbjai. Hazatérve így fedte fel az eredményes versenyzés titkát: – Ők is ugyanúgy csinálják, mint mi, de náluk nem nyolc, hanem csak egy pasas vezényel, és nem egy evez, hanem nyolc. (T. C.)

Louis Pintner már régóta ígérte neijének és hét gyermekének, hogy elviszi őket piknikezni, de üzleti ügyei mindig közbeszóltak. Végre, egy szép júniusi reggelen kitakarította a kisteherautóját, beültette a családját, és vagy nyolcvan kilométerre az otthonuktól egy gyönyörűen parkosított mezőn letáboroztak, elszórva maguk körül a tojáshéjakat, uborkavégeket, oliva magokat, csirkecsontokat, almacsutkákat, narancshéjakat, üres italos dobozokat, chipes zacskókat,

csokoládés sztaniolokat. Hirtelen egyenruhás őr jelent meg előttük, és rájuk förmedt: – Maguk mit keresnek itt? – Miért, tudtommal ez egy nyilvános park, vagy tévednék? – védekezett a családfe. – Egyáltalán nem nyilvános. Maguk az Egyesült Államok legzártkörűbb golfklubjának, a Juharfa klubnak a tulajdonán követtek el birtokháborítást. – Sose hallottam ilyen nevű klubról – mentegetőzött Pintner. – Az ország legbefolyásosabb emberei golfoznak itt. Zsidók és színes bőrűek szigorúan kizárva. Csak a belépti díj 3000 dollár, és az éves tagság is 500 dollárba kerül. A klub egy vagyont költ a terep gondozására. Nézzék meg, hogyan dúlták fel ezt a területet, legalább 5000 dolláros kárt okoztak. Legszívesebben kiverném az összes fogukat! – Nézze, jó ember – mondta békülékenyen Pintner –, biztos, hogy ezen a marcona hangon kell maguknak új tagokat verbuválni? (H. D. S.)

– Mondja, fiatalember – szólott egy idős zsidó hölgy a szőke, kék szemű férfihoz –, maga ugye zsidó? – Nem, hölgyem, nem vagyok zsidó – mondta a férfi fagyosan. – Az idős hölgy megismételt kérdésére már kissé ingerülten válaszolt: – Megmondtam, hölgyem, hogy nem vagyok zsidó. – Az idős hölgy azonban harmadszorra is feltette neki a kérdést: – Biztos benne, hogy nem zsidó? – Az elszánt következetesség ekkor eredménnyel járt, mert a férfi most már bevallotta: – Igen, zsidó vagyok. – Mire az idős hölgy, meglepetve: – Különös! Egyáltalán nem látszik zsidónak! (H. D. S.)

7. Ha viszont...

Egyszer a rabbit két, egymással vitában álló tanítványa kérte állásfoglalásra. Az első tanítványt végighallgatva a rabbi hosszasan bólogatott, majd ezt mondta: – Igazad van, fiam. – A másik tanítvány is előadta a maga szögesen eltérő véleményét, mire a rabbi bólogatva neki is ezt mondta: – Neked is igazad van, fiam. – A rabbi segédje elképedve tette szóvá, hogy a rabbi az imént két, egymásnak homlokegyenest ellentmondó nézetet nyilvánított igaznak. A segéd megjegyzése hosszas gondolkodásba ejtette a rabbit, aki végül némileg nehéz szívvel így szólt: – Neked is igazad van, fiam.

~ ~ ~

A rabbinövendék egy szent könyv fölött tépelődik, a homlokát az öklével ütögetve, fájdalmasan ismétlgeti: – Nem értem, nem értem, nem értem. – Odalép hozzá a társa: – Várj csak, mondd el nekem, mi az, amit nem értesz, és én majd elmagyarázom. – Mire a rabbinövendék: – Elmagyarázni én is tudom, csak éppen nem értem, nem értem, nem értem.

~ ~ ~

– Az unokatestvéremnek valóban rosszul megy! Ha nem lenne az a szokása, hogy hetenként két napon át böjtöl, már bizony régen éhezne! (H. I.)

A később híressé vált Eibenschütz Jonathán rabbiról mesélik: mikor hétéves volt, a tanítója elküldte sörért. A gyermek pénzt kért, a tanító azonban így szólt: – Pénzért hozni nem művészet, pénz nélkül hozni művészet. – Jonathan elment, nemsokára visszajött, és egy üres korsót nyújtott át tanítójának. – Hol a sör? – kérdezte a tanító. Erre a fiú: – Tele korsóból inni nem művészet, üres korsóból inni művészet. (H. I.)

(Változat:) Olyasmit eladni, ami kell valakinek, nem művészet. De eladni valamit, amiből egy darabod sincs, valakinek, akinek nincs is szüksége rá – na, ez a művészet. (W. N. – M. W.)

Egy zsidó ballag az utcán, s egyszer csak hallja, hogy valaki hátulról hangosan szólongatja: – Reb Chaim, Reb Chaim! – A zsidó megrezzen, és elcsodálkozik: – Honnan ismer ez engem? Hiszen engem nem is Chaimnak hívnak! (K. A.)

Vallatják a rendőrök Rosenfeldet. – Ismeri a Kohnt? – Nem, nem ismerem. – Hát a Grünt, azt ismeri-e? – Akkor inkább a Kohnt!

Két zsidó ül a vendéglőben, az egyik vak. A látó megkérdi: – Kérsz egy pohár tejet? – Írd már le, kérlek, mi az, hogy

tej – kéri a vak. – Hát az egy fehér folyadék. – Jó, de mi az, hogy fehér? – Hát, kérek szépen, a hattyú, az például fehér. – Értem, és milyen egy hattyú? – Egy hattyú? Hát az egy olyan madár, amelyiknek hosszú, görbe nyaka van. – Jó, de mi az, hogy görbe? – Görbe? Tudod mit, behajlítom a karomat, te végigtapogatod, és akkor megtudod, mi az, hogy görbe. – A vak tüzetesen végigtapogatja a másik behajlított karját, majd megvilágosodva így szól: – Na, végre, most már tudom, milyen a tej! (S. L.)

– Ne sírj, Slojmi fiam! Besoroztak katonának? Akkor két eset lehetséges. Vagy elvisznek tényleg, vagy nem. Ha nem, akkor nincs baj, de ha elvisznek tényleg, akkor két eset lehetséges. Vagy kivisznek a frontra, vagy nem. Ha nem, akkor nincs baj, de ha kivisznek, akkor két eset lehetséges. Vagy meghagynak a hátsó vonalban, vagy nem. Ha a hátsó vonalban maradatsz, nincs baj, de ha a legelső vonalba küldenek ki, akkor két eset lehetséges. Vagy megúszod épen, vagy nem. Ha megúszod épen, nincs baj, de ha nem, akkor még mindig két eset lehetséges: vagy megsebesülsz, vagy elesel. Ha megsebesülsz, akkor nincs baj, és még mindig két eset lehetséges: vagy könnyebben sebesülsz meg, vagy súlyosabban. Ha könnyebben sebesülsz meg, nincs baj, de ha súlyosabban, akkor két eset lehetséges. Vagy felgyógyulsz, vagy nem. Ha felgyógyulsz, nincs baj, hogyha nem, akkor két eset lehetséges. Vagy zsidó temetőben fognak elföldelni, vagy nem. Ha zsidó temetőbe kerülsz, nincs baj, azt meg, hogy ne zsidó temetőbe kerülj, no, olyat azért csak nem fog megtenni veled az Úr. (E. M.)

(Változat a befejezésre:) Ha a sebesülésed halálos, két eset lehetséges. Vagy a pokolba kerülsz, vagy a mennyországba. Ha a mennyországba kerülsz, nincs baj, de ha a pokolba kerülsz, ismét két eset lehetséges. Vagy megvesztegethetők, vagy nem. Ha megvesztegethetők, akkor nincs baj. És természetesen megvesztegethetők. (T. C.)

Az öreg Lefkovitz közgazdasági összefüggésekre tanítja a fiát: – Minden, ami ritka, az drága. A jó ló bizony nagyon ritka, és ezért nagyon drága. – Na de papa – veti közbe a fia –, egy jó ló, amelyik olcsó, az sokkal ritkább. (S. L.)

A zsidó gazda, akinek három fia volt, végrendeletében legidősebb fiára hagyta teheneinek felét, középső fiára az egyharmadát, és a legkisebbre az egykilencedét. Amikor meghalt, tizenhét tehén állt az istállóban, és a fiúk sehogy sem tudták a végrendeletnek megfelelően elosztani őket. A rabbihoz fordultak segítségért. A rabbi elgondolkodott, majd úrrá lett a helyzeten: a maga tehenét is hozzáadta a tizenhéhoz. A legidősebb fiú a tizennyolc tehén felét, azaz kilencet kapott, a középső a tehének harmadát, azaz hatot, és a legkisebb két tehénhez jutott az egy kilenced fejében. Végül maradt is egy elosztatlan tehén. A rabbi megfogta, és hazavezette. (H. D. S.)

Jankel kétnapos üzleti útja után meglepéssel mondta feleségének: – Olyan jó újra a chelmi szegények között lenni. Hidd el, Rivka, a szegények sokkal rendesebbek, mint az

önző gazdagok. Be is bizonyítom neked. A városban, miután egész nap egyik kereskedőtől a másikhoz futkostam, csak este vettem észre, hogy elveszett a sétabotom. Fogalmam se volt, melyik gazdag kereskedőnél keressem. Másnap reggel újra elmentem a milliomoshoz, akinél előző nap jártam, de ő kereken tagadta, hogy látott volna nálam sétabotot. Így nyilatkozott a másik gazdag ügyfelem, mint ahogy az összes többi gazdag megrendelőm is, akiknél előző nap jártam. Végül elmentem vacsorázni ugyanabba a szegény kifőzdébe, ahol előző este vacsoráztam, és a vendéglős, ahogy meglátott, szó nélkül a kezembe nyomta a sétabotomat. Látod, Rivka, ez a különbség a gazdagok és a szegények között! (H. D. S.)

...

Kohn kioktatja a fiát: – Ha ügyes kereskedő akarsz lenni, akkor vásárolj mindent a pesszimistáktól, és csak optimistáknak adj el! (R. B. T.)

...

Kártyaparti közben: – Moische, te belenézel a kártyáimba! – Naná, majd hazardírozok... (S. L.)

...

Rosenzweigné táviratot kap a férjétől: „1730-kor érkezem Westbahnhofra csörgőkígyót hozok Rosenzweig.” A feleség ezt kérdi a vonatról leszálló Rosenzweigtől: – Na, és hol a csörgőkígyó? – Miféle csörgőkígyó? Ja, az? Tudod, a postán azt mondták, még két szó ingyen befér. Csak nem hagyom bennük? (S. L.)

...

Rosenfeld Mózes üzleti úton volt. Az üzletkötések elhúzódtak, így nem sikerült szombatra otthon lennie. Elhatározta, hogy feleségének táviratot küld. A következő szöveget fogalmazta meg: „Én kedvesem, Sárám! Üzletkötéseim jól zárultak. Sajnos, szombatra nem tudok otthon lenni. Vasárnap érkezem. A te férjed, Mózsi.” Mikor a táviratot föl akarta adni, a postatiszt így szólt: – Ez nem távirat, ez egy egész levél, ez nagyon sokba fog kerülni. Azt tanácsolom, néhány szót tessék kihúzni. – Nem kellett Rosenfeldnek kétszer mondani, odaállt egy postai írópulthoz, és hozzáfogott a távirat lerövidítéséhez: „Én kedvesem”, jaji, ez minek? Csak tudja ő, hogy hozzám tartozik! Törölve. „Sárám!”, hát hogy mi a neve, azt ő tudja a legjobban, kihúzva. „Üzletkötéseim jól zárultak”, hát csináltam én valaha is rossz üzletet? Fölösleges ezt megemlíteni az én üzletvitelem mellett: kihúzva. „Sajnos, szombaton nem tudok otthon lenni”, de hisz ha tudnék, nem lennék szombatra biztosan otthon? Talán passzió nekem idegen városban, idegen ágyban éjszakázni? Ha egyszer én nem megyek haza, akkor akadályoztatva vagyok, ezt ő is tudja: kihúzva! „Vasárnap érkezem”, de hiszen ha szombatra nem tudok hazazérni, magától értetődik, hogy csak vasárnap érkezhetek. Ez is kihúzva. „A te...”, hah, próbálnám csak megtenni, hogy ne az övé legyek, az lenne még csak szép: kihúzva. „Férjed”, szóval tulajdonképpen kije is lennék én? A barátja? A szeretője? Mintha nem tudná nagyon is jól, hogy ki állt mellette harminchárom évvel ezelőtt a *hüppe* (esküvői baldachin) alatt? Kihúzva! „Mózsi”, de hát azt, hogy mi az én nevem, éppen azt ne tudná? Kihúzva. Ezek után Rosenfeld Mózes odament a táviratfeladó ablakhoz, és beszólt: – Köszönöm, már elintéződött. (H. I.)

Volt Bécsben egy Piowati nevű kóser hentes, és egy Tonello nevű kóser cukrász. Megkérdezték Pollak urat: – Miért terjeszti a neje őnagysága, hogy maga olyan féltékeny, mint a Piowati? Mit jelentsen ez? – Egyszerű – válaszolt Pollak úr. – A feleségem azt akarta mondani, olyan féltékeny vagyok, mint Othello. De nem jutott az eszébe Othello neve, csak a Tonellóé, és azt keverte össze a Piowatiéval. (S. L.)

Móriczka szigogva érkezik haza az iskolából: – Már megint mit műveltél? – tudakozódik az apja. – Semmit. A tanító megkérdezte, ki írta a *Faustot*. Én azt feleltem, hogy nem én voltam. Erre megütött. – Az apa bemegy a tanítóhoz. – Képzeld csak el – mondja neki a tanító –, arra a kérdésre, hogy ki írta a *Faustot*, a maga fiának volt képe azt mondani, hogy nem ő. – De tanító úr! – Az én Móricomnak sok hibája van, de nem hazug. Ha ő egyszer azt mondja, hogy nem ő írta a *Faustot*, akkor az úgy is van. De ha mégis ő írta volna, akkor bocsásson meg neki, hiszen még gyerek! (L. L.)

– Josszi, te jártál *jeshivába* (zsidó hittudományi főiskola), elmagyaráznád nekem, mi az a Talmud? – Elmagyarázom neked, Schmul, egy példa segítségével. Két zsidó beleesik a kéménybe. Az egyik csupa korom lesz, a másik tiszta marad, melyikük fog megmosakodni, amikor kimásznak? – Természetesen a kormos. – Tévedés! A kormos meglátja a tisztát, és azt hiszi, ő is tiszta. A tiszta viszont a kormost látja, és ebből arra következtet, hogy ő is kormos lett, ezért a tiszta

fog megmosakodni... És akkor most jön a második feladvány: a két zsidó újra beleesik a kéménybe, most melyikük fog megmosakodni? – Most már tudom: a tiszta. – Tévedés! Mosakodás közben ugyanis látta a tiszta, hogy tiszta, a kormos viszont felfogta, hogy a tiszta miért mosakszik, ezért most már a kormos fog megmosakodni... De most jön a harmadik feladvány: a két zsidó harmadjára is beleesik a kéménybe. Most melyikük fog megmosakodni? – Mostantól kezdve mindig a kormos. – Újabb tévedés! Volt-e valaha példa rá, hogy ketten keresztülestek ugyanazon a kéményen, és az egyik kormos lett, a másik meg tiszta maradt? Na, látod, hát ez a Talmud. (S. L.)

...

– Hogy ez a rőf barchet? – Negyven krajczár, uram. – A vevő agya zakatolni kezd: – Ha ez negyven krajczárt kér, akkor csak harmincöt krajczárra gondol. Ide fogja adni nekem harminczért, vagyis nem ér többet huszonöttnél. Én legfeljebb tizenötöt adnék érte, úgyhogy tíz krajczárt fogok ajánlani neki. (L. H.)

...

– Mojse, mondd csak, mit keres a p betű a Hámán nevében? – Hámán nevében nincs is p betű. – Hogyhogy nincs benne p betű? – Mit keresne egy p betű a Hámán nevében? – Na, látod, én is pont erre vagyok kíváncsi. (S. L.)

...

– Jankel, mért hívják a nudlit nudlinak? – Ez egészen egyszerű: a nudli épp olyan formájú, mint a nudli, éppolyan puha, mint a nudli, és éppúgy néz ki, mint a nudli. Akkor miért ne hívnák nudlinak? (S. L.)

(Változat:) – Motke, neked nagy eszed van, miért híják kuglófnak a kuglófot? – Motke azonnal rávágta: – Micsoda kérdés? Édes, mint a kuglóf, puha, mint a kuglóf, és kuglóf íze is van neki, akkor miért ne hívnák kuglófnak? (W. N. – M. W.)

Két öreg zsidó elmélkedik a halálról: – Az ilyen élethez képest a halál csak javulást hozhat – mondja az egyik. – Még jobb volna meg se születni – mondja a másik, hozzátéve –, de ilyen szerencséje talán ha ezerből egy embernek van. (L. L.)

Hallva, hogy fiatalkori mentora, a híres talmudista a halálán van, harminc éve Amerikában működő tanítványa meglátogatja mesterét a betegágyánál: – Rebbe, ha elfog a zavar vagy a csüggedés, immár harminc éve segít rajtam a Te nagyszerű mondásod, hogy „Az élet olyan, mint egy szökőkút”. Be kell most Neked vallanom, teljesen sohasem fogtam fel a mondásod értelmét. Most, hogy át készülsz lépni az Igazság Világába, talán végre megvilágíthatnád nekem, mit is jelentenek e szavak: „Az élet olyan, mint egy szökőkút.” – Az öregember kimerülten zihálta: – Rendben, legyen, ahogy akarod: az élet *nem* olyan, mint egy szökőkút! (W. N. – M. W.)

Islákosága miatt elveszíti állását egy tanító. Azzal bocsátják el, hogy ha felhagy az ivással, újra alkalmazzák. – Nesze neked logika – füstölög az elbocsátott tanító. – Azért adok órákat, hogy ihassak, de ha nem kell ivásra a pénz, minek tanítsak? (L. L.)

Lejzer és Simon együtt sétál, elered az eső. – Lejzer, nyisd ki az ernyőd! – mondja Simon. – Nem ér semmit, tele van lyukakkal. – Akkor minek hoztad magaddal? – Nem gondoltam, hogy esni fog! (L. L.)

– Mi fontosabb, a Hold vagy a Nap? – kérdezték rabbijuktól a chelmiek. – Micsoda kérdés! Természetesen a Hold, mert az éjjel, sötétben világít. Nem tudni, miért világít a Nap nappal, amikor nélküle is világos van. (L. L.)

A chelmiek annyit aggódtak, hogy már amiatt is aggódni kezdtek, hogy mennyit aggódnak. Az öregek tanácsa hosszúságos megfontolás után arra jutott, hogy kinevezi Josszelt, a kéményseprőt, eztán ő legyen Chelm hivatásos aggódója, aki heti egy rubel fizetségért az összes chelmiről leveszi az aggodás terhét. Már épp szavaztak volna a tervről, amikor az egyik öreg így aggodalmaskodott: – Várjatok csak! Ha Josszel hozzájut heti egy rubelhez, akkor nem marad neki min aggódni, vagyis nem vesszük semmi hasznát! (W. N. – M. W.)

Egy férfi ezt írta levelében a feleségének: „Drága Rifke, légy oly jó, és küldd el nekem a Te papucsodat! Természetesen az én papucsomra gondolok, nem a Tiédre. De ha azt olvasnád, hogy »az én papucsomat« kérem, akkor azt hihetnéd, hogy a Te papucsodat szeretném. Ám ha azt írom, hogy küldd el nekem a Te papucsodat, vagyis azt olvasod, hogy »a

Te papucsodat«, akkor biztosan jól fogod érteni, hogy az én papucsomról van szó, és azt küldöd el nekem. Ezért kérek, küldd el nekem a Te papucsodat!” (S. L.)

...

– Gondolkodtál már azon, hogy mitől édes a tea: a cukortól vagy a keveréstől? – Természetesen a cukortól. – Igen? De hadd kérdezzem meg tőled, ittál-e valaha is teát, amelyik nem volt felkeverve? És édes volt? Na, látod. – Rendben, de mi szükség a cukorra, ha úgyszólván csak a keverés számít? – Hogy tudjuk, meddig kell keverni. (S. L.)

...

A kis Kaufmann Móric katolikus iskolába jár. A tanító az esti imáról akar a gyerekekkel beszélni. – Karl, te mit csinálsz elalvás előtt? – Fogat mosok. – És te, Walter? – Én olvasok egy kicsit az ágyban. – A tanító most a példaadás oldaláról akarja megközelíteni a kérdést: – Móric, mit csinál elalvás előtt a papád és a mamád? – Móric, akit megzavart kissé a kérdés, így felel: – Tanító úr, ezt maga is tudja, én is tudom, de biztos, hogy az ilyen kérdés első osztályosoknak való? (L. L.)

...

Tanító: – Náczikám, mondd meg nekem, mennyi a négyszázalékos kamat ötven forintra, egy hónapra? – Náczika (köp egyet): – Pocsék üzlet! (L. H.)

...

Tanár: – Mikor élt Julius Caesar? – Ármin hallgat. – Hallod, Ármin, te nem ismered a történelmi évszámokat. – Ármin: –

Az évszámokat ismerem valamennyit, csak azt nem tudom, hogy mi történt bennük. (L. H.)

...

Tanár: – Mit tudsz báró Eötvös Józsefről? – Ármin: – Csakis a legjobbakat. (L. H.)

...

Az első osztályos Kaplan Dódi az első tanítási nap után hazamegy. Apja megkérdi: – Dódikám, hát mit tanultál az iskolában? – Megtanultam írni. – Már az első napon? Derék gyerek vagy. És mit írtál? – Ki tudja. Olvasni még nem tudok. (L. L.)

...

A kis Arik sehogy se tudja megoldani a számtanpéldát. – Papa, mennyi nyolcvan meg hetven? – Az épp másfél rubel – hangzik a felelet. (L. L.)

...

– Sára néném, te miért nem mész sohase férjhez? – Mert senki sem kéri meg a kezemet, kislányom. – És mondd, már mindenkit megkérdeztél? (L. L.)

...

– Jankele, mossál nyakat, mert ma érkezik hozzánk a nagynénéd. – De mi van, ha nem jön a nagynéni? Járjak egész nap tiszta nyakkal? (L. L.)

...

A kis Albert lelkesen olvas egy csillagászati könyvet. – Nagymama! – kiált fel. – Tudtad, hogy egybillió év múlva meg-

szűnik a világ? – Mikor? – Egybillió év múlva. – Akkor jó – mondja megkönnyebbülve a nagyanyja –, már azt hittem, millió évet mondtál. (L. L.)

...

– Hol a szemüvegem, hol a szemüvegem? Az asztalon nincs, a kredencen nincs, a könyv mellett nincs, az ágyon sincs... Tulajdonképpen honnan tudom, hogy sehol sincs? Nyilván onnan, hogy látom. És hogy lehet, hogy látom? Szemüveg nélkül semmit se látnék. Akkor csak az orromon lehet; na, tessék, tényleg ott van. (S. L.)

...

(Kegyes, még furfangosabb változat:) Berel Charif, a bölcs rabbi félbeszakította a Talmud tanulmányozását, kiment, ivott egy csésze teát, ám visszatérve könyvei közé, nem találta a szemüvegét. Szórakozottan ugyanis még akkor feltolta a homlokára, amikor letette a könyvet. Kereste mindenütt, még a bútorok alá is bekukkantott, sehol semmi. Mielőtt végképp pánikba esett volna, megacélozta elméjét, s elhatározta, hogy a Talmud szellemében, tisztán gondolati úton keríti elő a nélkülözhetetlen eszközt: – Először is – kezdte –, nézzük meg, kinek állhatott érdekében, hogy eltulajdonítsa a szemüvegemet? Tegyük fel, olyasvalakinek, akinek szüksége van szemüvegre! De hát az ilyen ember nyilván már rég szert tett saját szemüvegre, miért lopta volna el az enyémet? Tegyük fel azonban, hogy olyasvalaki vette magához, akinek nincs szüksége szemüvegre! Nem, ez valószínűtlen. Ha úgy sincs szüksége szemüvegre, miért lopná el az enyémet? Persze, eladhatná valakinek, akinek szüksége van rá, de az

ilyen embernek, mint láttuk, még rég van saját szemüvege, úgylátva miért költene pénzt a tőlem ellopott szemüvegre? Ha pedig a tolvaj úgyszemint kereshetne a tolvajlásra, ugyan miért tenné ki magát annak, hogy fülön csípjék? Mégis, a logika szabályai arra intenek, hogy a szemüvegemet csakis ellophatták, és ha ez így van, csakis olyan ember tulajdoníthatta el, akinek úgy van szüksége szemüvegre, hogy már van saját szemüvege. De miért lopná el valaki másét? Egyszerű dedukcióval megállapíthatjuk: csakis azért, mert elveszítette a sajátját. Ám ha gondos és elővigyázatos ember, márpedig a legtöbb szemüveges ilyen természetű, akkor felettébb valószínűtlen, hogy elhagyta volna a szemüvegét. És ha ez így van, márpedig így van, akkor csak arra gondolhatunk, hogy ez az ember szórakozottan feltolta a szemüvegét a homlokára, és rögtön el is feledkezett róla. Na, mármint, ha ilyenformán eljutottunk legvalószínűbb hipotézisünkhöz, személyesítsük meg a dolgot, és mondjuk ki, hogy én magam is egykönnyen így járhattam el. – E konklúzió levonása után Berel rabbi megérintette kezével a homlokát, és lássatok csodát: ott találta a nélkülözhetetlen eszközt! – Dicsérjük az Urat! – fordult az égiekhez a sikerén örvendező rabbi. – Ha nem vethettem volna be ezt a talmudi gondolatmenetet, várnom kellett volna egészen a Messiás eljöveteleig, hogy ő keresse és találja meg számomra a szemüvegemet! (H. D. S.)

Egyszer Chelmben érkezett egy zsidó, aki kinevette a chelmieket ostobaságuk miatt. A hitközségi tanács fogdába zárta ezért. Alig telt el egy óra, a fogoly így szólt őrzőjéhez: – Fogd,

itt van három kopejka, eridj, vegyél nekem egy zsemlyét, mert megéheztem. – Mire az őr visszaért, hűlt helye sem volt. De újra elfogták, visszadugták ugyanoda, csak most egy másik őrt állítottak mellé. Amikor ezt az őrt is megkérte, ugorjon el egy zsemlyéért, az őr csak nevetett: – Te engem csak ne szédíts a meséiddel! Én nem tágítok egy tapodtat sem. De ha olyan okos vagy, menj el a zsemlyédért magad! (L. L.)

...

Simon elmegy a chelmi rabbihoz. – Rebbe, igaz-e, hogy a vajjas kenyér mindig a vajjas felével lefelé esik le? – Igaz. – Nevetni fogsz, rebbe, de nekem ma a vajjas felével fölfelé esett le. – Az lehetetlen – kiáltotta a rabbi, majd némi gondolkodás után kibökte: – Most már értem. Nyilván a rossz oldalán vajjaztad meg. (L. L.)

...

Chelmben érkezik a tartományi kormányzó. Találkozik a rabbi-val, megkérdi tőle: – Mondja csak, született már a maguk városában nagy ember? – Nem, méltóságos úr, ugyanis harminc éve, mióta itt vagyok rabbi, mindig csak piciny gyerekek születnek. (L. L.)

...

Sok év távollét után szülővárosába érkezik Leibl, és épp egy temetési menetben botlik. A koporsó mögött lzsák, az ő egykori cimborája lépdel. Leibl együttérzéssel kérdezi: – lzsák, kid halt meg? – A második feleségem. – Miket mondasz! Másodszor is megnősültél? Engedd meg, hogy nősülésedhez kinyilvánítsam szívélyes, bár megkésett szerencsekívánataimat! (L. L.)

...

A chelmi *melamed* (tanító) mondta: – Ha én Rothschild volnék, gazdagabb volnék nála. – Hohogy? – Egyszerű. Nem adnám fel a tanítóskodást. (L. L.)

...

Két chelmi találkát beszél meg: – Holnap? – Igen. – Hol? – Ahol akarod. – És mikor? – Nekem mindegy. – Rendben. De nehogy elkéss! (L. L.)

...

A samesz azzal kérkedik, övé a legpontosabb óra a világon: – Tudjátok, hiába van Moszkvában négy óra, Varsóban három, Berlinben meg kettő, az én órám mindig pontosan fél nyolcat mutat! (L. L.)

...

– Iszak, mért vagy így feldúlva? – Két perccel lekéstem a vonatot. – Mi az a két perc? Úgy nézel ki, mintha legalább két órával késted volna le! (L. L.)

...

Megkérdezi a kisdíák a tanítót: – Rebbe, képtelen vagyok megérteni, hogy működik a távíró? – A tanító: – Pedig egyszerű. Képzeld azt, hogy a drótot egy rettentően hosszú dakszli helyettesíti: ha rálépsz a hátsójára, elől ugatni fog. – Értem – mondja a kisdíák –, és a drót nélküli telefon? – Ugyanez dakszli nélkül. (S. L.)

...

A prágai Műszaki Főiskolán a matematikaprofesszor a csernovici Naftali Menuchint vizsgáztatja: – Lássuk, jelölt úr, tudja-e, mi az a konstans? – Micsoda? Hát a professzor úr nem tudja, mi az a konstans? (S. L.)

...

Az orvostanhallgató Leibmann fűnek-fának azt mondta, inkább tüdőbeteg akar lenni, mint milliomos. – És ugyan miért? – Azért, mert a milliomosok mind egy szálig meghalnak, a tüdőbetegek közt viszont mindössze 36 százalék a halálozási arány. (L. L.)

...

Két zsidó megérkezik Bécsbe, és betér a Metropol szállóba. – Mennyibe kerül maguknál egy kétágyas szoba? – Ez emeletől függ, kérem. A földszinti szoba ára 10 gulden, az első emeleti 8 gulden, a második emeleti 6 gulden, a harmadik emeleti 5 gulden, a negyedik emeleti pedig 4 gulden. – A zsidók megköszönik a felvilágosítást, és menni készülnek. – Talán túl magasak az áraink? – kérdi a portás. – Nem, a szállodájuk túl alacsony – felelik a zsidók. (L. L.)

...

– Miért válaszoltok minden kérdésre kérdéssel, ti zsidók? – Ezt ki mondta neked? (L. L.)

...

– Kérem szépen, nem hívják önt Léwy Bernátnak? – Nem. Ki mondta? (L. H.)

...

Egyszer egy orosz zsidó elvetődött egy német hitközségbe, és elcsodálkozott, milyen kicsi az imaházuk. Így szólt a sameszhez: – Na, ide se fér be az egész hitközség! – A samesz így válaszolt: – Tudja, ez úgy van, hogy ha az egész hitközség be akarna férni, biztosan nem férne be. De mivel sohasem akar az egész hitközség beférni, ezért minden további nélkül befér az egész hitközség. (S. L.)

...

– Szép dolog, azt hirdették, hogy ehhez az ingatlanhoz kert is tartozik. Hát kert ez? Tíz láb a hossza, a szélessége meg öt láb. – Hát a hossza meg a szélessége csakugyan nem túl jelentős. De tessék megnézni, milyen szép magas! (S. L.)

...

Zsidók egymás közt a vonaton. Az első: – Tudjátok, hogy Rosenstock, a híres odesszai kántor évi húszezer rubelt keres? – A másik: – Ez biztos igen nagy túlzás. – A harmadik az elsőhöz: – Te csak ne hagyd magad megfélemlíteni! Én tudom, hogy igazat beszélsz, csak éppen Rosenstock nem Odesszában él, hanem Jekatyerinoszlávban. És nem kántor, hanem fakereskedő, és nem évi húszezret keres, hanem ugyanannyit veszít. (S. L.)

...

– Reb Koppel meghalt. Elmész a temetésére? – Miért, ő talán el fog jönni az enyémmre? (S. L.)

...

Sábesz napján, délben Itzig látogatóba érkezik Schmulhoz, és mit lát? Schmul anyaszült meztelenül ül, a fején kalappal, és a Talmudot olvassa. – Te Schmul! Mit csinálsz itt ruhátlanul? – Tudod, rettentő meleg van ma. És azt gondoltam, sábeszkor úgysem látogat meg senki. – Vagy úgy. De akkor miért ülsz kalapban? – Tudod, arra gondoltam, hátha mégis betoppan valaki. (S. L.)

...

A gazdag falusi zsidó viseltes ruhában mutatkozik a városban. Összetalálkozik egy ismerőssel, aki így korholja: – Abram, hogyhogy ilyen kopott ruhában közlekedsz? – De hisz itt engem senki sem ismer – hangzik a felelet. – Egy hét múlva ugyanez az ismerős a gazdag zsidó falujában jár, és megint összetalálkozik vele: – De Abram, te itthon is ilyen göncöket hordasz? – Miért is ne, hisz itt mindenki ismer – hangzik a felelet. (L. L.)

...

– Csak egyet nem értek, Jossze, a posta a tízkopejkás bélyegeket pontosan tíz kopejkáért árulja. Akkor miből él? – Várj, elmagyarázom... Igen, megvan: minden tízkopejkás levélnek megvan adva a maximális súlya. De nagyon sok az olyan levél, amelyik könnyebb. A megengedett maximális súly és a valóságos súly közötti különbség: ez a posta tiszta haszna. (S. L.)

...

Két zsidó utazik Odesszába. Hirtelen az egyik rámutat a szomszéd kupéban utazó úrra: – Képzeld, együtt utazunk Einsteinnel. – Ki az az Einstein? – Ő alkotta meg a relativitás teóriáját. – És mi az a relativitás? – Várj, megpróbálom megmagyarázni. Három szál haj a fejedben, ez sok vagy ke-

vés? – Kevés. – És három szál haj a levesben? – Az sok. – Na, látod, már érted is, mi a relativitás. – Csak azt nem értem, ha ennyi esze van, mit keres az odesszai vonaton? (L. L.)

Elkinnek gondjai vannak. – Fogalmam sincs, mitévő legyek. Be kell jegyeztetnem a kisebbik fiam születését. Ha korábbi dátumot írok be, megúszhatja a katonai szolgálatot, mert a sorozáson gyenge fizikumúnak találják. Ha későbbi dátumot írok be, akkor is megúszhatja, mert a sorozáskor már házasember lesz gyerekkel. – És mi lenne, ha a valódi születési dátumát írnád be? – Ejnye, de szép gondolat! Hogy ez nekem nem jutott eszembe! (L. L.)

Két jeshiva-növendék beszélget. Berl: – Szerintem egy igazhitű zsidónak nem feltétlenül kell fedett fejjel közlekednie, hisz a Tórában semmi sem áll erről. – Schmerl: – Nem igaz, sok helyen ír erről a Tóra. Például itt van ez a hely: „És akkor Jákob kimene Ber-Shebából...” Csak tudatlan fráter, amilyen te vagy, gondolhatja, hogy Jákob ilyen hosszú útra fedetlen fejjel indult volna el. (L. L.)

Kétségbeesett zsidó jelenik meg a cádiknál: – Rebbe, a tyúkajaimnak majdnem a fele elhullott. – Milyen eleséggel eteted őket? – Zabbal. – Helytelen! Adj nekik búzát! – Etlelik két nap. – Rebbe, megint elhullott hús tyúkom. – Mivel itattad őket? – Kútvízzel. – Te pancser! Adj nekik forró vizet! – Újabb nap telik el: – Rebbe, újból elhullott vagy ötven tyúkom. Valahogy

nem válnak be a tanácsaid. – A cádik: – Kár, pedig még rengeteg ötletem volna, csak az a baj, hogy neked nincs elég tyúkod. (L. L.)

...

– Hogy vagy? Ezer éve nem láttalak. – Se nem jól, se nem rosszul, csak úgy közepesen. – Mit akarsz ezzel mondani? – Tudod, a gróf felmondta a földbérletemet. – Hát ez bizony rossz dolog. – Nem olyan rossz, mert jelenleg serfőző vagyok. – Ez jó dolog. – Nem olyan jó, mert egy fiatal tiszt, a gróf fia, aki a serfőző üzemmel szemben lakik, összeszúrta a levét a feleségemmel. – Ez bizony rossz dolog. – Nem olyan rossz, mert a felesége viszont épp velem vigasztalja magát, izgató a kicsike. – Ez viszont jó dolog. – Nem olyan jó, mert képzeld csak el, hogy mi lehet ebből: nemzek a kicsikének néhány fiút, akik zsidó származásuk ellenére is nyugodtan forgolódhatnak a cári udvarban, viszont azok a fiúk, akiket az én feleségem szül a tisztnek, grófi származásuk ellenére sem tethetik be a lábukat Szentpétervárra. – Ez már sehogyan sem tetszik nekem. – Na, látod, hát ezért mondtam, hogy se jól, se rosszul nem vagyok, csak úgy közepesen. (S. L.)

...

Vendéglős: – Tannenbaum úr, olyan savanyú képet tetszik vágni. Talán valami nincs rendben az étellel? – Tannenbaum: – Egyáltalán nem vagyok megelégedve. Először is pocskéul főznek, másodsor pedig felháborítóan kis adagokat adnak. (S. L.)

(Változat:) Az élet csupa szenvedés, magány és nyomorúság... És túl gyorsan elröpül. (W. A.)

...

Nem félek a haláltól, csupán nem akarok ott lenni, amikor bekövetkezik. (W. A.)

...

Nem a műveimmel akarok halhatatlanná válni, hanem azzal, hogy nem halok meg! (W. A.)

...

Gyűlölöm a valóságot, de sehol másutt nem lehet egy jó marhasültet kapni. (W. A.)

...

Elmegy valaki a pszichiáterhez azzal, hogy a bátyja megőrült: tyúknak képzelet magát. A pszichiáter erre azt mondja, hozza el hozzám. Nem lehet, mondja az illető, mert szükségünk van a tojásokra. (W. A.)

...

(Jómódú, zsidó nő a pszichiáternél:) – A férjem figyelmes, rajong értem, a gyerekeink tehetségesek, egyetemre járnak, két luxuskocsink áll a garázsban, egy Long Island-i villában lakunk az óceán partján. Kérem, mondja meg: van ebből kiút? (W. A.)

...

Azt mondják a nők, pocsek szerető vagyok. Csak tudnám, hogy tudnak ilyen végleges álláspontra jutni mindössze két perc alatt? (W. A.)

...

Köztem és a nagyság között senki sem áll, csak én. (W. A.)

...

Mindnyájunkat foglalkoztat a jövő, ugyanis mindnyájan ott fogjuk tölteni a hátralévő napjainkat. (W. A.)

...

Legtöbbször rossz a kedvem. A fennmaradó időben pedig pocsék. (W. A.)

...

Ne bevégződésként gondolj a halálra, hanem olyan eseményként, amely végre hatékonyan leszorítja a kiadásaidat. (W. A.)

...

A szerelem nélküli szex üres élmény. De ha gondolatban végigvesszük az üres élményeinket, azok közül feltétlenül kiemelkedik. (W. A.)

...

Ha biszexuális vagy, kétszer akkora az esélyed, hogy szombat esténként partnert találj. (W. A.)

...

Két fontos dolog van az életben. Az egyik a szex. A másik... az nem is olyan fontos. (W. A.)

...

(Ő:) – Te vagy a legfessebb, legszellemesebb, leghódítóbb férfi, akivel találkoztam. – (Én, magamban:) – Fantasztikus ez a nő. De bízhatom-e az ítéletében? (W. A.)

...

Nem lehet felülmúlni a fénysebességet, de nem is érdemes, ugyanis a szél lefújja az ember kalapját. (W. A.)

...

Gyerekkoromban soha nem az foglalkoztatott, hogyan lehet bezsúfolni 15 embert egy Volkswagenbe, hanem az, hogy mi nek? (W. A.)

...

Csak az a baj az örökkévalósággal, hogy unalmassá válik. Különösen a vége felé. (W. A.)

...

A bizakodás olyan lelkiállapot, amely addig tart, amíg meg nem érted a problémát. (W. A.)

...

A tapasztalás abból áll, hogy az ember átéli mindazt, amit nem akar megtapasztalni. (S. F.)

...

Jankl Karpeles marhasültet rendelt magának az étteremben. De hozzá sem nyúl, hanem zokogni kezd. – Miért tetszik zokogni? – kérdi a pincér. – Csak azért zokogok, hogy egy ilyen fikarcnyi szeletért egy egész nagy marhának meg kellett halnia. (S. L.)

...

Egy magyar becsületsértésért beperel egy zsidót, az ugyanis a *hücpe* szóval illette a modorát. A bíró most hallja először ezt a szót, és megkéri a zsidót, magyarázza el neki, mit jelent. A zsidó kijelenti, hogy a szót nem lehet magyarra fordítani, de végül beleegyeznek, hogy a szót „szemtelenségként” vegyék jegyzőkönyvbe. – Egyébként – teszi hozzá –, a *hücpe* nem közönséges szemtelenséget jelent, hanem olyat, ame-

lyikben *gevúre* is van. *Bíró*: – Rendben, akkor hát mi az a *gevúre*? – Az, kérem, annyit tesz, hogy „erő”. – Vagyis akkor a *hücpce* erős szemtelenséget jelent? – Igen is, meg nem is, *bíró úr*, mert a *gevúre* nem egyszerűen „erő”, hanem olyan erő, amelyben *széchel* is van. – És mi az a *széchel*? – Hát a *széchel* annyit tesz, hogy „ész”. – Vagyis akkor a *hücpce* bizonyos erős, eszes szemtelenség lenne? – Dehogyan, *bíró úr*, mert a *széchel* nem egyszerűen „ész”, hanem olyan ész, amelyben *tám* is van. – Rendben, és akkor mi az a *tám*? – Tudja, *bíró úr*, a *támot* egy gojnak végképp nem lehet elmagyarázni. (S. L.)

...

Mi a *hücpce*? Ha valaki meggyilkolja az apját és az anyját, és az utolsó szó jogán felkéri a bíróságot, enyhítő körülményként vegye tekintetbe, hogy ő apátlan-anyátlan árva. Ez a *hücpce*. (S. L.)

...

Móricka elkésik az iskolából: – Tanító úr, olyan tükörsima jég van odakint, hogy minden lépéssel kettőt csúsztam hátrafelé. – A tanító, hitetlenkedve: – Akkor hogy tudtál eljutni az iskoláig? – Megfordultam, és elindultam hazafelé. (S. L.)

...

Moschko a vonaton ül, és a kezével pillanatonként úgy legyint végig az arca előtt, mintha egy legyet akarna elkergetni. – Mit csinál? – kérdi tőle a szemben ülő utas. – Vicceket mesélek magamnak – magyarázza *Moschko* –, és valahányszor rájövök, hogy már ismerem a viccet, legyintek egyet. (S. L.)

Három zsidó üzletember ül a vonaton. Már az összes viccet elmesélték egymásnak, ahányat csak ismertek. Hovatovább csak kinyitotta a száját egyikük, és a másik kettő máris felkiáltott: – Ezt ismerjük. – Ekkor jó ötletük támadt: lejegyzik egy nagy lapra, és megszámozzák az összes általuk ismert viccet, és akkor elég lesz, ha időről időre pusztán egy vicc sorszámát mondja be valamelyikük, azon is nyugodtan nevethetnek. Új utas száll fel. Sokáig némán álmélkodik a bemondott számokon és a felharsanó nevetéseken. Aztán felvilágosítják a többiek, miről is van szó. Tetszik neki a dolog, ő is beszáll. Amikor rákerül a sor, a viccek listájáról vidáman bemondja: – Huszonhét! – Senki sem nevet. – Mi az, miért nem nevet senki? – kérdezi zavarodottan – Hisz ez egy remek vicc. – Valóban remek vicc – ismerik el a többiek –, de lássa be, viccet mesélni tudni kell... (S. L.)

(Változat folytatásra:) Az új utas ezután a listán nem szereplő, kilencvennyolcas számot mondja be, amire harsány nevetés a válasz. Nem érti a dolgot: – Hogy lehet, hogy most nevettek, pedig ez nincs is a listán? – Mert ezt a viccet még egyikünk se ismerte!

Drujanow, a neves viccfolklorista egyszer összetalálkozott Bialikkal, a költővel, aki így szólt hozzá: – Van egy remek viccem az ön számára, várjon csak, de sajnos elfelejtettem. – Mire Drujanow: – Ha elfelejtett viccekről van szó, nekem a magáénál sokkal jobb viccem is van. (S. L.)

8. Gojok, hatóságok

A fiatal zsidó fölkerül a mennybe, és bekopog. Kijön kaput nyitni Ábrahám ősatya, és megkérdi: – Mivel bizonyítod, hogy méltó vagy belépni ezen a kapun? Végrehajtottál talán valamilyen hősi cselekedetet életedben? – Igen – válaszolja a zsidó. – Egyszer behatoltam a római konzul udvarába, és ügyet se vetve az állig felfegyverzett légionáriusokra, jól megmondtam neki, mit gondolok a zsidók ellen elkövetett rémtetteiről. És a végén arcul köptem. – Ez tényleg merész cselekedet volt. És mikor történt? – Úgy öt perce – szaladt ki a zsidó száján. (L. L.)

Iván egyszer jól be akart rúgni, és e célból kölcsönkért a falu zsidójától egy guldent. Megállapodtak a feltételekben is: Ivánnak csak tavasszal kell fizetnie, de akkor két guldent, és időközben a zsidónál hagyja zálogban a fejszéjét. Iván épp menni akar, amikor visszahívja a zsidó: – Várj csak, Iván, eszembe jutott valami. Tavasszal biztosan nehezedre esne egyszerre két guldent visszafizetni. Nem lenne okosabb, ha a tartozásod felét már most megadnád? – Iván belátja, hogy igaza van, és nyomban visszaadja neki a guldent. – Alig tesz egy pár lépést, elgondolkodik, és ezt mormogja:

– Nem érdekes? Fuccs a guldenemnek, fuccs a fejszémnek is, még tartozom is neki egy guldenel, és közben mégis a zsidónak van igazaza? (S. L.)

Élt Litvániában egy zsidó szabó, Mottel, aki, jóllehet minden percében ruhákat varrt és javított, maga még a zsinagógába is rongyosan járt. Betért hozzá egy lengyel nemes, és megkérdezte, miért visel ilyen elnyűtt ruhákat, miért nem javítja meg őket, hiszen szabó? Mottel így felelt: – Szegény vagyok, csak olyan munkákra van időm, amelyekért fizetséget kapok. – A jólelkű nemes kis idő múltán megint elment hozzá: – Nézze, itt van egy rubel, nem várok érte mást, csak azt, hogy a saját elnyűtt ruháját hozza rendbe! – Egy hét múlva megint elment a szabóhoz, aki még mindig a szakadt, ütött-kopott ruháját viselte. – Hogy képzeli? – kiáltott rá. – Hiába fizettem ki előre, még mindig rongyokban jár, akár egy koldus? – Tessék, nemesúr, visszaadom a pénzét. – De miért? – Amikor múltkor elment, rögtön megvizsgáltam a gúnyámat, de olyan borzasztónak találtam az állapotát, hogy rájöttem, veszítenék az üzleten, ha rendbe hoznám. (H. D. S.)

Schloime Feigenstock Krakkóból Tarnowba utazik vonaton, és pácolt heringet eszik. A halfejeket félrerakja. A szemközt ülésben egy lengyel tisztviselő utazik. Beszélgetésbe elegyednek, és a lengyel megkérdi: – Hogy lehet, hogy maguk, zsidók, mind olyan okosak? – Ez a heringtől van – magyarázza Feigenstock. – Különösen, ha valaki a fejét eszi meg. – A lengyel elgondolkodik, majd megkérdi: – Mondja, eladna nekem né-

hányat azokból a halfejekből? – Szívesen – mondja udvariasan Feigenstock –, de darabja egy zlotyba kerül. – A lengyel kifizet öt zlotyt öt halfejért, nagy ügyel-bajjal legyűri őket a torkán, majd sokáig rosszkedvűen ül, mígnem megszólal: – Tudja, ez aljasság volt magától. Öt zlotyéért a következő állomáson öt egész heringet vehettem volna. – Így igaz – ismeri el Feigenstock. – Látja, a halfejektől máris okosabb lett. (S. L.)

(Változat:) A vonaton az orosz kereskedő megkérdi a zsidó kereskedőtől: – Hogy lehet, hogy maguk, zsidók olyan jól értenek mindenhez? – A zsidó, aki éppen heringet evett, így válaszolt: – Ez azért van, mert mi megesszük a hal fejét is, ami tele van foszforral, és a foszfor serkenti az agy működését. – Útitársa elhatározta, próbát tesz. – Vennék magától néhány halfejet. – Nem eladók. – Hús kopejkát adok darabjéért. Így sem? Ötvenet. Nyolcvanat. Egy rubelt! – A zsidó ráállt az üzletre. Útitársa elfogyasztotta a halfejet, majd egy állomáson leszállt, hogy sört igyon rá. A fülkébe visszatérve ezt mondta: – Hogy én milyen bolond voltam! Hisz a büfében öt kopejkáért árulják a hering darabját. – Áhá! – mondta a zsidó. – Máris elkezdett hatni. (L. L.)

Leo Schwartzmann az eső elől bemenekül egy evangélikus templomba, ahol a pap éppen megáldoztatja a híveket. Utána prédikál egy sort, majd felkiált: – Álljatok fel mindnyájan, akik be akartok lépni a Mennyek Országába! – Mindenki feláll, csak Leo marad ülve. – És te, testvérem, te nem

akarsz belépni a Mennyek Országába? – Dehogynem. Csak mire ez a nagy sietség? (L. L.)

Egy kupében utazik a rabbi és a római katolikus pap. Az utóbbi mindenáron a zsidó rituális előírásokról akarja szó-
lásra bírni a rabbit: – És mondja – szól a rabbihoz –, mi-
kor dönt végre úgy, hogy a disznóhúst is megeszi? – Majd a
maga esküvőjén, tisztelendő uram. (L. L.)

A bécsi Stephansdom előtt. – Papa, mi az a ház azzal a
magas toronnyal? – Ezt már illene tudnod, Mottele, az egy
templom. – Mi az, hogy templom? – A gojok szerint a temp-
lomban lakik az Isten. – De Papa, az Úristen a mennyben
lakik. – Igazad van, fiam, lakni ott lakik, de itt lenn fogadja
a kuncsaftjait. (S. L.)

Egyszer egy zsidó sánta lovat vett egy cigánytól, amiért a tár-
sai kinevették. Ő meg: – Miért? Ez a ló olcsó volt, mert
valójában nem is sántít. Megnéztem: csak szög van a pa-
tájában. – Azt hiszed – mondta az egyik zsidó –, ilyen kön-
nyen túljárhatsz egy cigány eszén? Csak azért ütötte be azt a
szöget a ló patájába, hogy azt hidd, a ló csak a szög miatt
sántít. – Mire az újdonsült lótulajdonos: – Azt hiszed, egy ci-
gány ilyen könnyen túljárhat egy zsidó eszén? Elővigyázatból
hamis pénzzel fizettem neki. (S. L.)

A zsidó vitába keveredik egy göröggel, hogy melyikük kultúrája ősi. – Majd én bebizonyítom neked, hogy a görög a legősibb kultúra. Nálunk az archeológiai ásatásokon egy darab rézdrótot találtak, ami azt jelenti, hogy régi görögök már ismerték a távirót. – Az is valami? – vág vissza a zsidó. – Felásták Jaffa környékén az összes földet, és egyetlen darab rézdrótot sem találtak. Ami azt jelenti, hogy már a drótnélküli távirót is ismerték az ókori zsidók! (L. L.)

Mendelssohnéknak remek szolgálójuk van, Bellának hívják. Egyszer csak odaáll eléjük azzal, hogy felmond. – Ugyan miért? – kérdezik sajnálkozva. – Tetszik tudni, gyereket várok, de nincs férjem. – Mendelssohnék annyira meg voltak elégedve Bellával, hogy eldöntötték, örökbe fogadják az újszülöttet. Bella maradt. Eltelt egy év, és megisméltődött az eset. Mendelssohnék ismét úgy döntöttek, hiszen a jó szolgáló a legnagyobb ritkaság, hogy örökbe fogadják a második gyereket is. Mégis, alighogy kikelt a gyermekágyból, Bella ismét eléjük állt azzal, hogy fel akar mondani. – Ugyan miért? – kérdezték. – Amikor beálltam magukhoz, szó sem volt arról, hogy kettőjükön kívül még két gyerekre is dolgoznom kell. (L. L.)

Itzig a fiával, Josseléval a Szent Család képe előtt. – Papa, miért meztelen az a kisiú? – Mert nem volt pénzük pólyára. – És miért fekszik szalmán? – Mondom, ágyra sem volt pénzük. – Ilyenek a gojok: nincs pénzük pólyára és ágyra, viszont muszáj volt nekik egy Grünewalddal lefestetni magukat... (S. L.)

Bíró: – Rosenbaum tanú, mi a foglalkozása? – Kereskedő vagyok. – Felekezete? – Evangélikus. – A bíró próbára akarja tenni a tanút: – És korábban? – Római katolikus. – És még korábban? – Mint mindenki más! (L. L.)

Csak kétágyas szobában tudnak helyet szorítani egy zsidónak a dugig megtelt szállodában. A másik ágyon egy tiszt alszik. Hogy ne zavarja szobatársát, a zsidó sötétben vetkőzik le és bújjik be az ágyba. Reggel korán kell továbbutaznia, a portás halk kopogással ébreszti, és akkor is sötétben öltözik fel. Meglepi kissé, hogy az utcán szalutálnak neki a katonák. Az állomáson végre tükörbe néz, és látja, hogy hadnagyi egyenruha feszül rajta. – Az az átkozott hotelportás! Hát nem a tisztet keltette fel helyettem az a szamár? (L. L.)

Három zsidó három különböző városból kerül egy kupéba a vonaton. Mindegyik a maga rabbiját magasztalja. – Egyszer – mondja az egyik –, városunkban vendégszerepelt Toscanini. Hiába várta a közönség a hangverseny kezdetét, a zenekar néma maradt. Ekkor belépett a rabbink a terembe, Toscanini mély meghajlással fogadta, kezébe vette a pálcát, és elkezdődött a koncert. – Amikor az angol királyt koronázták, a rabbink épp Londonban járt. Mindenki ott volt a székesegyházban, az érsek már magasba emelte a királyi koronát, mégsem kezdődött el a koronázás. Mikor megkérdezték, mi okozza a késedelmet, azt mondta, a mi rabbink érkezését várja, mert nélküle szó sem lehet koronázásról. – Ez mind

semmi – mondta a harmadik –, mert a mi rabbink nemrég Rómában járt, és amikor a pápa oldalán kiment a Szent Péter térre, megállt mellettük az olasz király hintója, a király meghajolt a rabbink előtt, és megkérdezte adjutánsát: ki lehet az a goj a bergycsevi rabbi mellett? (L. L.)

Egy magyar városkában híre megy, hogy valahol egy meggyilkolt keresztény gyereket találtak. A rémült zsidók már menekülni kezdenének, amikor a samesz izgatottan hirdeti ki: – Zsidók! Jó hírem van! A meggyilkolt gyerek is zsidó. (S. L.)

Kohn és Grün ül egy padon a parkban, és versenyt panaszkodik a növekvő antiszemitizmusra. Egyszer csak arra röppen egy madár, és rápiszkol Kohn vállára. Kohn felugrik, tisztogatni kezdi zsebkendőjével a zakója vállát, közben elkeseredve ordítja: – Láttad, Grün, láttad? Ezek is velük tartanak! (E. M.)

Egy oroszországi kisvárosban a zsidó közösség besúgót talált a sorai között. Megvesztegették, a világért se adja tovább a hatóságoknak, amit a fontosabb megbeszéléseken hall. Egyszer különösen nagy horderejű megbeszélésre készültek, és a besúgó 300 rubelt kért hallgatásáért cserében. A vének tanácsa felkérte a rabbit, vessen egyszer s mindenkorra véget a zsarolásnak. A rabbi a házába kérette a besúgót, aki ezzel kezdte: – Ragaszkodom a 300 rubelhez. Vagy ideadjátok, vagy mindent továbbmondok. – Te aljas disznó! – tájtézkott a rabbi. – Kapsz 50 rubelt, és vedd

tudomásul, ha nem éred be ennyivel, szerzünk magunknak másik besúgót, aki huszonötért is hajlandó kémkedni ránk! (H. D. S.)

~ ~ ~

Berúgják a kozákok a nagycsaládos Mandel kereskedő házának kapuját: – Felsorakozni! A férfiakat agyba-főbe verjük, a nőket megerőszakoljuk – ordítják. Mandel térdre rogy előttük: – Verjenek minket, férfiakat agyba-főbe, erőszakolják meg a lányokat és az asszonyokat, egyes-egyedül imádtott, idős édesanyámat ne bántsák! – Előreugrik a 80 éves édesanyja: – Hagyd fiam, Mojse, ha pogrom, hadd legyen pogrom!

(Változat:) Egy népes, szekéren utazó zsidó társaságot rablók állítanak meg. Vezérük ezt ordítja: – Felsorakozni! A férfiakat megerőszakoljuk, a nőket kifosztjuk! – Odahajol hozzá a társa: – Nem fordítva gondoltad, Petya? – Ekkor előrelép egy keszeg zsidócska: – Kérem, az a másik rabló úr csak ne szóljon bele! (Radnóti Sándor gyűjtése)

~ ~ ~

Antiszemita: – Minden baj okozói a zsidók. – Zsidó: – Dehogyan, a biciklisták. – Antiszemita: – Miért a biciklisták? – Zsidó: – Miért a zsidók? (S. L.)

(Változat:) Két német emigráns párbeszédét csípi el egy amerikai turista a brazil tengerparton: – Nem sokon múlt – mondta az egyik német –, legközelebb már végigcsináljuk! – Igen – mondta a másik német –, kinyírjuk az összes zsidót és az összes villanyszerelőt! – Az amerikai kénytelen volt

közbeszólni: – A villanszerelőket miért? – Ugye, mondtam? – szólt az egyik német a másikhoz. – A zsidókkal a kutya sem törődik! (T. C.)

...

A cári időkben egy úszni nem tudó zsidó belesett a Néva folyóba, segítségért kiáltott, de hiába járőrözött a közelben két rendőr, ügyet sem vetettek rá. Ekkor a zsidónak remek ötlete támadt: – Le a cárokkal! – kiáltotta. Erre mind a két rendőr a vízbe vetette magát, és sebtében kihúzták a vízből, hogy a fogdába kísérijék. (S. L.)

...

A bíróságon: – Neve? – Abram Levy. – Foglalkozása? – Használtruha-kereskedő. – Vallása? – Már mondtam, hogy Abram Levy bergyicsevi ócskás vagyok, maga szerint lehetek lutheránus? (L. L.)

...

A kelet-európai zsidók között járta: ha viccet mesélsz egy parasztnak, az háromszor fog nevetni. Először, amikor hallja, másodszor, amikor elmagyarázod neki, és harmadszor, amikor megérti. A földesúr viszont kétszer nevet: először, amikor hallja, és másodszor, amikor elmagyarázod neki. Megérteni sohasem fogja. A tiszt viszont csak egyszer nevet, akkor, amikor hallja. Elmagyarázni elvi okokból nem engedi magának, megérteni meg végképp nem képes. Ha azonban egy zsidónak mesélsz viccet, ő nevetés helyett biztosan ezt fogja mondani: – Ezt már ismerem – és egy sokkal jobb viccet mesél el neked. (S. L.)

...

Egy autósnek lerobbant a kocsija. Hiába hívta el a környék autószerelőit, egyik se tudta megjavítani. Arra járt egy zsidó vándorbádogos. Felemelte a motorháztetőt, ütött néhányat a kalapácsával, és a motor beindult. – Mennyivel tartozom? – Húsz rubellel. – Sokallotta az autós az összeget, részletes számlát kért a zsidótól. A számla két tételből állt:

1. Kalapácsütések 1 rubel
2. A megfelelő helyre 19 rubel. (L. L.)

Vámvizsgálat a francia–német határon. A vámtisztviselő hasas flaskát bányász elő egy leMBERGI zsidó bőröndjéből. – Mi van ebben? – kérdezi. – Semmi, csak lourdes-i szenteltvíz. – A vámos kinyitja a flaskát és beleszagol: színtiszta konyak van a flaskában. A leMBERGI elálmélkodik: – Nézzenek oda, már megint egy csoda! (S. B.)

Egy zsidó jókora zsákkal a hátán kelne át a határon. – Mi van a zsákban? – kérdi tőle a vámos. – Eleség a kanárijaimnak. – A vámos belenéz a zsákba: – De hisz ez kávé! Ki látott már kanárit, amelyik kávét eszik? – A zsidó megvonja a vállát: – Eszi, nem eszi, mást nem kap. (L. L.)

Hírneves zsidó zongorista ad hangversenyt egy grófi palotában, Bécsben. Ahogy abbamarad a tapsvihar, a gróf odalép a zongoristához, és nyájasan ezt mondja neki: – Én már hallottam Rubinsteint – erre a zongorista fejet hajtott –, hal-

lottam Serkint is – erre a zongorista mélyen meghajolt, majd a gróf így fejezte be gratulációját: – De izzadni egyik sem izzadt úgy, mint ön. (S. L.)

A kékvérű New York-i dáma, Cornelia Broadbottom műsoros estélyt szervez leánya társasági bemutatkozása alkalmából, és hogy magas színvonalú legyen a műsor, felkéri a hírneves Jascha Heifetzet is. – Tiszteletdíjam esténként 5000 dollár – mondja neki Heifetz. – Rendben van, jóember – egyezik bele az összegbe Broadbottom asszony –, de van egy kikötésem: a fellépő zsidó művészek nem állhatnak szóba a vendégeimmel. – Ez esetben – mondja Heifetz – tiszteletdíjam csupán 500 dollár. (H. D. S.)

Két zsidó érkezik a Genezáret tóhoz, és át szeretnének kelni a túlsó partra. A parton áll egy keresztény halász, aki szívesen átvenné őket 50 piaszterért. A zsidók megrökönyödnek az ár hallatán: – Maga megőrült? De hisz ez árdrágítás. – Mit akarnak az urak – magyarázza a halász –, hiszen ez az a híres tó, amelyen a mi Urunk Jézus gyalogosan kelt át annak idején. – Az egyik zsidó erre: – Nem is csoda, ilyen árak mellett! (S. L.)

Calais-nál az összegyűlt tömeg üdvrivalgása közepette part-ra evickél egy távúzó-bajnok. Egy zsidó odalép hozzá a jóindulatú felvilágosítással: – Talán nem tetszett tudni, hogy itt komp is közlekedik? (S. L.)

A vallásos zsidó ügyvéd fia kikeresztelkedik. Az apát faggatják a kollégái, hogy mit szól ehhez? – Talán jobb is így – mondja elgondolkodva az ügyvéd. – A fiam túlságosan buta ahhoz, hogy zsidóként érvényesüljön. (R. B. T.)

~ ~ ~

Egy ismert budapesti bankár fia, mihelyt atyja lehunyt a szemét, áttért a református vallásra. Mikor megkérdezték tőle, hogy ha már kitért, miért nem az uralkodó vallás anyaszentegyházába, azaz miért nem lett katolikus, ezt felelte: – Ugyan kérem, a katolikusok között már annyi a zsidó, hogy oda már nem is érdemes kitérni. (L. H.)

~ ~ ~

A kikeresztelkedett bankár, Rosenblum az ugyancsak kikeresztelkedett Kohn fiához adja a lányát: – Mindig is ilyen vőről álmodtam: rokonszenves keresztény fiatalember kifogástalan zsidó családból. (L. L.)

~ ~ ~

A kis Ilse, a kikeresztelkedett Mayer leánya a karácsonyfa tövében ezt kérdi: – Mama, a keresztények is megünneplik a karácsonyt? (L. L.)

~ ~ ~

Egy gazdag berlini kitért megmutatja az új házat bankár barátjának: – Ez az ebédlőnk XV. Lajos stílusában; a dolgozószobám Dürer korszakából... Ott pedig atyám hálószobája... – Közbeszól a barát: – Nyilván a kereszténység előtti korból... (L. L.)

~ ~ ~

A zsidó így panaszskodik barátjának: – Olyan sok bajom van a fiammal. Kikeresztelkedett. Vajon miért büntet engem az Isten? – Hagyd ki Istent ebből a dologból – mondja a barátja –, neki ugyanilyen kellemetlenségei voltak a saját fiával. (L. L.)

...

Mojse kikeresztelkedett. Nem sokkal ezután a felesége azt látja, hogy zsidó imakönyvvel a kezében imádkozik. – Mojse, mit csinálsz? Elfelejtetted, hogy már nem vagy zsidó? – Látod, tényleg elfelejtettem ezzel a hülye goj fejemmel – csapott a homlokára Mojse. (L. L.)

...

Egy katolizált zsidót felkérnek, tartson rövid bemutatkozó beszédet a híveknek a vasárnapi misén. Így kezdi: – Kedves goj testvéreim! (W. N. – M. W.)

...

A kikeresztelkedett zsidó a fürdőhelyen összebarátkozott egy púpos professzorral, és elhatározta, hogy színt vall előtte: – Maradjon köztünk, de származásomra nézve én zsidó vagyok. – Ha maga őszinte volt velem, én is őszinte leszek magával – válaszolta a professzor –, én viszont púpos vagyok. (L. L.)

...

Egy zsidó biztosítási ügynök ki akar keresztelkedni. Egész órát tölt a pap fogadószobájában, majd verejtékezve lép ki onnan. – No, mi van, megkeresztelt? – kérdezik a barátai. – Azt nem – feleli az ügynök, izzadt homlokát törülgetve –, de biztosítást azt sikerült vele kötnöm. (S. L.)

Blau és Grün elmennek egy templom mellett, és azon tanakodnak, nem lenne-e előnyös üzletileg, ha kikeresztelkednének. Blau még habozik, ám Grün erőt vesz magán, bemegy, és egy nagyobb adománnyal eléri, hogy fél óra múlva már mint hithű keresztény léphessen ki a templom kapuján. A kint várakozó Blau kíváncsian kérdi: – Mesélj, tényleg lefröcskölték szenteltvízzel? – Mire Grün rárivall: – Kuss, bűdös zsidó! (S. L.)

(Változat:) Abe és barátja, Sol a város eddig ismeretlen negyedében sétálgatva megáll egy keresztény templom előtt, amelyen ez a felirat olvasható: „1000 dollárt kap az, aki betér felekezetünkbe.” – Vajon mi lehet ez? – mondja Abe. – Bemegyek és megnézem, egy perc múlva visszajövök, várj meg! – Sol leül a járdaszegélyre, és türelmesen vár, mígnem úgy félóra múlva Abe megjelenik. – Mesélj! – unszolja Sol. – Mi ez az egész? Minek térítenek ezek? És kiket akarnak megtéríteni? És megkaptad az 1000 dollárt? – Abe megsemmisítő tekintettel néz barátjára: – Mindig csak a pénz! Ti, zsidók, másra se tudtok gondolni... (T. C.)

(Változat:) Elmegy két zsidó, hogy kikeresztelkedjék. Az egyik bemegy a templomba, a másik várja. Nagy sokára kijön az első. – Mesélj, Leibl, milyen volt? – Először is nem Leibl, hanem Péter, másodszer is, miért öltétek meg Krisztus urunkat? (L. L.)

Löwenstein találkozik a rabbival, és ezt mondja neki: – Furcsa álmom volt az éjszaka: a zsidó mennyországban ta-

láltam magam, körülöttem sár, piszok, hangzavar, tolongás. – Én viszont a keresztény mennyországban jártam. Tisztaság, fényesség, kellemes illatok – és sehol egy lélek! (L. L.)

Négy kikeresztelkedett zsidó utazik a vonaton valahol Oroszországban, és sorban elmondja, miért váltott vallást. Az első azért, mert a falujában majdnem minden zsidót megöltek a muzsikok és a kozákok. A második azért, mert egyetemre akart járni, de zsidóknak ez tilos volt. A harmadik azért, mert fülig beleszeretett egy keresztény lányba, és az csak úgy egyezett bele, hogy az övé legyen, ha a férfi áttér az ő hitére. A negyedik így kezdte a maga történetét: – Én azért keresztelkedtem ki, mert beláttam, hogy a kereszténység sokkal felsőbbrendű vallás, mint... – Álljunk meg egy szóra! – szakította félbe egyik útitársa. – Ezt ne nekünk: a goj barátainak próbáld bemesélni! (H. D. S.)

Egy kikeresztelkedett zsidóból misszionárius lett, aki egy amerikai városban meghirdette, hogy előadást tart a keresztény vallás zsidók számára egyedül üdvözítő voltáról. A hallgatóságban több jeshiva-növendék is helyet foglalt, akik az előadás után bibliaidézetektől hemzseggő hozzászólásaik tömegével cáfolták állításait. Egy óra telt el így, az előadó egyre ingerültebb lett, mignem váratlanul, jiddis nyelvre váltva így kiáltott fel: – *Ganefek* (gazfickók), most már pofa bel! Muszáj nektek *elpénecolni* (veszélybe sodorni) egy szegény zsidó *landsmanotok* (sorstársatok) *meciéjét* (megélhetését)? (H. D. S.)

A frissen kikeresztelkedett Blau és Grün elhatározza, hogy eleget tesz a gyónás kötelezettségének. Grün kerül sorra először, a pap a hatodik parancsoltnál megkérdi, kivel vétkezett. Grün azonban nem hajlandó neveket említeni. A pap segíteni akar rajta: – Milli volt az, aki a péknél dolgozik? – Nem ő, drága pap úr. – Akkor talán Máli, aki a hentesnél dolgozik? – Nem találta el, drága pap úr. – Akkor talán Grétl, az asztalos lánya? – Hova gondol, pap úr! – Aztán, mivel egyetlen nevet sem hajlandó említeni, úgy kel ki a gyóntatószékből, hogy a pap nem oldozza fel. Blau kíváncsian kérdezi tőle: – Na, megszabadultál a bűneidtől? – Azt nem, de hozzájutottam néhány kitűnő címhez. (S. L.)

(Szín zsidó változat:) Egy kereskedő kezdte megcsalni a feleségét, és mintegy büntetésként az üzleti ügyei is rosszra fordultak. Barátja tanácsára a cádikhoz fordult, feltárta előtte bűneit, és kérte, hogy amennyiben lehetséges, oldozza fel. – És kivel vétkeztél, fiam? – Ezt nem mondhatom el, rebbe. – Mi az, hogy nem mondhatod el? No, jó, hát majd én kérdezek. Rosa Spiegelről van szó, a ti utcátokban? Mindenki tudja, hogy ő szereti a mókát... – Nem, rebbe, nem róla. – Akkor biztosan Bella Wasserman volt az, a cipőkereskedő felesége, ő is laza erkölcsű. – Nem, rebbe, megint tévedsz. – Akkor talán Debora Gussman volt az, a kocsmáros felesége? A kocsmáros nem is olyan régen rajtakapta egy átutazó kereskedővel. – Az életemre esküszöm, nem Debora Gussmanról van szó. – Hát akkor kiről? – Ezt sajnos nem mondhatom el. – Akkor tágulj innen, ne is lássalak! – A cádikkal

való beszélgetés után a kereskedő hangulata észrevehetően megjavult. Barátja meg is kérdezte: – No, a cádik talán feloldozott a bűneid alól? – Azt nem, de adott három első osztályú címet. (L. L.)

...

– Mondd csak, kedves barátom – kérdezi keresztény barátját a zsidó –, holnap megkeresztelkedem. Milyen ruhát illik ilyenkor felvenni? – A legjobb szándékkal sem mondhatok mást: a mi családukban ilyen alkalmakkor a pelenka járja. (L. L.)

...

Az orvos, akit a szülni készülő, kikeresztelkedett bárónőhöz hívtak, kijelenti, hogy még nem érkezett el az a bizonyos perc, és azt javasolja a bárónak, addig is üljenek le a szomszéd szobában egy kártyapartira. Kisvártatva a bárónő fájdalmas kiáltása üti meg a fülüket: – *Ah, mon Dieu, que je souffre!* – A férj felpattan, de az orvos megnyugtatta: – Semmi ez még, üljön csak vissza, és játsszunk tovább! – Kis idő múltán újra hallják a vajúdó asszonyt: – Istenem, istenem, minő fájdalom! – Nem megy be hozzá, professzor úr? – kérdezi a báró. – Nem, nem, még nincs itt az ideje. – Végre is félreismerhetetlen jajveszékélés hallatszik a szomszéd szobából: – *Ojvé, ojvé, jaj nekem!* – Erre az orvos ledobja a kártyát, és ezt mondja: – Na, látja, most van itt az ideje. (S. F.)

...

Itziget besorozzák tüzérnek. Kétségkívül értelmes fiatalember, de a fegyelmet rosszul tűri, és semmiféle érdeklődést nem mutat a katonai szolgálat iránt. Egy elöljárója, aki jóindulattal van a fiatalember iránt, félrehívja, és így szól hoz-

zá: – Nézd, ltzig, mi itt neked nem vesszük semmi hasznodat. Adok én neked egy jó tanácsot: vegyél magadnak egy ágyút, és önállósítsd magad. (S. F.)

(Változat:) Az első világháború alatt történt, hogy a szegény Slojmi gyerek sírva ment haza a sorozóbizottság elől. Kiszuperálták. Édesapja vigasztalja: – Ne sírj, Slojmi! *Untauglichnak* (alkalmatlannak) nyilvánítottak? Nem vettek be a seregbe? Nem szolgálhatod a hazát? Majd én segítek rajtad. Veszek neked csákót, ágyút. Te leszel egy magánkatona. (E. M.)

...

Örmester: – Katz egyéves önkéntes, mondja meg, miért kell egy katonának akár az életét is feláldoznia a Császárt? – Katz: – Igaza van, miért kell? (S. L.)

...

Örmester: – Miért nem léphet a katona a kaszárnyaudvarra égő cigarettával a szájában? – Veilchenfeld újonc: – Igaza van, örmester úr, miért nem léphet? (S. L.)

...

Az ütközet előtt a tiszt szemlét tart a csapat előtt, és bejelenti: – Katonák, ember ember ellen fog folyni a harc! – Rubin gyalogos: – Meg tetszene mutatni, melyik lesz az én emberem? Lehet, hogy baráttan is el tudjuk simítani a dolgot. (S. L.)

...

A zsidó honvéd bámulva nézi a boszniai okkupáció idején, hogy töltik a tüzéreket az ágyukat. – Hány font puskaanyagot meg?

egy töltésbe? – kérdi a tűzmestertől. – Úgy öt – mondja a tűzmester. – Öt? Mit gondol, nem volna jobb ezt eladni az ellenségnek, mint itt ingyen kilődözni? (L. H.)

...

A galíciai fronton a cári hadsereg egyik nyápic zsidó katonája naponta kilenc ellenséges hadifoglyot kísér be a fogdába. Senki sem érti a dolgot. Elmagyarázza: – Minden éjszaka olyan közel lopakodok az osztrákok lövészárkához, amilyen közel csak tudok, és átsuttogom: „Zsidó testvéreim, jórcéitet (egyéves halálozási emlékszerterítást) tartunk, szükségünk volna egy *minyánra* (tíz vallásos zsidó férfi együttesére).” És alighogy kimondom, máris kilenc zsidó katona kúszik át hozzám. (S. L.)

...

Ferenc József kormányát olyannyira gyötrik a pénzügyi nehézségek, hogy kénytelen egy nagy tőkeerejű zsidó bankárhoz fordulni segítségért. Az bele is egyezik egy nagyobb hitelbe. Elérkezik a hitelszerződés aláírásának a napja. Előző este a miniszterelnök felhívja a bankárt: – Tudja-e, báró úr, hogy a maga fia veszélyes anarchista? Azt javaslom, küldje külföldre, mert ellenkező esetben letartóztatjuk. – A megbeszéltnapon a bankár elhajt a nádor palotájába, de kategorikusan elzárkózik a szerződés aláírásától. – Mi a baj, báró úr? Azt jelentse ez, hogy ön nem bíz a monarchiában? – Szép kis monarchia, mondhatom. Hogy vegyek komolyan egy olyan kormányt, amelyik berezel az én Móni fiamtól? (L. L.)

...

A cár szemlét tart a felsorakozott hadosztály előtt. Végül megkérdezi a katonákat, elégedettek-e a helyzetükkel. – Pinkász rekruta panaszkodik: – Felség, én zsidó vagyok, és tilos úgy élnem, ahogy szeretnék, tilos egyetemre járnom, és a családom éheznek. – A cár így válaszolt: – Azt hiszed, nekem jobb az életem? A minisztereim a szemembe hazudnak, az anarchisták bombákat szórnak rám... – Mondok valamit, Felség, pattanjunk meg együtt Amerikába! (L. L.)

Egy helyi és egy vendég zsidó álldogál az emlékoszlop előtt, amelyen ez a felirat áll: „Az ismeretlen zsidó katonának”. A vendég együttérzéssel kérdezi: – Nem is lehet tudni, ki nyugszik itt? – Dehogynem, mindenki tudja, hogy itt Chaim Rabinovics nyugszik. – Akkor miért az van kiírva, hogy „az ismeretlen katonának”? – Azért, mert nem lehet pontosan tudni, volt-e katona Chaim Rabinovics. (L. L.)

(Változat:) Milton Berle mesélte izraeli látogatásáról: – Megkérdezték, akarom-e látni Izrael ismeretlen katonájának a sírját. Igent mondtam, és elvittek egy sírhoz, amelynek a kövére ez volt vésvé: „Itt nyugszik Izrael ismeretlen katonája, Hyman Goldfarb szőrmekereskedő.” De hiszen azt mondták, ez egy ismeretlen katona sírja. Hogy lehet feltüntetve akkor a neve? – Katonaként csakugyan ismeretlen volt – magyarázta útikalauzom –, viszont szőrmekereskedőként szép nevet szerzett magának. (H. D. S.)

Leibl a sorozóbizottság előtt a szemét dörgöli. – Doktor úr, olyan rövidlátó vagyok, hogy majdnem vak vagyok. – Vak? – Igen. Tetszik látni azt a repedést a plafonon? Hát azt én egyáltalán nem látom. (L. L.)

~ ~ ~

Weisz Izsó és Weisz Manó ikertestvérek, egyszerre mennek sorozásra. Elsőnek Manó áll a bizottság elé, s alapos vizsgálat után alkalmatlannak minősítik. Izsó könyörögni kezd a testvérének: – Menj be helyettem is, úgysem jönnek rá a turpisságra, hiszen annyira hasonlítunk egymásra! – Manó enged a kérésnek, bemegy másodszor is. Tíz perc múlva ragyogó arccal jön ki: – Gratulálok, Izsó, alkalmasnak találtak! (R. B. T.)

~ ~ ~

Kogan közlegény a sötétben beleütközik a tábornoeba. – Nézz a lábad elé! – ordít a tábornoekra Kogan. – Közlegény! Tudja-e, hogy én ki vagyok? Tábornoek vagyok! – És maga tudja-e, hogy én ki vagyok? – Nem én! – Hála Istennek! – örvendezett Kogan, és eltűnt a sötétben. (L. L.)

~ ~ ~

Egy faluban a sorozóbizottság érkezését várják. A legények elbűjnek, és elbűjik velük egy öreg zsidó is. – Te mitől félsz? – csodálkoznak a legények. – Nem kell nekik a magadfajta vénség. – Miért, tábornoekra nincs szükség? (L. L.)

~ ~ ~

Egy zsidó kiválóan harcolt az orosz–japán háborúban. Felajánlották neki, válasszon a György-kereszt és száz rubel kö-

zött. – Mennyit ér egy György-kereszt? – kérdezte a tisztjétől. – Értelmetlen a kérdés – válaszolt neki a tiszt. – Maga a kereszt nem ér többet egy rubelnél. De itt a dicsőségről van szó. – Értem – mondta a zsidó –, akkor adjanak nekem 99 rubelt, és mellé a keresztet. (L. L.)

A cári rendőrség elkapja Irving Gottesoffot, amint forradalmi röpcédulákat osztogatott. Már másnap reggel a kivégzőosztag előtt találta magát. Amikor a vezénylő hadnagy bekötötte a szemét, és számolni kezdett, Gottesoff felkiáltott: – Éljen a forradalom, vesszen a cár! – A hadnagy odalépett hozzá, és rávicsorgott: – Mit akar még? Az sem elég magának, hogy kivégezzük? (H. D. S.)

Chaim a járványkórházban fekszik. Kihívátja magához a római katolikus papot. Chaim így szól a paphoz: – Lediktálnám önnek a végakaratomat. A Tlumackaja utcai zsinagógára hagyok húszezer rubelt... – A pap nem érti a dolgot: – De hisz ha a zsinagógára hagyja a pénzét, miért nem a rabbit hívatta? – Chaim elmosolyodik: – Csak nem képzeli, hogy a rabbinkat berángatom egy fertőző járványkórházba? (L. L.)

Haldoklik Weisz, az öreg zálogos, aki nemrég tért át a katolikus hitre. A pap feladja neki az utolsó kenetet, és odatartja az aranykeresztjét, hogy csókolja meg. Az öreg felnyitja a szemét, meglátja az aranykeresztet, és ezt mondja: – Háromszáznál többet nem adhatok érte! (R. B. T.)

(Változat:) (A közönséghez:) – Az órát nézik? Gyönyörű, tizenhat köves, antik aranyóra. Drága nagyapám, szegény, a halálos ágán... ő adta el nekem. (W. A.)

...

A német császár nem sokkal a háború vége előtt kórházlátogatást tesz. Baráti beszélgetést folytat a betegekkel. Mind azt mondják, biztosak a győzelemben. A császár odalép egy sebesült zsidó katona ágyához. Az így beszél: – Természetesen meg fogjuk nyerni a háborút, Felség. De kötelességem, hogy figyelmeztessen: ami biztos, az biztos, tessék átiratni legalább Brandenburg tartományt a becses nejére! (L. L.)

...

A zsidó egy idegen úr mellé kap jegyet a varietébe. Előadóművész jelenik meg a színpadon, mire a zsidó az idegen úr fülébe súgja: – Közülünk való. – Ezután egy énekesnő következik. – Ő is közülünk való – súgja a zsidó. – Megjelenik a színpadon egy táncos komikus. – Ő is közülünk való. – Jézusom – nyög fel erre a szomszédja. – Ő is közülünk való – világosítja fel a zsidó. (S. L.)

...

A Kommün alatt elfogja a rendőrség Kohnnak és Karlsbadban kezelt nejének a táviratváltását. Mindkét táviratban ez a két szó áll: „Operieren operieren”. Beviszik Kohnt a rendőrségre, és felszólítják, tárja fel előttük a kémgyanús táviratok jelentését. – Mi sem egyszerűbb – mondja nekik széles taglejtésekkel Kohn. – Arról van szó, hogy a nejem kezelőorvosa, ez a derék, nagy tudású ember operációt javasolt, de a

nejem, amilyen hitetlenkedő lélek, megkérdezte, beleegyezzen-e az operációba. – Na de a választáviratban ugyanez a két szó áll. – Dehogysis, kérem, ott egészen másról van szó. Én a válaszbomban alaposan megszidtam, mert ha egyszer az a kitűnő orvos operációt javasolt, akkor neki kutyakötelessége, hogy igenis hagyja magát megoperálni!

(Változat:) A petrográdi cári rendőrség begyűjti az Amerikába készülő zsidó kereskedőt, aki előre küldött feleségétől OPERÁLNI OPERÁLNI szövegű táviratot kapott, és azt azonos, OPERÁLNI OPERÁLNI szövegű távirattal válaszolta meg. Elé tették a két távirat másolatát és rádörrentek: – Ne is tagadja, titkos kódot használtak. Jobb, ha bevallja, mert más eszközeink is vannak az igazság kiderítésére. – Tiszt úr, ez nem titkos kód, engedje meg, hogy felolvassam a két táviratot. – Azt akarja mondani, hogy mi nem tudunk olvasni? – Nem, dehogy, csak arról van szó, hogy a feleségem már a kivándorlása előtt is beteg volt, és megállapodtunk, ha odaér, orvoshoz fordul, és megtáviratozza, mit mondott neki az orvos. Azt írta, hogy az orvos azt mondja, operációra van szükség, tehát megoperáltassa magát? Én pedig ezt válaszoltam: Azt mondja, operációra van szükség? Akkor jöjjön az operáció! (H. D. S.)

A bolsevik statáriális bíróság három foglyot ítelt halálra. Akasztásuk előtt még lehetett egy-egy utolsó kívánságuk. Az egyik elítélt, egy kozák, jókora butykos vodkát kért és kapott. A másik elítélt, egy ortodox pópa, felvételét kérte a kommunista pártba, hogy halála után eggyel kevesebb

gazember legyen a világon. A harmadik elítélt, egy zsidó, aki Amerikába akart szökni, egy adag epret kért tejszínhabbal. – Sajnálom – mondta neki a komisszár –, de most, a tél közepén nem tudunk epret szerezni. Nyár derekáig nem is lesz eper. – Nem tesz semmit – mondta a zsidó elítélt –, én kivárom. (H. D. S.)

...

A tagfelvételi bizottság elnöke meghallgatott egy zsidót, aki be akart lépni az orosz kommunista pártba. – Elvtárs – mondta az elnök –, kis szóbeli vizsgát kell tenned. Ha meghalna egy rokonod, és rád hagyna 10 000 rubelt, mit tennél? – A felét a Pártnak adnám, a másik felét megtartanám magamnak. – Nagyon jó. És tegyük fel, volna két házad, mit tennél? – Az egyiket a Pártnak adnám, a másikban én lagnék. – Kitűnő! És mit tennél, ha két nadrágod lenne? – A jelölt visszahőkölt: – Elnök elvtárs, úgy érzem, ez a kérdés nem tisztességes. Nekem ugyanis van két nadrágom. (H. D. S.)

...

A Budakeszin nyaraló zsidógyerek megkérdezi sváb házigazdájától: – Maguk antiszemiták? – Nyáron soha! – hangzik a válasz.

...

A Magyar Kir. Honvédség egyik százada reggeli eligazításra sorakozik fel a harmincas években. A századparancsnok kiadja a parancsokat. – Tóth honvéd, elüget a hadtápra, és megrendeli az ebédet! – Értettem, századparancsnok úr! – Kiss honvéd, maga elkíséri. – Értettem, századparancsnok úr! – Kohn honvéd, maga pedig kipucolja a legénységi latrinát.

– *Sejtettem, századparancsnok úr!* – hangzik a csüggedt válasz. (Sugár S. András gyűjtése)

(Változat:) Katolikus, luteránus és zsidó audiencián a római pápánál. A katolikus megcsókolja a pápa kezét. A pápa így szól a luteránushoz: – *Te pedig, fiam, megcsókolhatod a papucsomat* –, majd a zsidó felé fordul, az azonban így szól: – *Roszzat sejtetek, én inkább elmegyek.* (L. L.)

Schwartzot a harmincas években megkérdi keresztény ismerőse, hogy van. – *Nem volna semmi baj, csak két problémám van. Az egyik az, hogy a feleségem zsidó.* – Mit akar, hiszen maga is zsidó. – *Na látja, ez a második problémám.*

Paderewski lengyel miniszterelnök az első világháborút lezáró béketárgyalásokon állítólag ezt mondta Woodrow Wilson amerikai elnöknek: – *Ha nem teljesítik Lengyelország minden követelését, otthon súlyos zavargások törhetnek ki, és halomra ölhetik a zsidókat.* – És mi történik, ha teljesülnek a követelései? – *Akkor olyan boldogok lesznek a lengyelek, hogy örömeikben halomra öldösi a zsidókat.* (H. D. S.)

– *Na, jól nézünk ki* – mondta Kohn Grünnek, amikor Adolf Hitler birodalmi kancellár lett. – *Most már az utcára se mehetünk ki többet.* – *Már miért ne mehetnénk?* – kérdezte Grün. – *Mert akinek három heréje van, annak ezek böllérbicskával levágják az egyiket.* – *Aha* – mondja Grün, majd

felderült: – De miért ne mehetnének ki az utcára? Elvégre se neked, se nekem nincs három herénk. – Mit gondolsz – néz rá szomorúan Kohn –, számolnak ezek, mielőtt vágnak? (E. M.)

...

Altmann és titkárnője, Epstein kisasszony 1935-ben a berlini kávéházban újságot olvasnak. Altmann a *Der Stürmert* olvassa. Epstein kisasszony megkérdi: – Főnök, maga mazochizmusból vagy, Isten ne adja, zsidó öngyűlöletből olvassa a náciik szennylapját? – Ellenkezőleg: a zsidó lapokban másról sem olvastam, mint pogromokról, palesztinai merényletekről, az amerikai zsidók tömeges asszimilációjáról. Mióta a *Der Stürmert* olvasom, folyton arról értesülök, hogy a zsidók kezükben tartják a bankvilágot, vezető szerepet töltenek be a művészeti élet minden területén, és rövidesen átveszik a hatalmat az egész világ fölött. Tudja, ha ilyesmiről olvasok, máris jobb a kedvem. (W. N. – M. W.)

...

A Hitler-korszak kezdetén még zsidók is utazhattak a Birodalmi Vasút vonalain. Az öreg Meisl egyedül utazott egy kupéban, és rápillantott a propagandaplakátra: „Egy német nem hazudik!” Félhangosan így olvasta a plakátot: – Egy német nem hazudik – majd gondolatban hozzátette: – Mit mondjak, pocsék arány a nyolcvan millióhoz... (S. L.)

...

Két zsidó kiterveli, hogy meggyilkolja Hitlert. Kifigyelték, hogy pontosan délben hajtát át egy bizonyos útkereszteződésen, úgyhogy ott álltak lesben, kabátjuk alá rejtett fegyverükkel. Ti-

zenkettőkor nyoma sem volt a Hitlert szállító gépkocsinak. Öt perc múlva még mindig semmi. Megint eltelt öt perc, nyoma sem volt Hitler gépkocsijának. Negyed egykor már a legroszszababra kezdtek gondolni. – Én édes, jó Istenem! – mondta egyikük. – Csak nem történt vele valami? (W. N. – M. W.)

...

Az Ivanov gyerekek mindig együtt játszottak az udvaron a Kizelmann gyerekekkel. Egyszer csak Szása Ivanov kijelentette, hogy ő többet nem barátkozik zsidókkal: – A papám azt mondta, ti öltétek meg a mi Krisztusunkat. – A kis Sámuel tiltakozott: – Nem is igaz, biztos a Szanderék csinálták, a második emeletről. (L. L.)

...

Mint köztudott, Hitler rendkívül gyanakvó és babonás ember volt. Egyszer jóst hivatott magához, hogy megtudja, mit hoz neki a jövő. – Führer, azt látom a könyveimben, hogy Ön egy nagy zsidó ünnepnapon fog elhalálozni. – Melyik lesz az az ünnep? – Tudja, Führer, az a helyzet, hogy bármelyik napon hal is meg, az nagy zsidó ünnep lesz. (L. L.)

...

A nagybátyám annyira neológ volt, hogy annak idején Hitlerre szavazott. (W. A.)

...

Az übermenschek földjén két törvényszéki bíró keresi az okát, hogy újabban miért panganak üresen a bíróságok. – Egy hónapja nem tárgyaltam ügyet – mondja az egyik –, fogalmam sincs, miért van ez így. – Nos – mondja a másik –,

azért nincs mostanában munkánk, mert a zsidók újabban nem perelik egymást, és még kevésbé mernek árjákat beperelni. Az árják viszont azért nem perelik be a zsidókat, mert akkor kiderülne, hogy üzleteltek velük. – Igazat beszélsz – ismerte be az első bíró –, de mi az oka, hogy az árják sem perelik egymást? – Nos, ez azért van, mert honnan kerítenének zsidó ügyvédeket, akik képviselhetnék őket? (H. D. S.)

...

Weidenfeldné Mannheimben, 1936-ban az éjszaka közepén felébreszti a férjét: – Móric, én nagyon rosszul érzem magamat! – Aludj tovább, Rebeka – mondja mogorván Weidenfeld –, ki nem érzi rosszul magát a Harmadik Birodalomban? (R. B. T.)

(Változat:) Kohn mindennap megjelenik egy berlini újságos kioszknál, megveszi a *Völkischer Beobachter* legfrissebb példányát, rátekint a címloldalra, aztán bedobja az újságot a szemégyűjtőbe. Az újságárus egyszer megkérdezi tőle: – Miért csinálja ezt mindennap? – Keresek egy halálhírt. – De hiszen a gyászjelentések a lap belsejében vannak! – Az a halálhír, amelyikre én várok, egész biztosan a címloldalra kerül! (R. B. T.)

...

Két öreg izraelita szürcsölgette a teáját egy kis varsói ház konyhájában. Aznap különösen rossz hírek érkeztek rádión a Harmadik Birodalomból. Szótlanul búslakodtak egy darabig, majd egyikük megtörte a csendet: – Ajvé! – A másik felsóhajtott: – Nekem mondd? (H. D. S.)

...

A Harmadik Birodalom idején Adolf Kohen névváltoztatási kérelmet nyújt be a berlini városházához. – Megint egy zsidó trükk – mérgeledik a hivatalnok. – Azt hiszed, így megúszod? Nem engedélyezem; ha Kohen voltál, az is maradsz! – Kérem, nekem semmi kifogásom nincs a Kohen családnév ellen, én csak az Adolf nevet akartam Abramra változtatni. (L. L.)

Hitler hatalomra jutása után a németországi iskolában a tanár ezt kérdezi a kis Abramtól: – Melyik fajba tartoznak a zsidók? – A szemitába. – Jól válaszoltál. És a németek? – Azok az antiszemitába. (L. L.)

Megy a zsidó a berlini utcán, kezében egy csirkével. Megállítja egy náci: – Hová mész, mocskos zsidó? – Megyek eleséget venni a csirkémnek. – Mivel akard megetetni? – Kenyérbéllel. – Igen, te disznó zsidó? Kenyeret akarsz neki adni, amikor alig jut kenyér az árja gyerekeknek? – És agyba-főbe veri a zsidót. – Alighogy elindul tovább, megállítja egy másik náci: – Hova-hova, te zsidó fajzat? – Megyek eleséget venni a csirkémnek. – És mivel akard megetetni? – A halálra ijedt zsidó így válaszolt: – Nem is tudom. Talán adok neki pár pfenniget, vegyen magának, amit akar. (L. L.)

A Harmadik Birodalom idején vendéjátékra érkezett Berlinbe egy nagy cirkusztársulat. A produkció középpontja az állatidomár párviadala volt az emberevő tigrissel. Hanem megbetegedett az állatidomár, ezért a cirkuszigazgatóság

hirdetményben kezdett új állatidomárt keresni. Senki nem jelentkezett, csak egy koros zsidó. – Bár maga csak egy zsidó, azért figyelmeztetjük, roppant veszélyes produkcióról van szó – mondták neki. – Nem tehetek mást, sehol másutt nem kapok munkát. Ha pedig széttép az a tigris, talán kap valami kárpótlást a családom. – Ezzel belépett a rettenetes fenevad ketrecébe. Érezve, hogy közeleg az utolsó órája, halkán elkezdte a *Smá Jiszroel*-t énekelni. Legnagyobb megdöbbenésére a tigris is bekapcsolódott az imába. – Uram, Teremtőm, hát te nem is vagy igazi tigris? – Ugyan, sorstárs – mondta szárazon a tigris –, csak azt ne hidd, hogy te vagy az egyetlen zsidó Németországban, akinek sikerült munkát kapnia. (L. L.)

A náci időkben két zsidó találkozik. – Kohn úr, két hírem van az ön számára, egy jó és egy rossz. – Mondja előbb a jó hírt! – Hitler halott. – Nagyszerű. És most a másikat, a rosszat! – A rossz hír az, hogy a jó hír nem igaz. (S. L.)

Két zsidó emigráns összetalálkozik az Amazonas felső vidékén, és kicserélik foglalkozási tapasztalataikat. – Én kígyókat fogok, összegyűjtöm a mérgeket, és leszállítom a folyó torkolatához. Aztán visszajövök ide. Megélek valahogy. – Én kaucsukfákat csapolok. Amikor elég gumi gyűlt össze, leszállítom a folyó torkolatához. Aztán visszajövök ide. Én is megélek valahogy. – De mi van a Nafzigerrel, vele mi van? – Őbelőle kalandor lett. – Micsoda? – Visszatért Németországba. (S. L.)

Náciuralom Bécsben. A kihalt utcán egy nagydarab, alaposan berúgott goj odadülöngél Naftalihoz, aki hiába szaporázná meg a lépteit, vállon ragadja, és a fülébe hörghi: – Maga, maga zsidó! – Naftali rémülten vág vissza: – És maga? Maga teljesen el van ázva! – Erre a részeg: – Igen, de ez reggelre elmúlik. (S. L.)

...

A náci megszállás idején Salamon Bélát is felhurcolták a Sváb-hegyre, a Gestapóhoz kihallgatásra. Először is az adatait kezdték kérdezni: – Neve? – Salamon Béla. – Foglalkozása? – Színész. – Kora? – Hatvan leszek – mondta sóhajtvá, majd feleszmélt: – Gondolja, tiszt úr, hogy leszek? (R. B. T.)

...

Vége a második világháborúnak. Egy bécsi kávéházban a zsidó vendég a *Völkischer Beobachter* (a náci propagandalapot) kéri. A pincér közli vele, hogy az már nem létezik. Ez minden nap megismétlődik. Végül megkérdezi a vendéget a pincér: – Miért tetszik mindennap ezt a lapot kérni, amikor mindennap közlöm, hogy már nem létezik? – Hát éppen ez az: mindennap hallani akarom, hogy már nem létezik! (S. L.)

...

Az amerikai hadseregben tilos volt pókerezni. Egy katolikus, egy protestáns és egy zsidó katona mégis pókerezett, eljárás is indult ellenük. – Megesküszöm a Szűz Máriára, hogy nem pókereztem – vallotta a bírónak a katolikus. A protestáns Luther Mártonra esküdött, hogy ő sem pókerezett. Végül a zsidónak kellett esküt tennie, de ő csak ennyit mondott: – Hát mondja, bíró úr, lehet egyedül pókerezni? (S. L.)

(Változat:) Pénzben kanasztázott egy katolikus, egy protestáns és egy zsidó. A rendőrség betört a helyiségbe, és tiltott szerencsejáték gyanújával letartóztatta őket. A vizsgálóbíró kérdésére, hogy kártáztak-e pénzben, a katolikus ezt mondta: – Nem is tudok kanasztázni. – A protestáns ezt válaszolta: – Ott sem voltam. – A bíró ezután a zsidóhoz fordult: – Gondolom, maga is ártatlannak vallja magát. – Hát persze! Csak nem gondolja, hogy magammal kanasztáztam pénzben? (H. D. S.)

A koncentrációs táborból hazavergődött zsidó Budapesten összetalálkozik a vidéki keresztény szomszédjával, aki megkérdezi tőle, hogy van. Keserűen mondja neki: – Nem maradt másom, mint ami *rajtad* van.

A koncentrációs táborból kiszabadult Kohn új hazát keres magának, eljut a hontalanokat elhelyező hatósághoz, ahol egy segítőkész, földgömbbel felszerelkezett tisztviselő végigszámlálja a Föld legtöbb országát, ám ajánlataira Kohn egyre csak a fejét rázza, mondván, hogy értesülései szerint mindenütt rémes az antiszemitizmus. Majd végül így szól a tisztviselőhöz: – Tessék mondani, más földgömb nincsen?

(Változat:) Iszak Levin emigrálni szeretne, de nem tudja, hova. Bemegy egy utazási irodába, és elhalmozza az ügynököket kérdéseivel. Az elveszti a türelmét, egy földgömböt nyom Levin kezébe: – Tessék, válasszon egy országot magának! – Eltelik egy kis idő, mire Levin kinyögi: – Tudja, nekem egyik ország sem felel meg. Másik földgömbje nincs? (L. L.)

Egy újonnan bevándorolt zsidó fagyaltozót nyit New Yorkban. A bejárat fölé óriási táblát függeszt, amelyen ez áll: „Zsidóknak tilos a bemenet”. A zsidó közösség felháborodik, küldöttséget meneszt a fagyaltoshoz, aki a szemrehányásokat végighallgatva csak ennyit kérdez: – Mondják, kóstolták már a fagyaltomat? (S. L.)

(Változat:) Bekopog a koldus, kijön a ház asszonya, és amint megismeri, szidalmazni kezdi: – Táguljon innen, maga ingyenélő, maga szélhámos! – Miért, mit tettem? – Maga azt nagyon jól tudja. Itt járt nálam múlt héten, megettetem a saját sóletemmel és töltött halammal, és azóta rajokban jönnek a semmirekellő barátai, hogy ők is kapjanak belőle. – Asszonyom – sóhajtott a koldus, felidézve az asszony főztjét –, azok nem a barátaim, hanem az ellenségeim voltak. (H. D. S.)

Krasnovnének megesett a szíve a hozzá becsöngető kolduson, és minden földi jóval megvendégelte: csirkével, kuglóffal, borral, rozskenyérrel és kaláccsal. A koldus a rozskenyér kivételével mindent felfalt: – Különösen a kalács ízlet – mondta –, kaphatnék még a kalácsból? – Kedves barátom – mondta Krasnovné – rozskenyerünk bőven van még, de a kalács, tudja, az nagyon drága. – Tudom – mondta a koldus –, de tessék elhinni, busásan megéri az árát. (W. N. – M. W.)

Max Pomerantz bádogos az amerikai állampolgársági vizgán: – Megfelel minden állampolgársági követelménynek?

– Mit gondol, talán nem? – felelte Pomerantz. – Ki volt Abraham Lincoln? – kérdezte a vizsgabiztos. – Miféle kérdés ez? Van ember, aki ne tudná? – Ebben az országban két politikai párt működik. Nevezze meg őket! – Azt hiszi, egy munkásembernek van ideje ilyesmikkel foglalkozni? – Mondja csak, maga minden kérdésre kérdéssel válaszol? – Miért is ne? – A vizsgabiztos kezdte elveszíteni a türelmét: – Még egyet kérdezek, de ha arra sem válaszol, ne is reménykedjen az állampolgárságában. – Mondtam, hogy ne kérdezzen? – Rendben. Akkor hát megkérdem, megesküszik-e ünnepélyesen, hogy betartja az Egyesült Államok alkotmányát? – Ez meg mi akar lenni? – kérdezett vissza Pomerantz. – Nem elég, hogy el kell tartanom egy feleséget és négy gyereket, még a véretem is akarják? (H. D. S.)

Kodály Zoltánt egy anekdota szerint kommunista népnevelő, azelőtt zsidó kereskedő kereste fel az 1947-es választások előtt. Kodály meg sem várva, mit akar közölni vele a népnevelő, rendre elmondta neki, milyen politikai lépések várhatók: – Államosítjuk, pontosabban a nép tulajdonába adjuk a 100 főnél többet foglalkoztató bányákat, üzemeket, bankokat, biztosítókat. Azután államosítjuk a 10 főnél többet foglalkoztató magáncégeket. Természetesen megszüntetjük az egyházi iskolákat, minden iskola állami kézbe kerül... – A népnevelő ajka közben egyre lejjebb görbedt, majd elhaló hangon kérdezte: – És tessék mondani, mi lesz velünk, kiskereskedőkkel?

Szemináriumon Magyarországon 1952-ben: – Mi a szerencse definíciója? – Kohn válasza: – Szerencse az, hogy szocialista hazánk, a Magyar Népköztársaság állampolgárai lehetünk. – És mi a balszerencse definíciója? – Kohn válasza: – A balszerencse pedig az, hogy szerencsénk volt.

~ ~ ~

Szeminárium Budapesten ugyancsak 1952-ben: A szemináriumvezető kérdéseket vár a résztvevőktől. Nagy nehezen Rosenfeld vállalkozik rá: – Hármat szeretnék tudni, szemináriumvezető elvtárs: hová tűnik a gabonánk?, hová tűnik a marhagulyáink húsa?, és hová tűnik az erdeink fája? – Feljegyzem a kérdéseket, és a jövő alkalommal válaszokat kapsz rájuk, elvtárs – feleli a szemináriumvezető. Amikor a következő szemináriumon ismét kérdéseket lehet feltenni, Rapaport jelentkezik: – Csak egyetlen kérdésem lenne, szemináriumvezető elvtárs: hová tűnt Rosenfeld elvtárs? (S. L.)

~ ~ ~

Szól a telefon: – Állambiztonság? – Igen. – Kaplannál a Recsnaja utcában, a konyhakertben arany van elásva. – Újabb telefon: – Kaplan? Épp most intéztem el, hogy felássák a konyhakertedet. (L. L.)

~ ~ ~

A moszkvai nagycirkusz igazgatójához beállít egy ember azal, hogy világrengető számot tud bemutatni. Az asztalra állít egy bőrröndöt, kinyitja, kisereglenek belőle frakkba öltözött egerek, mindegyik a megfelelő hangszerral a praclijában, és belekezdnek a *Hattyúk tava* nyitányába. Az igazgató elbűvölve hallgatja a muzsikát, ám amikor a zene véget ér, ezt

mondja: – Örömmel műsorra tűzném az ön számát. Csak-hogy az első hegedűs szerintem zsidó. (L. L.)

...

Az új szovjet szimfonikus zenekar igazgatója bemutatja a zenekar tagjait a külföldi újságíróknak. – Ez itt Fjodorov, ő orosz. Murzenko, ő ukrán. Szaraján, ő örmény. Csikvili, ő grúz. Ez pedig Rabinovics. Ő... hegedűs. (L. L.)

...

Nuchim papagájt vásárol magának. Hazaviszi, és a papagáj ezt kezdi rikoltozni: – Kinyírni a zsidókat! – Nuchim a fejét csóválja: – Hát muszáj ezt? Ilyen orral? (L. L.)

...

Három elítélt beszélget a zárkában. – Te miért ülsz? – kérdezi az egyik a másiktól. – Én azért, mert megvertem az öreg Lebovicsot, a zsidót. És te? – Én azért, mert verekedés közben megvédtem az öreg Lebovicsot. – Na, és téged miért ültettek le? – fordulnak a harmadikhoz. – Engem azért, mert én vagyok Lebovics. (L. L.)

...

Grünbaum hazafelé bandukol éjszaka egy moszkvai utcán. Megáll mellette egy fekete Pobjeda, és egy összevert embert dobnak ki belőle, nyakig egy rossz szőnyegbe csavarva. Az autó elhajt, Grünbaum közelebb megy, és régi barátját, Hirschfeldet ismeri fel az összevert alakban. – Te vagy az, Hirschfeld? – szólongatja. – Ki az, hol vagytok? – ébred öntudatára az autóból kidobott ember. – Hát nem ismeresz meg?

Én vagyok Grünbaum. Emlékszel, Auschwitzban voltunk egy barakkban! – A felismerés jelei mutatkoznak Hirschfeld tekintében: – Igen, igen, Auschwitz. Istenem – tette hozzá vágakozva –, ha megint ott lehetnék...

...

Becsöngetnek a novoszibirszki lakótelepen élő Feinmann lakásába: – Feinmann? – kérdezi az ajtóban álló személy, majd az igenlő válasz hallatán így folytatja: – A fecskék szívesen választják röpkülésük színhelyéül a rózsakertet. – Ja, maga Feinmann, a kémet keresi? Ő egy emelettel feljebb lakik.

...

– Igaz-e, hogy Mao ce-tung zsidó volt? – Már csak ez hiányzott nekünk... (L. L.)

...

– Tudod-e, mi Brezsnyev nemzetiségi hovatartozása? – Ne mondd, hát ő is? (L. L.)

...

Kihallgatnak a lengyel rendőrségen egy zsidót: – Vannak-e külföldön rokonai? – Nincsenek. – Hogyhogy nincsenek? Ki ez a David Cohen, aki Tel-Avivban él? – Ő a fivérem. – És ki ez a Chaia Goldbaum Haifában? – Ő a nővérem. – Azt a nemjóját, még egyszer megkérdem: vannak-e külföldön rokonai, vagy nincsenek? – Hiába mondom, hogy nincsenek? Az egész családból én vagyok az egyetlen, aki külföldön él! (S. L.)

(Változat:) Sapiro, tudomásunkra jutott, hogy a maga fivére külföldön él. – Ez nem igaz. – Ne hazudjon a képünkbe! Láttuk a levelet, amelyeket a fivéréől kap Jeruzsálemből.

– Nem tagadom. De értsék meg, nem ő él külföldön, hanem én. (L. L.)

...

Lengyelországban a hetvenes évek elején behívják Kohnt a pártbizottságra: – Maga, Kohn, kitűnő munkaerő, de ezzel a névvel, lássa be, nem tarthatjuk itt, el van bocsátva. – Állj! – kiált fel Kohn. – A múlt héten nevet változtattam: Kolakowski-nak hívnak. – Eltelik egy hét, megint behívják a pártbizottságra: – Kolakowski, maga kitűnő munkaerő, de nem tagja a Lengyel Egyesült Munkáspártnak, ezért nem tarthatjuk itt, el van bocsátva. – Állj! – kiáltja Kolakowski. – A múlt héten beléptem a pártba. – Megint eltelik egy hét, megint hívatják. – Nézze, maga jó lengyel, a pártnak is tagja, de annyi zsidót eresztenek szélnek manapság Lengyelországban, hogy mi meg akarjuk mutatni: egy jó lengyelt, egy jó kommunistát is ki lehet rúgni. El van bocsátva.

(Változat:) – Szeretnék maguknál dolgozni. – Neve? – Rabinovics. – Nemzetisége? – Orosz. – Nézze, ezzel a névvel inkább egy zsidót foglalkoztatunk. (L. L.)

(Még egy változat:) A kis Theodor Cohen bizonyítványa tele van rossz jegyekkel. Apja felelősségre vonja. Ő mentetetözik: – A tanár pikkel rám, mert zsidó vagyok. – Az apja elintézi egy keresztény pappal, hogy a fia kikeresztelkedjék, a nevét is megváltoztatják Throgmorton Kane-re. A következő félévben a jegyei még rosszabbak. Az apja háborog: – Most mi a mentséged? A tanár nyilván már nem pikkel rád! – Az a helyzet, Papa – mondja a fiú –, hogy az osztályban az összes többi fiú zsidó, és a magamfajta goj képtelen lépést tartani velük. (H. D. S.)

Magyarország, 1975. A rádióriporter a szép helyi eredmények hallatán (járdaépítés, folyó víz bevezetése, iskolai tornaterem létesítése stb.) megkérdezi: – És hogy állnak az antiszemizmussal, ez is van a maguk falujában? – Nem, kérem, az nincsen nálunk – mondja a tanácselnök, majd kis gondolkodás után hozzáteszi: – Nem mondom, igény volna rá...

Kohn elhelyez 100 000 forintot az OTP-ben. Grün aggódik: – Mi lesz, ha csődbe megy az OTP? – Ugyan, jótáll érte a szocialista magyar állam. – És ha az is csődbe megy? – Jótáll érte a KGST. – És ha az is? – Jótáll érte a nagy Szovjetunió. – No de ha az is csődbe megy? – Kohn, kis gondolkodás után: – Tudod mit? Az nekem mégér 100 000 forintot!

Egy Auschwitz-túlélő magyar színész gyászöltözetben érkezik a Fészek-klubba 1979-ben. – Kit gyászolsz? – A háziorvosomat. – Jó orvos volt? – Sokat foglalkozott velem. – Hogy hívták? – Doktor Mengele.

Ha sokáig hallgatok Wagnert, kedvem támad lerohanni Lengyelországot. (W. A.)

(Változat:) Csak egy baj van a német konyhával: ha azon él az ember, hamar megéhezik – a hatalomra. (H. D. S.)

Éjjel háromkor kopognak Sapirónál. – Ki az? – A kézbesítő. – Sapiro ajtót nyit, öt KGB-s tódul be rajta. – Mondja csak, Sapiro, melyik a világ legnagyobb országa? – Természetesen hazánk, a Szovjetunió. – És melyik a leghaladóbb politikai rendszer? – Természetesen a szocializmus. – És melyik országban legszabadabbak az emberek? – Természetesen a Szovjetunióban. – Akkor miért adott be kivándorlási kérvényt Izraelbe? – Ott legalább nem ébresztik az embert éjjel háromkor azzal a mesével, hogy kézbesítők. (L. L.)

Chaimovicsot behívják az útlevélosztályra, és közlik vele, hogy nem engedélyezték Izraelbe való kivándorlását. – Miért? – Mert a maga munkája államtitkokkal függ össze. – Maguk viccelnek? Az én munkaterületemen az amerikaiak húsz évvel előttünk járnak. – Na, éppen ez az, ami államtitok. (L. L.)

Rabinovicsot behívják az útlevélosztályra. – Mondja csak, Rabinovics, mi az, ami magának nem tetszik itt, a Szovjetunióban? Miért akar elutazni? – Két okom van rá. Az egyik, hogy egy részeges alak lakik a szomszéd lakásban, és minden este azzal fenyegetőzik, hogy amint megdől a kommunizmus, ő a barátaival saját kezűleg elvágja az összes zsidó torkát. – Ne nyugtalankodjon, Rabinovics, soha senki nem döntheti meg a kommunizmust. – Na, hát pontosan ez a második okom. (L. L.)

Az útlevélosztályon. – Mondja, Chaimovics, miért akar maga Izraelbe utazni? – Egy pillanat! Én nem akarok, csak a fe-

leségem akar. – Akkor váljanak el, és hadd menjen az aszszony. – De nem akar egyedül menni, az anyja is vele utazna. – Hadd menjen mind a kettő, maga pedig köpjön a cionista fajtájukra. – Igen, igen, de a feleségem bátyjának a családja, meg a feleségem összes többi rokona is menni akar. – Na, rendben, ők is elmehetnek, de maga itt marad. – Már csak egyetlen probléma van. – Mi az? – Hogy nem utazhatnak nélkülem. – Miért? – Mert én vagyok köztük az egyetlen zsidó. (L. L.)

...

Szól a telefon a KGB-nél: – Tessék mondani, már minden zsidó elutazott a Szovjetunióból? – Még nem. – Fél év múlva ismét szól a telefon: – Tessék mondani, már minden zsidó elutazott a Szovjetunióból? – Igen, már mind elutaztak. – És tessék mondani, milyen kedvezmény jár azoknak, akik itt maradtak? (L. L.)

...

A belügy letartóztat egy orosz zsidót, mert amerikai gyufa van nála. Bírósági tárgyalásán így védekezik a bíró előtt: – Csak azért volt nálam kapitalista gyufa, hogy azzal gyűjtsam meg a mi nagy szovjet népünk gyufáit. (H. D. S.)

...

– Nem azért mondom, mert Oroszországban születtem – mondta Max bácsi –, de szerintem pofonegyszerű lenne megegyeznünk a szovjetekkel: végül is nálunk fut a világ legtöbb gépkocsija, és náluk van a világ legtöbb parkolóhelye. (H. D. S.)

...

Beszélgetés Izraelben: – Mi van Sandberggel? – Olaszországban él, ott építi a szocializmust. – És mit csinál a Lippschitzer? – Neki remek állása van Angliában, ott építi a szocializmust. – És mi hír Diamantról? – Ő Izraelben él... – És ott építi a szocializmust, nem igaz? – Elment az eszed? A saját országában? (S. L.)

...

Egy izraeli katonaosztág hadnagya odalép a katonáihoz, és amúgy mellesleg, az orra alatt ezt mondja: – Vigyázz. – A szemlét tartó százados megfeddi: – Hadnagy úr, ha nem vezényel hangosabban, az emberek nem fogják érteni, mit akar. – A hadnagy a századoshoz: – Nem kell félni, majd elterjed... (S. L.)

...

Izraelben sábesz napján egy rabbinak, ahogy ment az utcán, egy ötvensékeles bankjegy esett ki a zsebéből. Halálra rémült tanítványa megkérdezte tőle: – Rabbi, hogy szeghette meg a törvényt, amely szerint sábeszkor tilos pénzzel közlekedni? – Ahogy lehajolt, hogy felvegye a bankjegyet a földről, a rabbi így válaszolt: – Ez neked pénz? (W. N. – M. W.)

...

Moischét és Jankelt az izraeli hadsereg ejtőernyős hadosztályába sorozzák be. Első gyakorló ugrásukhoz készülődnek. A kiképzőtiszt elmondja, mit kell tenniük: – Az egész nagyon egyszerű. Kiugranak a gépből, számolnak húszig, és megnyomják a szerelésükön ezt a jobboldali gombot, mire kinyílik az ejtőernyő. Ha mégsem nyílna ki, és ez legfeljebb százezer esetből egyszer fordul elő, akkor még egyszer szá-

moljanak húszig, és ezt a bal oldali gombot nyomják meg, és akkor egész biztosan kinyílik az ernyő. Odalenn autók várják magukat, és visszaviszik magukat a táborba. – Moische és Jankel kiugranak, számolnak húszig, megnyomják a jobb oldali gombot, de az ejtőernyők nem nyílnak ki. Ismét számolnak húszig, megnyomják a baloldali gombot, erre sem nyílnak ki az ernyők. Ekkor így szól Moische Jankelhez: – Tipikus izraeli szervezés. Fogadni mernék, hogy az autók sem várnak ránk odalent. (S. L.)

Két zsidó önként jelentkezik az izraeli haditengerészetbe. A sorozó tiszt mindenek előtt megkérdi őket: – Úszni tudnak? – Odasúgja az egyik zsidó a másiknak: – Mit mondtam én neked? Ezeknek még hajóik sincsenek! (S. L.)

Az arab–izraeli háborúban Kohn egy arab géppuskát zsákmányol, és ezért 14 napi jutalomszabadságot kap. Otthon nagy tisztelettel fogadják, és kérik, mesélje el, hogy történt a hőstett? – Miféle hőstett? Találtam egy arab katonát, aki szintén szabadságra szeretett volna menni, és elcseréltük a géppuskáinkat. (R. B. T.)

Egy izraeli kommandót, fejenként ezer-ezer röplappal, átadobnak az arabokhoz. Mindenki gyorsan szétszórja a röplapokat, és néhány óra múlva már saját alakulatánál van. Kivéve Kohnt, aki csak két nap múlva kerül elő. – Hol voltál?

– kérdik tőle aggodalommal. – Hol voltam, hol voltam? Hát azt hiszitek, olyan könnyű volt a ti bővli röplapjaitokat *eladni* azoknak a smucig araboknak? (R. B. T.)

...

Amikor Adolf Eichmann, a zsidók likvidálásának fő szervezőjét egy izraeli bíróság halálra ítélte, kérvényezte, hogy betérhessen a zsidó felekezetbe. Hosszas unszolásra az okot is megjelölte: – Hogy még egy zsidóval kevesebb legyen a világon. (S. L.)

9. Válassz most már mást, Uram!

Egyszer egy rabbi észrevette, hogy a szemközti ház kapujában egy zsidó szalonnát eszik. Felkiáltott: – Az a ház dőljön össze! – Némi gondolkodás után azonban így szólt: – Állj! Lehet, hogy igazak is áldozatul esnek. Maradjon ép az a ház! – És lássatok csodát, a ház csakugyan nem dőlt össze. (S. L.)

– Rebbe, mitől kezd esni? – Nézzük csak! A felhők olyanok, mint a nagy, nedves szivacsok. Amikor a szél egymásnak dörgöli őket, az történik, mint amikor megnyomunk egy vizes szivacsot: kicsurog a víz. – És mi erre a bizonyosság? – Magad is láthatod: épp esik az eső. (L. L.)

Egy hászid meséli: – Egyszer a rebbe belesett a tóba, a tó három méternél is mélyebb, és a rebbe nem tud úszni. Szerencsére volt nála két pácolt hering. A kezébe vette őket, azok feléledtek, úszni kezdtek, és kihúzták a rebbét a partra. – Nem hiszek neked. Mi erre a bizonyosság? – Hiszen látod: a rebbe él és virul! (L. L.)

A rabbi a következő történetet adta elő: – Egyszer egy szegény zsidó favágó újszülöttre bukkant az erdő közepén. Hogyan táplálja? Imádkozott az Úrhoz, és akkor csoda történt: említi nőttek, és meg tudta szoptatni a gyereket. – Közbeszólt az egyik tanítványa: – Nekem nem tetszik ez a történet. Mért van szükség olyan szokatlan dologra, hogy egy férfinak emlíje legyen? Az Úr mindenható. Megtehetné volna, hogy egy zacskó aranyat helyez el az újszülött mellett, amiből a favágó dajkát fogadhatott volna. – A rabbi elgondolkodott, majd ezt mondta: – Tévedsz, fiam. Miért költene készpénzt az Úr, amikor ingyen is csodát tehet? (S. L.)

Midőn Herschel a halálos ágyán feküdt, a fiának a következő tanácsot adta: – Szent írásainkban megíratott, hogy a Messiás jövetelekor minden ember a mennyországba indul. Izrael gyermekei egy pókhálóból szőtt hídon lépkednek, anélkül hogy egyetlen pókhálósál elszakadna. Ezzel szemben a gojok egy vashídon vonulnak át, amely le fog szakadni alattuk. Te vagy az én egyetlen fiam, ezért a halál torkában azt tanácsolom neked, biztos, ami biztos, válaszd a vashídat! (H. I.)

A rabbi tekintete a messzeségbe vész, mélyen elgondolkodik. Növendékei illendően várnak, majd tisztelettudóan megkérdik, min töprengett olyan sokáig. A rabbi roppant ünnepélyesen így ad számot gondolatairól: – Íme, miről töprengtem az imént. Ha a világ összes fáját, mindet, amennyi csak létezik a világon, egyetlen fává egyesítenénk, és mindazt a vizet, amennyi a világon létezik, egyetlen vízzé egyesítenénk, és

az összes fejszét, ahány a világon létezik, egyetlen fejszévé egyesítenénk, és ha kivágnánk azt a fát, amely a világ összes fájából állt elő, azzal a fejszével, amely a világ összes fejszéből állt elő, és az a fa belezuhanna ama vízbe, amely a világ összes vizéből állt elő, akkor mondhatom, az olyan hatalmasat loccsanna, hogy csak na. (S. L.)

A végsőkéig elkeseredett, százszorosan bűnhődő Jób panaszosan kiáltott az égnek: – Istenem, miért hagyod, hogy ekként szenvedjek, amikor minden percemet azzal töltöm, hogy imával hódoljak Neked? – Az égből mennydörögve jött a felelet: – Sürgetni nem hagyom magam! (H. D. S.)

Egyszer egy zsidó elvetődött a moszkvai állatkertbe, és megdöbbenésére egy ketrecben találta az oroszlánt és a bárányt. – Hát nem csodálatos? Ézsiás álma megvalósult! – Így szólt az arra járó állatgondozóhoz: – Milyen szépen tanuskodnak maguk a vallás ereje mellett! Mondja, hogy sikerült szembeszállniuk minden e világi megszokással, és egymás mellé fektetni, ahogy Ézsiás megálmodta, az oroszlánt és a bárányt? – Nincs ebben semmi különös – válaszolta az állatgondozó –, mindennap új bárányt fektetünk az oroszlán mellé. (H. D. S.)

– Manapság sokat hallunk a csodatételekről. Én egy olyanról akarok beszámolni, amelynek egyszer a tanúja voltam. Egy béna a mankóin elsántikált a rabbihoz, kérve, hogy tegyen vele csodat. A rabbi sokáig imádkozott, majd rákiáltott

a bénára: – Ez az ember dobja el a mankóit! – Na, és mi történt – kérdezték a figyelmes hallgatók. – Azt mondhatom, hogy az az ember, miután eldobta a mankóit, lezuhant a földre. – De hát ez nem is csoda! – Ez tényleg nem csoda, viszont a tanúja voltam. (L. L.)

A kegyes zsidó meséli: – Ott ültünk a rabbink lábánál, amikor felugrott, és széttárt karokkal, távoli hangon ezt suttogetta: »Látok valamit. Látom, hogy Bergycsev lángokban áll.« – A hallgatója: – No, és tényleg tűz volt aznap Bergycsevben? – A kegyes zsidó: – Mint később kiderült, azon a napon nem volt tüzeset Bergycsevben. De a rabbink *ellátott* odáig! (S. L.)

(Változat:) Ül a krakkói zsinagógában N., a csodarabbi és tanítványai körében imádkozik. Egyszer csak felkiált, s a tanítványok faggatására így válaszol: – Most halt meg L., a lemerbergi csodarabbi. – A hitközség gyászba öltözik a halotért. A következő napokban utasok érkeznek Lembergből, és kérdezzetik őket a tanítványok, hogyan halt meg a csodarabbi, mi baja volt; ezek azonban mit sem tudtak arról, hogy a rabbijuk meghalt volna, hiszen a legjobb egészségnek örvendett, amikor eljöttek hazulról. Végül is bebizonyosodott, hogy L. rabbi mégsem halt meg abban az órában, amikor N. rabbi telepatikus úton tudomást szerzett a haláláról, hiszen továbbra is életben van. Egy idegen nem is mulasztotta el, hogy ennek okán kigúnyolja a krakkói rabbi egyik tanítványát: – Jól felsült a rabbitok, amikor bejelentette, hogy látta meghalni a lemerbergi rabbit. Hiszen még ma is él. Mire a tanítvány: – Na, igen, de *ellátni* Krakkótól Lembergig, az is nagy dolog, nem?

A hászid és a *mitnagedd* (a hászidok ellenfele) beszélget. A hászid: – Hogy merészeled kinevetni a *cádikunkat* (a szent rabbinkat), aki előtt minden sábeszkor megjelenik az Úr! – Honnan tudod? – Maga mondta nekem. – És ha hazudik? – Te szemérmetlen! Hazugsággal vádolsz egy olyan embert, aki előtt minden sábeszkor megjelenik az Úr? (L. L.)

A hászid hencceg: – A mi rabbink egyik szombattól a másikig böjtöl. – Hazugság! Én magam láttam, amint egy hétköznapon evett. – Azt csak szerénységből teszi. Hogy senki se vegye észre, hogy böjtöl! (H. I.)

Egy hászid a rabbija által előidézett csodákról mesél: – Egyszer a *cádikunk* úton volt, és eleredt az eső. És mit gondoltok, mi történt? A *cádik* intett egyet a bal kezével, aztán a jobb kezével, és lám, jobbra is, balra is tovább esett az eső, csak éppen az út közepe maradt száraz. – Ezt mered te csodának nevezni? – háborodott fel egy másik hászid. – A csodák, amiket a mi *cádikunk* idéz elő, azok igazi csodák. Például egyszer pénteken úton volt, és ráalkonyodott. Mit tegyen? Hiszen ha napszálltakor beköszönt a sábesz, akkortól már nem szabad úton lennie. A mi *cádikunk* intett egyet a jobb kezével, aztán a bal kezével, és lám: jobbra és balra már szombat volt, de az út közepén, ahol ő haladt, még péntek! (L. L.)

Egy asszony megkérdezte a cádikot: – Szabad-e levágni a tyúkot, amelynek még csibéi vannak? – Szabad. A törvény nem tiltja. – És ha a csibék nélküle elpusztulnának? – A cádik megkéri az asszonyt, jöjjön el másnap, mondván: – Az éjszaka folyamán az Úr majd segít nekem megválaszolni az kérdést. – Reggel az asszony jajveszékelve érkezik a cádikhöz: – Szörnyűség történt, a róka felfalta a tyúkomat a csibéivel együtt! – A cádik megkönnyebbülve sóhajt fel: – Ugye mondtam, hogy az Úr megsegít! (L. L.)

(Változat:) Zsidóasszony jön tanácsért a rabbihoz: – Van egy kakasom és egy jércém. A kettő közül az egyiket le kell vágnom. De ha a kakast vágom le, szomorkodik a jérce, ha levágom a jércét, szomorú lesz a kakas. Mit tegyek? – Nagyon nehéz eset – mondja a rabbi. – Holnap gyere el ismét. – A következő napon az asszony megkapja a választ: – A jércét kell levágni. – De rabbi, akkor a kakas fog szomorkodni. – Nohát, illik is, hogy szomorkodjék! (H. I.)

~ ~ ~

A zsidó így imádkozott: – Édes jó Istenem, Te, aki a vadidegen embereken is megkönyörülsz, mondd, miért nem könyörülsz meg rajtam? (S. L.)

~ ~ ~

Két zsidó találkozik: – Milyen az életed? – Ne is kérdezd! Mint a hullott gyümölcs. – Egy év múlva megint találkoznak. – Na, és milyen az életed idén? – Mint a tavalyi gyümölcsből főzött lekvár. (L. L.)

~ ~ ~

Lejzer imájában fennhangon, kiabálva kér valamit a Teremtőtől. Szomszédja a zsinagógában rászól: – Miért kiabálsz az Úrral? Hidd el, szép szóval sokkal többre mérsz nála. (L. L.)

Hosszúnapon a kántor engesztelő zsolozsmát énekel a zsinagógában: – Minden porból lett és ismét porrá lesz. – Egy zsidó felzokog. Szomszédja nyugtatni próbálja: – Miért sír, hittestvérem? Ha aranyból lenne, és úgy változna porrá, az komoly veszteség lenne. De ha porból lett és porrá is lesz, nem nyer, és nem veszít semmit. (H. I.)

A New Orleans-i villamoson egy néger férfi jiddis nyelvű újságot olvas. A fehér bőrű zsidó, aki mellette áll, a vállát megkocogtatva ezt kérdi tőle: – Ne haragudjon, árulja már el nekem, miért nem elég magának, hogy néger?

(Változat:) A kis fekete fiút, név szerint Abraham Lincoln Goldsteint az első tanítási napon félrevonja a tanítónő: – Abe, érdekelne a családneved. Te zsidó vagy? – A kislány így válaszol: – Nem, tanító néni. Azt hiszi, nem elég cőresz (szerencsétlenség) nekem, hogy néger vagyok? (H. D. S.)

Pszichiáter: – Foglaljon helyet, Lichtmann úr! Mi hozta ide hozzám? – Lichtmann: Az emberek mind idioták, kiabrándultam az egész emberiségből. – Igen? És mondja, mit tettek magával az emberek? – Akármit mondok nekik, rám sütik, hogy megőrültem. Az igazság egyetlen morzsájára sem

kíváncsiak! – Lichtmann úr, menjünk vissza az elejére, jó?
– Szóval az úgy kezdődött, hogy megteremtém az eget és a földet. A föld pedig kietlen és pusztá vala, és setétség vala... (L. L.)

...

A tanítvány megkérdi a rabbítól: – Rabbi, lehet-e tóraolvasás közben szivarozni? – Pfuj – mondja a rabbi –, ez botrány, ez szigorúan tilos. – Akkor máshogyan kérdezem: lehet-e még szivarozás közben is a Tórát olvasni? – Az mindjárt más – mondja a rabbi –, az nagyon is példás cselekedet.

...

Rafael Berkovitz betér Katzenelsohn boltjába maceszért, de amikor átveszi, felháborodik: – Ez neked macesz? Olyan kemény, hogy nemhogy megrágni, de széttörni sem lehet. – Mi nek csapsz ekkora paláverf? – mondja Katzenelsohn. – Ha őseinknek ezt a maceszt kínálták volna, amikor a pusztában vándoroltak, mind a tíz ujjukat megnyalták volna utána. – Azt elhiszem – mondta Berkovitz –, mert amikor a pusztában vándoroltak, ez a macesz még friss volt. (L. L.)

...

Két zsidó a mentőcsónakban, közel s távol sehol szárazföld vagy hajó. – Édes Istenem – imádkozik az egyik –, ha ezt ép bőrrel megússzuk, vagyonom felét nemes célokra fogom fordítani. – Tovább eveznek, beesteledik, még mindig sehol a segítség. – Uram – imádkozik újból a zsidó –, ha megmentesz minket, vagyonom kétharmadát nemes célokra fogom fordítani. – Másnap reggel a helyzet változatlanul kilátástalan. – Uram – fogadkozik a kegyes zsidó –, ha a

Te segítségével kimászunk ebből a slamasztikából... – Állj! – kiált rá a másik –, ajánlatokkal leállni! Föld a láthatáron! (S. L.)

~ ~ ~

– Édes jó Istenem! – sóhajt fel egy becsődölt börziáner. – Adj nekem még egyszer húszezer forintot, és én kötelezem magam, hogy a felét a *schnorrereknek* (kéregetőknek) adom. Ha azonban nem bízol bennem, édes Istenem, adj nekem egyelőre csak tízezer forintot! (L. H.)

~ ~ ~

Megkérdezik a zsidógyereket, szégyelli-e, hogy zsidó? – Miért – kérdez vissza –, ha szégyellem, akkor nem leszek zsidó? – Aztán így folytatja: – Tetszik tudni, ha már úgy is zsidó vagyok, és az is maradok, akkor inkább büszke vagyok rá.

~ ~ ~

Rabbi a vétkezőhöz: – Fiam, azt mondják az emberek, hogy te disznóhúst fogyasztasz. Tudod, hogy ez nagy bűn? Épp olyan nagy bűn, mintha házasságtörést követnél el. – Ugyan már, micsoda beszéd? Mind a kettőt kipróbáltam: micsoda különbség! (S. L.)

~ ~ ~

A rabbi fülébe jutott, hogy a hitközség egyik tagja sábeszkor kanasztázott. – Szégyellj magad! – szidta meg a rabbi. – Pedig biztosan tudod, hogy sábeszkor kártyázni, különösen, ha pénzre megy, igen nagy bűn. – Tudom, rebbelében, és hidd el, súlyos árat is fizettem a bűnömért. (H. D. S.)

~ ~ ~

Egy szombati napon két zsidó sétál a karlsbadi promenádón. – Kohn, azt hallottam rólad, felvilágosult zsidó lettél. – Így igaz. – Mondd csak, te hiszel még Istenben? – Tudod mit, beszéljünk másról. – Másnap megint összetalálkoznak a promenádón. – Te Kohn, egész éjjel nem hagyott aludni ez a dolog: hiszel te még Istenben? – Nem, nem hiszek. – Na de ezt tegnap is nyugodtan bevallhattad volna. – Megőrültél, sábeszkor? (S. L.)

~ ~ ~

A fiatal Rutenberg böjti napon eszik. Idős édesapja megbotránkozik: – Úristen, mit csinálsz? Nézz meg engem, én öreg is vagyok, beteg is, mégis megtartom a böjtöt. A fia így felel: – Papa, te csak ne nyugtalankodj, mert egyikünk sem jut fel a mennybe; én azért nem, mert nem tartom a böjtöt, te pedig azért nem, mert nincs mennyország. (L. L.)

~ ~ ~

Kegyес zsidók beszélgetnek a halálról. Azt mondja az egyik: – Ha meghalok, szeretnék a vilnai csodarabbi mellett feküdni. De ez biztosan nem adatik meg nékem. – Én beérném azzal is – mondja a második –, ha a megboldogult rabbink mellett fekehetnék. – Ami engem illet – mondja ábrándozva a harmadik, egy fiatal zsidó –, én Rosenblum rabbi lánya mellett szeretnék feküdni. – De hát ő még él! – kiáltja a két idősebb zsidó felháborodva. – És én – méltatlankodik a fiatal –, én talán hulla vagyok? (S. L.)

(Változat:) Három vilnai zsidó beszélget. – Halálom után én Ezékiel, a nagy talmudista mellett szeretnék feküdni. – Én pedig a nagy Eljáhu gáon (bölcс rabbi) mellett. – Én viszont

– mondta Motke Chabad – Esther Schulz mellett. – De hisz ő él! – Épp azért! (L. L.)

~ ~ ~

A zsidó temetőben egy gyermeket temetnek. Az apja is beszédet mond a sírnál: – Szegény fiacskám, ha feljutsz, kérd meg a Teremtőt, adjon a szüleidnek gondtalan öregséget, Lea és Hanna nővérednek sikeres férjhezmenetelt, sikeres gyógyulást beteg nagyapádnak, bátyáidnak, Dávidnak és Salamonnak pedig sok sikert az üzleti életben... – A sírásó nem állja meg, hogy közbe ne szóljon: – De uram, ha ennyi elintéznivalója van a Mindenhatóval, minek a fiát küldi, aki még gyerek? Menjen inkább személyesen maga! (L. L.)

~ ~ ~

Levy egy héber könyv fölött mereng. – A bölcs – olvassa – hétszer vétkezik egy nap. – Elgondolkodik, majd: – Biztosan csak henceg. (S. L.)

~ ~ ~

– Chaim, mi az, hogy eljöttél az istentiszteletre? Hiszen azt mondtad, már egyáltalán nem hiszel Istenben? – Stimmel, már nem hiszek benne. De tudom én, hogy igazam van-e? (S. L.)

~ ~ ~

A rabbi összeszorított foggal tűri a közeli folyó áradását. Minden bizalmát az Úrba helyezi. Háromszor jön mentőcsónak, hogy elszállítsa, először térdig ér az árvíz, aztán már az emeletig ér, végül már a tetőig. A rabbi mindannyiszor elküldi a megmentésére érkezőket, végül elragadja az árvíz, megfullad, és a mennybe kerül. Ott kérdést intéz az Úrhoz: – Hogy engedhetted meg ezt, Uram? Egész életemben

jót cselekedtem, minden kívánságodat teljesítettem. Miért nem tettél legalább kísérletet arra, hogy megmentes? – Az Úr hangja mennydörögve szólt: – Három mentőcsónakot is küldtem, te szerencsétlen! (T. C.)

(Változat:) – Istenem, képtelen vagyok eldönteni, létezel-e, vagy sem. Ha adnál a létezésedről valami apró jelet, például letennél a nevemre egy csomó pénzt valamelyik svájci banknál! (W. A.)

...

Ha meg akarod nevetetni Istent, beszélj neki a terveidről! (W. A.)

...

Ha kiderülne, hogy mégis van Isten, annyit biztosan a szemére lehetne vetni, hogy kevés dolog sikerül neki. (W. A.)

...

Ha Isten létezik, remélem, fel tud hozni valamit a mentségére. (W. A.)

...

Nem elég, hogy nincs Isten, de próbáljon meg az ember vásárnap vízszereletőt találni. (W. A.)

...

Lehet, hogy a világ csak egy álom, egy elképzelés... De akkor viszont túl sokat fizettem a szőnyegeimért. (W. A.)

...

Kellemes hely lehet a mennyország... De lehet-e ott zuhanyozni? (W. A.)

Hitoktató: – Ismételjük el, mit tanultunk Mózesről az elmúlt órán! – Mózes egy egyiptomi hercegnő fia volt. – Gerda, nem figyeltél, mert a hercegnő a kis Mózeset egy kosárban találta a Nílus partján. – Mondja ő... (S. L.)

A hitoktató fejleszteni szeretné Móricka vallásos érzékenységét, ezért sétát tesz vele a téli tájban, és egy befagyott tócsához érve, mély érzelmekkel a hangjában így szól: – Nézd csak, gyermekem, milyen szépen befagyasztotta a mi Jóistenünk azt az undok tócsát. – Mire Móricka: – Az is kunszt, télen? (S. L.)

A hitoktató meg akarja értetni Mórickával, mik is a csodák: – Képzeld el, Móricka, leesik valaki egy torony tetejéről, és mégis ép marad. Mi az? – Hát, baleset. – Nem értesz semmit. Képzeld el, hogy az illető másodjára is felmászik a torony tetejére, megint leesik, és megint ép marad. Mi az? – Hát, az szerencse. – Hitoktató: – Nem, dehogy. Inkább most már képzeld el, harmadszor is felmászik, megint leesik, és megint ép marad. No, hát mi az? – Megszokás. (S. L.)

Egy berlini ügyvéd így nyilatkozott: – Szép dolog a cionizmus, de ami engem illet, ha egyszer létrejön a zsidó állam, én a berlini konzulja akarok lenni. (S. L.) (Ezt a bemondást a magyar szakirodalom Lukács György bankár-édesapjának, Lukács Józsefnek tulajdonítja: H. M.)

– Chaim, a rabbink azt mondja, rövidesen megérkezik a Messiás. – Isten ments! Akkor az összes rokonom, aki a világ teremtése óta csak élt, mind hozzám fog seregleni, hogy nálam akar lakni. (S. L.)

...

A brooklyni rabbi a zsidóságot világszerte érő szerencsétlenségek láttán meg akarja erősíteni fogyatkozó hitét, és így fordul az Istenhez: – Uram, áldassék a neved, meg szeretnék erősödni a hitemben, hogy igaz emberként szállhassak a sírba, ezért arra kérlek, hadd nyerjem meg a főnyereményt a New York-i lottón! – Heteken keresztül ezzel a személyes fohással egészítette ki napi rendszeres imáit, mégsem történt semmi. Egyik este, amikor a kihalt zsinagógában éppen esti imáját mondta, morajlást hallott, meglibbentek a függönyök, és egy dallamos, minden irányból érkező, sejtelmes hang ezt susogta: – Legalább egy lottószelvényt vehetnél! (T. C.)

...

A Bostonban élő Kohn, most, hogy nyugalomba szándékszik vonulni, még befizet egy japán társasutazásra. Gyerekkorában annyit hallotta mesélni, hogy a zsidók az egész világon szétszóródtak, szeretné megnézni, vannak-e Japánban is zsidók. Tokióban a tolmács készséggel áll rendelkezésére, és elviszi őt egy péntek esti istentiszteletre a zsinagógába. Kohn csodálkozva látja, hogy az istentiszteleten részt vevők mind alacsony növésű, törékeny alkatú, sárga bőrű, ferde szemű japánok, de a zsinagóga berendezése megegyezik az általa ismert zsidó templomokéval, az imádkozók imaleplekbe burkolódzva hajlongnak, a férfiak fején kalap van, a fiúk feje búbján kapedli... A szertartás végeztével Kohn a tolmács-

csal előremegy a rabbihoz. Bemutatkozik, és meghatott hangon előadja, hogy ez élete legboldogabb napja, boldoggá teszi őt a tudat, hogy Japánban is élnek hitsorsosok. A rabbi megakasztja a szóáradatot: – Szóval ön azt állítja, hogy ön zsidó. – Igen, rebbelében, Bostonból. – Érdekes: nem ferde a szeme, nem sárga a bőre, nem törékeny alkatú, még csak alacsony növésűnek sem mondható. Nem látszik zsidónak. (E. M.)

Biblia-fejtőrőműsor a jeruzsálemi rádióban. A bemondó bejelenti: – Első díj: egy hét Izraelben. Második díj: három hét Izraelben. Vigaszdíj: egy egész évnyi tartózkodás Izraelben. (S. L.)

A New York-i kikötőben egy öreg, rongyos zsidó felkérérdzik egy Izraelbe tartó hajóra: – Kapitány úr! Könyörüljön meg egy halni készülő zsidón! Az Isten szerelmére, vigyen el magával Izraelbe, hogy ott őseim földjében nyugodhassak! – Megesik rajta a kapitány szíve, és elviszi az öreget. Amikor azonban a haifai kikötőből visszafelé indulna a hajójával, újra ott látja ténferegni az öreget, aki most arra kéri könyörögve, vinné vissza magával New Yorkba a hajóján. – Tudja, kapitány úr – magyarázkodott az öreg –, már valamivel jobban vagyok. Izraelben meghalni – azt igen. De élni? (S. L.)

A Földközi-tengeren két gőzös összetalálkozik. Az egyik Izraelből jön, a másik Izraelbe tart. Mindkét hajó fedélzetén zsidók tolonganak, az egyiken leendő izraeli bevándorlók, a másikon pedig az onnan kivándorlók. Amikor a két hajó hallótávolságon belül jár, a zsidók *mindkét* hajóról ezt kiáltozzák egymás felé: – Elment az eszetek? (S. L.)

UTÓSZÓ

„Ez nem lehet igaz!” A zsidó viccek logikája

Két elképzelésemet szeretném összefűzni a következő eszmemefuttatásban.

Az első elképzelésem az, hogy a zsidó ember helyezte az újkori társadalmi világban sajátosan *ambivalens*. Benne is él, benne is foglalatoskodik az átlagos társadalomban a zsidó, meg nem is; osztozik is az összemberi készítésekben, törekvésekben, meg nem is; részesedik is a materiális és szellemi javak közforgalmából, meg nem is; alá is veti magát a vallás és a morál közkeletű szabályainak, meg nem is; vonzódik is a sajátjaihoz, illetve a többiekhez, meg nem is; külön szegmensnek is tartja a sajátjait a társadalmi világon belül, meg nem is – ez az alapvetően ambivalens helyzet a társadalmi világban való navigációt (a saját fertályban való navigációt is!) módfelett hányatottá teszi. *A zsidó, ha körütekint a társadalomban, ott is problémát kénytelen látni, ahol az esetleg nincs is.* Nem feltétlenül a társadalmi világ ellenségessége, fenyegető volta készíteti fokozott éberségre, reflexióra, hanem már eleve az, hogy *egyidejű* összekötöttsége a társadalmi világgal, illetve *egyidejű* elszakítottsága tőle, még legközönségesebb cselekvéseit

is problematikussá teszi, ezért még e cselekvései is fokozott reflexiót kívánnak tőle.

A navigáció cselekvési manőverei mögött *nyelvi-gondolati* műveletek állnak, amelyek hasonlóan problematikussá válnak. Erre alapozom második elképzelésemet. Hogy adekvát cselekvések szülessenek, minden cselekvő előfeltevések és helyzetdefiníciók tucatjai között próbál rendet vágni a mindennapi attitűdben.²⁵ Ha igaz az, hogy a zsidó – ambivalens léthelyzete miatt – ott is problémát kénytelen látni, ahol esetleg az nincs is, akkor az is igaz, hogy emiatt a cselekvéseit megalapozó *nyelvi-gondolati* műveleteknek is igen nagy számban kell készenlétben állniuk. Nagyobb számban, mint ha cselekvéseit megszokásból, rutinszerűen, a bizalom és a biztonság áldott állapotában hajthatná végre. Ha problematikus számára a legközönségesebb cselekvés is, akkor nyilván a cselekvését megalapozó gondolati műveletek (előfeltevések, oknyomozások, helyzet- és következményértékelések, kimeneti valószínűségi becslések stb.) is nagy bőségben kell, hogy a kezére álljanak. *Nagyobb bőségben, mint a kevesebb problémát észlelő nem-zsidó szereplők számára.* (A kimeneti siker effajta túlbiztosításából azonban, ne feledjük, éppúgy fakadhat értékelési fölény, mint értékelési zűrzavar: magabiztos cselekvés, vagy képtelenség a cselekvésre.)

25. Ez a fenomenologikus tudásszociológia legfőbb kutatási témája; áttekintését lásd Hernádi Miklós: „A mindennapi élet fogalmának felbontása”. In: uő, *Kiszetűs történelem. A mindennapi élet elméletéhez.* Gondolat, Budapest, 1990. 32–116. l.

Alkalmazzuk most már a két, fent ismertetett elképzelést együttesen a zsidó viccek világára!

A viccek, amiként a folklór más darabjai is, ajánlásokat, életvezetési tanácsokat adnak a társadalmi világban folytatott navigációhoz. Követhető vagy elvethető használati utasításokat adnak közre a dolgokkal, elvontságokkal folytatandó manipulációhoz. Elmondják, megértetik, ki kicsodának látszik, ki kicsoda valójában, kihez hogyan kell közeledni, kivel hogyan kell eljárni. Megvilágítják, úgyszólván felcímkézik a társadalmi világ tárgyi és személyi adottságait, s ezek minden várható következményét, ideértve az esetleges változásokat is. De a viccek, s ebben már különböznek a folklór legtöbb más darabjától, elmaradhatatlan csattanójuk folytán *humorosak* is, amit nem lehet másként látni, mint a szóban forgó tanulság, életvezetési tanács *emlékezetbe vésésének* sajátos eszközét. Ez a végső soron poétikai eszköz, mely sok hasonlóságot mutat a rímmel, s még többet az ún. kancsal rímmel, végső soron a csattanó által végrehajtott síkváltáson: a gondolkodási szintek vagy síkok hirtelen átbillenésén, egymásba zökkenésén alapszik, amint ezt a legtöbb viccemélet hangsúlyozza. Ehhez az kell, hogy a vicc premisszái, illetve csattanója más-más gondolkodási szinteken vagy síkokon helyezkedjék el, és épp a váratlan, alig-plauzibilis csattanó szikráztassa össze ezeket a síkokat.²⁶

26. Vö. pl. Koestler, Arthur: „The Logic of Laughter”. In: uő, *The Act of Creation. A study of the conscious and unconscious in science and art.* Dell, New York, 1964. 27–50. l.

Ha először is megnézünk két jobbfajta, nem-zsidó viccet:

Hétfőn hajnalban akasztani viszik a cigányt. Felsőhajt:

– Na, ez a hét is jól kezdődik!

Arisztid (1947-ben a Duna-korzón) elpanaszolja Taszilónak, hogy szörnyű fogfájás kínozza. Tasziló nem érti a dolgot: – Miéht nem huzatod ki, kéklek alássan? – Arisztid: – Ezeknek?! (Mármint a kommunistáknak: H. M.)

akkor világos, hogy a cigány számára a naptári hét badar módon még az ő felakasztása után is továbbélhetnek tűnik, Arisztid számára pedig badar módon összezsúszik az, amit a maga javára tenne meg, azzal, amit a kommunisták kedvéért volna hajlandó megtenni. A két csattanó váratlan voltához nem férhet kétség. A premiszszak (az akasztás, a fogfájás) azonban túlságosan egyértelműek, névértéken kezelendők ahhoz, hogy a váratlan, abszurd lezárás egy másik síkra rántsa át a vicc hallgatóját, olyan síkra, amelynek logikailag már semmi köze nincs a premisszak síkjához. A humoros hatást mindkét esetben a vicchősök *ostobaságának* hirtelen elővillanása kelti; a viccek csattanói azonban képtelenségük ellenére is megmaradnak abban a ténylegesen létező és névértéken kezelendő valóságban, ahol ostoba cigányok és ostoba arisztokraták természetesen tenyésznek, és sorozatos butaságokat mondanak.

Hangsúlyozandó, hogy sok zsidó vicc csupán ebbe a mérsékelt humoros, mert a valóság rendjét és a vicchallgatók várakozásait csak minimálisan felborító kategóriába vág. Az ideáltipikus zsidó viccben azonban

ennél sokkal brutálisabban törnek meg a várakozások, és rendre sokkal durvábban szakad szét a valóság kárpitja, amely mögül már egy egészen másfajta valóság sejlik elő. Ezek legtöbbször átütő erejű, ellenállhatatlanul originális zsidó viccek, amelyeknek humoros hatása évszázadok óta lankadatlan. Ez nem a témaválasztásuk, a szereplőgárdájuk vagy a felsorakoztatott kelléktárak miatt van így. Az ok ezeknek a vicceknek a meghökkenítő, képromboló *logikai-nyelvi szerkezetében* rejlik.²⁷

A zsidó viccek logikai-nyelvi szerkezete elválaszthatatlan a viccmesélők és a vicchallgatók sajátos *előfeltevéseitől*. Ezek az előfeltevések – híven a zsidó léthelyzet alapvető ambivalenciájához – legtöbbször ambivalensek, és persze legtöbbször egymásra hasonlító módon ambivalensek, hiszen a zsidó léthelyzetben, s annak alapvető ambivalenciájában minden zsidó osztozik. Például abban, hogy beletartozik is a zsidó a szélesebb társadalmi világba, meg nem is, része is a zsidó közösségnek, meg nem is, bízik is a rabbijában, a feleségében

27. Vö. „/Jewish humor/ exploits a deep and lasting concern and fascination with logic and language”. Cohen, Ted, *Jokes. Philosophical thoughts on joking matters*. University of Chicago Press, Chicago–London, 1999. 40. l.

Cseresnyési is hangsúlyozza a „verbális rafinéria” fontosságát a zsidó viccek genesisében: Cseresnyési, László, „Traktátus a pesti/zsidó humorról”, 2000, 2006, 7–8. Hogy ezt a csúrcsavarosságot „a fegyvertelen zsidóság egyetlen fegyverének” tekintsük-e, mint tekintette az idős Freud vagy Salcia Landmann, avagy Komlós Aladárt parafrazálva, inkább élvezetes mentális önjutalmazásnak tartjuk a zsidóság sokféle megpróbáltatásáért, túlmutat mostani leíró céljainkon.

vagy az alkalmazottjában, meg nem is, fensőbb lénynek is tartja Istenét, meg nem is, hisz is a túlvilágban, meg nem is. A zsidók tömeges asszimilációja – a kitérést nagyon sok szellemes zsidó vicc tematizálja – csak megnövelte a kínzó ambivalenciák számát, hiszen az asszimiláns zsidó éppoly kevésbé tartozik a zsidók, mint a gojok közösségébe, miközben sok tekintetben, „ellenkező oldalról” mégis mindkettőbe beletartozik, bár *igazán* csak egy illuzórikus, lebegő közösségbe tartozik: az asszimilánsokéba. Mármost ha ilyen ambivalens előfeltevések nyaldossák körül a viccben elősorolt dolgokat és elvontságokat, illetve a bevetett logikai kategóriákat, akkor azok – legalábbis a közös előfeltevések értelmében – már eleve „bolyhosan”, nem pedig „elvágólag” fognak elvezetni a csattanóig. És azután nem ritkán maga a csattanó lesz a „legbolyhosabb”. Ami igen messze esik az átlagos viccek helyrerakó és elrendező csattanóitól! A legkiválóbb zsidó viccek csattanói a maguk „bolyhosságával” inkább fokozzák, semmint enyhítenék a premisszáik nyomán kialakuló feszült tanácstalanságot:

Az öreg Lefkovitz közgazdasági összefüggésekre tanítja a fiát: – Minden, ami ritka, az drága. A jó ló bizony nagyon ritka, és ezért nagyon drága. – Na de papa – veti közbe a fia –, egy jó ló, amelyik olcsó, az sokkal ritkább. (S. L.)

Ennek a példának a szépsége abból fakad, hogy a két premissza még meglehetősen „elvágólagos”: bízást beilleszthető az arisztotelészi logikába. A meghökkentő csattanó azonban a mégoly rendezett premisszákat is

képes fenekestül felforgatni a ritkaság és a magas vételár okcsági sorrendjének felborításával, a ritkaságnak épp az olcsóságból való levezetésével.

A *közösen* táplált „bolyhos” előfeltevések²⁸ és a bevett, megfelelően „bolyhos” logikai kategóriák egyszerre szükségesek a talán leggyakoribb (és talán legellenállhatatlanabb) zsidó vicctípushoz, ahhoz, amelynek csattanója *egyszerre tagadja és igenli* a premisszák sugallatait.

A varsói zsinagógába beviharzik Kaplan, a rófös, de nincs belépőjegye, a samesz nem engedi be. – Figyелjen ide, sürgős dologban járok. Sürgősen meg kell keresnem az üzlettársamat odabenn, meg kell beszélnem vele valamit. – Rendben – mondja a samesz –, a dolga miatt beengedem. De ne merészелjen imádkozni! (L. L.)

28. Több viccteoretikus is hangsúlyozza a viccélvezet abszolút rászorultságát arra, hogy a háttérben rejlő előfeltevések messzemenően *közösek* legyenek. Cohen (i. m. 25. l.) például innen származtatja, hogy a viccek „oly sok mindent kimondatlanul hagyhatnak”, vagyis hogy tömörségük ellenére is érthetők és élvezhetők maradnak. Cseresnyési (i. m.) egyenesen azt fejtegeti, hogy a zsidó humor működése mögötti értékrend és vélekedések „közös platformja” híján a vicceken nem is lehetne nevetni! Poétikai megfontolásokat is tartalmazó dolgozatában Fónagy Iván azt a viccmesélők és vicchallgatók között minden esetben fellépő egyezséget is a közös előfeltevések közé sorolja („Csak viccelünk!”), amely a viccmesélés kezdetén felfüggeszti a szokásos valóságkritériumait, és egy fiktív valóságba való átlépést kezdeményez, lásd Fónagy Iván: „Viccel a bácsi. Humor és költőiség a nyelvben”. *Magyar Nyelvőr*, 1970 (94), 22. l.

Egyrészt azt gondolhatjuk, hogy Kaplan, a rőfös csupán üzleti ügyben akar ingyen bejutni a zsinagógába (hisz így nyilatkozik), s ingyenes belépése akár jogos is lehet, hisz belépőjegyet elvileg csak az imádkozni akaróknak kell váltaniuk, másrészt azonban miért pont ő ne fizetne a belépőjegyért, ha éppen jövedelmező üzleti ügyben kíván bejutni? Másrészt azt is gondolhatjuk, amit *nem* nyilvánított ki, hogy igazából imádkozni akar odabenn, csak túl fukar ahhoz, hogy belépőjegyet váltson. A csattanó („ne merészeljen imádkozni”) ez utóbbi eshetőségre utal, mindenfajta bizonyosság nélkül, persze. A csattanóból Kaplan dicséretes áhítatosságára is következtethetünk, de arra a járulékos körülményre is, hogy fukar ember, és épp a zsinagógától sajnálja a pénzt, ez pedig már egyáltalán nem dicséretes. A csattanó a premisszák „lebegő” voltát nem oldja fel, csupán nyomatékositja. Egyszerre tartja érvényben Kaplan rejtett, illetve kinyilvánított célját, a célok dicséretes vagy szégyenletes voltát, illetve Kaplan igazi céljának végső kiismerhetetlenségét.

A kegyes zsidó meséli: – Ott ültünk a rabbink lábánál, amikor felugrott, és széttárt karokkal, távoli hangon ezt suttogetta: „Látok valamit. Látom, hogy Bergycsev lángokban áll.” – A hallgatója: – No, és tényleg tűz volt aznap Bergycsevben? – A kegyes zsidó: – Mint később kiderült, azon a napon nem volt tüzeset Bergycsevben. De a rabbink *ellátott* odáig! (S. L.)

Ez a klasszikus zsidó vicc egyszerre tagadja és igeneli a csodatévő hírben álló rabbi látnoki képességét. Az első premissza látnoknak állítja be, a második viszont megvonja tőle ezt a képességet. A csattanó („Ellátott odáig!”) úgy tagad és igenel egy időben, hogy mindkét lehetőséget lefokozza valamelyest. A logikai szerkezet a következő:

A rabbink látnok + A rabbink nem látnok =
A rabbink *kicsit* látnok, és *egy kicsit* nem látnok

Ez a logikai kompromisszum összeférhetetlen az arisztotelészi logikával, viszont jócskán otthonos a mindennapi gondolkodásban. Ha valami egyszerre igaz, illetve nem igaz, akkor középutat kell találni – sűgja a mindennapi ész –, még akkor is, ha egy asszony nem lehet „egy kicsit”, hanem csak teljes mértékben, vagy egyáltalában nem terhes.

Valaminek az egyidejű igenlése és tagadása még tömörebb is lehet:

Csak az a baj az örökkévalósággal, hogy unalmassá válik. Különösen a vége felé. (W. A.)

Ez a one-liner egyszerre állítja és tagadja, hogy az örökkévalóság csakugyan örökké tartana. Hiszen aminek „vége” lehet, az már nem örökkévalóság. De ha állítunk róla valamit, azt ti. hogy „unalmas”, akkor már igenis posztuláljuk a létezését.

Valamit egyszerre tagadni és igenelni annyi, mint önellentmondásba keveredni. Kivéve, ha más oldalát ta-

gadam valaminek, mint amelyikre igent mondok. Ezt a bravúrt sok kitűnő zsidó vicc végrehajtja, amikor a szellemit, mint pl. a láthatatlan Isten megnyilatkozása, annak materiális oldaláról próbálja megragadni. A legrezigáltabb alapvicc ebből a nemből a következő:

Isten hét nap alatt teremtette a világot. Meg is látszik rajta.

Sokkal szövevényesebb a következő példány:

A rabbi összeszorított foggal tűri a közeli folyó áradását. Minden bizalmát az Úrba helyezi. Háromszor jön mentőcsónak, hogy elszállítsa, először térdig ér az árvíz, aztán már az emeletig ér, végül már a tetőig. A rabbi mindannyiszor elküldi a megmentésére érkezőket, végül elragadja az árvíz, megfullad, és a mennybe kerül. Ott kérdést intéz az Úrhoz: – Hogy engedhetted meg ezt, Uram? Egész életemben jót cselekedtem, minden kívánságodat teljesítettem. Miért nem tettél legalább kísérletet arra, hogy megmentes? – Az Úr hangja mennydörögve szólt: – Három mentőcsónakot is küldtem, te szerencsétlen! (T. C.)

A vakbuzgó rabbi, aki nem ismeri fel Isten ujját, mert túl életidegen ahhoz, hogy felismerje, éppoly nevetséges ebben a viccben, mint maga az Úr, aki megbocsáthatatlan hanyagsággal túlságosan is eltitkolta, hogy igenis meg akarta menteni a rabbit. A vicc egyszerre tagadja

és állítja Isten segítőkészségét, miközben egyszerre pártolja és kárhoztatja a vallási fanatizmust. Mindezt úgy, hogy a szellemi kvalitásokat rendre materiális próbára bocsátja. A bizonytalanság, a „bolyhosság” fennmarad, hiszen a materiális oldal tagadása nem likvidálja a szellemi oldalt. Ahelyett, hogy feloldódna, nem szűnik az ellentétek harca.

Egyszerre állít és tagad az a vicctípus is, amely egy bevett értéksorrendet forgat fel fenekestül:

Bibliai fejtörőműsor a jeruzsálemi rádióban. A bemon-dó bejelenti: – Első díj: egy hét Izraelben. Második díj: három hét Izraelben. Vigaszdíj: egy egész évnyi tartózkodás Izraelben. (S. L.)

Úgy kérdőjeleződik meg a fejtörőműsor legitimitása (hiszen minden jel szerint itt a legsoványabb díjakat a legjobb kapják), hogy magának a műsornak az érvényesége azért mégsem kérdőjeleződik meg, hiszen lezajlott, vannak nyertesei, díjakat osztanak, stb.

A következő példány egy leleményes „akkor inkább” beiktatásával minden logikai és kommunikációs szabályt megsért, hogy a vicchős kitérhessen a rendőri kérdés egyenes megválaszolása elől.

Vallatják a rendőrök Rosenfeldet. – Ismeri a Kohnt? – Nem, nem ismerem. – Hát a Grünt, azt ismeri-e? – Akkor inkább a Kohnt!

Az eredmény: *homályban marad*, ismeri-e Grünt Rosenfeld, vagy sem, mert válaszából, hogy *inkább* Kohnt ismeri, egyszerre lehet kiszűrni azt is, hogy ismeri Grünt (hiszen referenciába hozza Kohnnal), és azt is, hogy nem (hiszen ilyen értelmet is lehet adni nyilatkozatának). A kitérő válasz, az értelem eltolása jellegzetes villódzást teremt az egymással ellentétes, potenciálisan mégis kovalens, egyszerre érvényes jelentések között, amint azt a következő viccpéldányok is mutatják:

Egy zsidó ballag az utcán, s egyszer csak hallja, hogy valaki hátulról hangosan szólongatja: – Reb Chaim, Reb Chaim! – A zsidó megrezzen, és elcsodálkozik: – Honnan ismer ez engem? Hiszen engem nem is Chaimnak hívnak! (K. A.)

Itt a vicc hőse megmagyarázhatatlanul ferde logikával éppen *abból* következtet rá, hogy az idegen ismeri őt, hogy *rossz* néven szólongatja. De ha az idegen csakugyan ismeri őt, hiszen szólongatja, akkor még az sem lehetetlen, hogy az idegen tudja jól: őt csakugyan Chaimnak hívják. A logikai elbizonytalanodás következtében az utcán ballagó zsidónak nemcsak a neve, de a kiléte is bizonytalanává válik.

– Hogyhogy magánál 40 krajcár a hering darabja, Kohn úr? Szemben, a Lefkovicznál csak 20 krajcár darabja. – Akkor veygen a Lefkovicznál! – Jó, jó, de momentán el-

fogyott a heringje. – Na, látja, ha nálam is elfogy, nálam is 20 krajcárba fog kerülni. (S. L.)

A vicc nyitja itt az, hogy a „nincs” nyugodtan lehet olcsó, nem veszélyezteti a „van” forgalmi árát, mert hiszen nem létezik (miközben azért, összehasonlítási alapként, mégiscsak létezik). A villódzás a „van” és a „nincs” között egyszerre fakadhat abból, hogy itt két ostoba ember két különböző malomban örül, de abból is, hogy, ha belegondolunk, már a legköznapiabb árvita is a létezés titkai-ba enged bepillantást

Lejzer és Simon együtt sétál, elered az eső. – Lejzer, nyisd ki az ernyőd! – mondja Simon. – Nem ér semmit, tele van lyukakkal. – Akkor minek hoztad magaddal? – Nem gondoltam, hogy esni fog! (L. L.)

E legutóbbi viccben a humoros hatás nyitja a hibás (ám valamilyen tekintetben mégiscsak legitim) céltételezés: Lejzer *azért* hozta magával az ernyőjét, mert *nem* gondolta, hogy esni fog. A céltételezés azonban valamelyest mégiscsak legitim, hiszen a *használatlan* ernyőjét hozta magával, sejtve, hogy úgysem kell használnia.

Ezek a humoros mini-történetekbe vagy dramolettekbe ágyazott *paradoxonok* csak a csattanóval léphetnek érvénybe: ekkor villan elő a premisszák és a csattanó közötti logikai ellentmondás. Ezért olyan nélkülözhetetlen része a viccnek a csattanó, és ezért fejthet ki olyan elementáris humoros hatást a premisszák értelmének a

csattanóval beköszöntő radikális *átértelmezése*.²⁹ A premisszák során felhalmozódott „téves”, „értelmetlen” logikai és cselekvési anyagot (pl. azt, hogy Lejzer használhatatlan esernyőt hozott magával) a csattanó visszalökheti a „helyálló”, „értelmes” logika és cselekvés világába, esetünkben Lejzer látszólag jogos védekezésével, hogy ti. *nem* számított esőre. De ha igazi paradoxonokkal van dolgunk, az átértelmező hatású csattanó nem számolhatja fel a viccállítások során felhalmozódott ellentmondást. Az ellentmondás éppen a csattanóval lép igazán érvénybe! Esetünkben például visszavonhatatlannul kiderül: logikailag nem áll meg, és nem is oszlat el korábbi logikai ellentmondást az a csattanóban elhangzó indoklás, hogy az esernyőre azért volt szükség, mert *nem* fog esni az eső. Az esőre *nem* számítók ugyanis semmilyen esernyőt nem szoktak magukhoz venni: sem épet, sem használhatatlant.

A paradoxonok megjelenése a zsidó vicckultúrában csak tünete annak a szélesebb jelenségnek, hogy a zsidó gondolkodás (a vallási éppúgy, mint a világi) évszázadok óta fokozott mértékben feledkezik az *igazság* megismerésének feladványába. Ez a feladvány, persze, már a Talmud fogalomtisztázó, ellentmondásokat eloszlatni igyekvő, kérdve-kifejtő szövegeiből is kirajzolódik, ám különös lökést adhatott a zsidó gondolkodás feladvány-

29. Vö. Ritchie, Graeme: „Reinterpretation and viewpoints”. Az aberdeeni egyetem professzorának itt hivatkozott viccleméleti dolgozata megtalálható: www.homepages.abdn.ac.uk/g.ritchie

fejthő, igazságkutató szenvedélyének a zsidó létezés mindig is tetemes, ám legújabbban az asszimilációval csak fokozódó ambivalenciája. A paradoxon foglalja legpregnansabban össze a zsidó viccekben az igazság kinyerésének vagy kinyerhetetlenségének, azaz végső ambivalenciájának az ismeretelméleti problémáját. „Ez nem lehet igaz!” – kiáltunk fel hitetlenül, amikor minden más várakozásunk ellenére, a csattanók jóvoltából, rendre elhatalmasodni érzünk valamilyen mély értelmetlenséget, ellentmondást.

De akkor, amikor felismerjük, hogy a vicc „nem lehet igaz”, legalábbis a köznapi létezés logikája szerint, akkor voltaképpen azt ismerjük fel, hogy a zsidó viccek az *irodalom* világában nagyon is „igazak” lehetnek, éppen ott lehetnek a legigazabbak. Itt ugyanis teljesen más valóságok és igazságok, teljesen más tudati készenlétek érvényesülnek, mint a mindennapi praxis „elsődleges valóságában”.³⁰ A zsidó viccek legjobbjai ízig-vérig a zsidó mindennapi élet dilemmáiból fakadnak, s életvezetési tanácsai, minden ambivalenciájuk ellenére, épp oda irányulnak. Ez könnyen belátható tény. Ám a *nevetés* sajátos átlendülést hoz: a nevetés megszakít minden addigi, jól begyakorolt, köznapi rutint, hogy a vicceséltőt és hallgatóját rövid úton áttelepítse a nem-valódiság irodalmi világába, ahol a mégoly szigorú vagy sürgető ta-

30. A praxis világához képest másodlagos, ún. zárt jelentéstartományok (*geschlossene Sinngebiete*) Alfred Schütz által közreadott koncepcióját legutóbb idézett művem 72–76. lapján ismertetem.

nácsokat vagy parancsokat sem kell komolyan venni, s ahol minden múlt- vagy jövőbeli lazaságunkra, botlásunkra komoly mentségünk lehet: az, hogy nevetünk.

Egyetlen zsidó vicc sem állítja, hogy a benne megfogalmazott, csattanóval ellátott mini-történet vagy dramolett bárhol, bármikor *ténylegesen* lejátszódott volna, vagyis hogy bemutatott magatartásmintáit, tanulságait, logikáját „készpénznek kéne venni”! Bármilyen mélyek is a zsidó viccek gyökerei a mindennapi életben, a bennük megjelenő figurák, kellékek, okfejtések valójában – mint más folklórműfajok esetében is – végső soron az irodalmi képzelet (sűrítés, kiemelés, összevonás, tipizálás stb.) szüleményei. A zsidó vicc tehát csak „viccből” sugallja, hogy *ténylegesen* megtörtént, és hogy figurái *ténylegesen* egzisztálnak. A zsidó viccek valósága az irodalom valósága; igazsága sem mérhető más mércével, mint az irodaloméval: „a viccek hamis állításait cseppet sem ésszerűbb kétségbe vonni, mint amilyen ésszerű lenne kétségbe vonni a *Hamlet* igazságát azon a címen, hogy sohasem létezett dán királyfi, akinek cimboráit Rosencrantznak és Guildensternnek hívták”.³¹

31. Cohen, i. m. 78. l.